

קלקראת שבת מלכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת תרומה

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
16:59	17:11	17:21	17:09	17:02	17:18	17:11	17:21	17:20	17:02	כניסת שבת
18:16	18:14	18:17	18:16	18:15	18:17	18:16	18:15	18:16	18:15	יציאת שבת
18:52	18:54	18:55	18:52	18:55	18:53	18:54	18:54	18:53	18:55	ר"ת

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

תוספת מיוחדת לפתיחת התוכנית החדשה "קנין חכמה"

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך ועידוד לימוד התורה

דף היומי: כבא בתרא מ"ב - מ"ח | משנ"ב: מסימן ר"ב סעיף ט"ו עד סימן ר"ד סעיף ג' | מוסר: אהבת חסד וזאתה נדבר אודות הספר 'עוד עוד ענין' | קנין חכמה: יום 1 עד סוף הספר • ארחות צדיקים הקדמה עד 'וכל הדעות'

יום המישי ד' אדר תשע"ז | פניני פרשת תרומה | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

באחד הימים שאל ר' איזי את תלמיד רבינו, האם נראה לו שרבינו יודע שהוא נוסע ברכב ה'רולס רויס', הרכב היוקרתי ביותר בעולם, רבינו שמע ושאל כמה עולה רכב כזה, אמרו לו שבאוסטרליה זה עולה ארבע מאות אלף דולר. רבינו נדרך, מה עולה כל כך ברכב זה??

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל מסתובב על פתחי נדיבים למען הישיבה

לכל קצוות תבל, כדי לחזק את תפוצות ישראל ולהראות לכולם את נצחיות התורה ולזכות אותם בהחזקתה.

ההכנות לנסיעה

אכן, כשדובר בתחילה שיאלץ לנדוד לגלות, לא הסכים אף לשמוע על הנושא. לעזוב את הישיבה, נשמת חייו, שיעוריו וסדריו הקבועים כמסמרות נטועים, ולצאת לגולה?? רק לאחר כמה שנים, כשראה עד כמה גדול הוא העול הכלכלי של הישיבה, ניאות לצאת לחו"ל, לא לפני שעשה לכך הכנות רבות.

מתוך דאגה ללימוד התורה שלו, שאולי יפגם במשהו כתוצאה מנסיעותיו וטלטוליו - רגיל היה לשלם כסף לאברכים ובחורים שילמדו לזכותו. הוא התייחס לזה כאל עסקה של ממש. הוא היה מבקש מבחורים ואברכים שילמדו עבורו, והיה מסכם איתם את התנאים, כגון שיהיו אלו שעות נוספות על השעות בהם הם רגילים בלאו הכי ללמוד.

הפרידה מהישיבה היתה קשה עבורו מאוד, לפני הנסיעה היה רגיל למסור שיחת פרידה נרגשת. הוא היה אומר לבני הישיבה שהוא מרגיש כאדם שיוצא לגלות, ואמנם בדרכי עבודת השם מצינו "הוי גולה למקום תורה", אך הוא, לצערנו, נאלץ לעשות את ההיפך "הוי גולה ממקום תורה". אולם יש דבר אחד שיכול

לשמח אותו, אם ישמע שבישיבה עולים ומתעלים, ישמח אותו הדבר עד מאוד. והיה מוסיף: "דעו לכם, אני מרגיש היטב אם לומדים בישיבה כראוי. כאשר אני מצליח בשליחותי - אני יודע שלומדים". עוד הוסיף, שלמרות שהימים שנוסע, הינם ימי סוף הזמן, שלפעמים פחות חזקים בלימוד, הוא שב ומבקש שיגבירו חילים בשקידתם. ואכן בישיבה היה חיזוק מיוחד, לא אחת אפילו המשגיח, הגה"צ המשך בעמוד הבא >>>

"זאת התרומה" (שמות כ"ה, ג')

מדי תקופה נאלץ היה הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל, לטוס לחו"ל לאסוף כספים עבור הישיבה. במושגי ההתמדה וניצול הזמן של רבינו, שהיו מדוקדקים עד לאחת, היתה נסיעה שכזו להסתובב בבתי תמכין דאורייתא, דבר בלתי אפשרי לחלוטין. אך לא היתה ברירה, והוא נאלץ לחזור חזרה לאמריקה ובהמשך למדינות נוספות למטרה זו.

אלא שאם בתחילה, נראה היה הדבר כגזירה לא מובנת, שאדם

גדול כמוהו יצטרך להסתובב על פתחי נדיבים ולקושש פרוטה לפרוטה, וכמו שאמר הגה"צ רבי אייזיק שר, ראש ישיבת סלבדוקה, (בדברי פרידתו לאחד מראשי הישיבה בקובנא) את דברי הגמ' (תענית טז): "מפני מה מוציאים את התיבה לרחובה של עיר? אמר ר' יהושע בן לוי למימרא, כלי צנוע היה לנו ונתבזה בעוונותינו".

אולם לאחר תקופה קצרה, ראו איזו תועלת צמחה לכלל ישראל בנסיעות אלו, שכן בכל המקומות אליהם הגיע, היה למגדלו, הן בדמותו והן בדבר ד', בהלכה ששאלו ממנו, בעצה ותושיה ששאבו ממנו, בכל ענייני עבודת השם וחינוך הבנים. במקומות שונים היה נושא משאות חיזוק

בבתי הכנסת, ישיבות ובתי החינוך, משאות שהביאו לחיזוק, עידוד וצמיחה בעבודת השם.

ניתן היה לראות בחוש, כיצד סובבה ההשגחה העליונה, שיאלץ לצאת, כדי שיראו בתפוצות ישראל הרחוקים, דוגמא לגדלות בתורה ויראה. ידועים דברי החפץ חיים זצ"ל שאמר, שהקב"ה יכול היה לדאוג לישיבות בדרך אחרת, אך נגזר על ראשי הישיבות לגלות

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל

רבי זיידל אפשטיין זצ"ל היה מעודד ומארגן קבוצות שיתחזקו בלימוד. המשגיח עצמו, שרגיל היה ללמוד בחדרו עם חברותו, היה יושב בימים אלו בבית המדרש.

היו קבוצות שהתארגנו ללימודים וחיזוקים מיוחדים. שנה אחת, התארגנו מספר בחורים, וכל אחד קיבל על עצמו ללמוד שעה נוספת מעבר לסדרי הישיבה, בכל ימי שהותו בחו"ל. עשרות בחורים הוחתמו על התחייבות להוסיף שעה על סדרי הישיבה. סה"כ קיבלו על עצמם כאלף שעות לימוד. הם ניגשו אל רבינו, והגישו לו את חתימות הבחורים. רבינו שמח מאוד, וכאשר חזר לא שכח להודות על כך ואף סיפר שהיתה לו הצלחה רבה יותר מנסיעות קודמות. ארע פעם, שבשעת הפרידה אמר לו אחד האברכים, שבני הישיבה יתגעגעו אליו בהיותו בחו"ל. רבינו פרץ בבכי ואמר: "אני מתגעגע לישיבה הרבה יותר, הלא אתם יושבים ולומדים, ואני גולה מהישיבה". היה זה הד להמיית ליבו.

בהזדמנות אחרת, ביקש ממנו אברך לפני נסיעתו ברכה בעניין מסוים. אמר לו רבינו בכאב: "עכשיו עדיף שתברך את עצמך, אני נוסע ואתה נשאר כאן בישיבה ליד דף הגמרא!"

מסכתא נידה בכל נסיעה

הנסיעה עצמה היתה קשה לא רק מבחינה רוחנית, אלא גם טכנית. אין זה קל לנסוע במטוס עם טליתות כה רבות, ולמרות שהוריד חלק מהן, גם אלו שנשאר איתם, לא הקלו על המקום המצומצם של הישיבה במטוס. כששאלוהו למה לא יסע במחלקת עסקים הנוחה יותר, השיב שחושש ממעילה בהקדש.

הפלא הגדול היה, שבכל נסיעה שנסע היה חוזר ומשנן את כל מסכת נידה; חציה בדרך הלוך וחציה בחזרה, כך במשך עשרות שנים.

שתיים עשרה שעות תמימות למד ושינן את כל המסכת, גם כשהתנאים הטכניים היו מאד לא קלים עבורו, כמו, כאשר הוא יושב מכווץ במקומו וכמעט ולא הוציא עינו מהגמרא הקטנה.

סיפר הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי ראש ישיבת עטרת ישראל שבפעם הראשונה בה ראה את רבינו במטוס כשהוא עטור בטלית ותפילין תמה בליבו, איך שייך במציאות לשהות שתיים עשרה שעות טיסה בתנאים לא קלים, בפרט בגיל מבוגר, ולא להסיח דעת מן התפילין, אך כאשר עקב אחריו ראהו שקוע בתלמודו מתחילת הטיסה ועד סופה, באותו כובד ראש כבהיכל הישיבה.

בן בוזי - שביזה עצמו על דברי תורה

אחת מהנהגותיו הידועות היתה, שהיה מגיע מדי יום לשטיבלך ההומים של בית הכנסת 'שומרי שבת' - אנשי ספרד' ברח' אבניו 31 פינת רח' 25 בבורו פארק, בה מכהן כרב - תלמידו הרב סינגר, והיה עומד בפתח כמה שעות ואוסף כסף לישיבה. מפעם לפעם היה עובר בין המתפללים להתרימם לישיבה. לפעמים השתמש בכובעו כקופה להנחת הכסף, הוא היה הופך אותו כדי שישומו שם את הכסף.

היה זה מחזה בלתי מצוי. תלמיד חכם עצום, מגדולי הדור ומגדולי מרביצי התורה, מבקש בעצמו מהמון העם עבור תלמידיו. ניכר היה בעליל, שיש לו עניין מיוחד בכך. היו שהסבירו שרבינו מבקש להתבזות בשביל תורה ולומדיה, כפי שהיה רגיל תמיד להביא את דברי הזוה"ק (ח"ב עמ' קס"ו), שיחזקאל הנביא זכה לשם 'בן

בוזי', משום שהגיע לשלימות בזכות שביזה עצמו לתורה ומצוות. היו ששמעו ממנו, שיש לו עניין לעמוד דווקא שם ולקבל מיחידים צדקה לזכות את עמך ישראל בהחזקת תורה ולא רק את הגבירים. עד כדי כך ראה בכך עניין, עד שגם בימי חול המועד פסח, כשהיה שוהה בעיר מונסי, בבית בתו הרבנית רוזנגרטן תחי', היה נוסע במיוחד לאותם שטיבלך ושוהה שם עד לשעות הצהריים למטרה זו.

בטהון חושי - והסיד בכל מעשיו

במהלך כל התרמת הכספים למוסדות הישיבה והכולל, אפשר היה לראות עין בעין, באיזה בטחון ורוגע הוא ניגש לדברים, ומרגלא בפומיה נאמר בפסוק (תהילים קלו): "כי לעולם חסדו", כל מידותיו ית' עמם הוא מנהיג את עולמו, משתנים לפי המצבים, לפעמים הוא משתמש במידת "קל קנא ונוקם" וכד': המידה היחידה שהוא נוהג בה בלי הפסק, הינה מידת חסדו ית', שחופפת על האדם תמיד, גם בזמן הסתר פנים.

לפעמים אמר טובתו של עולם הזה היא יחסית, פעמים רבות שהוא מזיק, כדוגמת עושר השמור לבעליו לרעתו, אך הקב"ה הוא תמיד טוב.

גם כשארעו דברים בלתי צפויים, כמו נדיבים שנתנו סכום גדול, ולפתע הפסיקו, או כאשר הבטיחו ולא קיימו, ראו בחוש את בטחונו הצרוף. רבינו אמר, נאמר "אל תבטחו בנדיבים" ולא נאמר "בנודבים", היינו מדובר על כאלו שהם כבר נדיבים בפועל, ובכל זאת מזהיר אותנו דוד המלך "אל תבטחו בנדבתם" רק בהש"ת שהוא הזן ומכלכל.

פעם הגיע לביתו של גביר עצום, וביקש ממנו שיעזור לישיבה. אותו גביר כתב סכום נאה והניחו לפני רבינו, אך רבינו, שידע שלפי אפשרויותיו הוא יכול ואף רגיל לתת הרבה יותר, ביקש כדרכו להכפיל את הסכום פי עשר. אותו נדיב הסכים אבל התנה זאת בזה שרבינו ינקוט בפעולה ציבורית מסוימת שהיתה נתונה במחלוקת באותם ימים. רבינו הוכיח אותו בנחרצות, אתה עושה תנאי בצדקה, האם אתה נותן צדקה על פי תנאים וכדו', אף אחד לא עשה איתי כך, אם אתה רוצה לתת - תן, מדוע אתה עושה תנאים?

יודגש, כי תוך כדי הדברים השאיר את הצ'ק על השולחן ולא נגע בו, למרות שידע שיש סיכוי גדול וכמעט ברור היה שיפסיד את כל הכסף על תוכחתו, בכל זאת חשב שזה הדבר הנכון לעשות.

אין כבוד אלא תורה

חלק גדול מהשפעת דמותו היתה, כאשר ראו איך מושגי הנחצ אצלו הינם מציאות פשוטה בבטחון ובהירות. בביקורו באוסטרליה, התארח בבית הנגיד ר' איזי הרצוג. הוא ארחו בחמימות רבה, בהיותו אוהב תורה מיוחד והשתדל לשמשו בעצמו. הוא העמיד לרשותו את רכב השרד שלו מדגם רולס רויס כדי להסיעו ממקום למקום. באחד הימים שאל ר' איזי את תלמיד רבינו הרה"ג רבי יעקב העבר שנהג ברכב, האם יודע רבינו שהוא נוסע ברכב ה'רולס רויס', הרכב היוקרתי ביותר בעולם. רבינו שמע ושאל כמה עולה רכב כזה, ואמרו לו שבאוסטרליה עלותו כארבע מאות אלף דולר. רבינו נדרף: "מה עולה כל כך ברכב זה?"

מקורביו ניסו להסביר את מעלותיו, אך הוא לא הצליח להבין, מה מייחד את הרכב שעלותו כה גבוהה. ענה לו בעל הבית שזהו עניין של כבוד עבורו. אם הוא נוהג ברכב כזה, ואיש עסקים מגיע לפגישה עסקית איתו, הוא מסתכל עליו אחרת.

"כבוד?" תמה רבינו: "כן זה אחרת! אבל יש לי רעיון יותר טוב לכבוד, אם תקדישו את הבנין החדש של הישיבה (בנין הפנימיה שהיה אז בבניה) שמתנוססת לתפארה במרכז ירושלים שמך יהיה כתוב עליו - יהיה זה כבוד אמיתי!"

(מתוך 'מגדלתו ומרוממתו')

הגיע זמן התפילה, קם רבינו ויצא מחדרו. כשראה את ההמולה והלכלוך, התעניין לפשר הדבר, הראו לו את כיור המטבח הדולף, וסיפרו לו על החלפתו בחדש. רבינו, ששמע זה עתה לראשונה שמשוהו קרה בבית, הסתכל על הכיור והפטיר: "אה, החליפו כיור? זייער פיין!" [טוב מאד!]

בני הבית של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, עומדים נדהמים משקיעותו בתורה, גם ב'שניים מקרא' על ענייני המשכן שנאמרו כבר בפרשיות תרומה ותצוה

בני הבית עמדו נדהמים. קול רעש שהדהד עד קצה הרחוב, הרעיש כאן במלא עוצמתו. הבית היה מלא בהמולת מלאכה, ואילו רבינו, שקוע היה בלימודו, ולא שמע ולא ידע מאומה.

הלא רק עתה התיישבתי ללמוד היה זה בליל שבת, רבינו קם בשעה הקבועה ללימודו בעיצומו של ליל, בעוד היקום כולו נם את שנתו, והשקיע את עצמו כליל בתורה הקדושה. ניגון הגמרא וקדושת שבת המלכה חברו יחדיו למראה הוד שאין כמותו עלי אדמות.

מתיקות הלימוד הדהדה היטב, שיטות הראשונים ודעות האחרונים נפרשו במלוא בהירותם. רבינו ישב עם עצמו ולמד בקול וברעננות כבחור צעיר, הסביר לעצמו את דברי הגמרא כאילו ישב לצדו חברותא. השעות חלפו ביעף, ויהיו כרגעים אחדים באהבתו את התורה.

שעת לפנות בוקר הגיעה, רבינו זקוק היה לצורך בריאותו לשתיה מרובה, והנכד השומר בתורנות על הסב הגדול, ועומד הכן לשמשו, הכין עבורו כוס קפה, בשעה היעודה כמקדמת דנא. בחרדת קודש הגיש את הכוס אל השולחן.

רבינו הרים את מבטו, התבונן בו כאינו מבין ושאלו: "מדוע הקדמת

מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

להכין את הכוס? הלא רק עכשיו התיישבתי ללמוד?"

תוך שהיה שקוע בעיונו כליל, לא שם לב שעברו כבר כמה וכמה שעות!

התעמקות בשניים מקרא ואחד תרגום

אם סבורים אנו שהתעמקותו של רבינו בתורה, עד שלא חש בסובב, התרחשה רק כשהוא שקוע בסוגיה עיונית, הבה ננסית ונאזין לתיאורו של חתנו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א:

כשנכנסתי פעם לביתו של מו"ח, ראיתי שהוא עוסק ב'שניים מקרא ואחד תרגום'. והנה על כח עיונו המופלא של מו"ח כשעסק בש"ס ופוסקים, לא צריך להאריך בדיבור. הראיה הברורה ביותר לכושר העיון הנדיר שלו היא מתוך העובדה שכאשר ישב ועיין בסוגיה פלונית, אי אפשר היה להוציאו לעולם מהריכוז העצום בו הוא נמצא. אפשר היה לעמוד לידו משך שעות והוא אפילו לא שם לב לכך.

ואני לתומי חשבתי שכאשר מו"ח עוסק ב'שניים מקרא', אין הדברים כך, וכח העיון שלו במקרה זה לא כל כך גדול. שהרי אחרי הכל מדובר 'רק' ב'שניים מקרא'... אבל, המחזה שנגלה לנגד עיני באותה שעה היה בבחינת 'מאה עדים' לאהבת התורה המופלגת המשך בעמוד הבא >>>

"ואת המשכן תעשה" (שמות כ"ו, א')

חג הסוכות ממשמש ובא, צל קדושת הסוכה מתפשט וכובש אחריו את היקום כולו. קולות פטישים הולמים בחדוותא דמצווה, קרשים בכל הגדלים והצורות נגררים בכל פינה. אף אל הבית שבקצה סמטת חנן הגיעו שניים מנכדיו של הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל לבנות בעבורו את סוכתו.

ישב רבינו בחדרו ועסק בתורה, ייגע את מוחו בהבנת דברי הגמרא הקדושה, וקולו התרונון ברחבי הבית. שני הנכדים עסקו בעבודתם. קולות המולה מילאו את חלל הבית, ונתערבבו קול הלמות הפטישים בקול הלימוד המרנין. יחדיו עלו השמימה כקרנן כליל ועולה, ולא הפריעו קולות הבניה, וגרירת הקורות והדפנות, את קול ניגון הלימוד במאומה.

סיימו השניים את עבודתם וניגשו אל חדרו לברכו לשלום. עמדו קרוב אליו, ולא שם לב לנוכחותם, נתקרבו עוד, הזיזו כיסא או שניים, או אז הרים את עיניו, ראה אותם ופטרם לשלום.

נסתיים זמן הסדר הקבוע, והגיע הזמן הקצוב לאכילה החפוזה. הרים רבינו את עיניו והופתע. סוכתו עומדת מול עיניו, מתנוססת על תילה בשלמותה. "אה, בנו סוכה?" הפטיר לעצמו.

כה שקוע היה בלימודו, עד כדי איבוד החושים. קול הקדיחה והמולת המלאכה לא הגיעו לאזניו.

...

היה זה יום שגרתי בביתו של רבינו. ישוב היה על כסאו, ראשו שקוע בגמרא והיא ממלאת את כל הוויתו.

במטבח התקלקל הכיור, מים דלפו מצדדיו והוא נזקק לתיקון דחוף. בני הבית הזעיקו בעל מלאכה שיתקן את הכיור הדולף. הגיע בעל מלאכה עם צידו הנלווה, והחל לעשות את מלאכתו. כשהחל לקדוח עם המקדחה בקיר התעוררה בעיה, רבינו שקוע עתה בעיונו, יתכן שקול רעש הקידוח יפריע את לימודו.

החל בעל המלאכה במלאכתו, קדח בעדינות, ניסה להמעיט מעוצמת הרעש כדי לא להפריע לקול הלימוד הנעים המתנגן בחלל הבית. עד מהרה ראו כולם שאין כל צורך במאמצים, רבינו שקוע בלימודו ואינו שומע מאומה. עסק העובד במלאכתו שעות רבות, קדח והקים קול רעש גדול, גרר את הכיור הישן, והביא חדש תחתיו, והיה הבית מלא בפסולת והמולת מלאכה רועשת.

כיון שנסתיים ה"סדר" והגיע זמן התפילה, קם רבינו ממקומו, יצא מחדרו וראה את ההמולה והלכלוך. הוא תמה והתעניין לרגע לפשר הדבר, הראו לו את כיור המטבח הדולף וסיפרו לו על החלפתו בחדש. רבינו, ששמע זה עתה לראשונה שמשוהו קרה בבית, הסתכל על הכיור והפטיר: "אה, החליפו כיור? זייער פיין!" [טוב מאד!]

רבי יוסף פוזנר נכנס לבית המרזח היהודי, קנה לעצמו כוס שתיה והתיישב עם ספר ליד אחד השולחנות, בעודו יושב, ראה חייט יהודי שביקש מהמוזג כוס יי"ש, ותוך כדי שיחתם מדברים הם בלימוד

ומדוע סירב ה'נודע ביהודה' לכהן כרב בפראג?

הרב ישראל ליוש

"עָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים..." (שמות כ"ה, י')

הרמב"ן עוסק בשינוי הלשון בין הארון ובין שאר הכלים. בכל הכלים כתוב בלשון יחיד 'ועשית', 'וציפית', 'ויצקת', ואילו בארון כתוב בלשון רבים 'ועשו'. יתכן, אומר הרמב"ן, שירמוז שיהיו כל ישראל משתתפין בעשיית הארון, בעבור שהוא קדוש משכני עליון, ושיזכו כולם לתורה.

ומביא שאף במדרש רבה אמרו כן: 'מפני מה בכל הכלים כתוב ועשית, ובארון כתיב ועשו ארון, א"ר יהודה בר' שלום: אמר הקב"ה יבואו הכל ויעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה. מבואר כאן שלימוד התורה אינו כחלק מהמצוות, שיש אשר זוכים לקיימן ויש שאינם זוכים לקיימן. לימוד התורה הוא עסק השייך לכולם, כל אחד באשר הוא, כל אחד ברמה שלו, יש לו חלק בתורה, וחייב הוא לקבוע עיתים ללימוד התורה.

כאשר נתמנה ה'נודע ביהודה' לרבה של פראג, שלח לשם את חתנו רבי יוסף פוזנר כדי לתהות על קנקנם של בעלי הבתים שבעיר, אם הם עמי ארצות או תלמידי חכמים, וכך יכין עצמו כראוי למשרה הרמה.

תחנתו הראשונה של רבי יוסף פוזנר היתה בבית המרזח היהודי. הוא קנה לעצמו כוס שתיה והתיישב עם ספר ליד אחד השולחנות. בינתיים נכנס לשם החייט

וביקש מהמוזג כוס יי"ש, והנה שומע ר' יוסף שתוך כדי שיחתם מדברים הם בלימוד, בסתירת הרמב"ם בפ"א מהל' גניבה ואבידה מגמרא מפורשת, ומתפלפלים ביניהם, זה אומר בכה וזה אומר בכה. עודו מתפעל ממה שאוזניו שומעות, והנה הוא שומע שאף בשולחן הסמוך יושבים כמה יהודים, חלקם סנדלרים, חלקם נגרים, ואף הם מתערבים בדיון הסוער בעניין הרמב"ם, וכך במשך שעה ארוכה הפך בית המרזח כולו לבית מדרש סוער וערני, כשאת כולם מטריד דבר אחד יישוב דברי הרמב"ם.

בעל הנודע ביהודה

הרוחות לא נרגעו, עד שהציע אחד מהיהודים שיחכו לבואו של ר' יעקב שומר הלילה, שכוחו רב בידיעת התורה, והוא בודאי יישב את הקושיה, ואכן כך היה, כאשר הגיע ר' יעקב ושמע את הקושיה, הרצה לפניו מהלך ברור בסוגיה, מהלך המיישב את כל שיטות הראשונים, ובכך הסתיים הדיון.

למחרת בבוקר חזר רבי יוסף לחמיו, ה'נודע ביהודה', וסיפר לו את אשר ראו עיניו, איך פשוטי העיירה העמלים במשך היום לפרנסתם, שקועים בלימוד, ובתום יום עבודה מפרך, זה מה שמעניין ומסקרן אותם.

כאשר שמע זאת ה'נודע ביהודה', לקח את כתב הרבנות

ששלחו לו מפראג ושלח להם אותו בחזרה. הוא

נימק את מעשיו, כי אינו ראוי לכהן כרב בעיר כה

מפוארת שמלאה סופרים וגדולי תורה. כמוכן

שהגבאים סירבו לקבל את התפטרותו, וכתבו

לו שכל תפקידי הציבור נקבעים מן השמים,

ואף תפקיד הרב כבר נקבע מלמעלה, "כבוד

הרב יבוא ולא יפחד", כתבו לו, "ה' יהיה בעזרו

וכל אשר יעשה יצליח".

טקס ההכתרה התקיים ברוב פאר והדה,

ובמרכזו נשא ה'נודע ביהודה' את שיעורו

הראשון בפראג, שיעור שכולו פלפול בסברות

עמוקות, כיאה וכיאות לעיירה בה אף פשוטי העם

למדנים. בסיום השיעור הכריזו כל השומעים 'מזל טוב',

ובזאת קיבלו על עצמם את מרותו של הרב החדש, אלא שאז

קם ראש הקהל ואמר שאת ברכת ה'מזל טוב' האמיתית המגיעה

לרב, נוכל לברך רק כאשר גם הסבלים ישמעו את השיעור, והם

לא שמעו את השיעור, כי היו עדיין טרודים בעבודתם...

הנה כי כן, תושבי פראג זכו כולם לתורה, התורה שם היתה שייכת

לא רק ללמדנים וליושבי בית המדרש, אלא לכל שכבות הציבור,

אף לאלו שנזקקו לעסוק לפרנסתם. עיסוקם העיקרי היה לימוד

התורה, ובליט ברירה יצאו מעט לעמול למחייתם.

ספורים בלבד! הדבר היה אצלי בבחינת הבלתי יאמן, ותמהתי מה הוא מכוון באותם פסוקים שכבר נקראו בפרשיות הקודמות... הלכתי לחפש במפרשים בפרשת 'פקודי', כדי לבדוק האם יש שם עניינים נשגבים שעליהם נסובה מחשבתו של מו"ח, ולא מצאתי משהו מיוחד לא ברמב"ן ולא ב'אור החיים' הק'.

ומו"ח ממשיך להתנגן, וכולו אש-להבה. כי מי שמעריך ומחשיב את התורה, יודע את ערכה של כל מילה בתורה, גם אם תהיה זאת מילה בפרשת 'פקודי'.

כל מילה היא קודש קדשים.

(מתוך 'גדולה שמושה')

המוטבעת בנפשו של רבינו. עשר דקות תמימות עמדתי לידו והוא לא הרגיש בי, אלא המשיך לעסוק ב'שניים מקרא'.

ומה שהפליא אותי יותר מכל היתה העובדה שבאותו שבוע עמדו בפרשת 'פקודי', החוזרת על ענייני המשכן, שנאמרו כבר בפרשיות תרומה ותצוה. והנה שומע אני את מו"ח חוזר על הפסוקים העוסקים בקלעי החצה, בעמודים ובאדנים, ובמסך לשער החצה, המיתרים והיתדות, והקול מתנגן מפיו בנעימות שאי אפשר לתאר!

אני עומד וממתין שמו"ח יבחיני בי, אבל הוא ממשיך להתרונן בלהט על מיתרי החצר ויתדותיה, והמילים יוצאות מגרונו בחשק אדיר שכזה, בתאוה ובתשוקה, בערגה ובכיסופין לנותן התורה. ופלא הפלאים היה, שבמשך כל אותן עשר דקות למד מו"ח פסוקים

יום אחד מגיע מכתב לביתם מ...מס הכנסה. מתברר שבשעה שרכשו את דירתם הקטנה בת החדר-והצי שכחו לשלם את אחד המסים הנדרשים בקניית דירה. החוב תפח והגיע ל-20,000 שקלים...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, עם מקרים מיוחדים של תרומות ודרכי ההצלה של הקב"ה

כזו. מאז נעלמת לי, ולא מצאתי, והנה עכשיו אני פוגשך בשנית. האם יש לך עדיין את הכתובת של בעל הדירה ההיא?" האברך השיב בחיוב, ומסר לו את הכתובת והטלפון. בכך נגמר הסיפור. האיש שכר את הדירה, והכל בא על מקומו בשלום. כעבור שבוע התדפק השוכר על דלת בית המדרש. הוא פנה אל האברך ואמר לו: "כשראיתי שהדירה הגדולה היא עונה על צרכי, החלטתי לפנות אל המשכיר ולשאול אותו האם הוא מוכן למכור לי את הדירה. המשכיר השיב בחיוב, והעסקה התבצעה. ואז עלה בדעתי שבעצם הדירה הזו הגיעה אליי באמצעותך, ולכן באתי לשלם לך עכשיו דמי תיווך".

האיש הוציא צ'ק מכיסו. נחשו מה היה הסכום שהיה רשום שם? - 20,000 שקלים. בדיוק, לא פחות ולא יותר.

דומה שלא צריך להוסיף מילה על ההשגחה הפרטית המופלאה. הגביר התם עם האברך על הסכם 'יששכר וזבולון'

עוני של ממש שרר בביתו של אברך תלמיד חכם. נוות ביתו הסכימה בכל ליבה שבעלה ימשיך וישקוד על התורה, ואף עודדה אותו לכך בצורה בלתי רגילה. רבותיו של אברך זה, שעמדו איתו בקשר מתמיד, אמרו לו שלפי מסירותו העצומה ללימוד התורה בטוחים הם שמצבו ישתפר בעז"ה, אך בינתיים התנהל הבית בעוני גדול.

האברך למד בכולל הנמצא בהיכלה של ישיבה מסוימת. והנה, כאשר פקד ראש הישיבה את ביתו של אחד הנדיבים הגדולים וביקש את תרומתו, אמר לו הגביר, שהיה גם סוחר גדול ברוחניות, שמלבד תרומתו הכללית לישיבה, הוא מעוניין לתמוך באברכים השוקדים על התורה יומם ולילה, ולחתום איתם על הסכם 'יששכר וזבולון'. כמובן ששמו של האברך הנ"ל עלה מיד על השולחן, והגביר הבטיח לו סכום של 5,000 שקלים לחודש, "ואם ירצה ה', בעתיד אף אגדיל את הסכום", אמר הצדדים באו אלינו וביקשו שנצביע בפניהם על התנאים של הסכם 'יששכר וזבולון'. השבנו להם, שאנחנו מחמירים בדבר, כפי שהורה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאי אפשר לחתום על הסכם כזה, עם אברך שממילא לומד בכולל. הסכם 'יששכר וזבולון' פירושו הוא, שבעקבות ההסכם הזה האברך ילמד יותר ויותר, מה שלא היה עושה אלמלא ההסכם.

ראש הישיבה אמר שאינו רואה אפשרות שהאברך המדובר יוסיף על לימוד התורה שלו, שכן הוא לומד יומם ולילה... בסופו של דבר סיכמנו שהת"ח יוסיף עוד שעה בלימוד הלילה שלו. בשעה זו הוא היה מגיע לעזור לאשתו בבית. האשה ויתרה על כך, ואמרה שמוכנה שבעלה ילמד שעה נוספת...

כך הגיעה הרווחה לביתו של האברך, שקיבל תוספת של 5,000 שקל למחיתו. מי שהיה בסוד העניינים, יכול היה לראות את כבודו של השי"ת, שמגיע לסייע בעצמו ובכבודו למי שלומד את תורתו מתוך הדחק.

הגביר הניח על שולחנו של ראש הכולל שני צ'קים

מעשה שהיה בגביר שבא להרים תרומה לאחד הכוללים הגדולים. הוא נכנס להיכל הכולל, על מנת לשוחח עם ראש הכולל, ונקלע לזמן מנחה. כיון שהשאיר את כובעו וחליפתו ברכב, הציע לו אחד המשך בעמוד הבא <<<

"זאת התרומה" (שמות כ"ה, ג')

דרכי ההצלה של ה' יתברך מרובות הן, בפרט כשמדובר בלימוד התורה, ובפרנסתם של יגעי - תורה, ואם האדם היה זוכה לשים כל מבטחו ומשענו על מי שאמר והיה העולם, היה באפשרותו להעביר את חייו בעולם הזה מתוך מנוחה ושלום, ולא היה דואג משום שבר המעשה הבא, שסופו ע"י הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, התרחש עם אברך תלמיד חכם, שיגע בתורה יום ולילה. אשתו היתה צדקת כמוהו, ואפשרה לו לשקוד על תלמודו ללא הפוגה. האברך יוצא מדי בוקר לכולל בשעה תשע, וחוזר רק בעשר בלילה. רעייתו נושאת על עצמה את עול הבית באהבה ובשמחה, ביודעה שבכך היא מאפשרת לבעלה לצמוח ולגדול בתורה.

בני הזוג מקיימים בפועל ממש את המושג 'פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה', ומתפרנסים בצמצום רב. למרות זאת, השמחה שורה בבית תדיה, כשהשאיפה היחידה המקננת בין כתלי הבית היא לסייע לבעל/לאבא לגדול בתורה.

בני הזוג לא ידעו מה לעשות

יום אחד מגיע מכתב לביתם מ...מס הכנסה. מתברר שבשעה שרכשו את דירתם הקטנה בת החדר-והצי, שכחו לשלם את אחד המסים הנדרשים בקניית דירה. החוב תפח והגיע ל-20,000 שקלים. את החוב היה צריך לשלם בתוך זמן קצר, ושניהם ידעו שבאם לא יעשו זאת, יאלצו לעזוב את הדירה, שתימכר על ידי מס הכנסה.

בני הזוג לא ידעו מה לעשות. בתחילה חשבו לעשות 'השתדלות' בעניין, ושהבעל ישתכר מעבודה כלשהי, כתיבת סת"ם וכיו"ב. הבעל ביקש מרעייתו שתיתן לו שהות לחשוב בנושא. למחרת, כשחזר מהכולל, אמר לאשתו: "רעייתי הנכבדה, חשבתי רבות על החוב האדיר שהושת עלינו לפתע, ואכן החלטתי לעשות השתדלות בעניין". האשה היתה בטוחה שבעלה מתכוון לומר לה שמצא עבודה מכניסה. אך הבעל הפתיע אותה באומרו: "ההשתדלות שלי תהיה בכך, שאם עד היום הגעתי הביתה מהכולל בשעה עשר בלילה, מהיום אגיע בשעה עשר וחצי..." עוד הוסיף ואמר: "הרי אמרו חז"ל (עבודה זרה, דף י"ט עמוד ב') 'כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין', ואם כן מה לנו השתדלות טובה יותר מזו?..."

'חיפשתי אותך זמן רב'

האשה הצדקת הסכימה להצעתו של בעלה, והוא החל לשוב הביתה מחצית השעה מאוחר יותר. כל האברכים עוזבים את בית המדרש בשעה עשר, ואילו הוא נשאר שם עוד כחצית השעה ולומד. לא עוברים יומיים ובשעה עשר ורבע בלילה, כששהה לבדו בבית המדרש, נכנס יהודי לבית המדרש וראה אברך שקוד על תלמודו. פנה אליו היהודי בשמחה ואמר לו: 'חיפשתי אותך כבר זמן רב, והנה נקלעת לידי'.

אותו יהודי הזכיר לו שלפני זמן-מה חיפש לשכור דירה גדולה בת 8 חדרים, "ואתה", פונה האיש לאברך, "אמרת לי שהינך מכיר דירה

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

סבא סיפר לי שהיה לו עסק של בגדים והוא הפסיד את הכל. נשארו לו בבנק 1300 דולר, והוא אמר: "הכל הלך לטמיון, הבה ונציל את המעט שנותר בשביל תורה"

רבה של שכונת עזרת תורה בירושלים, הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א, על התרומה שהצילה את הישיבה בלומז'ה

"הבה ונשלח שליח לדואר", אמר ראש הישיבה בתקוה, "אולי בכל זאת הגיע צ'ק של עשרים או שלושים דולר, ונוכל לקנות מעט אוכל לארוחה נוספת". (הדולר בתקופה ההיא, היה בעל ערך גבוה ביותר...) שליח מהיר נשלח לדואר. עד מהרה שב השליח ובידו מעטפה סגורה. צוות הישיבה פתחו את המעטפה, ונשימתם נעתקה מרוב תדהמה. המעטפה הכילה צ'ק של אלף דולר, מיהודי עלום בשם יעקב יוסף הרמן.

סכום הכסף הזה סייע באחזקת הישיבה למשך חודש נוסף. לאחר החודש הוא השתנה המצב הכלכלי, והישיבה נותרה עומדת על תילה.

שאלתי את סבא על הסיפור הזה, וסבא סיפר לי, שכל העסק שלו ירד לטמיון. היה לו עסק של בגדים והוא הפסיד את הכל. נותרו לו בבנק אלף שלוש מאות דולר בלבד. אמר סבא: "הכסף הלך לאיבוד, אציל לפחות את מה שנותר בשביל תורה". אלף דולר הוא שלח, כאמור, לישיבת לומז'ה. עם מאתיים וחמישים דולר נוספים – פתח את ישיבת 'תפארת ירושלים', ישיבתו של ר' משה פיינשטיין זצ"ל. המלמדים ומגידי השיעורים של הישיבה חששו לפתוח את הישיבה, ללא כסף מזומן עבור השכירות. תרומתו בסך מאתיים וחמישים דולר, הספיקה לדמי השכירות, והישיבה נפתחה.

בחמישים הדולרים האחרונים שנותרו – הדפיס את הלוח הראשון של זמן הדלקת הנרות, כסיוע לציבור שומרי התורה והמצוות שיוכלו לדעת מתי להדליק נרות.

(מתוך 'מידות והנהגות טובות')

"זאת התרומה" (שמות כ"ה, ג')

סיפר אבי, רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, שפגש פעם את הגאון רבי יחיאל מרדכי גורדון, ראש ישיבת לומז'ה. הרב גורדון סיפר לו מעשה מסבנו הגדול רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל, ממקימי יהדות אמריקה. בשנת תרפ"ט היה הרב גורדון ראש ישיבה בלומז'ה. באותה תקופה התרחשה נפילה גדולה של עסקים באמריקה.

המצב בישיבה היה נורא ואיום, התומכים האמריקנים הפסיקו לשלוח כסף לישיבות, והמצב הלך והדרדר מיום ליום. בישיבה למדו באותה עת כארבע מאות בחורים. לילה אחד, התכנסה ההנהלה לישיבת חירום, כיצד ניתן להציל את המצב. באסיפה דובר שלא נותר מאום בשביל להאכיל את הבחורים, מלבד חתיכת לחם ומעט מים לכל בחור בעבור ארוחת הבוקר שלמחרת. יותר מזה – אין! והנורא מכל, שאין שום תקוה הנראית באופק להצלת מצב. הוחלט, שמחר לאחר התפילה, יעלה ראש הישיבה על הבימה ויודיע לבחורים, שלאחר

הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א

ארוחת הבוקר יארזו את החפצים וישוכו לבתיהם, הישיבה נסגרת! למחרת, אחר התפילה, הביטו ראש הישיבה והמשגיח זה בזה, ולא היו מסוגלים להוציא מפייהם את ההודעה הנוראה. הבחורים, שלא ידעו מן התכנון, ירדו כהרגלם לאכול, ומיד אח"כ פנו ללימודם. ראש הישיבה והמשגיח נבוכו. הם ידעו נכונה, שאין להם שום דרך להאכיל את הבחורים בארוחת הצהריים. מה יעשו?

<< המשך מעמוד קודם

את המקומות שבהם עיין. פעם הזדמן לי לבדוק סימניה שהניח בספר 'צפנת פענח', ובסימן הוא דן הגאון הרוגטשובר במי ששידך את בתו, ואחד הפרטים שסופרו על החתן היו, שיש לו משרה של מגיד-שיעור בישיבה.

לאחר שנגמר השידוך התברר שלא מיניה ולא מקצתיה. לחתן אין משרה, וגם אין כזו ישיבה... הכל היה עורבא פרח. אבי הכלה חשב שמדובר במקח טעות, אבל ה'צפנת פענח' שלל את דבריו וכתב שאלו פטפוטי-מילים, והביא לכך כמה ראיות.

אחת הראיות היתה מסוגיית תנאי כפול בקידושין, והיינו שאם ה'שווער' ובתו הכלה היו רוצים דווקא חתן שכזה, עם משרה, היה עליהם לעשות תנאי כפול. ומשלא עשו זאת, אין הם יכולים לתובעו, וממילא אין זה מקח טעות.

לכן, גם בנידוננו אין זה מקח טעות בכך שהגביר חשב שחידושי התורה הם של האברך בעל הכובע והחליפה, ולאחר מכן התברר שהם של החברותא שלו.

כשהצעתי הדבר לפני מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, אמר שעצם הדבר שלאברך הוא יש חברותא כל כך טובה, היודע לכתוב חידושי תורה מופלגים, זה גם מצדיק לתת לו את 1,000 הדולרים.

(מתוך 'שמחה בבית' מפי הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א,

בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

האברכים (שאינו מתפלל עתה במנין זה) את כובעו וחליפתו. הגביר הסכים והתפלל מנחה.

לאחר התפילה נכנס הגביר אל משרד ראש הכולל, והניח על השולחן שתי מעטפות. האחת, עם תרומה נכבדה לכולל עצמו; והשנייה, ובה סך 1,000 דולרים לאברך שהעניק לו את הכובע והחליפה. "כשהתפללתי בבגדיו של האברך ההוא, הרגשתי בהם קדושה מיוחדת, ואני בטוח שמדובר בן עליה". אמר הגביר, והוסיף שבשעה שהיה לבוש בז'קט של האברך, הניח ידו בטעות באחד הכיסים, והוציא משם דף של חידושי תורה מופלאים. גביר זה, שהוא גם בן תורה ולמדן מפולפל, מתמצא בכתיבת חידושי תורה. "ראיתי שם חידושים נפלאים ממש, ולכן זכות גדולה היא לתרום לאברך זה אלף דולר", אמר לראש הכולל.

עכשיו התעוררה בעיה הלכתית. האברך שקיבל את הכסף, טען שחידושי התורה שמצא הגביר בכיס אינם שלו, אלא של החברותא שלו, ולכן הכסף אינו מגיע לו. אבל הגביר טען שמאחר שהתחייב כבר לתת לאברך את הכסף, אין הוא רוצה לחזור בו. דין תורה זה הגיע לבית מדרשנו.

מקח טעות?

כשהייתי בבית מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, נתקלתי תמיד בסימניות שהיה מניח בספרים, ולפעמים פתחתי אותן כדי לראות

מחקר של אוניברסיטת קנדה: מדוע אנשים תורמים לצדקה?

נהנה כ"ק האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א ואמר בקורת רוח: "צדקה בכרטיס אשראי... אלו "תשובות" של הרבנים של הדור שלנו... "תשובות" כאלו לא כתבו בדורות הקודמים"

מגדירה בדיוק את חובות הצדקה המוטלות על האדם: כמה לתת, מתי לתת, למי לתת.

ההלכה היהודית עוסקת בפרטי פרטים בסדרי עדיפויות: האם עדיף לתת מעט לרבים או הרבה למעט? עניין עירך או קרוביך - מי קודם? האם תרומת ספרים נחשבת לצדקה? ואפילו עניי שבישראל אינו פטור מצדקה, כפי שאיש אינו נמצא מעל לצדק.

...

המעלה העליונה ביותר בצדקה, היא החזקת לומדי תורה עניים. וכך מובא במדרש תנחומא: "עשר תעשר" - מכאן רמז למפרשי ימים וכו', להפריש אחד מן עשרה לעמלי תורה". ואולם, כאשר תורמים לראש הכולל, כדי שישלם לאברכים את משכורות האברכים, ניחא. אך האם אפשר לתת לאברך כולל מעשר כספים, כאשר הוא כבר מקבל מילגה מהכולל? האם אברכי כוללים נחשבים לעניים מבחינת ההלכה? והלא משכורת הכולל היא משכורת קבועה?!

ב"אורחות רבינו" מובא, שרבינו בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל הורה, שמותר לתת לאברכי כוללים מעשרות כספים, משום שהם אינם פועלים ולא חייבים לשלם להם את מילגת הכולל, ובנוסף, אם אין לראש הכולל כסף, הוא אכן אינו משלם משכורת. דברים דומים כתב בנו של הסטייפלה, הלא הוא מו"ר הגר"ח קניבסקי שליט"א, בספרו הנודע "דרך אמונה" (מתנות עניים פ"ט י"ג): "נראה שהלומדים בכולל, ויש להם משכורת קבועה בכל חודש כדי צרכם לחודש זה, כיון שהנהלה לא התחייבה לתת להם אלא אם יהיה להם, ואם לא יהיה להם אי אפשר לתובעם לדין, או שהרשות ביד הנהלה לשלחם כשירצו - דינם כעניים ממש המתפרנסים מהצדקה ומותר להם ליטול צדקה אם אין להם מאתים זוז, אבל אם הנהלה התחייבה ליתן להם גם משלהם אם לא יהיה להם, וגם אי אפשר לסלקם (מהכולל) בתוך השנה - אז נחשב כאילו יש להם פרנסה לשנה".

אך אם האברך במצב כלכלי אינו טוב, למרות משכורתו, אפשר לתת לו מעשר כספים. בספר "הלכות צדקה" מספר ששאל את הגר"נ קרליץ שליט"א האם מותר לתת לאברכים מעשר כספים והגר"נ שליט"א השיב: "בדרך כלל אפשר לומר שרוב האברכים נקראים עניים, ואפשר לתת להם מכספי מעשר". שאל המחבר את הגר"נ קרליץ: "ואם אשתו עובדת ומביאה משכורת הביתה, האם גם אז נחשב הוא לעני?" השיב הגר"נ שליט"א: "וכמה ילדים יש בביתו?!"

מדברי תשובת הגר"נ קרליץ שליט"א, ניתן לקבל תמונה ברורה בנושא. משכורת נורמטיבית של אברך, אינה מספיקה לכלכלת בית ומשפחה ברוכת ילדים. אם משכורתה של האישה מצטרפת כדי לכלכל את המשפחה כיאות, מה טוב. אך אם עדיין קשה עד מאוד להתפרנס כך, אפשר לתת להם כספי מעשר.

ישנן משפחות רבות שאבי המשפחה לומד תורה בכולל, ואינו משתדל להרבות את משכורתו על ידי עיסוקים תורניים שמשלמים המשך בעמוד הבא >>>

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

שימו לב למחקר המרתק הבא, שפורסם בקנדה לפני כעשור.

במחקר שערכו פרופסור רוברט פישר ועמיתיו לפני כעשור באוניברסיטת אלברטה שבקנדה, עקבו במשך שנתיים אחר מבצעי איסוף תרומות ארציים. הם ניסו לגלות מה גורם לבני האדם לתת מכספם לזולת. מה הופך את נתינת הצדקה למין חובה מקובלת, חוצת מגזרים ותרבויות. ומדוע מודים כמעט כולם בצורך לתת מרכושם לאחרי, שלא שפר מזלו?

אם חשבתם לרגע שזה משום טעמה המתוק של הנתינה, טעיתם. תוצאות המחקר היו שאנשים לא נותנים כדי להרגיש טוב יותר, אלא כדי לחסוך מעצמם את תחושת הבושה העמוקה אותה חווים כשאינם נותנים.

בושה הינה רגש שלילי עוצמתי, ובני האדם מוכנים לעשות הרבה כדי להימנע ממנה. החוקרים גילו, בין השאר, שאנשים תרמו פחות כסף, אם הקבלה על התרומה הגיעה יחד עם שי סמלי כמו דיסק. תמריץ חומרי לתרומה, תוגמל פחות מאשר הבהרות על מטרות כספי הצדקה.

ממצאים אלו תרמו למסקנות המחקר: אנשים לא תורמים בשל הרווח האישי שייצא להם מן התרומה, אלא בשל תחושה פנימית של מחויבות אישית. המחקר פורסם בכל העולם ועורר הדים נרחבים.

חושבני שמארגני מגביות הצדקה

השונות, שכל הזמן מנסים לחלק לתורמים דיסקים, ברכות מרבנים, תפילות בקברי צדיקים וכדומה, צריכים ללמוד לעומק את המחקר הזה, לפיו אנשים תורמים כי הם חשים מחוייבים לתת צדקה. ככל שתגבירו להם את תחושת המחויבות לתרום לעניים, לקרובים, למסכנים, לעניי עירך, כך תעלה רמת התרומות.

הרבנית אסתר יונגרייז ע"ה, בספרה "החיים במחויבות", כותבת עובדה מעניינת. הצדקה היא ערך מוכר בכל תרבות מתרבויות העולם, למן האיסלם ועד להינדואיזם. אך חיוב נתינת הצדקה ביהדות אינו יונק מאותם שורשים.

המילה 'צדקה' באנגלית ובשפות מערביות אחרות נובעת ממילה לטינית ששורשה אהבה (Charitas, charity). בעוד שלמילה 'צדקה' בלשון הקודש, לעומת זאת, אין שום קשר למילה 'אהבה', אלא דוקא למילה 'צדק'. האהבה והשלכותיה הן דבר הנתון לליבו של האדם. האהבה, מעצם מהותה, היא עניין של בחירה, דבר המותר מרחב תמרון. זו מילה המחייבת הרבה פחות מ'צדק'. צדק הוא חובה! ביהדות ישנו כר נרחב לאהבת הזולת, אבל לא זהו המקור לצדקה. צדקה היא מעשה של חובה ויושר. יותר מכל דת אחרת, היהדות

כ"ק האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א

עליהם, כמו למשל קבלת משרה תורנית, עריכת ספרים תורניים, השתתפות במבחני "דרשו" או לימוד עם תלמידים מתקשים. יש הטוענים שאינם נותנים לאברכים אלו מעשרות כספים, משום ש"זאת הבעיה שלהם שאינם טורחים להשתכר, ולו בעניינים תורניים מובהקים שמרוויחים עליהם כסף".

ולא היא. מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א אמר לי, שגם במקרים כאלו, כאשר האברכים נצרכים לכסף, הם עניים לכל דבר, ומצווה לתת להם מעשר כספים. הזרישה ההלכתית ל"עני" היא שעני הוא זה שאין לו סכום כסף כדי לחיות בו שנה שלימה, לצרכים מינימליים הנהוגים באותו המקום בו העני חי, וכמו כן, פסקו מרן הגר"ש אורבך (הלכות מעשר כספים עמוד פ"ט) ומרן הגר"ש ואזנר (שו"ת שבט הלוי ח"ב סי' ק"כ) שכאשר יש לאדם משכורת חודשית קבועה, המספיקה לצרכיו וצרכי משפחתו - אינו נחשב לעני, למרות שאין לו סכום כסף כדי לחיות שנה שלימה.

•••

האם ניתן לתת כ"כסף מעשר" הטבות או מלאכות במקום כסף? הש"ך (יו"ד רנ"ז סק"ב) כותב שיהודי שעני חייב לו כסף ואין לו לשלם, ניתן ליהודי לזכות את חובו של העני ממעשר הכספים, רק כאשר התנה עם העני מראש, בשעת ההלוואה, שביכולתו לנכות את חובו מכספי המעשר שלו. אך אם רק לאחר שהעני לא שילם לו את החוב, הוא רוצה לנכות את חובו מכספי המעשר, לא ניתן לעשות זאת.

ה"נודע ביהודה" (מהדו"ת יו"ד קצ"ט) חולק וסובר, שניתן לנכות את החוב מכספי מעשר, למרות שלא התנו על כך מראש, אך צריך להודיע זאת לעני, שהוא מותר לו על חובו והוא יטלנו מכספי המעשר. וזאת בתנאי שהיה נותן בכל מקרה מעשר כספים לעני זה. הגר"מ שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות ח"ב תע"א), ופוסקי הלכה נוספים (ראו בספר הלכות צדקה סי' י"ז) מסבירים, שכל מחלוקת הש"ך וה"נודע ביהודה" נאמרה רק בחוב שאסור לתבוע אותו מצד הדין, כגון חובו של עני שאין לו מה לשלם ואסור ללחוץ אותו ולתבוע ממנו כסף שאין לו, כפי הנאמר בתורתנו הקדושה: "לא תהיה לו כנושה". ומכיון שנקלע כעת לסיטואציה, בה אינו יכול בכל מקרה לתבוע מהעני את החוב, אם כן, לדעת הש"ך הוא אינו יכול לקזז את חובו מכספי המעשר.

אך כשמדובר בחוב רגיל, שההלכה מאפשרת לו לגבות את החוב מן העני ללא שום חשש, אזי לכל הדעות מותר לנכות את סכום החוב מחשבון כספי המעשר, למרות שלא התנה על כך מראש ולמרות שלא קיבל את רשות העני לעשות זאת.

בעבר הגעתי לבנין בית המדרש "מרכז חסידי ויז'ניץ" ברחוב עזרא בבני ברק, כדי להיכנס אל חדרו של כ"ק אדמו"ר מויז'ניץ שליט"א, ולהתברך מפיו, לקראת שמחת בר המצוה של בני נ"י. הבאתי לכ"ק אדמו"ר שליט"א את ספרי "ויאמר שמואל" והרבי שליט"א עיין בין בתריו. כשהגיע אל הסימן העוסק בקבלת תרומות מאישה דרך כרטיס אשראי, נהנה כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר בקורת רוח: "צדקה בכרטיס אשראי... אלו "תשובות" של הרבנים של הדור שלנו... "תשובות" כאלו לא כתבו בדורות הקודמים, מפני שלא היו כרטיסי אשראי... התורה הקדושה מביעה דעה גם לגבי נושאים שהתחדשו בדור שלנו..."

מה ענין תרומת אישה בכרטיס אשראי? מדוע שתרומה לצדה של אישה תהיה שונה מתרומה של איש? ומה ההבדל בין תרומה ביד לתרומה בכרטיס אשראי?

השולחן ערוך (יו"ד רמח, ד) פוסק, ש"גבאי צדקה אין מקבלין

מהנשים ומהעבדים ומהתינוקות אלא דבר מועט, אבל לא דבר גדול שחזקתו גזול או גנוב משל אחרים, וכמה הוא דבר מועט, הכל לפי עושר הבעלים ועניותם. ואם הבעל מוחה, אפילו כל שהוא, אסור לקבל מהם".

ה"פתחי תשובה" הביא את דברי ה"נודע ביהודה", הקובע שאם האשה אמרה שנתנה את התרומה בשליחות בעלה וברשותו, נאמנת. ה"נודע ביהודה" נשאל על אשה היודעת שבעלה מקמץ בנתינת צדקה ואינו נותן צדקה לפי רמתו הכלכלית, והיא נושאת ונותנת בתוך הבית ומחלקת צדקה לפי העושה, ויודעת שבעלה מקפיד עליה על כך שהיא מפזרת לצדקה יותר מרצונו - האם מותר לקבל ממנה צדקה, והשיב על כך שזהו גזל גמור וחלילה לקבל ממנה צדקה. ולמרות שיש בכוח בית הדין לכפות את הבעל לתת צדקה, אך מי שם האשה לשופטת על בעלה ואשה הרי פסולה לדון, וגם לבית הדין אין רשות לקחת ממנה תרומות בלי ידיעתו.

אולם ה"יד אברהם" וה"ערוך השולחן" פסקו בשם הקדמונים שבזמנינו ניתן לקבל תרומות נכבדות גם מהנשים, משום שהן רגילות לעסוק בענייני הכספים בבית והבעל סומך עליהן. הגר"ש וואזנר זצ"ל חולק על דבריהם ובספרי "ויאמר שמואל" הארכתי בס"ד בענין.

נשאלת השאלה: ארגון חסד פירסם על מגבית צדקה במגזר שאינו שומר עדיין תורה ומצוות, ואשה התקשרה ותרמה סכום כסף גדול בכרטיס-אשראי - האם מותר לקחת את תרומתה?

כאן יתכן, שכיון שבתרומה בכרטיס אשראי מקבל בעל הכרטיס מחברת האשראי פירוט תשלומים, אם כן סביר להניח שהאשה לא תתרום סכום גדול שיודעת שבעלה לא יסכים לו, כיון שבעלה יידע על תרומתה ודעתו לא תהיה נוחה מכך, וממילא לא תעבור לכתחילה על דעתו, ואם תרמה בכרטיס-אשראי, מוכח שהתרומה הגדולה שתרמה היא על דעת בעלה.

ועוד, שיתכן שהאשה כלל אינה נשואה. ואם מדובר בתרומת חילונית, מסתבר שרוב החילונים אינם מפרשים מעשר כספים כפי מידתם, ובכך יש לדון ולהקל לפי דברי האחרונים שאשה יכולה לכפות את בעלה לתת צדקה כהוגן. ויש בנושא סברות נוספות.

ואמנם במגזר החילוני ישנה בעיה קשה, שציבור זה כלל אינו מודע לדין של "מה שקנתה אשה קנה בעלה", ולרבים מהם ישנם חשבונות בנק נפרדים, למרות שהבעל מפרנס את אשתו במזון וביגוד. וממילא, גם אם הבעל יראה את הפירוט בדף חברת האשראי, עדיין לא יבוא בטרפוניה על אשתו, כיון שהוא סבור, בטעות, שמכיון שהיא השתכרה בכסף, הכסף שייך לה ולא לו, וזכותה לעשות בכספה ככל העולה על רוחה מבלי לשאול אותו.

ואם כן, לא הועיל לנו שהבעל יודע על תרומת אשתו, מפני שלמרות ידיעתו ואי רצונו המוחלט מסכום התרומה, הוא אינו מעלה כלל בדעתו שיכול להתנגד לכך, בהיות ממון אשתו שייך לו. לכן נראה שארגוני החסד צריכים להורות לטלפניות הפועלות מטעמם, שאם אשה תורמת להן סכום גדול, עליהן לברר שהתרומה ניתנה ברשות בעלה.

•••

ולשאלה שמעסיקה רבים: האם מותר להורים לחסוך מכספי המעשר שלהם לטובת נישואי הילדים?

הורים אינם יכולים להפריש כסף מעשר עבור ילדיהם הקטנים, כדי שבבוא הזמן ישתמשו בכסף זה כדי להשיא אותם (הוראת הגר"ש אורבך, הגרי"ש אלישיב, והגר"ח פ"ש שיינברג זצ"ל). ואמנם הגר"ש אורבך זצ"ל, פסק שההורים יכולים להפקיד את "קצבת המשך בעמוד הבא <<<

מרן ראש הישיבה קרא לי ואמר: "שמעתי שאתה רוצה להפסיק לנסוע?" אמרתי לו: "אכן, אני מרגיש שאני נוסע לחינם וללא שום תועלת". ראש הישיבה עצם את עיניו למשך מספר דקות, ולפתע פקחן ואמר לי: "מה שהיה עד עכשיו - היה! מכאן ואילך אתה תראה שהכל יפתח לך"

הרב אלהן ויסבורד, ראש רשת הכוללים 'יששכר באוהליך', מספר על ברכת ראש הישיבה מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

"זאת התרומה" (שמות כ"ה, ג')

שהתקבלה העברה בסכום גדול מאוד. לאחר השבת, כשעמדתי לשוב לארץ ישראל, קבלתי תרומה נוספת שהותירה את חשבון הבנק של הרשת ביתרה לטובת האברכים.

למדתי מכך שלעמול ולהשתדל - חייבים, אבל מהיכן תגיע הישועה? אי אפשר וגם לא צריכים לדעת.

לפני כמה שנים בתחילת דרכי, פגשתי יהודי ממונסי שהתלהב ונתן לכולל שלושת אלפים דולה. אותו יהודי, היה אף הוא בתחילת דרכו בעולם העסקים, ואת הכסף שנתן לכוללים הוא לווה מאחרים. הוא עשה זאת לאחר שהראיתי לו את דבריו של רבינו יונה ב'אגרת התשובה: "הרוצה להנצל מהעוון והעונש המר יתעסק בצרכי הרבנים והתלמידים".

בשנה הבאה לקח אותו יהודי על שכמו אחזקת שלושה אברכים. אחרי כמה חודשים קבלתי ממנו שיחת טלפון בה בישר לי שנכנס עכשיו לעסק גדול, והוא מבטיח את כל המעשרות לכולל, ומבקש את ברכת ראש הישיבה שליט"א לעסק. הלכתי וסיפרתי לרבינו על בקשת אותו יהודי, ותגובתו היתה: "למה רק מעשר? תגיד לו שיתן חמישים אחוז; שיעשה שותפות עם הקדוש ברוך הוא!"

אותו יהודי הסכים, ומאז הצליח בעסקים, עד שזכה להעלות את סכום התמיכה שלו פי ארבעה, ואחרי תקופה הוא העלה את תרומתו פי עשרה!

כיום, אותו יהודי הינו עשיר מופלג, ומספר את סיפורו לכל המעוניין לשמוע. באופן זה הוא עושה עבורי את העבודה: הוא מתקשר לכל נדיב חדש אליו אני מגיע, ומשכנע אותו עד כמה כדאי לו לעשות את השותפות הזו.

דברי חיזוק לאישה

סיפר יהודי המחזיק רשת כוללים בשליחות רבינו, ומטבע הדברים מרבה בנסיעות לחוץ לארץ לגיוס כספים, ומותיר את אשתו לבדה בבית.

"פעם בקשתי מרבינו למסור לרעייתי דברי חיזוק, וכה אמר לי: 'הנה אתה נוסע ממקום למקום, וממילא גם נהנה קצת בעולם הזה, לראות נופים ומקומות חדשים. אבל היא יושבת במטבח ולא נהנית כלל, רק מחכה בשקט ובגבורה לשובו של בעלה. עליה לדעת ששכר רב מאוד שמור לה כולו בעולם הבא'.

אין לתאר כיצד רוממו הדברים את רוחה של רעייתי, והעניקו לה כוחות מחודשים!"

(מתוך הספר 'רבי אהרן לייב')

מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

שנה אחת, ימים ספורים לפני ראש חודש שבט, היה חסר בקופת הכולל סכום כסף גדול. התיישבתי במוצאי שבת, וניסיתי לתפוס כמה וכמה גבירים שהיו אמורים להעביר לי סכומים גדולים, אולם אותו יום היה יום אידם של הגויים, המשרדים בחו"ל היו סגורים, ולא היה שייך לתפוס אף אחד. בשעה חמש לפנות בוקר, כשהייתי מיואש כמעט לגמרי, נכנסתי לחדרו של ראש הישיבה הגאון רבי אהרון יהודה לייב שטיינמן שליט"א ושאלתי אותו אם

אוכל לפנות לכמה גבירים, ולדבר באוזניהם דברים חריגים כדי שיתעוררו ויצילו את המצב. ראש הישיבה שליט"א פתח את הסידור, דפדף בזמירות של מוצאי שבת. הוא פתח בזמר 'איש חסיד', והחל לקרוא: "יזמתי ונמכרתי להעבידי לכבודך ולא לכבודי", ואז אמר: "אל תעשה כלום. לך לביתך ותתפלל, והקדוש ברוך יעזור לך". עשיתי כדבריו, ולאחר ארבעים ושמונה שעות התקשר גביר אחד מעצמו ושילם את כל הסכום החסר לאותו חודש.

באותה הפעמים, נסעתי במשך כמה חודשים אחת-עשרה טיסות רצופות לחו"ל, במטרה לאסוף מנדיבי עם למען עמלי התורה. למרבה

הצעה, לא הצלחתי לאסוף ולו פרוטה אחת מעבר לכיסוי הוצאות הטיסה היקרות. הרגשתי שאין לי יותר שום טעם להמשיך בנסיעות הללו והחלטתי להפסיק לנסוע.

מרן ראש הישיבה קרא לי ואמר: "שמעתי שאתה רוצה להפסיק לנסוע?" אמרתי לו: "אכן, אני מרגיש שאני נוסע לחינם ללא שום תועלת". שתיקה השתררה בחדר. ראש הישיבה עצם את עיניו למשך מספר דקות, ולפתע פקחן ואמר לי בתוקף: "מה שהיה עד עכשיו - היה! מכאן ואילך אתה תראה שהכל יפתח לך".

שאלתי: "אז מה לעשות למעשה?" והוא אמר לי: "תיסע שוב".

נסעתי בלב כבד. היה זה יום שישי. לקראת סיום הטיסה, לפני שנחתתי בניו יורק, התבררתי כי נגיד אחד, שמעולם לא פגשתי ולא הכרתי כלל, שמע על המצוקה של רשת הכוללים ונכנס אל מרן ראש הישיבה בארץ. הוא אמר לו שהוא מבקש ליכות בהחזקת התורה של 'יששכר באוהליך' ותרם את רוב הסכום שהיה חסר. זמן קצר לאחר הנחיתה, אני מקבל שיחה מבעל ממון אחר, והוא אומר לי ששמע על המצוקה הגדולה שהרשת נמצאת בה. ביקשתי לפגוש אותו אך הוא אמר: "אין מה להיפגש. תן לי את מספר חשבון הבנק של הרשת". לאחר שעה קבלתי הודעה,

סיפר רבי אליהו לופיאן זצ"ל: מעשה באדם אחד שנכנסה בו רוח, וכאשר רצו לבדוק אם מדובר בגלגול נשמה או סתם רוח טומאה, הניחו על ראשו את ספר הזוהר, והיה מקובל אצלם, שאם תזעק הרוח בהתקרב אליה ספר קדוש - זהו סימן שהיא גלגול נשמה

וכיצד הצליח רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, לגייס סכומי עתק לבניין אדיר ומפואר

לתרום לאחזקת תכליתם של אותם בניינים. זו היתה דרכם של העשירים מאז, למרות שההיגיון הישר אומר ההיפך. אם ישאלו אותנו, "מה חביב ויקר יותר לפני המקום, הבניין אשר בו מקריבים את הקרבנות, או שמא הקרבנות עצמם?" הלא ודאי יענה כל אחד ויאמר, שהתכלית חשובה מן האמצעים, וראיה לכך, שהרי קרבנות ציבור, תמידין ומוספין, דוחים את השבת, ואילו בניין בית המקדש אינו דוחה את השבת.

ואף על פי כן, כאשר נאסף כסף לצורך בניית המשכן, ביום אחד הביא העם די כסף וזהב עד שהוצרכו להכריז "מרבים העם להביא" ואין עוד צורך בתרומה נוספת. לא כן היה כאשר בא הציווי על מטרת הבניין, הלוא הם הקרבנות. כאן כבר לא מיהרו לתת, עד שהוטל הדבר עליהם כחובה והובטח להם שיהיה זה כדי לכפר על נפשותיהם. עם כל זאת היה עדיין צורך למשכן את אלו אשר אחרו בתשלום חובם. כך הוא גם בעניין הישיבות, מטרת הישיבות להרבות תורה בישראל, ואילו הבניינים אינם אלא אמצעי וכלי ללימוד התורה, ועם כל זאת, מצויים יותר תורמים המוכנים להוֹזיל מכיסם על חדרים, על דלתות, על חלונות, על לבנים ועל בניין, ולא זו בלבד אלא יש מהם הרוצים דווקא שיקרא הבניין על שמם, שיהא בו שלט המעיד על תרומתם, ושאר מצבות זיכרון, אך מעטים הם התורמים, כדי להאכיל ולהשקות את לומדי התורה.

כוונת המעשה קובעת את מהותו

הנתינה למשכן צריכה להיות לשם שמים. נמצינו למדים, כמה חשוב הדבר שדברי הקדושה יהיו ממקורות טהורים.

סיפר רבי אליהו לופיאן זצ"ל, מעשה נורא, הממחיש עניין זה. מעשה באדם אחד שנכנסה בו רוח, וכאשר רצו לבדוק אם אכן מדובר בגלגול נשמה או שזה סתם רוח טומאה, הניחו על ראשו של אדם זה את ספר הזוהר, כמו שהיה מקובל אצלם, שאם תזעק הרוח בהתקרב אליה ספר קדוש, זהו סימן שהיא גלגול נשמה. והנה לא נדעזעה הרוח כלל.

הלכו והביאו ספר הזוהר מדפוס אחר, ומיד זעקה ורעשה הרוח. כאשר שאלוהו מדוע לא נרתעה מן הספר הראשון? השיבה, כי אמנם היה זה אותו ספר, אך הראשון הודפס על ידי מחללי שבת ואילו השני הודפס על ידי אנשים יראים.

אמר על כך רבי אליהו: "הרי לנו שני ספרים זהים בתוכנם ובצורתם: אלא שהאחד הוכן בקדושה, ואילו לשני חסרה הכנה זאת. לכאורה לעין אדם נדמה, שאין כל הבדל ביניהם, אך באמת ההבדל ביניהם גדול מאד".

וכן פסק רבי משה פיינשטיין זצ"ל, בספרו "אגרות משה" (או"ח ח"ב סי' יז), שאין להתפלל בסידור שהודפס בשבת, ואפילו שנעשה על ידי פועלים נכרים, שזה מאוס לדבר מצוה וכל שכן לתפילה, שצריכים לתפילה סניגורים טובים, כדי שישמע הקב"ה את התפילה. ולכן לא יתפלל על ידי דבר שיהיה בו קטרוג ח"ו. (ולא עוד אלא שאף צידד לומר שבדיעבד לא יצא ויצטרך לחזור ולהתפלל אמנם אינו מכריע כן למעשה).

(מתוך 'להתענג בתענוגים')

"דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה" (שמות כ"ה, ב')

מובא בשם ה"בית לוי", שפרשת תרומה באה לאחר פרשת משפטים, ללמדנו שאין ערך לתרומה שמגיעה מממון שהתקבל לא על פי משפטי התורה.

סיפר רבי יעקב ניימן זצ"ל, ראש ישיבת אור ישראל:

פעם בא אלי יהודי וסיפר לי, שבחול המועד סוכות ישב בנו יחד עם קבוצת אברכים בסוכתו, ומילאו פיהם בשירות וזמירות לה; לשם שמחת החג. קולות השירה הלכו וגברו, עד שהופרעה מנוחתו של השכן הזקן, אשר היה דר בעליית הבית. כיון שאותו זקן לא יכול היה לגבור על קולותיהם, שפך עליהם דלי מים מן העלייה, כדי שיבינו את הרמז.

רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל

צעק אליו הבן מן הסוכה, "איך אפשר לשפוך לכאן מים, והרי השכינה שורה כאן". בנימת גאווה סיים האיש את דבריו: "ראה כמה רגשי קדושה יש לבני".

אמרתי לו: "האם באמת סבור אתה כי השכינה שורה במקום בו גוזלים את מנוחתו של אדם זקן? כלל וכלל לא! אמנם מצוה גדולה היא לשמוח ברגל ולזמר בשבחים

לה; אבל באופן זה היתה זו מצוה הבאה בעבירה".

•••

באחת הפעמים שגברה המצוקה בישיבות ליטא, קמו רבני ליטא לערוך מגבית להצלת הישיבות. משלחת של אחדים מגדולי הדור הגיעה לוורשא, כדי לכנס אסיפה של בני העיר. אל האסיפה הוזמנו כמה מעורכי העיתונים היהודיים, על מנת שיפרסמו בעיתונות את מטרת בואה של המשלחת.

לאחר שנשא דברים רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, קם אחד מעורכי העיתונים אשר נכח במקום, והטיח שאלה קנטרנית בפני הנואם, "מדוע מצליח כל כך הגאון מלובלין, רבי מאיר שפירא זצ"ל, המגייס סכומי עתק לבניין אדיר ומפואר, והלוא טוב היה לקחת כסף זה ולהאכיל בו את בני הישיבות הסובלים מחרפת רעב?" כוונת השואל היתה ברורה, היה זה נסיון להפחית מחשיבותה של המגבית, ולמנוע את הנדבנים מלתרום.

ענה לו רבי זלמן: מצינו שכאשר ציוה הקב"ה על תרומת המשכן, לא ציוה שיתרום כל אחד ואחד, אלא רק "כל איש אשר ידבנו לבו". לעומת זאת, בתרומת קרבנות הציבור, נצטווה כל אחד ואחד לתת בקע לגולגולת, סכום זה חייב לתת אפילו עני שבישראל, ואם לא נתן - נטלו ממנו משכון. מדוע לא סמכה התורה גם בקרבנות הציבור על נדיבותם של הנדיבים, שיתנו כדי הצורך, כפי שסמכה התורה על נדיבות לבם בתרומה לבניית המשכן?

התשובה פשוטה מאד. ירדה התורה לסוף דעתם של נדיבי העם, שממהרים בשמחה לתרום לבנייתם של בניינים, אך אינם ממהרים

"הרב, ריח הקפה לא יגרה אותי, זה לא מפריע לי כשאני רואה שאחר שותה!" רבינו סירב, ולא רצה לשתות ליד אדם השרוי בתענית

מרן רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל מלמד שהבריאות אולי דוחה צום, אבל אינה דוחה את צער הזולת!

תענית אסתר

וארבע וחצי, ורבינו אמר לי: "איני יכול להמתין יותר, עלי ללכת!" הבנתי, ולא ניסיתי לשכנעו. הוא התחיל להתקדם לעבר המדרגות, והיולדת ניגשה אלי וביקשה שאשכנעו להמתין עוד. אמרתי לה: "איני יכול לבקשו, כבר התאחר מעל ומעבר, ואני מבינו. רצונך, בקשי בעצמך". רבינו כבר עלה במדרגות והגיע לרחוב, והיא מיהרה אחריו וביקשה שישאר.

אך שמע את הבקשה, סב על עקבותיו וחזר לחכות בסבלנות לאבי הבן.

מקרה נוסף שהיה באותו אולם. הברית נקבעה לשעה אחת בצהריים. רבינו הגיע במועד הנקוב. השעה שתיים כבר חלפה, וטרם החלו. אבי הבן חש שלא בנת. הוא ניגש להתנצל. רבינו היה שקוע בעיונו. שמע, והשיב: "אל תצטעה, אל תצטעה. מה הייתי עושה בבית, לומד - אני לומד גם כאן..."

אבי הבן הלך משם, מפויס, ורבינו אמר לי: "הרי זה יום השמחה של אבי הבן. זוהי מצוה שיש לקיימה בשמחה (שבת קל ע"א) - ואני אלחיצנו?!"

להשתומם! לא האורחים שאיחרו, ולא השעה שהתאחרה. רבינו הוא המלחין... איזו רגישות לצער הזולת! **לעולם אל תאכזב בעל שמחה!**

כל כך גדלה חרדתו של רבינו לצער הזולת, ובפרט לבעלי שמחה. פעם

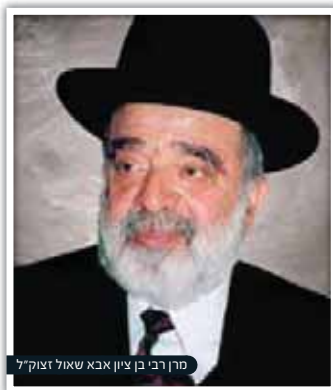
בא לפניו אחד מתלמידי לצרף חתימתו לתעודת רבנות. מתחילה סירב רבינו מכמה טעמים, ולבסוף נאות. אך תנאי התנה: "תבטיח לי שלעולם לא תאכזב את בעל השמחה! הוזמנת לברית, לנישואין, עשה כל שביכלתך להגיע, ובזמן!"

רבינו נזהר תמיד שמצידו לא יהיה שום עיכוב. אך פעם הזמינו אחד מתלמידי לחתונתו, והודיעו רבינו שיגיע לחופה. החתן הציע נהג שיסיעו מביתו, אך רבינו סירב באומרו: "איני רוצה להיות חייב לאיש ולא אטרד בזמני, אבוא כבר במונית!"

במועד החופה, המתינו לבואו של רבינו אך לשוא. בראותם שהשעה מתאחרת, ערכו את החופה בלעדיו. למחרת פגש רבינו את החתן, כמה שמח לראותו, ואמר לו: "מחילה על אתמול! כבר היינו מוכנים בזמן, ממתנים למונית בכביש הראשי. חכינו למעלה משעה וחצי ולא באה..."

רבינו הזמינו לביתו, הראה לו קופסא גדולה עטופה בעטיפה נאה, ואמר: "זה הוכן עבורך כבר מאתמול!" ולא הסתפק בכך. הוא תחב לידו שטר של מאתיים דולר, ואמר: "קנסתי את עצמי על הצער שנגרם לך בהעדרי..."

(מתוך 'רבינו האור לציין')

מרן רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל

מרן הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל, היה טורח רבות שחלילה לא יצטער שום אדם בסיבתו! סיפר מקורבו ועורך ספריו, הרה"ג רבי ציון עמר שליט"א: בימי מחלת רבינו עליתי לביתו ביום תענית לעסוק בעריכת ספר תשובותיו. הרופא אסר עליו את התענית, ורבינו קיבל עליו את הדין בשמחה. הוא אמר במליצה: "ראו אלו חליפין עשיתי! במקום לקיים מצות תענית מדברי סופרים, אני מקיים בכל 'כזית' - מצוה מן התורה של שמירת הבריאות!"

התעמקנו בדברי פסקיו, והרבנית עליה השלום נכנסה והציעה לרבינו כוס שתיה. הרב סירב. תממה הרבנית: "אבל אתה חייב לשתות בפקודת הרופא!" ענה לה רבינו: "ודאי, ודאי. אשתה אחר כך..." הבנתי, ונענית: "הרב, אין מה לדאוג, זה לא יגרה אותי, אין זה מפריע לי כלל כשאני רואה שאחר שותה!"

רבינו סירב. הוא לא רצה לשתות ליד אדם השרוי בתענית. הבריאות דוחה צום, אבל אינה דוחה את צער הזולת! את שיעורו מסר רבינו בריתחא דאורייתא. ואף בימות החורף הקרים, בגדיו היו ספוגים מזיעה וביקש לפתוח את החלון, להחליף אויר ולרענן כוחות. אך הקדים ואמר: "מי שהקור מפריע לו שלא יתבייש, שיאמר". ולא פתח את החלון עד שידע בבירור שאין בכך הפרעה. שלא יצטער שום אדם מסיבתו!

"אבל אתה לא תצטער?"

פעם הוזמן רבינו לברית מילה, והודיע לאבי הבן: "בשמחה אגיע, אך בתשע אני צריך להיות בישיבה, יש לי שיעור".

"ודאי", אמר אבי הבן. "אני נערך לכך". הוא הודיע לכולם שהברית תתקיים בשעה שמונה וחצי. רבינו הגיע. האורחים באו, אך הסנדק התעכב. השעה היתה כבר אחרי תשע. ניגש אבי הבן לרבינו והתנצל. "אקוה שאתה מבין", אמר רבינו, "אך איני יכול להתעכב יותר".

"נו, ההכרח לא יגונה", אמר אבי הבן.

אך רבינו לא נחה דעתו ושאל: "אבל אתה לא תצטער?" אבי הבן נבון, נאלם דומיה. באמת הצטער בלב, אך מה יאמר. ראה רבינו בצערו ופסק: "אני נשאר כאן!" שמח ושימח כדרכו. ומה? מצעדי גבר כוננו. סיפר הנהג, רק הגיע רבינו לישיבה, ובדיוק הסתיים שם ביקורו של נדיב והתלמידים התכנסו לשיעור. למחרת, ביקש רבינו לפגוש את אבי הבן. דאג לשמחו, שלא יצטער אולי גרם לביטול תורה בעיכוב המילה. אמר לו: "אתמול, אילו הייתי בא בתשע, לא היה מתקיים שיעור..."

"אל תצטער, אני לומד גם כאן!"

סיפר הגאון רבי יצחק כהן שליט"א, רב שכונת שמואל הנביא: פעם היינו יחד בברית מילה, באולם "תפארת יהושע". הברית היתה צריכה להערך בשעה שלוש אחר הצהריים. רבינו היה אמור להיות הסנדק, ואבי הבן התעכב הרבה. עברה השעה שלוש וחצי, וארבע,

"אם תאמר לי פשט על התוס', אתן לך סך של עשרת אלפים לירות שטרלינג"

הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א פותר את ספקותיו של המשולח

הרב אהרן כהן

"זאת התרומה" (שמות כ"ה, ג')

החת"ס זצוק"ל כתב בספרו שכשם שבנוגע לברכות כל עוד האדם אינו מברך אין המזון נחשב שלו, כך גם בענין ההשתמשות בממון, שכל עוד אינו עובד את ה' בממונו זה לא נחשב שלו. הוא מבאר את הפסוק "מאת כל איש אשר ידבנו ליבו", שמי שהוא נדיב לב, שהיא עבודת ה' בממון, "תקחו את תרומתי", שאז הממון שלו ואפשר להקדישו שוב להקב"ה.

מסופר על משולח בן תורה, שהלך לאסוף כסף למשפחתו בעיר לונדון שבאנגליה. כשעבר על פתחי נדיבים לבקש את תרומתם, לא העלה בדעתו שיתקל במקרה מעניין, בו אחד מהגבירים הגדולים יפתח לו את דלתו וישתף אותו בעניין בו עסק.

מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א

הגביר הכניסו לביתו, הושיבו ליד השולחן שבסלון, כשעל השולחן מונחים ספרי לימוד רבים ומעליהם עומדת הגמרא. פנה הגביר למשולח: "עסוק אני כרגע בקושיה גדולה על התוס' שלפני. אם תישב לי את הקושיה ותסביר לי את הפשט - אתן לך במקום סך של עשרת אלפים לירות שטרלינג".

המשולח שהיה המום מן הרעיון, התיישב על הכסא והחל להגות בשקיעות בתוס', אך לא עלתה בידו לפענח את התוס' המוקשה. הצטער על כך הגביר והביא לו סכום קטן, כפי שהיה נותן לשאר המשולחים.

כשיצא המשולח מבית הגביר פגש בחוץ משולח אחר, שאף הוא עמד להכנס אליו. סיפר המשולח הראשון לחברו את המקרה שארע עמו בבית הגביר, ואת פרשת הכסף שהתכוון הגביר לתת לו באם ידע פשט בתוס'. טרם כניסתו יעץ לחברו ללכת לביהמ"ד ולנסות ליישב את התוס', בהראותו לו את קושיית הגביר.

הודה המשולח לחברו על הזדמנות הפז שנקרתה לידו, שב על עקבותיו ופנה לביהמ"ד הקרוב, שם החל ללמוד היטב את העניין בו עסוק היה הגביר. כשסיים, חזר לבית הגביר, דפק על דלתו ואכן

הגביר פנה גם אליו והציע לו את עסקת התוס' שהוא מתקשה בו. הוא הבטיח גם לו סכום של עשרת אלפים לירות שטרלינג, באם ידע לענות לו על קושייתו.

המשולח פתח את פיו והחל להסביר לו פשט נפלא על כל התוס', עד שהתיישבו הדברים על ליבו של הגביר, שקיים את אשר אמר. לקח את פנקס הצ'קים ורשם לו את מלוא הסכום שהתחייב. המשולח יצא משם שש ושמח כי הצליח ה' דרכו.

לאחר מס' ימים כשחזר לביתו בא"י החל לבו נוקפו, מי יודע אם אין כאן גניבת דעת של הגביר, יתכן והיתה דעתו לבחון אותי אם אדע פשט בתוס' בלי שום הכנה מוקדמת, ואילו ידע כי המשולח הראשון גילה לי באיזה תוס' הוא מתקשה, לא היה נותן לי סכום עצום כזה.

במבוכתו הרבה, פנה המשולח לגר"י זילברשטיין שליט"א, ושח לו את ספקותיו אשר על ליבו. הרב זילברשטיין הפנה את השאלה לגיסו הגדול מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א.

כששמע הגר"ח את השאלה, ענה לו שאין כאן גניבת דעת, אלא סייעתא דשמיא, שמן השמים זימנו לו שיגיע ברגע הנכון, ויפגוש אדם שיודיענו באיזה עניין הגביר מתקשה, כך שידע מה להשיבו, ומשמים קא זכו ליה.

הגר"ח הביא ראיה משתי עובדות שהיו עם הגאון ר' יצחק אלחנן ספקטור זצוק"ל בצעירותו כשנתקבל לרב בקהילה.

בדרכו למחוז חפצו לקבל את עטרת הרבנות, ישן ר' יצחק אלחנן באחד הכפרים במלון, וכשביקש ספר ללמוד בו, לא היה לבעל המלון שום ספר מלבד סידור 'דרך החיים' (פסקי הלכות בקצרה של בעל 'חיות דעת' זצ"ל) כמובן שלקח את הספר והחל ללמוד בו את הלכות קריאת התורה. כאשר הגיע לעיה, נתעוררה שם שאלה בנושא הלכות קריאת התורה, ומיד ענה להם את התשובה שהובאה בסידור שראה לילה קודם במלון.

עובדה נוספת היתה, כשר' יצחק אלחנן למד עניין בדברי התוס', ומיד אח"כ נזדמן לו שנשאל באותו התוס' וידע להשיב במקום. מזה הביא הגר"ח קנייבסקי ראיה שמותר היה לאותו משולח לקחת את הכסף שהעניק לו הגביר, כפי שהיה עם ר' יצחק אלחנן, שמן השמים הזמינו לו למצוא דברי חפץ באותו עניין שהיה צריך לו.

אמר הגר"י זילברשטיין לגר"ח, שלדעתו רצה הגביר לתרום לת"ח שיודע לענות במקום על מה ששואלים אותו, חייך הגר"ח ואמר לו: "מה אכפת לך שהגביר נתן למשולח כסף...".

שיעורים מידע עדכונים 24

077-2613337 עכשיו בקו השיעורים של דרשו

"במשך כעשרים שנה שימשתי כנהג מונית", פתח ואמר, "אך בעונותי הרבים, לא היה יום שלא גנבתי את לקוחותי, בהפעלת המונה לפני הזמן, או בהפעלתו בתעריף גבוה יותר..."

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על הנהג שגנב ומקבל שבחים על תרומותיו

ונדהם לראות בכניסה שלט גדול שעליו נחרט: "ברכה לראש משביר... לאיש יקר רוח, נדיב הלב, מורם מעם... אשר נדבה ליבו לגשת אל המלאכה, ולתרום מהונו את כל אוצר הספרים המהודר..." האיש ניגש אל גבאי בית המדרש וביקש ממנו להסיר את השלט. הגבאי, שחשב שבקשת הנדיב נובעת ממידת הענוה, לא התבלבל, ומיד ציין בפניו את המבואר בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' תקפ"א, הביאו הרמ"א ביו"ד סי' רמ"ט סי"ג): "מי שמקדיש דבר לצדקה, מותר לו שיכתב שמו עליו שיהא לו לזכרון, וזו מידת חכמים היא, ומידת ותיקין, כדי ליתן שכר ולפתוח דלת לעושי מצוות. ומידת התורה היא, שכותבת ומפרסמת עושי מצוה. ואם התורה עשתה כן, צריכים אנו להלך אחר מידותיה של תורה שהן דרכי נועם. ולפיכך", סיים הגבאי, "נהגנו כך גם אנו!"

בעל התשובה הגיע לשאול, האם עליו להתעקש ולתבוע את הסרתו של השלט, כי אולי יש בהעמדתו חשש שקר וגניבת דעת, שהרי זוכה על ידו לכבוד ולתהילה, והאמת היא שתרומת אוצר הספרים לא נבעה מ'נדיבות לב', אלא מהשבת הגזילה, ולמעשה בתרומות לרבים השיב להם כביכול, את השייך להם. ומה פתאום שיזכה עבור כך לשבח וכבוד כנדיב לב גדול?...

תשובת הרב היתה, כי ניתן להשאיר את השלט, משום שאכן יש כאן מעשה שניתן להגדירו כ'נדיבות

לב', שכן לא רבים היו פועלים כפי שפעל האיש. הוא החליט לציית בתמימות ובשמחה לדין התורה, ונדבה רוחו לתקן את חטאיו ולמסור לאלתר את הסכום הגדול, וגם על כך ניתן להכתירו בשבחים, ולפרסם 'עושי מצוה' כמידת התורה.

ניתן להביא לכך סמך, מהנאמר בתחילת פרשת תרומה: "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", ופרש רש"י: "ידבנו ליבו - לשון נדבה, והוא לשון רצון טוב". יתכן שהקשה לרש"י - מדוע קוראת התורה לנתינת התרומה 'נדיבות לב', והלא זו חובה שמוטלת על כל אחד מבני ישראל? ומסביר על כך, שגם על הנותן דבר שחייב בו, שייך לומר בלשון 'נדיב לב', כאשר נותן ברצון טוב. וגם בענייננו, אמנם האיש 'חייב' לעשות צרכי רבים, אך בכל זאת, כשמתנדב סכום כה רב, ברצון טוב, ניתן להכתירו בתואר 'נדיב לב': (מתוך 'אחת שאלתי')

"ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו" (שמות כ"ה, ב') מעשה ביהודי שהגיע אל אחד הרבנים, ודמעתו על לחיו. "במשך כעשרים שנה שימשתי כנהג מונית", פתח ואמר, "אך בעונותי הרבים, לא היה יום שלא גנבתי את לקוחותי, בהפעלת המונה לפני הזמן, או בהפעלתו בתעריף גבוה יותר, ולפעמים גם ערכתי שינויים במכשיר המונה, באופן שירוך מהר יותר..." "בסיעתא דשמיא", ממשיך האיש לספר, "זכיתי לאחרונה לשוב בתשובה, אלא שאיני יודע לשית עצות בנפשי, כיצד אשיב לאלפי האנשים שאיני מכירים את אשר גזלתי מידם?!" (האיש הוסיף שלנהוג עתה להיפך, דהיינו להפחית לכל נוסע מעט מדמי הנסיעה, לא שייך כי כבר אינו משמש כנהג מונית).

הרב הקריא בפני האיש את ההלכה הידועה: "גזל את הרבים ואינו יודע למי להחזיר - יעשה בממון 'צרכי רבים'" (שו"ע חו"מ סי' שס"ו ס"ב). וכשיעשה צרכי רבים, יסבב השי"ת שכל אחד מהנגזלים או מיורשיהם, יהנה כפי ערך גזלתו, ואז ימחלו לו על גזלתו, והבא לטהר מסיעין אותו מן השמים: ערוה"ש).

"האם יודע אתה לשער מהו, בערך, סכום גנבותיך?", שאל הרב. "כחמישים אלף שקלים", השיב, "ואם הרב יורה לי לתנם לצרכי רבים, אעשה זאת בשמחה!"

פתח הרב בפניו את דברי השל"ה הקדוש (שהובאו ב'אהבת חסד' פ"ד בהג"ה), שכתב כי ניתן לעשות צרכי רבים גם על ידי רכישת ספרי לימוד לבית המדרש, באופן שהרבים ילמדו ויהנו מהספרים שנדב. "שמעתי", הוסיף הרב, "שבבית המדרש החדש שבונים בעירנו, מחפשים אחר תורם לאוצר הספרים, ולמרבה הפלא הגבאים סיפרו שעלות הספריות וספרי הקודש מסתכמת בכחמישים אלף שקלים!"

פנה, אפוא, בעל התשובה אל הגבאים, ומסר להם את מלוא הסכום, (מבלי להודיעם את המניע לנדבתו), והנה לאחר השלמת בנייתה של הספריה המפוארת, עמד התורם להיכנס לבית המדרש,

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

מה גובה סכום הצדקה שמותר לקבל מאשה נשואה? האם מותר לקבל סכום גבוה לצדקה מאשה נשואה, באסיפת התרמה?

והאם מותר לקבל סכום גבוה לצדקה, מאשה נשואה שיש לה חשבון בנק משלה?

הרב יעקב ברגמן

ידיעתו. אולם, באסיפות התרמה - אם הבעל יודע על השתתפותה של אשתו באסיפה, ועל כוונתה ליטול חלק בתרומות - ניתן לקבל מאשה נשואה אף סכום גדול, כמקובל באסיפות אלו. וככלל, ראוי לכל איש ישראל להרשות לאשתו לתת צדקה לכל אדם כפי רצונה, ובהתאם ליכולתם.

אשה נשואה, שיש לה כסף משלה, כגון כסף שניתן לה על מנת שלבעלה לא יהיה חלק בו, או אשה שמחזיקה בהסכמת בעלה

בחשבון בנק משלה לצרכיה השוטפים - מותר ליטול ממנה אף סכום גדול. וכן, אם האשה נותנת סכום גדול ואומרת שבעלה נתן לה רשות לתת סכום זה (ולא ניתן לברר זאת בקלות), או שאומרת שמקורו בכספי צדקה שהצטברו - מותר ליטול ממנה סכום זה.

וכן אשה המפרנסת את משפחתה, או שמתעסקת בכל ענייני הכספים של הבית

והמשפחה - מותר ליטול ממנה סכום גדול, ובתנאי שמדובר בסכום סביר, והכל לפי העניין.

[שו"ע רמח"ז, פסקים ותשובות שם, ה]

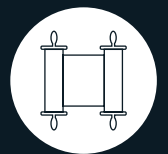
בפרשת השבוע, בפתיחת המגבית לתרומת המשכן, נאמר: "דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי". המילה "איש", לכאורה מיותרת, והיה די לומר: "מאת כל אשר ידבנו לכו". ומפרש ה'משך חכמה': "מאת כל איש, ולא מאת כל אשה, שמאשה שיש לה בעל אין מקבלים גבאי צדקה דבר מרובה".

וכך נפסקה ההלכה בשולחן ערוך: "גבאי צדקה, אין מקבלים מהנשים... אלא דבר מועט... וכמה הוא דבר מועט? הכל לפי עושר הבעלים ועניותם". ופירוש הדברים: אשה נשואה, חייבת במצות צדקה כפי שחייבת בכל מצוות עשה שאינן תלויות בזמן מסוים, אלא שכל נכסיה הם ברשות בעלה, ואינה רשאית לתת ללא הסכמת הבעל, ולכן אין מקבלים ממנה אלא סכום קטן, שהבעל אינו מקפיד עליו.

כאמור, גובה הסכום משתנה בהתאם למצבו הכספי של הבעל ורמת מחייתו. ולכן, מקבץ צדקה שאינו מכיר את הבעל, אסור לו לקבל מהאשה אלא סכום שודאי יסכים כל בעל שאשתו נתן ללא

- "תקחו את תרומתי" - מדוע לא נאמר 'תרומתכם'?
- מדוע בתרומת המשכן נאמר "ויקחו", ובמחצית השקל נאמר "ונתנו"?
- מה נרמז במידותיהם השונות של כלי המקדש?
- מדוע נאמר "ושכנתי בתוכם" בלשון רבים?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

הבל על כל יום!

הצטרף לתוכנית הלימוד על 'הדף היומי' ו'הדף היומי בהלכה'

חייג עכשיו: 02-560-9000

איזה אביזר במקדש היה שווה ערך ל 8,950,000 דולר?

ובאמת את הקושיה הזו כבר כתב בקיצור בשו"ת התשב"ץ (ח"ג סי' ע' ד"ה ובענין הכפורת) וז"ל: היאך אפשר להיות מזה הזהב המועט כל העובי בכפורת?

ומכח קושיה זו כתב התשב"ץ, שבאמת הכפורת לא היתה עבה כולה טפח, אלא היתה חלולה בתוכה, ומה שהיה בגובה טפח אלו רק הדפנות. וכן מובא בשפתי כהן (לרבי מרדכי כהן זצ"ל מגורי האריז"ל, פ' פיקודי ד"ה עוד כל הזהב), שכתב גם כן שכל הזהב לא הספיק אפילו למלאכה אחת כמו הכפורת, כל שכן לארון ולקרשים ולמזבח ושאר הכלים, ולכן כתב שצריך לומר, שלזהב היתה ברכה גדולה ורוממות, שאמנם עשו אותו דק אבל הוא צמח ע"י נס לעובי טפח.

וכן הביא במעם לועז (שמות עמ' תתנח), בשם ספר צידה לדרך שבבית המקדש היה זהב שנקרא 'זהב פרוים' ע"ש שהיה הזהב מתרבה כמו פירות האילן.

1. לשבר את האוזן - מחיר אונקייט זהב (בערך 29 גרם) כיום הוא 1,269 דולר, בכפורת היו מעל 7000 אונקיות, שאם היה צריך להביא כמות כזו כיום, שוויה היה בערך 8,950,000 דולר!!! (שמונה מיליון ותשע מאות חמישים אלף דולר) - המחשנו קצת את מאמר חז"ל לגבי בית המקדש "אין עניות במקום עשירות".

וְעִשִּׂיתָ כְּפֹרֶת זָהָב טָהוֹר אֲמִתִּים וְחָצִי אֲרָפֶה וְחָצִי רְהֶבָה (שמות כ"ה, י"ז) כתב רש"י, שאפילו שהתורה לא כתבה את שיעור עובי הכפורת, כתבו רבותינו (סוכה ה.) שעוביה טפח.

בספר מידות ומשקלות של תורה (לר' יעקב גרשון וייס פרק קמז הע' 3 עמ' שעג) הקשה שלפי מידות הכפורת שארכה 2.5 אמות, רחבה 1.5 אמות, ועובייה טפח, יוצא שכמות הזהב שהיו צריכים כדי לעשות את הכפורת היתה רבה מאוד. וכך החשבון, שהרי אמה אורך על אמה רוחב של מים (אמה מעוקבת), משקלה 8 כיכרות, והזהב שוקל פי 19.3 ממשקל המים, נמצא שמשקל אמה מעוקבת של זהב הוא 154.4 כיכרות, והכפורת היתה אורך 2.5 אמות ורוחב 1.5 אמות ועובי טפח (ישית אמה), סה"כ נפח הכפורת 5\8 מאמה מעוקבת, כך שמשקלה היה 96.5 כיכרות של חול, ולפי מה שאמרו חז"ל (מובא ברש"י כה, לט) שכיכר של קודש היה כפול, נמצא שמשקלה היה 48.25 כיכרות של קודש.

וכל כיכר של קדש היה במשקל 42.5 ק"ג, (ראה בספר מידות ושיעורי תורה עמ' תמד), ולפי זה יוצא שהמשקל הכולל של הכפורת היה 2,050 ק"ג שזה למעלה מ-2 טון זהב!!! והקשה שהרי להלן בפרשת פיקודי (להלן לח, כד) כתוב, שכל הזהב שהיו צריכים למלאכת המשכן היה רק 29 כיכרות ועוד 730 שקלים, וכאן רואים שבשביל עשיית הכפורת בלבד היה צריך למעלה מ-48 כיכרות?

האם יבנה בית המקדש השלישי בידי אדם או ירד מן השמים?

והסכימו לזה תוס' שם והריטב"א. ובערוך לנר שם הקשה על זה מלשון הגמרא שם: "מהרה יבנה המקדש", וכן מנוסח התפילה: "יה"ר שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו", ולכאורה הרי זו תפילת שוא כיון שכבר נבנה, והיה לנו להתפלל שיתגלה במהרה בימינו.

ותירץ, שבאמת ביהמ"ק יבנה בידי אדם, רק שהחלק הרוחני ירד מן השמים, עי"ש.

אולם מרן הגר"ח"ק שליט"א בספר טעמא דקרא (ישעיה מ, ט), כתב לחלק שאם ע"י זכויותינו תהיה הגאולה בבחינת "אחישה" נזכה אנו לבנות את ביהמ"ק, אולם אם תהיה הגאולה בבחינת "בעיתה", או אז ביהמ"ק ירד מן השמים. ובתפילתנו אנו מבקשים ש"יבנה" היינו "אחישה".

"כָּלֵל אֲשֶׁר אֲנִי מְרַאֶה אוֹתָךְ" (שמות כ"ה, ט') וברש"י: וכן תעשו - לדורות.

הרמב"ם (פ"א ממלכים ה"א) כתב שמלך המשיח יבנה המקדש. אולם ברש"י סוכה (מא. ד"ה אי נמי), כתב שביהמ"ק העתיד, שאנו מצפין, יתגלה בנוי ומשוכלל שנאמר: "מקדש ה' כוננו ידך",

איזו סגולה יש בשהיה בביהכ"נ בזמן הוצאת ס"ת?

ועי' מהרי"ל (דין קריאה וספר תורה סעי' א' עמ' תמ"ט - בשינוי נוסחאות שם אות ד') שחישב ומצא שרמ"ח פעמים בשנה מוציאים ס"ת מן הארון, וכתב שסגולה היא להיות בביהכ"נ בזמן הוצאת הארון לשמירה על האיברים.

"וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם" (שמות כ"ה, ח')

ב"נפש החיים" (שער א' פ"ד) כתוב שיעקר ענין הקודש והמקדש, ושריית שכינתו יתברך הוא האדם, שאם יתקדש עצמו כראוי בקיום המצוות כולן שהם תלויין גם כן בשורשן העליון בפרקי אברי השיעור קומה כביכול של כלל כל העולמות כולם.

אז הוא עצמו המקדש ממש ובתוכו ה' יתברך שמו, כמ"ש (ירמיה ז, ד) "היכל ה' היכל ה' המה", וכמאמרם ז"ל "ושכנתי בתוכם" בתוכו לא נאמר אלא בתוכם.

וב"ילקוט מעם לועז" הביא מה"ילקוט ראובני" שבמשכן היו מ"ח קרשים, ומאה לולאות, ומאה קרסים, כנגד רמ"ח מצוות עשה ורמ"ח איברים, ובא לרמוז שיעקר השראת השכינה על רמ"ח איברים שבאדם כשמקדשם כראוי.

איזה שפע מיוחד מקבל מי שמתקרב לצדיקים?

ולפיכך בהמצא לנביאים והחסידים בדורות יהיה השפע שופע עליהם, ובאמצעותם אפשר שיהיה שופע על כל המוכנים מבני דורם, וכל שכן לאותם שהם מתקרבים אליהם ומשתתפים עמהם, ע"כ.

"וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם" (שמות כ"ה, ח')

בדרשות הר"ן (הדרוש השמיני) כתב: "אין ספק שראוי שנאמין שכמו שבזמן שבית המקדש קיים, היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה, עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל.

כן ראוי שיהיו הנביאים והחסידים מוכנים לקבל שפע החכמה והנבואה, עד שבאמצעותם יושפע השפע ההוא על המוכנים לכל בני דורם לכך גם אם לא ישתתפו עמהם.

אבל מצד המצאם בדורם שהם עצמם כמו המקדש המקודש,

מי היו שני הבחורים שדיברו בלימוד בתוך קודש הקודשים?

"וְהָיוּ הַבָּחֳרִים פְּרָשֵׁי כְּנָפִים לְמַעַלָּה סֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַפְּתָרִת" (שמות כ"ה, כ')
כתוב ב"בעל הטורים" שהכרובים היו - פניהם אחד לשני, כמו "שני חברים שנושאים ונותנים בדברי תורה".

והעיר מרן רבינו הגראי"ל שטיינמן, ראש הישיבה שליט"א (בספרו "אילת השחר" עה"ת) איך היה יכול לדעת אם הדמויות מדברות בדברי תורה, הרי גם דמויות שמתעסקות במסחר נראין אחד אל פני השני?

וכתב שודאי שדמויות שנמצאות מעל ארון הברית שבתוכו לוחות הברית, ברור שזה מה שעשו, נושאים ונותנים בדברי תורה, ולא התעסקו בדברי חולין, ודפח"ת.

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: "אדרבה, יש להרבות בדפיקות בשעת אמירת 'המן', שהרי המן בעצמו מרגיש כל דפיקה שדופקים עליו!"

מדריך מקוצר למצוות בענייני חג הפורים, ומגוון הלכות הנוגעות למעשה מתוך פסקי הלכה
מאת מרן הגאון הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א ומתוך ביאורים ומוספים על משנ"ב בהוצאת 'דרשו'

שאביו חייב לקוראה לפניו במהירות. ולדעת הגר"נ קרליץ, חובת החינוך היא מהגיל בו יודע הילד לקרוא בעצמו את כל המגילה, אף אם אינו מסוגל להתרכז בשמיעתה מפי אחר. מאידך, לדעת הגר"ח קניבסקי, קיימת חובת חינוך גם לחלק ממצוה – וכגון חובת החינוך לצום מספר שעות ביום הכיפורים – ומטרתה שהילד יתוודע למצוות ויכירן, ולכן, אף ילד שאינו מסוגל להקשיב לכל המגילה, עליו לשמוע לפחות את חלקה.

ברכת "שהחיינו" על מגילה

• שאלה: קנה מגילה חדשה – האם יכול לכוון גם על המגילה שלו כששומע מהבעל קורא את ברכת "שהחיינו" על המגילה? תשובה: מבואר במשנ"ב (ס' תרצ"ב ס"ק א'), שלא מספיקה כוונת השומע להוסיף עוד דברים בברכת "שהחיינו" רק צריך גם כוונת המשמיע, ע"י שם. וא"כ צריך לומר לבעל קורא שיכוון להוציא את פלוני עם ברכת "שהחיינו" עבור המגילה החדשה שלו.

אולם ע"י משנ"ב (ס' ח' ס"ק י"ד), בשם פמ"ג שאם כמה קנו טליתות ביחד, צריך כל אחד לברך ברכת "שהחיינו" בעצמו, ולא שייך שאחד יוציא את חברו, משום שלכל אחד יש שמחה עצמית, ע"י שם. וא"כ גם בזה לא יכול להוציא, ולכן העצה היא שיצא בשתי הברכות הראשונות מהבעל קורא וברכת "שהחיינו" יברך בעצמו ויכוון גם על המגילה שלו.

דפיקות בשעת אמירת 'המן'

• שאלה: האם רצוי להכריז לפני קריאת המגילה שלא ידפקו בשעת אמירת 'המן'?

תשובה: אדרבה, יש להרבות בדפיקות בשעת אמירת 'המן', שהרי המן בעצמו מרגיש כל דפיקה שדופקים עליו (הגר"ח קניבסקי שליט"א, וע"ע רמ"א ס"י תר"צ סעיף י"ז).

השמטת אות בקריאת מגילה

• שאלה: מעשה באחת הישיבות הגדולות שהבעל קורא קרא "בימים ההם מרדכי יושב", במקום "ומרדכי" יושב, ללא ו' החיבור (ושמעו אח"כ בטייפ שאכן לא אמר) – האם זה מעכב? תשובה: יש סוברים שמכיון שאין בזה שינוי משמעות כלל, אין זה מעכב (הגרא"ל שטיינמן שליט"א, וע"י "ביאור הלכה" ס' תר"צ סע' י"ד סוד"ה אין מדקדקין). ויש סוברים שאפילו אות אחת מעכבת במגילה, ויש לחזור ולקרוא משם (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

קריאת המגילה לנשים

• אנשים יכולים להוציא נשים בקריאת מגילה, אבל נשים אינן יכולות להוציא את האנשים, משום שחיובן הוא רק לשמוע מגילה ולא לקרוא את המגילה, כשנשים קוראות לעצמן, מברכות "לשמוע

האם נשים חייבות בשמיעת פרשת 'זכור'?

בספר החינוך כתב שנשים אינן חייבות במצות זכירת מעשה עמלק, כיון שהזכירה היא כחלק ממצות המלחמה בעמלק והנקמה בו, ונשים אינן מצוות במצוות מתחום זה; ולדבריו נשים פטורות משמיעת פרשת 'זכור', וכך נקטו הבן איש חי והאבני נזה. ולדעת הכף החיים, נשים חייבות בעצם מצות הזכירה, אך פטורות משמיעת פרשת זכור, כיון שהיא מצוה ש'הזמן גרמא'; וכן הורה החזון איש – שהן פטורות משמיעת פרשת זכור.

מאידך, הערוך לנר כתב בשם הגר"ר נתן אדלה, רבו של החתם סופר, שנשים חייבות בשמיעת פרשת זכור; והמנחת יצחק כתב שכך דעת רוב הפוסקים ומנהג רוב הקהילות, וכך יש לנהוג; וכן הורה הגר"מ פיינשטיין. וכן הורה גם הגר"ש וואזנר, והוסיף כי הנשים חייבות במצות הזכירה ואינן נזהרות לקיימה, וגם משום כך חייבות בשמיעת 'זכור', כלומר, לאו דוקא מפני חובת הקריאה המסוימת של פרשת

זכור, אלא גם בשל מצות הזכירה הכללית שהן חייבות בה.

האם מותר לאשה להתחפש לגבר? והאם מותר להתחפש לכומר?

מעיקר הדין מותר לאשה להתחפש בפורים לגבר וכן להיפך, ואין בכך איסור "לא יהיה

כְּלִי גִבּוֹר עַל אִשָּׁה וְלֹא יִלְבַּשׁ גִּבּוֹר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה", משום שאין עושים זאת אלא לשם שמחה בעלמא; אולם האחרונים הזהירו שלא לעשות כן. ולדעת הגר"י קניבסקי, יש להקל בכך לילדים שלא הגיעו לגיל 'חינוך', וכן דעת הגר"ש אלישיב; אך החזון איש הורה שלא להלביש תחפושת כזו אף לתינוק.

ולבישת מלבושי גויים כתחפושת, כגון תחפושות של המן ואחשוורוש, דעת הגר"ח קניבסקי שאין בה איסור "וּבְחֻקֵּיהֶם לֹא תִלְכּוּ", אך אין ראוי לעשות כן. ברם, תחפושת מענייני עבודה זרה, כבגדי כומר וכדומה – דעת הגר"ש אלישיב שאסורה מן הדין, משום "וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכְּרוּ לֹא יִשְׁמַע עַל פִּיךָ".

מאיזה גיל חייבים הילדים בשמיעת המגילה?

כבכל המצוות, גם מצות קריאת המגילה יש בה חובת 'חינוך' לילדים; לדעת הגר"ש אלישיב, חובת החינוך אינה מגיל חינוך הכללי – חמש עד שבע – אלא מהגיל בו מסוגל הילד להתרכז בהקשבה לקריאת המגילה מתחילתה ועד סופה, ואם אינו מסוגל להקשיב לקריאה איטית אך מסוגל להקשיב לקריאה מהירה, יתכן

מגילה", או לשמוע מקרא מגילה (רמ"א סי' תרפ"ט ומשנ"ב סי' תרצ"ב סקי"א. ועי' משנ"ב סי' תרפ"ט סק"ח).

• אחר קריאת המגילה לנשים, אפילו אם יש שם עשרה, אין מברכים ברכת "הרב את ריבנו" (עי' רמ"א תרצ"ב, א', ומשנ"ב ס"ק ח; כן הורו הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"נ קרליץ שליט"א).

האם ניתן לקיים מצות מתנות לאביונים בצ'ק?

לדעת הגר"ש ז' אויערבך, הגרי"ש אלישיב, הגר"ש וואזנר והגר"ח קניבסקי, ניתן לקיים מצות מתנות לאביונים באמצעות צ'ק 'מזומן' - דהיינו שנושא תאריך של יום הפורים או קודם לכן - אם ניתן לקבל כסף תמורתו 'מגמ"ח' או משכנים וחברים, ולחילופין, לרכוש באמצעותו בחנות ביום הפורים; אולם לדעת הגר"נ קרליץ אין יוצאים בכך ידי חובה אלא כשניתן לפדותו בבנק ביום הפורים. ובנתינת צ'ק דחוי לגבאי צדקה, כשהגבאי נותן לאביונים את

תמורתו בכסף מזומן - לדעת הגר"נ קרליץ צריך הגבאי לזכות את הכסף לבעל הצ'ק טרם נתינתו לאביונים, אולם לדעת הגרי"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי אין צורך בכך.
ריבוי עניים או ריבוי מתנה

• שאלה: מי שיש לו חמישים שקלים, האם עדיף שיתן לחמישה עניים עשרה שקלים, או לתת לעשרה עניים חמישה שקלים?

תשובה: כיון שגם בחמישה שקלים יש קצת חשיבות (שאפשר לקנות בזה קצת אוכל), עדיף לתת חמישה שקלים לעשרה עניים, וכמבואר ברמב"ם (הל' מתנות עניים) שעדיף לתת הרבה נתינות (הגרא"ל שטיינמן שליט"א, והגר"ח קניבסקי שליט"א).

האם יוצאים ידי חובה במשלוח מנות כשהמקבל נמנע מלאכול את המאכלים?
אדם השולח 'משלוח מנות' ובו מאכלים שהמקבל נמנע לאוכלם מטעמי בריאות - לדעת הגר"ש ז' אויערבך יוצא ידי חובתו, וכן דעת הגרי"ש אלישיב, אך הוסיף כי לכתחילה אין לנהוג כך; ולדעת הגר"ח קניבסקי אינו יוצא ידי חובתו. וכך דעותיהם של הגרי"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי גם במקרה שהמקבל נמנע מלאכול את המאכלים שבמשלוח מטעמי כשרות. ובמקרה הפוך, שהמאכל אסור באכילה, אך מותר למקבל מסיבה בריאותית וכדומה - כתב הגר"ש שלמה קלוגר שהשולח אינו יוצא ידי חובתו.

משלוח מנות בתוך אגרטל

• שאלה: שולח עוגיות בתוך אגרטל עבור משלוח מנות, האם צריך טבילה?

תשובה: אם שולחים על צלחת רגילה יש ספק בחיוב טבילה, אבל אגרטל (VASE), היות שאין זה כלי המיועד לאכילה, אפילו אם מניח שם אוכל באופן ארעי, אין בו חיוב טבילה, וכעין המבואר בשו"ע (יו"ד סי' ק"כ ס"ק ט') שאם חותך אוכל עם סכין המיועדת לחתוך ניירות אין חיוב לטובלו.

משלוח מנות למלוה

• אין ליתן משלוח מנות למי שהלווה לו כסף (אם לא היה בין כך שולח אליו בלי ההלוואה), משום חשש רבית (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

האם ניתן לקיים את מצות השתייה בפורים כמשקאות חריפים או כמין ענבים?
כידוע, מצוה לשתות יין בפורים "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", ולפחות לשתות יותר מהרגיל. לדעת הגר"פ פראנק אין לקיים מצוה זו אלא ביין, משום שנס הפורים נעשה באמצעות היין במשתה אסתה; ולדעת הגרי"ש אלישיב והגר"נ קרליץ, אם כי עדיף לקיים את המצוה ביין, ניתן לקיימה גם במשקאות חריפים, כגון 'וודקה' ו'ויסקי'.

וגם לדעת הגרי"י קניבסקי ניתן לקיים מצוה זו במשקאות חריפים, אולם יש לשתות גם מעט יין, כדי לקיים את הנאמר במגילה: "ימי משתה ושמחה". ולעומת זאת, שתיית מין ענבים - דעת הגר"ש וואזנר שאין בה מצוה כלל, משום שאינו משמח כיון שנאמר עליו: "ויין ישמח לבב אנוש".

חייב לבסומי

• שאלה: מבואר ברמב"ם דהדין "חייב איניש לבסומי וכו'", היינו בתוך הסעודה. וקשה אם נעשה שיכוה, איך יברך ברכת המזון או שאר ברכות אחרונות? תשובה: כמובן צריך להיזהר לברך ברכה אחרונה מיד כששם לב שעומד להשתכר כדי לא להפסיד ברכתו (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ועי' "ביאור הלכה" (סי' תרצ"ה א' ד"ה דלא ידע) בשם ה"חיי אדם" שאם מפסיד איזו ברכה או מצוה בגלל השיכרות, יצא שכרו בהפסדו.

כיוש אנשים בפורים

• אין שום היתר לבייש חברו, וכ"ש רבותיו או שאר ת"ח בפורים. ויש איסור גמור משום "מלבין פני חברו ברבים", ומותר רק באופן שברור שאף אחד לא יפגע מזה (הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"נ קרליץ שליט"א).

השתכר ואיבד כסף

• שאלה: השתכר ואיבד כסף שאסף לבני ישיבה, האם חייב לשלם?

תשובה: אפילו אם יש מצוה להשתכר בפורים (עי' שו"ע סי' תרצ"ה), בכל זאת, כל זמן שיש לו כסף של אחרים בידו אסור לו להשתכר (עי' "ביאור הלכה" שם בשם "חיי אדם" שאסור להפסיד שום מצוה), ונחשב לפשיעה וחייב לשלם.

מעריב באמצע סעודת פורים

• אם נמשכה סעודת פורים בלילה והתפללו מעריב באמצע הסעודה, י"א שלא יאמרו "על הנסים" בברכת המזון, וי"א שבכל גווני אומרים, וע"כ מהנכון לברך ברכת המזון קודם תפילת ערבית (משנ"ב סי' תרצ"ה ס"ק ט"ז)

האם מותר לאשה להתחפש לגבר? והאם מותר להתחפש לכומר?

מעיקר הדין מותר לאשה להתחפש בפורים לגבר וכן להיפך, ואין בכך איסור "לא יִהְיֶה כְּלֵי גִבּוֹר עַל אִשָּׁה וְלֹא יִלְבַּשׁ גִּבּוֹר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה", משום שאין עושים זאת אלא לשם שמחה בעלמא; אולם האחרונים הזהירו שלא לעשות כן. ולדעת הגרי"י קניבסקי, יש להקל בכך לילדים שלא הגיעו לגיל 'חינוך', וכן דעת הגרי"ש אלישיב; אך החזון איש הורה שלא להלביש תחפושת כזו אף לתינוק.

ולבישת מלבושי גויים כתחפושת, כגון תחפושות של המן ואחשוורוש, דעת הגר"ח קניבסקי שאין בה איסור "וּבְחֻקֵּי תֵיָהֶם לֹא תִלְכוּ", אך אין ראוי לעשות כן. ברם, תחפושת מענייני עבודה זרה, כבגדי כומר וכדומה - דעת הגרי"ש אלישיב שאסורה מן הדין, משום "וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכְּרוּ לֹא יִשְׁמַע עַל פִּיךָ".

למה באמת השו"ע לא מביא דינים של בין אדם לחברו? מדוע בחר הראב"ד לכתוב דווקא ביאור על אורחות חיים להרא"ש?

לרגל פתיחת תכנית הלימוד החדשה 'קנין חכמה', התקבלה משלחת 'דרשו' לשיחה מיוחדת במעונו של מרן ראב"ד 'העדה החרדית', הגאון האדיר רבי משה שטרנבוך שליט"א, על ספר 'ארחות חיים' להרא"ש.

יעקב א. לוסטיגמן

בלי תוכחות ודברי התעוררות שאותם הוא כתב בספר נפרד 'שמירת הלשון', כך ממש ספר 'ארחות חיים' הוא ספר הלכה למעשה. "זאת גם הסיבה ש'ארחות חיים' היה מחולק מלכתחילה ללימוד לפי ימים, כי הלימוד בו צריך להיות קבוע, דבר יום ביומו. זכורני שגם בפוניבז' ב'ירחי כלה' היו לומדים מדי יום ארחות חיים, הרב מפוניבז' היה אומר מדי יום שיעור בספר זה."

• האם החלוקה נעשתה לכתחילה? כלומר על ידי הרא"ש בעצמו?

"אחרים אומרים שהחלוקה נעשתה על ידי התוספות יום טוב. כך או כך היא נעשתה על ידי אחד הגדולים בדורות הקודמים, משום שזה ספר שהלימוד בו צריך להיות בקביעות."

• בארחות חיים ישנם פסקי דינים שנראים לכאורה סותרים זה את זה. כך למשל פעם אחת הוא כותב שיש לתת צדקה בכל עת, פעם אחרת הוא מציין סכומים שצריך לתת לצדקה בזמנים מסויימים, ובמקום אחר הוא מציין שיש לתת מעשר מכל הרווחים, ומייד אחר כך מורה לתת צדקה בכל עת אשר תזיג ידו. או למשל ההוראה לומר וידוי בוקר וערב כתובה במקום אחד, ובמקום אחר כותב הארחות חיים לומר וידוי בערב ואינו מזכיר את אמירת הידוי בבוקר. השאלה מה צריכה להיות צורת ההסתכלות על ההבדלים ושינויי הלשון הללו?

"אין בדברים הללו סתירה. מי שיכול לומר וידוי בוקר וערב יאמר בוקר וערב, ומי שאינו יכול, לפחות בערב שיאמר. אותו הדבר לגבי צדקה."

• השאלה היא האם יש להתייחס לדבריו של הרא"ש בספר זה כהוראות למעשה המחייבות כהלכה ממש, או שאלו יותר הוראות של דרך חיים ותוכחה מוסר למי שרוצה לעלות ולהתעלות. כי יש

המשך בעמוד 26 <<<

לרגל ייסודה של התוכנית ה-15 של ממלכת התורה 'דרשו', תוכנית 'קנין חכמה', פקדה משלחת 'דרשו' את מעונו של מרן ראב"ד 'העדה החרדית', הגאון האדיר רבי משה שטרנבוך שליט"א, בעל מחבר שו"ת 'תשובות ונהגות' ועוד עשרות ספרים, לקבל את ברכת קדשו להצלחת התוכנית ומשתתפיה, ולשמוע ממנו אודות הספר הנפלא, מעט הכמות ורב האיכות 'ארחות חיים' להרא"ש, והביאור הקצר והתמציתי שחיבר עליו מרן הראב"ד, ואשר נדפס בקונטרס 'קנין חכמה', המחולק לרבבות משתתפי התוכנית בארץ ובעולם היהודי כולו.

• מדוע בחר ראש הבית דין לכתוב דווקא ביאור על אורחות חיים?

"זה אחד מהספרים היחידים מהקדמונים על העניין של דרך החיים ותוכחת מוסר. יש כמובן גם ספרים אחרים, כמו מרבינו יונה, אבל רבינו יונה עוסק בתשובה, ואילו 'ארחות חיים' זה ספר לימוד יומיומי, שעוסק בהלכה למעשה בדרך החיים למעשה. "ישנם עוד חיבורים נפלאים שנכתבו על ספר זה, יש ביאור מהגר"ח קנייבסקי, גם הגר"י אברמסקי כתב ביאור על אורחות חיים, כך גם הגר"ב זילבר ועוד. הם עוסקים בהרחבת העניינים ועיון בדברי הרא"ש, ואילו אנחנו כתבנו את הפשט הפשוט, כדי שיהיה אפשר ללמוד את הספר ולהבין מה לומדים. כי זה הוא גם המייחד את ארחות חיים, שאר הספרים כמו מסילת ישרים ואחרים עוסקים בזירוז האדם לקיים את מצוות התורה ולעבוד את ה', אבל הם לא עוסקים בלמעשה, איך עושים זאת בפועל. "ארחות חיים להרא"ש הוא ספר שכל כולו למעשה. כמו שהחפץ חיים שנים רבות לאחר מכן חיבר את ספרו 'חפץ חיים' הלכה למעשה

"איזה מעשה טוב עשית, שנעשה לך בזכותו נס בתוך נס?" ענה היהודי: "אם מישהו היה פוגע בי, מעולם לא השבתי לו על זה שפגע בי, ולא עוד אלא שתמיד היטבתי עמו והשבתי לו טובה תחת רעה"...

ראיון נוקב עם הגאון הגדול רבי יצחק אזרחי שליט"א, מראשי ישיבת מיר, בנושא "קדושים תהיו
כי קדוש אני", עפ"י המובא בספר 'תומר דבורה', הנלמד בימים אלו בתוכנית החדשה 'קנין חכמה'

הגאון רבי יצחק אזרחי שליט"א

מסופר בזוהר הקדוש שר' אבא ראה יהודי יושב על ערימת חול ונרדם. והנה רואה ר' אבא נחש שמתקרב אל אותו יהודי ומנסה להכישו, ולפני שהספיק הנחש לבצע את זממו, הגיע בע"ח אחר והרג את הנחש. כשהתעורר היהודי וקם מערימת החול עליה שהה, נפלה הערימה, ולו ישב עליה עדיין היה צונח ונהרג.

שאל ר' אבא את אותו יהודי: "איזה מעשה טוב עשית שנעשה לך בזכותו נס בתוך נס?" ענה היהודי: "אם מישהו היה פוגע בי, מעולם לא השבתי לו על זה שפגע בי, ולא עוד אלא שתמיד היטבתי עמו", אמר ר' אבא: "נעשה לך נס בתוך נס, יותר מאשר לאברהם אבינו". מהסיפור הזה לומדים אנו, למה זוכה אדם שמתגבר על עצמו ואינו משיב למי שפגע בו.

האם הרב מכיר באופן אישי, אנשים שהגיעו לדרגה כה גבוהה?

הכרתי אנשים, שהיטיבו עם מי שעשה להם רע. לא רק שלא השיבו מנה אחת אפיים על פגיעתם, אלא אף היטיבו עם מי שעשה להם רע. ואני הבינותי. אנשים גדולים אלו, מבינים שאין להאשים את מי שעשה להם רע, הרי הוא בסה"כ אבן בידי זה שהשליך את האבן עליו.

אם יודעים ומבינים את הענין הזה, קל מאד להתגבר על הפגיעה. אם יודעים שהכל מהקב"ה לא שייך לחשוב שהפוגע הוא זה שהרע לי. הקב"ה גזר על האדם צער, והפוגע הוא שליח של הקב"ה.

הגמרא בפסחים מביאה את הענין של חנניה, מישאל ועזריה, שלמדו מהצפרדעים. הקב"ה גזר שהצפרדעים ייכנסו בחדר משכבך וגם בתנורך. לכל אחד היתה ברירה לא להיכנס לתנור. מי מכריח אותו להיכנס לתנור?

למדנו בתומר דבורה שאדם צריך ללכת בדרכיו של הקב"ה ולדבוק במידותיו, כיצד אם כן, אפשר לסלוח לאדם שפגע במקום עבודתי??

בעצם זהו פסוק מפורש בתנ"ך, כששמעי קלל את דוד המלך והסובבים רצו להגיב, דוד המלך אמה: "ה' אמר לו קלל", ומסבירים שלולי שה' אמר לו קלל, לא יתכן שאפשר היה לקלל אותו, על כל פנים כתוב "ה' אמר לו קלל".

כל אדם חייב להבין, שכל מה שקורה לו ע"י מישהו, אפילו אם אדם מסויים פגע בו, הכל בגזרת עליון. הקב"ה אמר קלל. אם מישהו מכה אותך במקל, כמובן שאין מקום להרביץ למקל אלא רק את מי שאוחז בו. זוהי כוונת הפסוק "ה' אמר לו קלל".

החפץ חיים מביא את הכתוב במשפטים: "כי ינצו אנשים... והכה איש את רעהו באבן או באגרוף", אדם היכה את חברו באבן או באגרוף והמוכה נפל למשכב, כתוב: "רק שבטו יתן ורפא ירפא", מבהירה הגמרא, מכאן שניתנה רשות לרופא לרפא.

לכאורה, תמוה, הקב"ה מכה אותו, באיזו רשות ניתן להסיר דבר שהקב"ה עושה?! לכן כתוב כאן "ורפא ירפא" - מכאן שניתנה רשות לרופא לרפא.

ועדיין נשאר הקושי, מה זאת אומרת שהקב"ה מכה אותו, הרי כתוב "והכה איש את רעהו באבן או באגרוף", האיש בעצמו הכה את חברו, מדוע אם כן הגמרא אומרת שאסור לרפא משום שהקב"ה היכה אותו, האם זה נקרא שהקב"ה היכה אותו?! למד מזה הח"ח, שכל מה שקורה לאדם, אפילו ע"י מישהו מסוים ובכל צורה שהוא עושה זאת, הכל בגזירת עליון, עד כדי כך, שהגמרא אומרת שהקב"ה הוא זה שמכה אותו.

מה לומדים?

במסגרת תוכנית 'קנין חכמה' לומדים עכשיו את הפרק הראשון של 'תומר דבורה' להרמ"ק, ו'ארחות חיים להרא"ש', ובהמשך ילמדו אורחות צדיקים, מסכת 'אבות' עם פירוש רבינו יונה ו'מסילת ישרים'. המחזור הראשון של התוכנית יימשך כשנה וחצי.

גם בחורי ישיבות מקבלים?

בחורי הישיבות הקדושות שיגיעו לציון גבוה מ-90 אחוזים, יקבלו במקום מלגה כספית, ספר מספרי 'דרשו' לפי שיקול המערכת, כגון אחד מכרכי המשנה ברורה של 'דרשו', כרך של 'דרש דוד', 'מועד לדוד', 'חומש דרשו' ויתר הספרים היוצאים לאור על ידי הארגון.

מי כן זמי לא?

ההשתתפות בתוכנית 'קנין חכמה' פתוחה לציבור הרחב, אך קבלת המלגות תתאפשר רק לנבחנים ומשתתפי תוכניות דרשו לסוגיהן, שיערכו מבחן באותו החודש (יש כפל מלגות לנבחנים באותו החודש בתוכניות 'דרשו' נוספות!). נבחני 'קנין הלכה' אינם זכאים לקבל מלגה אם אינם משתתפים בנוסף בתוכנית בה הם מקיימים מבחן חודשי. שימו לב: הגדרת מבחני קנין חכמה הינה כ"מבחן נלוה", ופירושו: שהזכאות למלגה כפופה לכך שנערך מבחן אחר באותו החודש (למעט קנין משניות), ובמבחן הנוסף (דף היומי בהלכה/ קנין תורה) קיבל ציון עובר של לפחות 40 אחוז.

מה לומדים זמי מקבל מלגות

כל מה שחשוב לדעת
על תכנית
'קנין חכמה' של 'דרשו'

כמה זמן צריך ללמוד?

התוכנית מבוססת על לימוד שבעה ימים בשבוע, בקצב שלא יצריך הקדשת זמן משמעותי, כדי שהלימוד יהיה שווה לכל. אך קביעות יציבה תביא תועלת גדולה ללומדים.

זמה עם המלגות?

מלגה של 50 שקלים לחודש יוענקו לכל נבחן שיקבל ציון של 100 אחוזים. ציון מעל 90 אחוז, יזכה את הנבחן במלגה בת 45 שקלים. ציון נמוך מ-90 אינו מזכה את הנבחן בקבלת מלגה על אותו החודש.

צריך להירשם?

נבחי 'דרשו' שפרטיהם קיימים במערכת אינם צריכים להירשם שוב. מי שאינם נבחים בתוכניות אחרות של 'דרשו', אינם זכאים כאמור למלגה, אך אם ברצונם לערוך מבחנים לשם קבלת ציון ללא מלגה, הם יכולים להירשם במוקדי הבחינה עצמם, במקביל לעריכת המבחן בפועל.

היכן נבחנים?

כל מאות מוקדי במבחנים של 'דרשו' ברחבי הארץ כולל 'דרשו בכולל' המתקיימים בימי חמישי, ומוקדי הבחינה הכלליים של 'דרשו' בימי שישי, יהיה אפשר לערוך בהם את מבחני קנין חכמה.

מתי המבחן הראשון?

המבחן הראשון ייערך אי"ה במוקדי המבחן הרגילים של דרשו ביום רביעי י' באדר בכוללים המשתתפים בתוכנית 'דרשו בכולל', וביום שישי י"ב אדר בכל מוקדי הבחינה של 'דרשו'.

כל מה שחשוב לדעת על המבחן

המבחן יתקיים בעז"ה אחת לחודש, ויכלול 12 שאלות בשיטה אמריקאית, כשהלומדים יצטרכו לבחור בתשובה הנכונה מבין האופציות השונות שיינתנו לבחירתם.

היכן מבררים עוד פרטים

זקוק לפרטים נוספים? משרדי דרשו פתוחים מדי יום משעות הבוקר המוקדמות, עד שעות הערב המאוחרות, ונשמח לסייע ולענות לכל שאלה:

מוקד דרשו: 02-5609000

כשראובן רצה למכור את דירתו, בדק ברישומי הטאבו, וגילה ששטח החצר שבבעלותו גדולה בכמטר וחצי מעבר לגדר אותה בנה שכנו

מהנלמד השבוע ב'דף היומי': כיצד חולקים גדר שנבנתה בטעות על שטח אחד השכנים • האם בניית גדר מועילה להקנות שטח בחצר • ויתור על זכותו לדרוש הוצאות בניית הגדר • החזקה בנכסי אשת איש, בזמננו שהאשה שותפה בנדל"ן

כמבואר להלן דף נ: לא תועיל חזקתו בחלק השייך לאשתו. אמר בזה מורי חמי, הגאון רבי יואל פרידמן שליט"א, אב"ד בב"ד דהגר"ן קרליץ שליט"א, שלא מועיל טענה זו לבטל את החזקה, כיון שדעת הרמ"ה הובא בטור (סי' קמ"ט ס"ח), שמה שאין מחזיקין בנכסי אשת איש זהו רק באכילת פירות, אבל אם חפר בה בורות שיחין ומערות, ומזיק את גוף הקרקע - יש לו חזקה. לפיכך, גם בבניית גדר על חשבון השטח שלו, נחשב נזק בגוף הקרקע ומועיל החזקתו גם נגד הבעל וגם נגד אשתו. זהו יסוד גדול, ונוגע למה שכתבנו בגליון שעבר בפרשת משפטים על כל חזקה בזמננו כאשר יש שותפות לאישה.

אכן בחידושי הגרעק"א בשו"ע סי' קמ"ב סעיף ב' כתב, שדעת הרמב"ן בחידושו, שגם כשידע המסייע - לא יועיל חזקתו ומחילתו להקנות קרקע, אלא הנושא בגמרא על חובת השותפים לבנות מחיצה על שטח שניהם, ורב ענן בנה את כל המחיצה על שטח שכנו, וטען כי חברו מחל על זכותו לדרוש ממנו שחצי המחיצה תהיה על חלקו, ובזה יש חילוק שאם לא ידע - הוי מחילה בטעות, ואם ידע - נחשב שמחל על שטח המחיצה.

לפי שיטת הרמב"ן יוצא שבכל מקרה לא מועיל חזקת מחילה להקנות שטח של קרקע, ויעויין בחידושי הרשב"א, ואם כן במעשה שפתחנו בו יצא, שיוכל ראובן לטעון קים לי כהרמב"ן והרשב"א שהביא הגרעק"א ותשאר הקרקע בחזקת בעליה הראשונים.

לסיכום תמצית הדברים:

- א. הבונה מחיצה בחלק חברו ושתק חברו - אם היה בטעות, אין חזקתו חזקה וצריך לסותרה ולבנותה על חשבון בשותפות כדיני חובת מחיצה.
- ב. אם ידע חברו שזו טעות ולמרות זאת סייע בעדו, לדעת השו"ע קנה חברו, ולדעת הרמב"ן שהובא בחי' הגרעק"א לא קנה, וכ"ד הרשב"א.
- ג. בבניית הגדר גם להרמב"ן מועילה חזקת חברו כשידע מהטעות, אם אין הפרש בשטח רק במקום הגדר.
- ד. אין מחזיקין בנכסי אשת איש בחזקת אכילת פירות, אבל בנזק או בניה בגוף הקרקע - דעת הטור בשם הרמ"ה שיש חזקה. כמה עמוקה היא ההלכה, וכמו שכתוב במשנה בסוף המסכת: "הרוצה להחכים יעסוק בדיני ממונות שאין לך מקצוע גדול מהן שהן כמעין הנובע".
- והשי"ת יתן לנו דעה ובינה, להבין ולהשכיל ללמוד וללמד, ולכוון ההלכה לאמיתה.

מעשה שהיה בראובן ושמעון, שני שכנים בחצר נפרדת, עם גדר אבנים שמבדילה בין השטח של ראובן לשטח ששייך לשמעון. כאשר שמעון בנה תוספת בניה - נפלה הגדר שביניהם במהלך הבניה, וכיון שהבניה נמשכה תקופה ארוכה, שכחו את המיקום המדויק של הגדר.

בסיום הבניה, חזר שמעון לבנותה וראובן שכנו נרתם לעזרתו. יחד בנו את הגדר במקום משוער. לאחר כמה שנים, כאשר רצה ראובן למכור את דירתו, בדק במסמכים וברישומי הטאבו וגילה ששטח החצר שבבעלותו גדולה בכמטר וחצי מעבר לגדר. התברר שהגדר נבנתה בתוך שטחו, מה שגורם לאבד מחלקו שטח משמעותי של מטר וחצי ברוחב החצר.

כאשר תבע משמעון להרוס את הגדר ולבנותה במקום המדויק ע"פ הרשימות, טען שמעון: "הלא אתה הסכמת לבנות את הגדר במקומה הנוכחי, ולא זו בלבד אלא שאתה בעצמך בנית אותה יחד איתי", עוד טען, שאף שהוא מסכים שהשטח שייך לראובן, הוא

עצמו אינו חייב לשאת בהוצאות הבניה של הגדר פעם נוספת, מאחר שהיתה טעות גם לראובן וגם לשמעון.

באו השניים לבית הדין, לקבל פסק ע"פ התורה אשר יורו הדיינים. ננסה לתת כמה כללים המתבארים מתוך הסוגיה ולברר את ההלכה בעזה"ש"ת:

מעשה כזה מבואר בגמרא בדף מא. שרב ענן שטף נהר את שדהו ונפלו המחיצות ולא נודע מקומם. חזר ועשה מחיצות כששכנו מסייע בעדו, והיו המחיצות בתוך שטח שכנו. פסק רב נחמן שמחילה בטעות היא, וצריך להחזיר את המחיצות לשטח שלו.

נתבאר בגמרא, בעובדה שאנו עוסקים בה, שאין מועיל מה שסייע ראובן להחזיק את השטח בבעלות שמעון.

אלא שיש חילוק ברוח בנידון שלנו, בשעה שסייע ראובן - ידע שאין המקום מדויק, ולמרות זאת הסכים לוותר על ספק זכותו, ולא בירר ברישומי הטאבו, אם כן יש כאן מחילה מדעת ולא מחילה בטעות, והרי זה דומה למה שכתב השולחן ערוך סי' קמ"ב ס"ב, שאם ידע המסייע על הטעות קנה חברו את המקום, אף אם חברו סבור שזה שלו ולא נתכוון לקנות, מועיל כיון שדעת המסייע מקנה לו אף שאינו מכוון לקנות.

חזר וטען ראובן, "אף אם החזיק שמעון נגדי, הרי חצרי רשומה בטאבו על שמי ושם אשתי, וכיון שאין מחזיקין בנכסי אשת איש

הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א
מחבר הספר "הכשרות למעשה"

דיני אכילת בשר ודגים

אכילת בשר ודגים יחד - מבואר בשו"ע (יו"ד סימן קטז ס"ב), שמפני הסכנה צריך להזהר שלא לאכול בשר ודג יחד. ע"כ. אף שיש שכתבו דהאידינא נשתנו הטבעים ואין לחשוש מפני הסכנה, מקובל לאסור אכילתם יחד. איסור זה אמור בכל סוגי הבשר והדגים, אפילו כשלא נתבשלו יחד. **לאכלן בזה אחר זה** - כתב הרמ"א (שם), שלאוכלם בזה אחר זה - אין לחוש. אולם לדעת השו"ע (או"ח סימן קעג ס"ב), חובה ליטול ידיו בין אחד לשני, ויאכל וייתה משהו ביניהם כדי לרחוץ פיו. ולדעת הרמ"א (שם) אין חובה

בנטילת הידיים, אך ראוי לשתות ולאכול דבר מה ביניהם. יש לציין כי בימינו שאוכלים בכף ומזלג יש להקל יותר בעניין הנטילה.

נתבשלו יחד - בשר ודגים שנתבשלו יחד, או שנתערב קצת דג בתוך תבשיל של בשר, או להיפך ואי אפשר להוציאו - אם אין שישים בבשר נגד הדג או להיפך, אין לאכול ממנו. ויש להכשיר את הכלי גם אם עברו עליו 24 שעות ואינו בן יומו. כן העלה בשו"ת שבט הלוי ח"ו (סימן קיא).

סיר שבושלו בו בשר, להשתמש בו לדג או להיפך - מותר לבשל בשר בסיר שבישלו בו דג ואפילו באותו יום, היות וחשש הסכנה קיים, רק כאשר יש ממשות בשר ודג.

כצל שחתכו בסכין בשרי, לבשלו עם דג - מותר מעיקר הדין לבשל את הבצל שנחתך בסכין בשרי ולבשלו עם דג. אך לכתחילה טוב להחמיר ולא לחתוך בסכין בשרי בן יומו בצל, שרוצים לבשלו עם דגים.

לחם שנאפה עם בשר - מותר לאוכלו עם דגים, וכן להיפך. ט"ז (יו"ד ימן קטז סק"ב).

לקראת שבת מלכתא

ניתן להשיג את העלון 'לקראת שבת' בגירסה המודפסת, במוקדים ברחבי הארץ כדלהלן:

ירושלים

- 'גל פז' - רח' מלכי ישראל 5 גאולה.
- ישיבת מיר בבנין המרכזי - רח' בית ישראל 3.
- ספרי 'אור החיים' סנטר - רח' חבקוק 2 מא"ש.
- פיצוחי כהן - רח' חזון איש 28 רמת שלמה.
- 'ספרים ברמות' - רח' נוף רמות 74 רמות.
- משרד 'דרשו' - רח' הקבלן 45 הר נוף.

בני ברק

- 'גל פז' רח' רבי עקיבא 88.
- היימייש סלולר במרכז ב"ב:
- חזו"א 23.
- ירושלים 22.
- עזרא 32.
- ספרי 'אור החיים' - רח' נחמיה 28.

בית שמש

- ספרי 'אור החיים' - רח' נחל ניצנים 3.
- ישיבת "תורת חיים" - רח' אור שמח 17.

ביתר

- ביהמ"ד קארלין - רח' פחד יצחק 5 גבעה B.
- שטיבלאך אלאמין - רח' נדבורנא

קרית ספר

- מקווה אבני נזר - רח' אבני נזר 18.
- ישיבת 'אחינו' לצעירים - רח' נודע ביהודה 40.

"כבר קבעו קדמונים שיש עניין גדול מאוד לקבוע זמן לימוד בספר ארחות חיים עד שיהיה כשולחן ערוך בענייני בין אדם לחברו ובאורח החיים של יהודי, שהרי השו"ע אינו עוסק כמעט בעניינים שבין אדם לחברו".

• למה באמת השו"ע לא מביא דינים של בין אדם לחברו?

"את זה הוא השאיר לרא"ש", משיב הראב"ד בדרך צחות, ומוסיף שאלה משלו: "ולמה עד לחפץ חיים לא עמד אף אחד מגדולי הפוסקים לכתוב ספק שירכו בצורה מסודרת את הלכות לשון הרע? מקום הניחו לו להתגדר בו, כך גם השו"ע השאיר את הנושא הזה של בין אדם לחברו לספרים ולסופרים אחרים".

• אנו מבקשים את ברכת הראש בית דין לכל הלומדים בתוכניות 'דרשו' השונות ובפרטו ללומדי תוכנית 'קניין חכמה' שיעסקו בתקופה הקרובה בספר 'ארחות חיים' בעז"ה.

"ה' יעזור שתהיה ללימוד הזה פעולה, שכל הלומדים יזכו להשתמש במה שהם לומדים ולעשות עם זה מעשה".

מקומות שבהם כותב הארחות חיים אחרת ממה שכותבים יתר הפוסקים, כמו למשל לגבי ייחוד עם אחותו, או בנושא של אמירת שניים מקרא ואחד תרגום עם רש"י שמשמע מדבריו שזה חיוב גמור ואלו בשו"ע כתב שמדינא אפשר לצאת ידי חובה על ידי אמירת שניים מקרא ולימוד רש"י או תרגום, וירא שמים יקרא תרגום וגם ילמד רש"י.

"ארחות חיים להרא"ש זה ספר הלכה וכך צריכה להיות ההתייחסות לדבריו, כפסקי הלכה ברורים. כשמו כן הוא, כפשוטו, זו הדרך בה יהודי צריך ללכת במשך כל היום.

"לגבי אמירת שניים מקרא ואחד תרגום עם רש"י זה בוודאי שמי שקורא ואינו מבין מה הוא קורא לא יצא ידי חובתו. לא מספיק רק לקרוא, צריך גם להבין ובארחות חיים כתב אפילו לעיין כפי יכולתו. כך מובא גם מהגר"א, שלא מספיק לקרוא בלי הבנה, חייבים להבין מה שלומדים ובלי זה לא יוצאים ידי חובה".

• באנו לשמוע ממורן הראב"ד על החשיבות הגדולה של לימוד הספר הזה ולימוד מוסר בכלל.

הוא שנגזרה גזירה על כלל ישראל, והקב"ה ציווה למלאך להשליך גחלים, כתוב שהמלאך השליך למלאך אחר, ובינתיים נצטננו הגחלים וכשהשליכו אותם על ירושלים, לא פגעו הגחלים ונשארו עמ"י לפליטה. כיצד למעשה, אפשר ליישם את הדברים בחיי היום יום?

קודם כל עם אשתו כגופו. כשאדם עושה חסד עם האישה, הוא עושה חסד עם עצמו, "גומל נפשו איש חסד" וזו הדרגה הכי גבוהה שיכולה להיות. מובא בחז"ל מדרש מבהיל. כתוב: "ואחר קבר אברהם אבינו את שרה", דומני שלשון המדרש הוא כך: אמר הקב"ה: "תפסת אומנותי בא ולבוש לבושי", ואברהם זכה, ואף הלך בתוך האש. אברהם עשה כ"כ הרבה חסדים, אבל לכאורה היה נמנע מללכת בתוך האש. הקב"ה השלים את מידת החסד של אברהם אבינו, "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם". קבורת האשה, זהו דבר אלמנטרי, והתורה מחשיבה זאת לחסד. אפילו דבר שאדם חייב ממש, לא הולך לאיבוד, בין אם זה דברים גדולים, ובין אם זה הדברים ההכרחיים ביותר - הכל נחשב לחסד ממש.

כשאנו מדברים על הנושא שאדם צריך לדעת להכיר טובה ולגמול חסד, עלינו להבין שזה עצם מהותו של האדם. מי שאינו מכיר טובה, ואינו גומל חסד יש בו פגם בעצם מהותו.

נאמר בפסוק: "קדושים תהיו", והמצוה הראשונה היא, "איש אביו ואמו תיראו", אנשים הולכים "לתפוס" מלאכים, "קדושים תהיו", מבהירה לו התורה, תתחיל עם אבא ואמא, אל תקפוץ רחוק, ואח"כ אתה חייב להמשיך ולעשות חסד עם כל אחד.

במזמור של "אשת חיל" נאמה: "גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה", כותב התרגום: "גמלתהו" - פרעתא טבא, היא לא הרגישה שהיא עושה חסד מיוחד. גמלתהו - מלש' לגמול היא הרגישה שהיא בעצם משלמת, היא פורעת את החוב על כל מה שהוא עשה לה.

ומכאן לשאלתך, צריכים לדעת שבין בני הזוג, האיש פורע לאישה והאישה פורעת לאיש. אף אחד לא עושה עם השני, כל אחד צריך להבין שכל הטבה שאישה עושה עם בעלה ולהיפך היא פורעת על כל מה שמקבלת מהבעל וכן הדבר עם הבעל.

הנה כי כן, הלימוד בספר "תומר דבורה", הינו חובה קדושה והשתדלות בסיסית עבור כל יהודי עובד ה', ששאיתו היא ללכת בדרכי הבורא יתברך. והקב"ה יראנו נפלאות, וכל אשר נעשה נצליח...

ואני אוסיף על זה, שבד"כ אם הקב"ה מצווה את האדם לעשות דבר מסוים והוא לא עושה זאת, הוא ממרה את פי ה', מפני שלא עושה את המצווה. אבל אצל הצפרדעים, בכל מקום שנכנסו אליו הם קיימו את המצווה, ומדוע בחרו להיכנס לתנור? כדי שיתקיים רצון ה'.

מכאן למדו חנניה, מישאל ועזריה שצריך למסור נפש על קידוש ה'. לא פעם שרתם, מן הסתם, את השיה: "מכניסי רחמים הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים", ויש לי שאלה על הבקשה הזו: מה פירוש "מכניסי רחמים הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים" אין לזה לכאורה שום הסבר ובחסי ה' אומר לכם את האמת בפירוש הדבר הזה.

הספר 'תומר דבורה' מדבר על י"ג מידות, ומגיע גם למידה השישית "כי חפץ חסד הוא", וכותב שם: "כבר פירשנו במקומו, שיש בהיכל ידוע מלאכים ממונים לקבל גמילות חסדים שאדם עושה בעולם הזה, וכאשר מידת הדין מקטרגת על ישראל, מיד אותם המלאכים מראים החסד ההוא והקב"ה מרחם על ישראל, מפני שהוא חפץ בחסד, ואם היות שהם חייבים אם הם גומלים חסד זה לזה מרחם עליהם וכמו שהיה בזמן החורבן, שנא' לגבריאל בא אל בינות לגלגל, כי הוא שר הדין והגבורה וניתן לו רשות לקבל כוחות הדין בינות לגלגל, מתחת לכרובים מאש המזבח, דהיינו דין גבורת המלכות והיה הדין מתחזק עד שביקש ללכות את הכל, לקעקע ביצתן של ישראל מפני שנתחייבו כליה". הקב"ה ציווה לקחת גחלים ולהשליך על ירושלים, ואם ככה היה עושה המלאך לא היה נשאה חס ושלום, שריד ופליט משונאיהם של ישראל, כלומר ישראל יותר לא היה קיימים, וכתבי: "וירא לכתובים תבנית יד אדם תחת כנפיהם, דהיינו שאמר הקב"ה לגבריאל הם גומלים חסדים אלו עם אלו ואף אם הם חייבים נצלו, והיה להם שארית, והטעם מפני מידה זו "כי חפץ חסד הוא" זה במה שישאל גומלים חסד, ואותו צד מזכיר להם אם היות שאינם כשרים בצד אחר".

ישנו מלאך שממונה לאסוף את החסדים של כל יהודי שעושה עם חברו. תפקידו של אותו מלאך, הוא לאסוף את החסדים ובשעה שיש ח"ו גזירת כליה על ישראל, רומז הקב"ה לגבריאל המלאך: 'עכשיו הראה לי את החסדים שבני עושים!' ואע"פ שנגזרה הגזירה, הקב"ה מרחם "כי חפץ חסד הוא".

"מלאכי רחמים הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים" - זהו הפשט האמיתי ואולי היחיד, "הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים" - הגם שהמצב

סיפור בהמשכים

מאת: יעקב א. לוסטיגמן

תקציר הפרקים הקודמים:

החלק השישי והאחרון של המשנה ברורה, ונאלץ להקדיש את זמנו בעיקר לעיסוק בצרכי ציבור. כספי התמיכה הממשלתית הגיעו, מושל המחוז מעוניין לעזור ליהודים, אך ראש האצילים הפולני אינו מצליח לכבוש את שנאת היהודים המפעפעת בו, ומתערב לרעת היהודים, כשהוא יוזם חלוקה בלתי שוויונית שפגעה פגיעה משמעותית ביהודי העיירה.

בתיים של החפץ חיים ובני משפחתו נשרפים בשרפה השניה שפקדה את ראדין, וכילתה את כל הבתים ששרדו את השרפה הראשונה שפרצה כשנה קודם לכן. החפץ חיים שאיבד את רעייתו בין שתי השרפות, שבור ורצוף אך אינו נכנע למצב ומתאמץ בכל כוחו לסייע לתושבי העיירה שאבדו את בתיים. בינתיים הוא נאלץ להפסיק את כתיבת

פרק י"ג // סוף דבר

בשנת תש"ט, והיא נטמנה בבית העלמין 'נחלת יצחק' בתל אביב.

רבי צבי הירש לוינסון ורעייתו שרה נותרו להתגורר עם החפץ חיים עוד שנים ארוכות עד לפרוץ מלחמת העולם הראשונה, כעשר שנים מאוחר יותר. כשהתקרב קו החזית לראדין גלו החפץ חיים ובני משפחתו, כמו גם תלמידי הישיבה ממקומם, והתפרדה החבילה למשך זמן מה, עד שהחיים היהודיים בעיר שוקמו לאחר המלחמה. במהלך המלחמה שימש מבנה הישיבה כאורווה לסוסיהם של החיילים, רח"ל. אלא שבשיקומה של העיירה כבר לא נטל רבי צבי הירש חלק, לאחר שנפטר ל"ע זמן קצר אחרי המלחמה בעודו בגלות בעיר סאנוואסק ברוסיה, ב"ח שבט תרפ"א.

הרבנית שרה וכל ילדיה ונכדיה, נרצחו על ידי הנאצים האורים ימ"ש וזכרם, בשנות הזעם האיומות באירופה. רובם נרצחו במהלך 'טיהור' העיירה ראדין מיהודיה, ונורו אל תוך קבר האחים הגדול שנכרה בכניסה לבית העלמין, סמוך ונראה לציון קודשו של מרנא החפץ חיים, בו נקברו למעלה מ-2,100 יהודים קדושים וטהורים, הי"ד.

מזוגתו השניה נולדו לחפץ חיים בן ובת. בתו של הח"ח היתה הרבנית פייגא חיה זקס שכאמור בפרק הקודם הקימה דור ישרים מבורך. בנו רבי אהרן הכהן קגן, נמלט מאימת הנאצים יחד עם אמו, אלמנת החפץ חיים הקדוש. הם היגרו לקנדה וממנה לניו יורק, שם נפטרו ומנוחתם כבוד. רבי אהרן עצמו לא זכה להקים משפחה, אך למרות זאת כיהן ברבנות וזכה להערכה רבה בקרב מכריו. \\ תם ולא נשלם

הערת הכותב: תיאור ההתרחשויות בעיירה ראדין ופרטים נוספים שהובאו אודות מרנא החפץ חיים וקורותיו, נלקחו ברובם המוחלט מתוך קונטרס הזיכרון שכתב בנו רבי אריה לייב הכהן פופקא זצ"ל.

החפץ חיים החליט להישאר בראדין, וסייע בשיקומה של העיר עד שעמדה על תילה. במקביל המשיך לעמול על חיבור הכרך השישי והאחרון בספרו 'משנה ברורה', עד שבירך על המוגמר בתחילת שנת תרס"ז. עם סיום כתיבת המשנה ברורה ערך החפץ חיים סעודה גדולה לתושבי עירו, ועשה סיום גדול לכבודה של תורה. החפץ חיים עצמו כתב את הדברים הללו באיגרת ששיגר לבנו רבי אריה לייב ששהה באותה העת תקופה ארוכה בוורשה בירת פולין, והיה כותב ומקבל איגרות רבות מאביו הקדוש.

לאחר שבנו רבי אברהם נפטר בבחרותו, מתוך מחלה ממושכת בעקבות צעידה רגלית שעשה בעיצומו של החורף מתוך מסירות נפש ללימוד התורה (הגר"א לופיאן ספד לו פעם וסיפה: "הכרתי את רבי אברהם, הוא היה א צווייטער חפץ חיים"), ובנו האחר העתיק את מגוריו לעיר אחרת, נותר החפץ חיים עם שתי בנותיו הנשואות. מרת שרה, אשת הגאון רבי צבי הירש לוינסון, שהתגוררה עם החפץ חיים בביתו, ואחותה מרת גיטל התגוררה בבית שנבנה עבורה בחצר ביתו של החפץ חיים. הערכתו של החפץ חיים כי חתניו יעזבו את ראדין ביום מן הימים, אכן התגשמה באופן חלקי, וחתנו רבי אהרן הכהן, מח"ס 'עבודת הקרבנות', שהיה יד ימינו של חמיו בניהול הישיבה הקדושה, והיה שותפו בלימוד וכתבת חיבורו הגדול המשנה ברורה, קיבל הצעה לכהן פאר כרבה של העיירה נאוואשווענצאני בפלך וילנא, ונענה לה בחיוב.

לימים, עוד בחייו של מרנא החפץ חיים, הגרו בתו וחתנו אלו, עם ילדיהם, לארץ הקודש והתגוררו ביפו, שם כיהן רבי אהרן כראש ישיבת 'אור זורח'. רבי אהרן נפטר כשנתיים וחצי לאחר פטירת חמיו הגדול, בכ"ז שבט תרצ"ו ונטמן בהר הזיתים בירושלים. כשרעייתו הרבנית גיטל נפטרה בשנת תש"ט, כבר לא התאפשרה הגישה להר הזיתים,

מתולדותיו של מרנא החפץ חיים ז"ע"א
הבערה בעיירה

ברחר לך

ארגון 'אחינו ו'דרשו' מזמינים אותך להיות שותף מגוון רחב של כלי כסף, וכל ספרי 'דרשו' עד לשווי של ובנוסף קבל כרטיסי הגרלה להגרלה

להלן מגוון אפשרויות התרומות וקבלת המתנות:

מתנה בשווי 594 ש"ח מסלול מס' 5	מתנה בשווי 533 ש"ח מסלול מס' 4	מתנה בשווי 514 ש"ח מסלול מס' 3	מתנה בשווי 508 ש"ח מסלול מס' 2	מתנה בשווי 320 ש"ח מסלול מס' 1
בתרומה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 450 ש"ח	בתרומה ע"ס 23 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 414 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים סה"כ 240 ש"ח
מקבלים: 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' גביע יוקרתי מְקֻסָּף כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף סכין לחלות מְקֻסָּף	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' הספר החדש 'מועד לדוד' כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר ספר 'חפץ חיים' 'דרש דוד מועדים' 2 כרכים סכין לחלות מְקֻסָּף	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר ספר 'חפץ חיים' הספר החדש 'מועד לדוד' סכין לחלות מְקֻסָּף	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר בהוצאת 'דרשו' כרטיס להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח
5 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	
מתנה בשווי 594 ש"ח	מתנה בשווי 533 ש"ח	מתנה בשווי 514 ש"ח	מתנה בשווי 508 ש"ח	מתנה בשווי 320 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

מתנה לפורים

בזיכוי הרבים, ולזכות מיידית במתנות יקרות ערך: **1.700 ש"ח**. על כל תרומה חודשית מ-20 ש"ח ומעלה. **הגדולה בשווי 50.000 ש"ח.**

מתנה בשווי **1.702 ש"ח**
חסול מס **10**

בתרומה ע"ס 46 ש"ח לחודש 24X חודשים
סה"כ 1.104 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפנץ חיים'
- 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
- קערת ליל הסדר מְכַסֵּף בשילוב עץ
- גביע יוקרתי מְכַסֵּף
- כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף
- 15 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.702 ש"ח

מתנה בשווי **1.207 ש"ח**
חסול מס **9**

בתרומה ע"ס 40 ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 800 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפנץ חיים'
- 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
- קערת ליל הסדר מְכַסֵּף בשילוב עץ
- 10 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.207 ש"ח

מתנה בשווי **1.182 ש"ח**
חסול מס **8**

בתרומה ע"ס 39 ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 780 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפנץ חיים'
- ספר 'דרש דוד מועדים'-פסח
- קערת ליל הסדר מְכַסֵּף בשילוב עץ
- 10 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.182 ש"ח

מתנה בשווי **1.052 ש"ח**
חסול מס **7**

בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפנץ חיים'
- הספר החדש 'מועד לדוד'
- גביע יוקרתי מְכַסֵּף
- כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף
- סכין לחלות מְכַסֵּף
- 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח

מתנה בשווי **650 ש"ח**
חסול מס **6**

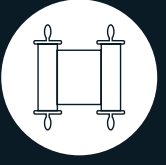
בתרומה ע"ס 27 ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 486 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- גביע יוקרתי מְכַסֵּף
- 4 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח

'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

מה מברכים על קליפות הדרים מסוכרות? מה מברכים על 'פִּיחָה'? וכיצד יתכן שמברכים 'העץ' על מים?

ברכה על קליפת פירות

- קליפה הנאכלת בדרך כלל ביחד עם הפרי, כגון קליפת תפוח ואגס - ברכתה 'העץ'; אם משום שהיא עצמה נחשבת כחלק מהפרי, ואם משום שכמעט תמיד דבוק בה מעט מהפרי.
- קליפות הדר מסוכרות, שמקורן בפירות שלא גודלו במיוחד לצורך ייצור הקליפות, יש לברך עליהן 'שהכל'. ומרקחת של קליפת אתרוג עם סוכר ודבש, נחלקו הפוסקים אם דינה ככל קליפות ההדר.
- מאכל חמוץ או מר שאינו ראוי לאכילה, אין לברך עליו. ואם הוא ראוי לאכילה בשעת הדחק, יש לברך עליו 'שהכל', ואף אם מדובר בפרי העץ.

ברכה על פרי שלא בצורתו המקורית

- פרי שריסקוהו או מיעכוהו באופן שתואר הפרי וצורתו אינם ניכרים כלל - ברכתו 'שהכל'. ואם ניכרים מעט ברסק עצמו תואר הפרי וצורתו - יש לברך 'העץ' או 'האדמה'.
- על פי הכללים האמורים, הורו פוסקי זמננו לעניין מחית תפוחי אדמה, המכונה 'פִּיחָה' - שאם מיעכוהו במועך ידני - ברכתו 'האדמה', אך אם ריסקוהו ב'בלנדר' עד שנעשה נוזלי - ברכתו 'שהכל'.
- מיצי פירות ברכתם 'שהכל', כיון שאינם נחשבים כחלק מהפרי. ואף הנוזל הנמצא בתוך הפרי ללא סחיטה - ברכתו 'שהכל', אך אם מברך על הפרי, אינו צריך לברך על נוזל זה בנפרד.
- יש מהפוסקים שסוברים כי יתכן שברכת השוקולד היא 'העץ'. ויש מהם שהורו כי האוכל פרי שברכתו 'העץ' יחד עם שוקולד, יברך 'שהכל' על מאכל אחר.
- מים שבישלו בהם פרי או ירק, ברכתם 'שהכל', אלא אם כן התקיימו בהם מספר תנאים, שאז ברכתם 'העץ' או 'האדמה' (בהתאם לפרי ולירק), משום שהם מקבלים טעם חזק מהפרי ונחשבים כפרי עצמו. אולם, יש מהראשונים שסוברים שברכת המים היא 'שהכל' בכל מקרה, כיון שנהנים מהם כמשקה ולא כמאכל; וכן המנהג.

ספק בברכה אחרונה

- מאכל שיש ספק לגבי ברכתו האחרונה, אם הברכה היא 'מעין שלוש' או 'בורא נפשות' - אין לאוכלו אלא בתוך סעודה, או לאכול במקביל שני מאכלים נוספים שברכותיהם 'מעין שלוש' ו'בורא נפשות'.
- מאכל שיש ספק שמא ברכתו היא 'על המחיה' - יש לברך 'על העץ' על פרי, או 'על הגפן' על יין, ולהוסיף בברכתו "על המחיה" מספק.
- מים שבושלו או הושרו עם פרי מ'שבעת המינים', קיים ספק לגבי הברכה האחרונה של מים אלו, אם היא 'על העץ', או 'בורא נפשות', ויש לנהוג כפי האמור לעיל לעניין מקרה של ספק כזה.

ברכה על פרי חי ומבושל

- פירות וירקות ניתנים לאכילה בצורות שונות: חי, מבושל, מאוּדָה, מטוגן, אפוי ועוד; ואין לברך על פרי או ירק 'העץ' או 'האדמה' אלא בצורה שרוב בני האדם אוכלים אותו. כלל זה מתייחס לכל הפירות והירקות, למעט גרעיני חיטה ושאר מיני הדגן, כולל אורז.
- כמה דוגמאות מעשיות על פי האמור: תפוח - ברוב הזנים נאכל בדרך כלל חי, אפוי, או מבושל כלפֶתָן וכֶכֶסֶק, ורק בצורות אלו יש לברך עליו 'העץ'. עגבניה - נאכלת בכל צורה שהיא: חיה, מבושלת, מאוּדָה, מטוגנת או אפוייה; ולכן ברכתה תמיד 'האדמה'.

מיץ ענבים - האם נחשב כסעודה לעניין 'קידוש במקום סעודה'?

והאם תמרים נחשבים כסעודה לעניין זה?

הרב משה גרין

המקלים ביו, יש אומרים שאף מיץ ענבים נחשב כסעודה לעניין זה, ויש אומרים שמיץ ענבים אינו נחשב כסעודה לכל הדעות. יש שכתבו שתמרים אף הם נחשבים כסעודה לעניין זה, כפי המבואר בדני ברכות הנהנין (שו"ע או"ח רח, יז) שהמברך עליהם ברכת המזון יצא ידי חובתו, מטעם שהם מזינים את הגוף בדומה למיני דגן. והגר"א נהג לקדש בסמוך לסעודת פת בלבד, ולא 'מיני מזונות' או יין.

[שו"ע רעג, ה, משנ"ב כב, כה, כו וכו', שעה"צ כט, וביה"ל ד"ה כתבו; ביאורים ומוספים דרשו, 29, 31 ו-33]

קידוש ליל שבת וקידוש יום השבת - יש לערוך 'במקום סעודה', כלומר, בסמוך לאכילת סעודה. וכתבו הפוסקים שכל מאכל העשוי מחמשת מיני דגן נחשב כסעודה; ואף יין - במקרה שאין מאכלים ממיני דגן, העדיפים על היין - נחשב כסעודה, כיון שהיין 'סועד את הלב'. ויש הסוברים כי יש לשתות 'רביעית' יין נוספת מלבד זו של הקידוש, ולכתחילה יש להחמיר כדעתם. אולם, יש החולקים וסוברים, שיון אינו נחשב כלל כסעודה לעניין זה, ולכן אין להקל ולהחשיב את היין כסעודה כי אם בשעת הדחק, ובקידוש הלילה יתכן שאין לסמוך על כך אף בשעת הדחק. ולדעת

מה בין לימון בכוס קולה לבין לימון בסלט?

על כך ועוד בפרק שני זה של דיני איסור סוחט והיתר סחיטה לתוך אוכל

הרב יצחק פוליטנסקי

3. מותר רק כאשר רוב המיץ היוצא נבלע באוכל, או כאשר רוצה לתקן את האוכל ע"י המיץ היוצא, שאז יהיה מותר לסחוט רק בכמות המתאימה לתיקון אוכל זה ולא יותר, והדבר מותר גם אם המיץ לא יספג כולו באוכל אלא יזוב ממנו, כגון בסחיטת לימון על דג. 4. יש מהפוסקים שהצריכו בשעת הסחיטה שלא תהיה לו כוונה לתת את האוכל הספוג במיץ, לתוך משקה אחר, ואם התכוון לכך בסחיטתו, חל על מיץ זה שם "משקה" עוד לפני שנכנס באוכל והדבר יהיה אסור, אך יש שהתירו זאת.

לסחוט לימון על דג או סלט

מותר לסחוט לימון על דג או על סלט וכדו' כדי להוסיף בהם טעם, גם אם הלימון לא יספג כולו בתוך האוכל אך לא יסחט יותר מהמקובל בתיבול אוכל זה, ויזהר כשסוחט על דג מבושל או אפוי שלא יהיה הדג רותח (שנחשב מבשל כדי קליפה).

לסחוט לימון על סוכר כדי להכין מהסוכר לימונדה

כאשר סוחט לימון על סוכר, ובכוונתו לשפוך את הסוכר אח"כ לתוך מים כדי לעשות לימונדה וכדו', נחלקו בכך הפוסקים האם הדבר מותר או אסור.

(התקציר הובא מספרים ומקורות שונים,

אך אין לפסוק ממנו הלכה למעשה ללא עיון במקורות)

ההבדל בין סחיטת פירות לשתיה לסוחט לתוך אוכל

סחיטת משקה מן הפרי נאסרה כאשר היא מיועדת לשתיה וכדו' וע"י סחיטתו מפריד את הנוזלים מהפרי ונעשים משקה הראוי לשתיה ובכך הדבר דומה למפרק גרעינים מהמוץ, שבפעולת מלאכת דש. אך בשונה מכך כשסוחט פרי לתוך אוכל כדי לתקנו לאכילה או כדי לתת בו טעם, אין חשיבות של "משקה" במיץ היוצא, אלא נחשב כאוכל מאחר והוא בא מיד לתוך האוכל, ואין כל איסור לפרק אוכל מאוכל. להלן יובאו תנאי ההיתר לסחיטה זו.

סחיטת ענבים לתוך אוכל

אף שנפסק כדעת רוב הראשונים שסחיטה לתוך אוכל מותרת, בכ"ז כאשר מדובר בפירות שאיסור סחיטתם הוא מדאורייתא, כזיתים וענבים, הורו הפוסקים שהחמיר בהם (כדעת הר"ח האוסר) ולא סוחטם אפילו לתוך אוכל, תבוא עליו הברכה.

תנאי ההיתר לסחוט פירות לתוך אוכל

1. סוחט את הפרי בידו ולא בכלי.
2. סוחט ישירות על האוכל או לתוך האוכל, אבל אסור לסחוט לכלי ריק גם אם מתכוון לשפוך אותו מיד לאחמ"כ על האוכל.

גליון רמ"ז
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלס"א

תודה למספרת קליטין על אישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

ועשו לי מקדש

בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה על עסקי המשכן, אמר לפניו: רבונו של עולם יכולים הם ישראל לעשותו? אמר לו הקדוש ברוך הוא, אפילו אחד מישראל יכול לעשותו. אף במן שירד לישראל היו יורדות בו אבנים טובות ומרגליות. והיו הגדולים שבהם באים ומלקטים אותם והיו גונוים אותם. בשעה שהגיע זמנו של יעקב אבינו ליפטר מן העולם, קרא לבניו אמר להם, הוי יודעים שהקדוש ברוך הוא עתיד לומר לבניכם לעשות משכן, אלא יהיו כל צרכיו מוכנים בידכם, עתיד הוא לומר לכם עשו לי מקדש והוא יורד ומשרה שכינתו בתוכם, יש מהם שהתקינו עצמם לדברים, יש מהם ששכחו. וכשבא משה ואמר להם שיעשו המשכן, יש מהם שהביא מעצמו ויש מהם שלא הביא אלא ממה שהיה מונח בידו.

(שמו"ר ל"ג - ג')

מזל טוב להחתן שלמה שליט"א בן הרה"ג גמליאל רבינוביץ שליט"א יהי רצון שיזכה לבנות בית נאמן בישראל בהצלחה וסיעתא

פרשת השבוע

מאת כל איש אשר ידבנו לבו
(כ"ה ב')

חסיד אחד נכנס אל הרה"ק מגוסטינין זיע"א ומסר לו פתקה עם פדיון. נזכר הרבי שלא מכבר פשט חסיד זה את הרגל. החזיר לו הרבי את הפדיון ואמר: כתוב "בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם" (שופטים ה' ב') קודם צריך לפרוע את החובות ואחר כך אפשר להתנדב.

ועשית מנורת זהב טהור (כ"ה-ל"א) כאשר ביקר הרה"ק רבי שאול רבי ידידיה ממודוץ זיע"א בפעם הראשונה בארץ ישראל, נתקבל לראיון אצל הנציב העליון סיר הרברט סמואל, הנציב ביקש ממנו שישתדל לעשות שלום ואחדות בין המפלגות החרדיות השונות שבישוב, אמר לו הרבי, מובא במדרש רבה (במדבר פרשה טו י) כשאמר לו הקב"ה למשה "ועשית מנורת זהב טהור" אמר ליה: ריבונו של עולם כיצד נעשה אותה, אמר ליה "מקשה

תיעשה" ואף על פי כן נתקשה משה, הראה לו למשה, ועוד נתקשה וכו'. ותמוה, תראה מי הוא התלמיד ומי מלמדו, ובכל זאת נתקשה משה בהבנת מעשה המנורה, אלא המנורה מרמות ומסמלת את האחדות "מקשה תיעשה", סוד האחדות, ובוה נתקשה משה, כי לעשות אחדות בישראל אינו מן הדברים הקלים ביותר, סיים הרבי ופנה לנציב ואמר: ומה שהיה קשה למשה הוד מעלתו מבקש ממני?.

והיו הכרובים פורשי כנפים וגו' ופניהם איש אל אחיו (כ"ה - כ') מסופר על הבעש"ט הקדוש זיע"א שאמר, שכל ביאתו לעולם היתה כדי להכניס בלב יהודים שלוש אהבות, אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל. ואמר הרה"ק רבי משה מאוירוב זיע"א שדבר זה מרומו כאן בפסוק, "פורשי כנפים למעלה" רמו לאהבת ה' יתברך, "סוככים בכנפיהם על הכפורת" רמו לאהבת התורה המונחת בארון, "ופניהם איש אל אחיו" רמו לאהבת ישראל.

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 6:16 ת"א: 6:18 ר"ת: 6:56

פרשת תרומה

זמני כניסת השבת
ירושלים: 5:03 ת"א: 5:18

התפילין של המגיד הקדוש ממעזריטש

מסופר: לאחר הסתלקותו, הותיר אחריו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א, זוג תפילין שעבר אליו בירושה מאבי סבו, המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א. כל אחד מששת בניו הקדושים של הצדיק, היה חפץ בתפילין הקדושות, אולם נראה כי הרה"ק רבי דוד משה הצעיר שבחבורה, השתוקק לכך יותר מכולם, לשם כך אף הסכים לוותר לאחיו על חלקו בכל שאר הירושה שהניח אביהם, לאחר דיון בנושא החליטו האחים להטיל גורל ולמסור את ההחלטה בעניין בידי שמים, בגורל שערכו עלה שמו של רבי דוד משה זיע"א לימים הרבי מטשארטקוב.

חלפו שנים, ערב אחד ישב הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא זיע"א בנו הבכור של הצדיק מרוזין עם קבוצה מחסידיו, סיפר הרבי על סב סבו המגיד ממעזריטש זיע"א, ובתוך כך עלה גם עניין התפילין של המגיד שהניח אחריו אביו הצדיק, ושעלו בחלקו של אחיו רבי דוד משה, הוא תיאר באוזני החסידים כמה השתוקק כל אחד מהאחים לזכות בתפילין הללו, "העובדה שאחי רבי דוד משה זכה בהן בפועל הייתה ההוכחה שהוא אכן הראוי להן מכולנו" אמר, חדי העין בחבורה יכולים היו להבחין בחילופי מבטים בין שניים מהיושבים סביב השולחן, לפתע קם אחד מהם על רגליו ובקול רועד החל להתוודות ולספר "רבי, חברי ואני החלטנו כי הגיעה השעה לגלות סוד ששמרנו בליבנו זמן רב, מעשה שלא ייעשה עשינו אף כי כוונותינו היו רצויות, סברנו שאנו עושים דבר טוב למען רבנו" לשמע דבריו המסתוריים והמסקרנים של החסיד, רכנו החסידים קדימה והמתינו להמשך דבריו, החסיד נטל נשימה עמוקה לריאותו והמשיך: "כבר זמן רב שכליותינו מייסרות אותנו על המעשה שעשינו, אך הערב לאחר דברי הרבי על התפילין ועל הגורל החלטנו לשים לכך קץ ולבקש מחילה על הדבר".

ואז כמו לפי אות מוסכם מראש, קם גם החסיד השני והחל לספר: "יום אחד ישבנו חברי ואני ודיברנו על כך שרבנו כה רצה את התפילין של המגיד הקדוש, סברנו שהיות והוא הבכור בבניו של הצדיק מרוזין, הרי שלו מגיע משפט הבכורה וראויות התפילין להיות שלו. "באחד הימים התגבנו לביתו ולחדרו של רבי דוד משה פתחנו את הבתים של התפילין, בחיל רועדה הוצאנו את הפרשיות והכנסנו במקומם פרשיות אחרות כשרות ומהודרות, תפרנו מחדש את הבתים ויצאנו מהבית, "רק לאחר מכן קלטנו את חומרת המעשה שעשינו". קולו של החסיד הפך ליבבה דקה, אף חברו דמע ונראה היה אפוף בושה וכלימה,

"לא ידענו מה לעשות בפרשיות הקדושות, להחזירן למקומן חששנו שמא יתפסו אותנו בקלקלתנו, אך גם להביאן אל הרבי חששנו, עתה כשהחל הרבי לדבר בעניין, ראינו בכך אות משמים כי עלינו לחשוף את חטאנו ולבקש עליו כפרה". בתוך כך הוציא חברו חבילה קטנה מכיס מעילו ובידיים רועדות הניחה על השולחן ליד הרבי. לא רק ידי החסיד רעדו, גם החסידים שהיו עדי שמיעה למעשה נרעדו, הם התקשו להאמין כי שני אברכים יראי שמים אכן מסוגלים היו לבצע מעשה כה חמור, מאידך חשבו כמה מהם, אם רבי דוד משה המשיך להתפלל באותן התפילין ולא חש אפילו בהחלפת הפרשיות, ייתכן כי יש לראות בכך סימן שתפילין של המגיד ממעזריטש אכן אינן מגיעות לו. כל העיניים נישאו אל הרבי וכל האוזניים היו כרויות למוצא פיו, הרבי פתח באיטיות את החבילה והוציא ממנה את הפרשיות, בריכוז עצום התבונן בהן שורה אחר שורה מילה אחר מילה, ואז עטף בחרדת קודש את הפרשיות במטפחתו נשק להן והכניסן לכיס הפנימי של מעילו.

הרבי ישב אחוז בשרעפים ומחשבותיו נשאוהו למחוזות אחרים, לפתע אמר: "אבקש מכל הנוכחים כאן לשמור על סודיות מלאה על כל מה שראיתם ושמעתם פה הערב אודות הפרשיות, בעוד ימים אחדים אצא ברצות ה' לדרך אל אחי רבי דוד משה היושב בטשארטקוב, ואם מישהו מכם חפץ להצטרף אליי, הרשות נתונה". בהגיע הרבי מסדיגורא בלוויית חסידיו לטשארטקוב, יצא רבי דוד משה לקבל את פני אחיו הבכור בכבוד ואהבה, האחים התחבקו ונשקו זה לזה, וכך כשזרועו של האח הבכור מונחת על כתפי אחיו הצעיר, נכנסו אל הבית פנימה, שעה שכל יהודי העיירה נכנסים אחריהם לתוך הבית, אווירת יום טוב הורגשה כעיירה, לא בכל יום נפגשים שני אחים צדיקים אלה.

למחרת בבוקר הכניס רבי דוד משה את אחיו לחדר שבו נהג להתכונן לתפילת שחרית טרם כניסתו לבית המדרש, על השולחן היו מונחים שלושה זוגות תפילין רש"י, רבנו תם ושימושא רבא, במרחק מה מזוגות תפילין אלו עמדה שקית נוספת, שאותה הכיר הרבי מסדיגורא מיד, כשקית התפילין של המגיד התפילין שאביהם נהג להניח, הרבי מסדיגורא עקב בעניין רב אחר מעשי אחיו הצעיר, רבי דוד משה הוציא את התפילין של המגיד מהשקית שלהן ואחזן בשתי ידי, הוא עצם את עיניו ומצחו נחרש קמטים של דביקות, לאחר כמה שניות פקח את עיניו והוא נאנח עמוקות, הניח מידי את התפילין והחזירן לשולחן, לקח את התפילין שלו והניחן.

צניעות ונמשל

ניצול הזמן בעולם הזה

משל לשלשה בני אדם שהלכו בספינה דרך הים למדינה רחוקה אשר שם הבדולח ואבן השוהם כדי לעשות מסחר ולקנות משם אבנים טובות ומרגליות, והמנהג היה שהם היו שבים אל ארצם באותה ספינה שבאו בה, וראשי המדינה לא היו מסכימים שהספינה תשהה שם זמן רב אלא רק זמן מסוים, כגון חודש או חודשיים, ולאחר מכן בהגיע הזמן צריכים הסוחרים לחזור למקומם תיכף ומיד. והנה במדינה ההיא היו בתי שעשועים ומקומות שונים שיש שם מיני זמר שונים אשר נפש האדם מתאוה להם. וכאשר יצאו שלושת האנשים מהים ליבשה לשוט במדינה ההיא, ולהתהלך בה כדי לסחור באבנים טובות ומרגליות אשר שם, ראו בדרכם את בתי השעשועים ומיני השמחה, והסתפקו אם ילכו אחר הסחורות או אחר השעשועים, החכם שבהם חשב לעצמו שמכיון שבא בעיקר לקנות סחורה, וצריך הוא לפרנס את בני ביתו, עזב את בתי השמחה והלך רק לעסקו ולסחורתו, הבינוני שבהם הלך פעם לסחורה ופעם לשמחה, והאדם השלישי הלך רק אחר השמחות ואיבד כל זמנו בהם. כשהגיע היום שהספינה צריכה לשוב למקומה, שמעו את שריקת רב החובל, ואז שלשתם מיהרו להגיע לספינה, החכם בא עם שקים מלאים אבנים טובות ומרגליות, ושמוח שמחה גדולה בסחורה שהביא עמו, הבינוני גם הביא כמה אבנים טובות ומרגליות, אך הצטער שאיבד חצי מזמנו בשמחות, והשלישי בא ריק לגמרי מבלי כל סחורה, והיה צועק צעקות גדולות ומרות על שכילה כספו וזמנו בהבלים ואין לו במה לפרנס את בני ביתו.

והנמשל אדם בא לעולם הזה לסגל לעצמו תורה ומצוות ומעשים טובים, אשר הם יקרים יותר מאבנים טובות ומרגליות, וכמו שכתוב "הנחמדים מזהב ומפז רב", ובעולם הזה התורה והמצוות הם בזול כי יכול לקנות מרגלית אחת בפרוטה אחת, כגון הנותן פרוטה לעני שקיים בזה מצות צדקה, וכן יכול לקנות מרגליות בחינם כגון לעשות שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, או להוציא דברי תורה מפיו וכיוצא ב, מה שאין כן בעולם הבא אין לו אפשרות לרכוש תורה ומצוות. ולכן החכם עיניו בראשו שאינו מאבד זמנו להבל ולריק כי יודע שלאחר כלות ימי ישיבת הספינה בארץ, אשר הוא כלות ימי קצו לא יתנו לו אפילו רגע אחד לעשות בו מצוה, אפילו אם ישלם כל הון שבעולם, ולכן מנצל הוא את כל זמנו לרכוש סחורה רוחנית בעולם הזה.

(תורת הפרשה)

תפילת שחרית תמה ושני האחים שבו לחדר לחלוץ את התפילין ולהניח את שני הזוגות הנוספים כמנהגם, בעודם גוללים את רצועות התפילין, שאל הרבי מסדיגורא את אחיו הצעיר על התפילין הקדושות של המגיד, פניו של רבי דוד משה עטו ארשת צער וקולו הסגיר שברון לב, "מה אומר לך אחי היקר, כואב לי מאוד, בוקר אחד לפני זמן רב רציתי להניח תפילין כבכל יום, והנה לפתע חשתי כי דבר מה השתנה ואיננו עוד כתמול שלשום, תמיד כאשר אך נטלתי בידי את התפילין הקדושות של המגיד, הייתי חש רטט של קדושה, אך באותה פעם לא רעדתי נדמה היה לי כאילו הקדושה נסתלקה מהתפילין חס ושלום, ברור לי שהחיסרון איננו בתפילין כי אם בי, כנראה שנכשלתי בחטאי, ושוב איני ראוי להניח את התפילין של סב סבנו.

מאותו יום אני מפשפש במעשי בכל יום ומשתוקק לדעת במה חטאתי, וכיצד אוכל לתקן זאת, בכל בוקר אני נוטל בידי את התפילין כשליבי שבור. אולי יכול אתה אחי היקר לתת לי עצה או תיקון".

הרבי מסדיגורא היה נרגש מאוד "אחי האהוב" אמר לרבי דוד משה "יודע אני כי לחינם חושד אתה בעצמך, ובטוחני כי אין אדם הראוי ממך להניחן, ואכן בשל כך הגעתי לכאן, אנא האזן לי ואגלה לך את סודן של התפילין". או אז גילה הרבי מסדיגורא לאחיו את המעשה הפרטי, הוא פירט כיצד פרשיות התפילין של המגיד הוחלפו בפרשיות אחרות, הוא סיפר לאחיו על חרטתם של החסידים, וכאשר הוציא מכיסו הפנימי את הפרשיות היקרות הוסיף "בעצמי הגהתי את הפרשיות והן שלמות כפי שהיו אצל סב הסבא הכנס אותן שוב לתוך הבתים ואני בטוח שאותם רגשות נעלים ישובו אליך כבראשונה".

את שמחתו של רבי דוד משה אין צורך לתאר, זו הייתה שמחה כפולה על שובן של התפילין ועל ביטול תחושת האשם שייסרה אותו.

זכות הרבים תלויה בו

היות ואנו עומדים לקראת סוף עריכת הספר על כ"ק אדמו"ר הרה"ק רבי דוד משה מקרעטשניף וצוק"ל זיע"א. על כן רצינו לבקש מכל מי שיש לו או מכיר סיפורים, דברי תורה, מכתבים, תמונות מרביה"ק או מאבותיו הק' זיע"א, וכן מי שיודע על קשר שהיה לרבנו עם צדיקי דורו זיע"א, יוכל להודיעני, ויהיה בגדר מזכה את הרבים. וזכות רבנו הקדוש, תעמוד לכם ולכל משפחתכם להיוושע בכל הנצרך לכם ברוחניות ובגשמיות, ותהיה משכורתכם שלימה מן השמים, אמן.
בתודה מראש

מכון אורחות אדם

אברהם מ. בלינדר ק. קרעטשניף 052-765479

צ'ין אדם לחברו

וחי אחיך עמך

מסופר: על הרה"ק מקופישיניץ זיע"א שהתגורר בארה"ב, שבוקר אחד נסע מביתו, כדי לפגוש את אחד ממתפללי בית הכנסת שלו. האיש לא ידע שהרבי עומד לבקרו. בעל הבית שפתאום ראה את האדמו"ר עומד בחדר ההמתנה, נשאר עם פה פעור ושאל: מדוע הרבי הגיע לכאן? הרי יכולתי להגיע אל הרבי מכל מקום שהיה קורא לי. חייך הרבי בעדינות וענה: כעת אני הוא זה שזקוק לך, לכן מן הראוי שאני אבוא אליך. רבי הפציר בעל הבית בבקשה, אמור לי במה יכול אני לעזור לך? הרבי דיבר באיטיות כשהוא מביט אל תוך עיניו של בעל הבית. ידוע לי על משפחה הזקוקה לתרומה דחופה ביותר, הבעל ללא עבודה, האשה חייבת להימצא בבית כדי לטפל בילדים הרכים. ולכן אינה יכולה לעבוד לצורך פרנסתם. חלק מהילדים חולים והיה עליהם לשלם לרופא סכומים נכבדים. ואפילו אוכל קשה להם להשיג בימים אלה. אני זקוק לסכום נכבד עבורם. אבל, מחה בעל הבית, אם הרבי הגיע רק בשביל זה, יכול היה להתקשר עימי ואני ודאי הייתי יכול להיענות לבקשה. לא, אמר הרבי, מדובר בבקשה מאד חשובה עבורי, ולכן הרגשתי צורך לגשת אליך בצורה אישית יותר. אתן כמה כסף שיבקש הרבי, ענה בעל

הבית. הרבי הסביר שסכום הכסף שאדם נותן לצדקה הינו החלטה בלעדית שרק התורם יכול להחליט. האם יכול אני לתת צ"ק? שאל בעל הבית. ודאי, ענה הרבי. על שמו של מי עלי לרשום את הצ"ק? הרבי הביט לרגע לארץ ושהה רגע לפני שענה. לאחר מכן אמר בלחש: כתוב את הצ"ק על שמו של אחיך.

מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה

מסופר: יום אחד כשהעשיר הגדול הבארון ר' שמעון נתנאל רוטשילד מפרנקפורט זצ"ל טייל ברחוב, ניגש אליו יהודי לבוש בגדים מהוגנים, והתחיל שופך לפניו את מר נפשו. נגעו הדברים מאוד אל לבו הרחום של רוטשילד ומאחר שלא היה עמו כסף, הסיר את שרשרת הזהב משעון הכיס שהיה עמו ונתנה לאיש. עמד הלה מבולבל ונבוך, ותחילה לא רצה לקחתה. מה משמע, אין זאת אלא שהבארון מהתל בי ישמרנו השם, וכי איך אבוא ואקח את שרשרת הזהב של שעונו? מחר אבוא אליו אל לשכתו, אין הדבר דוחק ובווער חלילה עד כדי כך. אכן דוחק ובווער, אמר הבארון, ברגע זה אחז בי רגש של רחמנות ואיני רוצה להחמיצו, שכן מי יודע אם לאחר זמן יתמיד בי עוד רגש זה ולא יתרופף.

הילולא דצדקיא

שבת קודש ו' אדר
הרה"ק רבי דוד מאוסטראה ב"ר מרדכי טעבל
(תלמיד הבעש"ט - תק"י)

יום ראשון ז' אדר

משה רבינו בן עמרם (ב"א תפ"ח)
הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב ב"ר משה
יחזקאל (תקפ"א)

יום שני ח' אדר

הגה"ק רבי אליהו הכהן ב"ר שלמה אברהם
(שבת מוסר תפ"ט)
הרה"ק רבי גרשון מלאצק (תלמיד הבעש"ט -
תקמ"ד)

יום שלישי ט' אדר

הרה"ק רבי יוסף יואל היילפרין אב"ד סטעפין
(תלמיד הבעש"ט - ב"ר יעקב אהרן)
הרה"ק רבי שמואל שמעלקא קליין אב"ד סעליש
(צרור החיים - תרל"ה)

יום רביעי י' אדר

הרה"ק רבי יוסף ברוך מניישטאט ב"ר קלונימוס
קלמן הלוי מקראקא (הגוטער יוד - תרכ"ז)

יום חמישי י"א אדר

הרה"ק רבי חיים יוסף דוד אוולאי ב"ר יצחק זרחיה
(חיד"א - תקס"ו)
הרה"ק רבי אברהם מסאכטשוב ב"ר זאב נחום (אבני
נור - תקפ"ג)

יום שישי י"ב אדר

הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר יצחק אייזיק
מוידיטשוב
הרה"ק רבי שלמה מסאסוב ב"ר חנוך העניך
מאלעסק (תרע"ט)
הרה"ק רבי אהרן הורויץ אב"ד בייטש ב"ר מאיר
מדויקוב (תרפ"ו)

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

פרפראות

פעם אמר הרה"ק ה"דברי חיים" מצאנו זיע"א, כי שירי וניגוני הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זיע"א (יומא דהילולא ז' אדר) הם קודש קדשים. גם לימד עצמו לבטא אות רי"ש במבטא ההונגארי כדי שיוכל לזמן זמן "סול א קאקאש" בלי שינויים.

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

אשר ידבנו לבו (כה, ב) - בתרגום יונתן כתב לטל ממי שהפץ בלבנו, ולא בעל־בשרו. ידבנו לבו בגימטריה בלבנו ולא בבה עם התבות.

ידבנו בגימטריה ע"ב, נוטריקון עין בו, פדברי המדרש שהמשכן שנבנה מנדבת־לב לא שלטה בו עיני־הרע, ובית־המקדש שלא נבנה מנדבת־לב, שלטה בו עיני־הרע, ולכן נחרב.

ולקטרת הסמים (כה, ו) - בגימטריה הקטיר בקר בערב, שהקטרה קטרת במשכן בבקר ובערב.

ככל אשר אני מראה אותה (כה, ט) - בגימטריה ראה פלים בצורת אש, כמו שאמרו חז"ל.

ועשו ארון עצי שטים (כה, י) - בגימטריה הוא מין ארזו בלא רגלים, כפי שפרש רש"י.

זהב טהור (כה, יא) - בגימטריה והוא אחד מן המינים, פמובא בדברי חז"ל שיש ט' סוגי זהב.

ונתת אליהו את העדת אשר אתו אליה (כה, טז) - מובא במדרש שבא לרבנות גם שבדי לוחות שהיו בארון, ורמז לזה שהתבות אשר אתו אליה בגימטריה בא להביא שבדי לוחות.

שנים רבבים (כה, יח) - מפרש רש"י דמות פרצוף תינוק להם, ורמז לזה, שאם תכפיל את התבות רבבים זהב, תקבל 572 כמנין התינוק.

ונעדתי לך שם (כה, כב) - מפרש רש"י, לך למעט את אהרן, ורמז לזה, לך בגימטריה עם התבות אח גדול, שהוא אהרן אחיו הגדול.

וראה ועשה (כה, מ) - האותיות שלפני האחרונות הן א"ש, לרמז למנורה של אש שהקב"ה הראה למשה כדי שיראה עשיתיה.

חמש היריעות לבד ואת־שש היריעות לבד (כו, ט) - בתרגום יונתן מפרש חמש היריעות הם חמשת חמשי התורה, ושש היריעות הם ששת סדרי המשנה. ורמז לזה, התבות חמש היריעות לבד ואת שש היריעות, בגימטריה הם כנגד חמשה חמשים בתורה ושישה סדרי המשנה.

והבירח התיכן בתוך הקרשים (כו, כח) - פדעת זקנים מביא בשם המדרש, שהבירח התיכון היה מקלו של יעקב שעמו עבר הירדן. ורמז לזה שהתבות התיכון בתוך הקרשים בגימטריה עם התבות כי במקלי עברתי את־הירדן.

ספורים בפרשה

דבר אלי בני ישראל ויקחו־לי תרומה (כה, ב)

רגיל היה רבי יוסף דב מקריסק בעל "בית הלוי" לומר, כי לא לחנם הקדימה תורה את פרשת משפטים לפרשת תרומה, אלא כדי ללמדך שעד שאתה עושה צדקה, הקפד על ממונך שיהא כשר ונקי מחשש גזל ותרמית. מי שעושה עשר ולא במשפט, מה ערך יש לתרומותיו ולצדקותיו שהוא עושה עם הבריות, בשעה שהיא מצוה בהאָה בעברה?! וכאשר בקש לבאר כיצד צריך העשיר להתייחס לכספו, באר בספרו "בית הלוי" פרשת תרומה כד: "חתיכת ספר גדולה המנחת בתוך צנצנת גדולה, אשר בתוכה פלוא זבוב אחד המנקר בלי־העת את הספר ונהנה ממנו הנאה גדולה. האם יכול הזבוב להתפאר שהוא עשיר גדול ויש לו מיני מתיקה ככל אשר יחפץ? אחרי שהוא פלוא וסגור בתוך הפד ואינו יכול לצאת ממנו ולטל את הספר בעצמו?! כן היא העשירות לגבי האדם, הכסף רק מנח אצלו כפקדון, אך אינו שלו. ורק הכסף שנתן לצדקה, הוא שלו ממש."

רבי אריה צבי פרוקר מקוז'נילוב בעל "ארץ צבי", ישב פעם בביתו והרביץ תורה לתלמידיו שומעי לקחו. לאחר השעור שאל את התלמידים, מי מהם יודע להתקין קשר שלי־תפליו, וכלם החרישו בראת כבוד. אחד התלמידים לחש לחברו הסמוך לו, כי הוא יודע להתקין קשר כזה, אך לא הרדיב בנפשו לומר זאת לרבו, אולם הרב הבחין בכך ומיד הוציא את תפליו מנרתיקו, ובקש ממנו לסדר את הקשר. לאחר שסיים את מלאכתו פראוי שלף הרב מטבע והעניקו לבחור כשכר טרחתו, אך הלה נרתע מלקחת את־המטבע. "קח נא את שכרך", הפציר בו הרב במפגיע, "שכן כך נאמר בזרזר בפרשת תרומה, שאין להשתדל בשום מצוה לעשותה בריקניא ובמגנא, דהינו בחנם, כדי שלא תהיה אחיזה במצוה לסטרא אחרא חלילה". ולא נתקדרה דעתו, עד שהתלמיד הסכים לטל את־המטבע.

שאלו את רבי מרדכי מטשרנוביל, מדוע הוא נוהג לקבל כספי צדקה גם מאנשים קלים ובעלי עברה, והשיב: "לפנים, באמת לא הייתי נוטל אלא מיראי ה', אך גם הייתי מחלק רק לעניים מהגנים. אבל כשרבו פושטי־יד שאינם הגונים, אפשר גם לקחת מעות מפל־אחד ואין לבדק אחריהם..."

ועשית משבצת זהב (כה, ג)

בליל שב־תקדש פרשת תרומה, ישב 'החזוה' מלבלין עם תלמידיו בשלחנו. פתח ואמר: "כתוב בפרשה 'ועשית משבצת זהב', דהינו שהקב"ה יעשה תבות וארגזים מלאים כסף וזהב לישראל", ומיד הוסיף: "עתה היא שעתי־פשו ועת־יצון, ומי שחפץ בעשירות מפלגת יכול להתברך עתה בכך". דמא נפלה בבית־המדרש, ואף אחד מהמסבים לא ההין בנפשו לגשת אלי־הקדש ולבקש על גשמיות ומזון. למחרת, בעת סעודת עתיקא קדישא ביום השבת, שוב חזר הרבי עלי־דבריו, אך גם הפעם לא ההין אף אחד בנפשו לבקש ברכה לעשירות, וכאשר ראה הרבי שגם בסעודה השלישית לא נענית פניתו, אמר: "אבל פרנסה ברוח, מקרח שיהיה לכל ישראל". והיו צדיקים מפליגים בשבחם של תלמידי 'החזוה' ורום מעלתם, שהיו כה רחוקים מעניגי העולם הזה, עד שלא שתו לבם לענינים שבחמר.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם

אחת הקהלות העתיקות והמפארות בגולת תימן, היתה קהלת יהודי העיר שרעב, בדרום-מערב תימן. מפלגים בתורה היו יהודי שרעב, עשו מלאכתם עראי ותורתם קבע. מחזה נפוץ היה לראות סוחרים רוכבים אל שוק המסחר ומתנצחים זה עם זה בהלכה, וכאשר היו מגיעים למקום ישוב, לא היו פונים אל השוק, אלא היו תרים אחר בית יהודי כדי לבדוק שם בספרים עם מי הצדק.

המעשה ארע שנה אחת, באחד מימי השבוע של פרשת תרומה. סוחר שרעב עמד בשוק המסחרי והמתינו לקונים שיבואו לרכוש את הבדים שהצעו עליהם למכירה, אך משום-מה היה השוק רדום באותו יום. ראו הסוחרים כי הזמן עובר בעצלתיים ללא מטרה ותכלית, והחלו לעסוק בדיני המשפך. לפתע נוצר ופוח ביניהם בענין תבנית המשפך, עד שחלקו לשתי קבוצות שהתנצחו בהלכה, וכל אחת עמדה על-שלה. באותם ימים, לא עמדו חניות של ממש בשוק המסחרי, ומשני צדי הרחבה הגדולה היו הסוחרים מעמידים את אהליהם, מותחים יריעות על-גבי מוטות שנגעצו באדמה, מחזקים ותומכים באמצעות מיתרים חזקים שנמתחו לאורך היריעות, ובערב היום, פאשר בלתי רגל מהשוק, היו מקפלים את המפתח ושיבים לביתם. והנה בעצמו של הזופוח הסוער, זרק אחד הסוחרים את ההצעה, לנסות להקים במקום תבנית דומה למשפך המקדש שהיה במדבר, כדי שבאמצעותה יעלה בידם להגיע לעמק שוה ולראות עם מי הצדק, בבחינת "טוב מראה עינים מהלך נפש". אמרו ועשו. תחלה חלקו את המגרש הגדול לשני חלקים, פאשר כל קבוצה קבלה שטח נרחב להקים עליו את המשפך על-פי שיטתה, ובזריזות אפניית החלו בהקמת המשפך.

גילי הבדים העדינים שהצעו למכירה, שמשו להם פיריעות המשפך, המוטות והיתדות שמשו כחומר גלם תמורת הקרשים והבריחים שהיו במשפך, היתדות שמשו באדנים, ויריעות האהלים שלהם שמשו במכסה האהל מלמעלה. העבודה התנהלה בקפידה ובדקנות, פאשר המדות תואמות את המדות המופיעות בפרשת תרומה ובדברי חז"ל, וכאשר סימו את המלאכה היו כלם שבעי רצון. ועכשו הגיעה שעת המבחן. הסוחרים התחלפו בינם לבין עצמם, וכל חבורה פנתה לבדוק את תבנית המשפך שבנתה הקבוצה היריבה, כדי להכריע עם מי הצדק. והנה התברר ללא כל-ספק, כי בני החבורה הראשונה צדקו בטענתם שעליה נסב הזופוח, ובכלם גמרו פה אחד ואמרו, כי הצדק עמם ופסקו הלכה כמותם. האוירה היתה נלהבת, והסוחרים היו משלהבים מתוך שמחה של מצוה, עד ששכחו כליל היכן הם נמצאים. השמחה העצומה של התרת הספקות השפיעה מהם את דחקם וענינם, עד שמרב התנצחות אמרו בני החבורה הראשונה, כי עליהם לקבל ההכרעה מן-השמים, כי אמנם הלכה כמותם ואף בשמים מסבימים לכה. מה עשו? נטלו את אחד הכבשים שהיה מוכן לאכילה בשבת הקרובה פרשת תרומה, שחטוהו בדין והעלוהו על-גבי מזבח מאלתר שהקימו במקום כחלק מתבנית המשפך, פשהם ממתנים ומצפים האם תרד אש מן-השמים לאות כי קרבנם התקבל לרצון, והלכה נפסקה כמותם בשמים. עודם עומדים וממתנים בצפייה דרוכה, נפלה עליהם לפתע דלקה גדולה מן-השמים, והאש לפפה את מקום עמידתם במהירות אדירה. עוד בטרם הספיקו ארבעים הסוחרים שנמנו על-בני הקבוצה הראשונה להתעשת, ובכלם היו למאכלת אש יחד עם המשפך שהקימו, ולאחר זמן קצר נותרו במקום אודים עשנים בלבד וערמת אפר גדולה. בקלה אהזו את יושבי האזור בלו לשמע המארע הנורא, ויהי להרדת אלקים. מאותו יום והלאה, נהגו בני המקום שלא לדרך במקום בו פרצה השרפה ובלתי את השרופים, המקום גדר בגדר לכל יבנם שם בראשית יום, וכנה מאז בשם 'בית-החיים של השרופים'. בני החבורה השניה, שמנו אף הם ארבעים סוחרים, הספיקו אמנם להקטיל מהמקום בשעה שהשרפה פרצה, אולם המארע הפכירי הכריע גם אותם, ועוד בטרם מלאה שנה נפטרו כלם בזה אחר-זה, ונקברו בחלקה סמיכה למקום השרפה, ושם המקום נותר בכניו: 'בית-החיים של הארבעים'.

שנים רבות חלפו והמארע במעט וחזר על-עצמו. היה זה שוב ביום שוק רדום, פאשר הסוחרים משרעב עמדו והמתינו לשוא לקונים שיבואו לרכוש סחורה, ושוב היה הדבר בפרשת תרומה. גם הפעם עסקו במעשה המשפך, ושוב התגלע ביניהם ופוח בענין צורתו, עד שהחליטו להקים במקום פעין תבנית המשפך, כדי לראות עם מי הצדק. זכר המארע הקודם היה חקוק עדין בעצמותיהם, וכאשר הזכירו להם כמה מהעומדים במקום כי יבלע להם חלילה אם יעשו בדין בתבנית המשפך, החליטו לשנות דבריהם, כדי שלא יהיה כמתבתו. בסיום המלאכה, עמד במקום משפך כליל תפארת שהפליא את עין הרואים, ולאחר שסימו את המלאכה וקבעו עם מי ההלכה, פרקו את המשפך והחליטו שלא להשתמש ביריעות ובבדים, ונגזו אותם בתוך מערה שפאזו. במשך שנים ארבות שכנו חלקי המשפך במערה, וכל העוברים ושיבים היו עומדים בחרדת קדש ומביטים מרחוק פנימה כדי לראות את המוטות והיריעות שבצבצבו מפתח המערה, אולם אף אחד לא העז להתקרב אל המקדש פנימה. ומספרים, שבשעת מלאכת הקמת תבנית המשפך, עמד שם אחד מתושבי העיר צניעא בירת תימן, והלה עמד והביט במחזה שלפניו בעינים קרועות מתדהמה. הוא השתומם אל מול היריעות העצום של יהודי שרעב, וכשהסתימה המלאכה, אמר בהתפעלות: "עד בה חשבתו כי רק מצנעא תצא תורה, אולם עתה גלית, כי מצנעא אמנם יצאה, ובשרעב קבעה את משכנתי..."

מאורות

רבי יצחק איציק איריבה מלנטשיץ ז"ל
ליום ההולא ו' באדר תר"ו

בנו של רבי חיים איריבה בעל "דברי משפט", מצנעא מנה"ל מפרג ומשפחת קרא המיחסת. שמש ברבנות קהלת פלוצק, ובשנת תקצ"ט התמנה על מקום אביו בלנטשיץ. למרות היותה קטנה מפלוצק שהיתה עיר מלאה חכמים וסופרים, כדי לקים מצות כבוד אב. הקים שם ישיבה גדולה והעמיד תלמידים רבים, בהם רבי הניך מאלקסנדר. מעולם לא היה מהפכד בקלון חברו, לא ספר בגנותו של אדם והיה מעביר על מדותיו. את חבורו הגדול על ארבעת חלקי השלחן-ערוה, קרא בשם "דברי חיים" לזכר אביו, ושמו נודע פהריף ומפלפל אשר עוקר הרים בכחו. ה"חות'דעת" העיד עליו, שפעולם לא השמיע אדם פאזינו פלפול בלשונו, מבלי שיקדים לו את הדברים שהספיק מדעתו ברב חריפותו. מספרים, שבשעה שעבר מפלוצק ללנטשיץ, נכנס אל רבי משה אהרן מקוטנא לבקרו, וכדרכו פלפל ארבות בסגיה אחת בש"ס. לאחר שסיים את-דבריו, הראה לו המארח שאין כאן קשה וממלא אין פלפול, והוא הגיב בשנינות: "פאשר יבניסוני לדין וישאלוני אם פלפלי ברחמי, אענה בחיוב, ואף אם הקצה" יפריד את-דברי, מה בך, שכן אין זו רבותא שהקצה מיטיב לדעת ממני. אולם כשיבניסוני את הרב מקוטנא יאמר שלא פלפל בעצמו אלא סתר פלפולות של אחרים. ועל-כרחו יאמר לקצה" אמר נא פלפול ואני אמת דברך..." בנו רבי מאיר מקליש בעל "אמרי בינה", עלה לעיר הקדש ורושלים ועמד בראש הנהגת העיר.

יוסי' דעת

בכל הדורות, תמכו יהודי הגולה ארץ ישראל, כלשון הפוסקים: "עליהו רמא דחתייהו דבני אר"י", ופסקו הלכה שיושבי ארץ ישראל קודמים ליושבי חוצה לארץ. היוסדות התמיכה ביהודי ארץ ישראל התפתחה תחת השם 'קופת רבי מאיר בעל-הנס', והמקור הראשון לזה הוא במדרש תלפיות מבעל השבט מוסר: "קניבלתי, מי שמאבד איזה דבר, אם נודר למאור 'אם אני מוצא אותה, אני נודר סך מעות שמן למאור לנשמתו של ר' מאיר' - מיד מוצא האבידה", וסמך לזה שהתנא רבי מאיר מצא את אחות אשתו על-ידי סולת אמירת 'אלקא דמאיר ענני' מנבא במסכת ע"ז, ומה הפתח המונה. וכן מוצא בשם הבעש"ט שאם אדם בא לסכנה צריך לנס, ויתן ח"י 'גדולים' בשביל נרות לבית הכנסת לנשמת רבי מאיר בעל הנס, ויזכה לנסים. ואף בעל התניא שהקים את כולל חב"י, ארגון הצדקה הוותיק ביותר שקיים עד היום, מזכיר באגרותיו את ענין 'צדקת רבי מאיר בעל הנס' לבני ארץ ישראל, מסורת היתה שהבית יוסף' והאלשיך עשו חרם שלא לשנות מעות שנתרמו לקרן רמבע"ג, ואף שהובר לא נמצא בכתובים ויש שאף פסקו במסורת זו, נקבעה התקנה לדורות. רבי ראובן מרגליות משער, שהקופה נקראה בתחילה על-שם הרמב"ן שעלה לארץ ישראל בשנת ה'כ"ו והחזיר את עטרת היישוב היהודי בארץ למקומה, ובמשך השנים השתבש השם רמב"ן לרמבע"ג ונקרא על-שם התנא רבי מאיר בעל-הנס. מאוחר מאוחר, וכן שיערו 'שמתחילה היו רגילים לנדור בעבור נשמת רבי מאיר בעל-הנס נרות למאור נשמתו, וכאשר הרמב"ן היה פגוש שהקפה לסיע לארץ הקודש לעת זקנתו, אז תיקן להחליף זה בתורה אור", אך לא נמצא מקור לכך. יש שפסקו על זיהוי קברו של התנא רבי מאיר בטבריה, ואומרים שהקבר שם הוא רבי מאיר קצין מחשובי עליית בעלי התוספות בראשות רבי שמשון משאנץ ורבי יהונתן מלונגיל, אולם האר"י קבע כן.

מקשה אחת זהב טהור

פסוק זה, נדרש בידי המהרש"א על הזהירות הנדרשת בכספי הזולת, שכן דבר אחד קשה יש, ומקשה אחת. והוא, שיהיה לאדם זהב טהור, כסף נקי וזך מכל סיג ופגם, ומכל חשש גנבה וגזילה...

המעשה ארע בבית-המדרשו של רבי שמואל אבא מזיבלין, בליקח הראשון של ראש השנה. המוני חסידים הגיעו להסתופף בצלו של הצדיק בימי הדין, וביניהם היה גם חסיד צעיר לימים בשם אהרן דוד, שעמד בירפתי בית-המדרש. התפלה עברה עליהם בהתרוממות הרוח, כאשר הצדיק עובר לפני התבה ומעלה את המתפללים טפח וטפחים מעל המקרע. בתפלתו היוקדת והנלהבת. תפלת ערבית הגיעה לקראת סיומה, הצבור כבר סים מזמן את תפלת הלחש, ואף הצדיק פסע לאחוריו, והחל באמירת "לדוד מזמור" פנהוג על-פי האריז"ל, פסוק בפסוק. והנה הגיע הרבי אל הפסוק: "נקי כפים ובר-לבב אשר לא ינשא לשון נפשי ולא נשבע למרמה", ולפליאת הקהל החל את הפסוק אך לא סימו, וחרו שוב ושוב בהתלהבות על התבות הראשונות "נקי כפים, נקי כפים". לפתע עזב את עמוד התפלה, והחל להסתובב בין קהל המתפללים, כשהוא חוזר ושואג בקולו הרועם "נקי כפים", עד שאימה גדולה נפלה על הנאספים. הדקות נקפו בזו אחר זו, והצדיק עזר מהלך בבית-המדרש בין שורות העומדים, כשהוא שואג בקול "נקי כפים ולא גנב!" כשהוא מביט בעיניו חודרות בעומדים לפניו. נקל לשער את הפחד שאחז בצבור, וכל אחד החל לפשפש במעשיו ולבדק אם בו הקולר תלוי, ועד מהרה התרוקן בית-המדרש עד מחציתו. רבים נמלטו החוצה מאימת הדין, שכן לב יודע מרת נפשו כמה עליו לתקן את-הדרכיו ולרחץ בנקיון כפיו, אולם רוחו של הצדיק עזר לא שבה אליו. לפתע נתק אהרן דוד ממקומו שבירפתי בית-המדרש, ובפנים כבושות פקרקע מתוד בושח, החל צועד בחדש אף עבר הפתח, כמבקש להתחמק החוצה באין רואים. עיניו של הרבי לוהו ביציאתו, ומיד לאחר מכן היה נפר על הרבי פי רוחו שבה אליו, הוא שב אל עמוד התפלה והמשיך בקול מפים ומרגיע את פסוקי המזמור עד תמו. שני ימי הדין עברו על קהל החסידים בזיבלין בהתרוממות רוח, כאשר מחשבה טוהרנית מנקהת במהם בבקשם להבין את פשר המאדע החרגי והמוזר שהתרחש בבית-המדרש בליל ראש השנה, ואין פותר אותו להם.

רק למחרת ראש השנה נודע הדבר, ומעשה שהיה כך היה. לפרנסתו, עסק אהרן דוד במסחר עם נכריים מבני עירו, ועשה חיל בעסקיו. יום אחד לפני ראש השנה, הגיע אל אחד משתפיו הנכריים, ובידו סכום כסף גדול אותו בקש לפרע בחלק מהשתפות המסחרית שביניהם. אהרן דוד מהר לדרכו, שכן נחפו היה לנסיעה אל רבו שבקנייה זיבלין, ולאחר שהניח על שלחנו של המלוה את חבילת השטרות, בקש ממנו שטר-קבלה כי הסכום התקבל במלואו, ובקש לצאת מהבית. והנה ראה אהרן דוד, כי הנכרי הותיר את חבילת השטרות על השלחן ופנה החוצה לצרכיו, ויצרו פחו עליו. הוא הביט אנה ואנה, וכשראה שאין איש, נטל במהירות את חבילת השטרות, ותוך רגעים ספורים כבר היה רכוב על סוסו, ומהר להתרחק במהירות מהמקום. את דרכו עשה הישר לזיבלין, שכן פרו של הנכרי היה על אם הדרך לשם, וכאשר הנכרי גלה את דבר הגנבה, נחרד לנפשו, והבין מיד ידו של מי במעל. אל המקום הזעקו מספר ערלים גברתנים, והללו יצאו בדהרה אל ביתו של אהרן דוד, אלא שלמרות החפזים הממשכים, לא עלה בידם למוצאו, והם חזרו בפחי נפש.

מעיניו של הרבי לא נעלם מעשה הנבלה של אהרן דוד, אשר חלל שם שמים במעשהו הנפשע ושלח ידו במעותיו של הנכרי, וכאשר הגיע לפסוק "נקי כפים ובר-לבב", חש ברוחו הקדושה כי בבית-המדרשו עומד פועל און שפחה, אשר מונע את תפלתו לעלות לשמים עד שיגמר לבבו להשיב את הגזלה לבעליה ולא ישוב לכסלה עוד. אהרן דוד התנחם על מעשהו הפזיז, אולם את הנעשה אין להשיב, ובלית-בררה שב לביתו, כשהוא חושש מפני הבאות. ואמנם את אשר יגר בא לו, ועוד בטרם הספיק להקנס אל-ביתו, כבר המתנה לו פלוגה של שוטרים חמורי סבר, והללו השליכו על-ידי אזקים וגרוהו עמם אל בית הסהר העירוני. טרם עלתו אל עגלת האסירים השחרה, הספיק אהרן דוד להורות לבני-ביתו לחוש אל הרבי ולהזכירו אצלו לטובה ולישועה, וכאשר הגיעו הללו לזיבלין, התפרסם המאדע בלו, וכל החסידים הבינו על מה הרעים הרבי בליל ראש השנה.

"אמרו לו לאהרן דוד", צוה הרבי לבני-ביתו, "פי ומהר להשיב את כל הגזלה שנטל מאותו נכרי, ולא יחשש משום דבר". לשוא נפו בני המשפחה להסביר לרבי, פי סכנה גדולה מרחפת על אביהם. ואם יודה בדבר הגנבה וישיב את-הכסף, יהיה מכליל את עצמו במו פיו והוא מסתכן על-ידי כך במאסר בזוי של כמה שנים, אולם הרבי עמד על-שלו: "מצינו בתורה שבעד גנבה משלמים כפל, ולפעמים גם ארבעה וחמשה. אבל מעולם לא שמענו שמשלמים באמצעות מאסר כפל על-גנבה, ולכן מבטיח אני לו שמואמה לא יאדע לו אם יודה על-האמת וישיב את הגנבה במלואה". ואמנם דבר הפלא התרחש, ולמרות שאהרן דוד הודה בפה מלא על גנבתו והשיב לפי-הנדרש את הסכום כפול, לא נתבע לדין והוא שחרר לאלתר ושב לביתו חפשי. עשרות שנים אחרי אותו מאדע פביר, עזר נותרו חסידים ישישים שהיו באותה שנה בזיבלין, והם זכרו היטב כיצד הרעים הרבי בליל ראש השנה באמירת המזמור, ועד כמה נחקה בעצמותיהם הזירות הנדרשת בכספי הזולת.

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

ויקחילי (ח.א.ג) - ועוד ירצה בתוספת וא"ו, לרמוז שפבר קדם דבר אחר והוא נדבתי-לב, כרמוז בסוף דבריו שאמר אשר ידבנו לבו, ולדרוך זה ודבר הכתוב גם בתרומת המשכן, ויחפץ ה' שכל נדבה תהיה מלב, ולא תהיה התינה עד שתקדם הנדבה בלב:

מאת בל-איש (ע.ס) - ובדרך רמז ירצה שיכון בל-אחד לדבק בה' בחינת נפשו הנקראת תרומה באמצעות המעשה, והוא אומר ויקחילי תרומה, כי הנפש של ישראל תקרא תרומה, דכתיב קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, ותרומה נקראת ראשית, ובאמצעות לקיחת מאת בל-איש וגו' ישנו שתשיר עליהם השכינה, והוא אומר תקחו את-תרומתי, כי השכינה תקרא תרומה ה' והמשכיל יבין:

ועשית הקרשים למשכן (כ.טו) - רמז המשכן קרשים אין קרשים אלא קשרים, שבאמצעותו ותקשרו ויתקדו כל בחינות הקדשה עליונים ותחתונים, וכל רמזים בו. עשר אמות ארך הקרש - אין לה בחינה מבחינת הקדשה שאין בה כללות עשרה, ואמרו ואמה וחצי - כאן רמז יהודי מצה שלמה ומצה פרוסה, והוא סוד ה"א וז"ל. או ירצה סוד היסוד חי העולמים, הוא רמז האמה, ועשרת היסוד הוא בחינת חצי האמה. נמצאת אומר, כי כל קדש יש בו רמז העשרה שישנם בכל ספירה, ויש בהם רמז צדיק וצדיק, מיהדים ברחב מגין הקרשים מ"ה, והוא סוד ושמתי פ"כ"ד שמשנתו, האדנים שם גיד ומעשיהם צדיק בחינתו, כי הם בחינת השכינה, אשר תתכנה בשם אדני, ואשר תקבל היסוד בתוכה ומספרם מאה, והוא סוד הקטן למאה, גם היא העשירי למדרגות וכוללת כל העשירות הרי מאה:

דברי הימים

בו באדר"א תרמ"ה, החל לצאת כתבי-העת היומי היהודי הראשון, 'האור'. עורכו היה יהודה לייב גנטור (אביו שימש כחון המכונה 'קנטור') שנמנה בין משכילי וילנא ושימש לאחר מכן לרב מטעם הממשלה בוילנא וריגא שבלטביה. העיתון החזיק מעמד שנתיים בלבד, אולם בעקבותיו קמו עיתונים אחרים, ומאוחר יותר ראו גדולי ישראל בכך צורך השעה, וייסדו כתבי-עת ברוח היהדות הצרופה 'האור' היה הראשון שיצא כיומון, וגם הראשון שדיווח על חדשות ואירועים בעולם, לרבות מדורים מגוונים על כלכלה, מכתבים למערכת ותחזית מזג האוויר, שלא ככתבי העת שלפניו שנועדו בעיקר לפרסום מאמרי דעת שונים. בעקבותיו הפכו גם עיתוני המשכילים 'המליץ' ו'הצפירה' ליומונים והתחרות גרמה לקשיים כלכליים וירידה במספר הקוראים. מסופר, כי פעם אמר חזון בריגא לקנטור, עורכו של 'האור', כי "למעשה שנינו מרוויחים מהשבת, שכן אני חזן ומקבל שכר על תפילתי לפני התיבה, ואתה מרוויח שאינך מוציא בשבת את העיתון שכולו הפסד, ונמצאת מרוויח בשבת..."

בספרי התולדות מובא, כי בו' באדר-ב' שע"ט, נפטר רבי שלמה אפרים מלונטשיץ בעל "כלי יקר" ו"עוללות אפרים", תלמיד המהרש"ל, וממלא מקום המהר"ל בפראג. במצבתו המחודשת נכתב שנפטר ביום ה' ז' באדר-שני שע"ט, אולם יש הטוענים שבמקור נכתב אייר ובטעות הועתק לאדר. ובאמת שנת שע"ט לא היתה שנה מעוברת, אך מאידך ז' באדר חל אז ביום חמישי, ואילו ז' באייר חל אז ביום ראשון, וב'סדר הדורות' המדויק העתיק ממנסק קהל פראג, שנפטר בו' באייר. בשנת ת"מ לערך, נדפס קונטרס 'מעשה פלא' עם מעשה מוזר על "כלי יקר" בילדותו, אולם אין בו שום אחיזה במציאות.

באחד מבקוריו של רבי אריה לוי אצל הרב מברסק, ספר לו כי יש עמו העתק מהאגרת שכתב רבי שלמה קלוגר בשעה שגפד מבני קהלתו בברוד, לאחר ששמש שם ברבנות במשך ארבעים ושמונה שנים, ושם מתבטא שיורד מכסאו נקייכפים בבתחלה. התרגש הרב לשמע הדבר, ובקש מרבי אריה לקבל את המכתב לזמן מה כדי שיוכל להזין את עיניו בו. ובשקבלו, התישב והחל קורא מתוכו בקול רם, וכאשר הגיע אל המשפט: "הגני יורד מעל כסאי נקייכפים באשר עליתי עליו בתחלה", פרץ בבכי של התרגשות עמקה, עד שבניו התבטאו בפני רבי אריה לוי, בשעה שהשיבו לו את-המכתב, כי זה זמן רב שלא ראו את אביהם בוכה בהתרגשות פה גדולה.

אל מעונו של רבי מרדכי מנדבורנא, הגיעו פעם כמה נגידים בעלי ממון, והשתאו לראות את הרבי עומד ומחלק מזון ומשקה לכל העניים הרבים שפקדו את-ביתו, בשפע גדול יותר מהנהוג. "אין ספק", אמרו הנגידים זה לזה, "כי הרבי הוא שונא בצע ואינו להוט אחר הממון, כי לולא כן לא היה מפזר כלי'ך את ממונו לאחרים". האורחים דברו ביניהם בלחשיה, אולם הרבי פנה אליהם ואמר: "אתם אומרים עלי שאיני אוהב כסף? טעות היא גדולה. דעו לכם, שכאשר אני משיב נפשו של יהודי רעב באמצעות אכילה ושתיה, והוא מברך לפני המזון ואחריו, זה שיה אצלי יותר מדמי המזון, וככל שישתו ויאכלו יותר הרי הוא רוח נקי. ואם-כן איך תאמרו שאיני אוהב כסף? אלא שאני מכלכל את מעשי בתבונה ומשפט, ומשתמש עם הכסף כדי לרכוש לעצמי מצות ומעשים טובים. אולם אתם מתנהגים להפך, מונעים את עצמכם כל ימיכם כדי לצבור הון ועשר, ואינכם נותנים צדקה כפי חובתכם, ולבסוף מה נשאר לכם מכל הממון שלכם? בניכם יורשים אתכם ומבזבזים את כל יגיעתכם לריק, ונמצא שלא רק שתאבדו את הקרן אלא גם את כל הרווחים. ועכשיו תשפטו מי הוא אוהב כסף באמת. אני או אתם?! דבריו הנוקבים של הרבי מצאו מסלות ללבים של העשירים, והם השפיעו מרוב מאד להרבות בעשית צדקה וחסד.

רבי יוסף ישראל דויטש בעל "ברגני", רבה של ירמוט ובנו של בעל "גן דוד", נכנס פעם למרפאה שבקירו, והרופא הבחין כי פה-ידו מלאה בפצעים שנוצרו עקב חקר העז ששרר באותו חרף. פנה אליו הרופא ואמר לו בגאון וזלזול: "ראה נא אילו ידים מלכלכות יש לך". הפך הרב את-ידו, פשט את פפות הידים לרחה ואמר: "אדוני הרופא, העקר שכאן יד נקיות וזכות..."

אחד מתלמידיו של רבי הלל ליכטנשטיין מקולומי, נכנס אליו פעם אחת לבקרו, לאחר שנים רבות מאז עזב את ושיבתו, וכאשר נכנס קם רבו לקראתו וקבלו בכבוד גדול. "כמה טוב שבאת לבקרני", אמר לו רבי הלל בשמחה, והמשיך: "היום בבקר נזכרתי בך, ואמרתי לעצמי 'מי יתן ואמצאך', והנה הקרה אותך ה' לפני". התפלא הלה מדוע נזכר רבו בו ומה הוא מבקש ממנו, ורבי הלל הסביר: "זוכר אתה, לפני עשרים ושש שנה, באת להתדין אצלי בדין-תורה עם ראשי חברת גמילות-חסדים של העיר גלנטה, ואתה יצאת חייב בדין. אמנם הייתי אז יותר בקי בהלכות השו"מ משפט שבשלתן ערוף מאשר עתה, בזמן שאני טרוד בעניני הכלל, אולם היום נפל בדעתי שאולי היה מקום לזכותך בדין, ואמרתי לעצמי הלא-ואוכל למצא אותך כדי לפקד ולהניח דעתך. ותהלה לה' שהודמנת היום לפני, כדי שאוכל לרחץ בגנין כפי ולהשיב לך את חסרוךך".

רבי שלמה מרדוסק בעל "תפארת שלמה", היה נקייכפים ובר-לב, ומעולם לא אבה ליהנות ממתנת חנם ומכספי הזולת. פעם אחת התנהג סכסוך מסים בקהלת יהודי פשדבורג הסכומה לרדומסק, ואנשי העיר בקשו ממנו לשבת על-מדין ולשמש כבורר בענין. נכנס רבי שלמה לעיני הקוה, ואחר שהוציא את-הדין לשיעור רצון שני הצדדים והביאם לעמק שנה, בקשו שלם לו דמי בוררות כפי הנהוג, אך הרבי סרב בתוקף לקבל שכר. התחכמו בעלי הדין, ולפני שזבו לרדומסק, תחבו באין רואים את הכסף בכיס מעילו, והוא לא חש בדבר. לאחר שישב לביתו, גלתה הרבנית את הכסף במעילו, ורכשה עמו נעלים חדשות לבתם הקטנה. לאחר זמן-מה הבחין רבי שלמה כי בתו הקטנה נועלת נעלים חדשות, והתפלא על מקור הכסף, וכאשר שמע כי הכסף היה תחוב במעילו והבין כי ידם של אנשי פשדבורג בדבר, אמר לרבנית בשנינות: "גם אלו לא היית רוכשת לה נעלים חדשות, היית הולדת זוכה להנשא לתלמיד-הכס... ואמנם התקומה ברכתו של הרבי, וכאשר הגיעה בתו זו לפרקה, נשאה לאחד מחשובי הלמדנים בקוצק.

כל-ימיו של רבי אהרן קוטלר, היה זהיר מאד בכספי הזולת, והיה רגיל לומר: "איזהו אדם השלם? כל שהוא נקייכפים באמת, ולא זלזל מזמיו בקשש שלא לנגע בממון שאינו שלו". וכאשר בנו רבי שניאור ספר לפניו, על אחד מגדולי הדור שעשה עליו רשם כביר, העיר לו: "צא ובדק אם הוא זהיר בעניני ממונות, כי אם איזו זהיר בכך, אל תיחס שום ערך לכל מעלתו". חתנתו של בנו זה התקומה בבנין ושיבתו, ומלבד ששלם את כל ההוצאות מכספו, ובכלל זה בעבור רכישת כלים חדשים שנוכשו לרגל השמחה, למרות שנותרו ברשות הישיבה, הוסיף רבי אהרן סכום כסף נכבד ממיסו להוצאות השמוש המגבר במאור בשעת השמחה, לתשלום הנקיים שנעשו בשעה שהמונים התכנסו בחתנה, ומחסר רצון לקבל שום טובת הנאה מרכוש הישיבה.

יצאה לאור מהדורה חדשה של הקנטרס "פורים טיש" לתלמידים
80 עמודים גדושים בפזמונים ושירים בדיחות ויודודים, באווירה פורמית משמחת להשיג: בחנות הספרים "עין יעקב", שוק מאה שערים ירושלים, מול השטיבלך תשמישי מדושה "עטרת" רחוב חוזה אי"ש 25 בני ברק, ובבית שבת טיש רחוב הר"ו 3 ביתר עילית

מטעים

אמתים וחצי ארבו (כה"ס)

בטעמי קדמא וארלו, לרמו לדרבי רש"י שהבדים היו לרובו של ארון, וארבו של ארון מפיסק בין הבדים, אמתים וחצי ביניהם, שהיו שני נוסאי הארון מהלכים ביניהם, וזה קדמא וארלו לרמו שהצד הארץ שבארון הוא הקדמא וארלו כשנושאים את הארון, ולא הצד של אמה וחצי. ועוד רמז יש כאן, שהלמוד תורה צריך להקדים ולקודם תחלה שיש שלמות בתורה, וזהו אמתים שהן מדות שלמות, אבל ארלו, כשהולך ומתעלה, תמיד ראה את עצמו כחצי בשלמות ועניו, ואינו יגיע לשלמות. ועוד רמז יש כאן על הקב"ה והתורה וישראל שחד הם, הקב"ה שלם שנאמר הצור תמים פעלו, וכן התורה שנאמר תורת ה' תמימה, וחצי האמה קרמו על ישראל, שהאדם אינו שלם אלא ארלו שהולך לעולמו. (כבוד מלכים)

אמתים וחצי בטעמי ארלו גריש, ומנגינים אותם בסלסול ובנגינימה, לרמו שצריך להתעורר בעסק התורה, כמו שנאמר סלסלה ותדומקה. אולם בשלחן נאמר אמתים ארבו ואמה רחבו בטעמים שאינם מסללים, לרמו שיש למעט בעניני מאכל ומשקה ואין להפריז בהם. (כחית למנוח)

פרשי כנפים למועלה (כה"ס)

בטעמי קדמא וארלו, כמו צורת הכרובים. (קול יעקב)

מדגש

במסכת פסחים מובא "האומר סלע זו לצדקה בשביל שיהיה בני או בשביל שאבה לחיי עולם הבא, הרי זה צדיק גמור". ותמהו בפני ה"חפץ חיים" אם הנותן צדקה בשביל הנאה נקרא צדיק גמור, מהי אפוא מעלתו של הנותן צדקה לשם שמו? והשיב כי יתכן שטעות-סופר נפלה כאן, והיה כתיב בפריית בראשי תבות צ"ג, ומשמעותו צדקה גמורה, אלא שבטעות העתיקוהו צדיק גמור. והביאו ראה לדרביו מלשון הגמרא במסכת בבא בתרא ודעביד הכי לא צדקה גמורה היא?! ואף רבנו הנגאל מביא שיש המפרשים 'הרי זו צדקה גמורה', וכן בספר 'הערוך'. אולם כבר תמהו על-כך שגיסת רש"י היא צדיק גמור, שהרי כתיב להסביר את הענין 'בדבר זה' - שרק במצוה זו הוא צדיק גמור, וכן גרסו בעלי התוספות, וגם קשה לומר שטעות זו השתרבבה בכל דפוסי הש"ס.

ממלה

בעיר פרשבורג, נערכה פעם מנגינת חרום למען ושיבתו הגדולה של החת"ם סופר, ורבים מתושבי העיר נטלו חלק בראש. אולם אחד משירי העיר קפץ את-ידו, וסרב להשתתף במנגינת באמתלאות שוא. קחו למשל את בחור פלוני, אמר העשיר לבנאי הצדקה שבאו אליו, "לא בחור הוא, כי חסרה לו האות ה'ית, ואינו אלא בור... כשהגיעו הדברים לאזניו של החת"ם סופר, נענה ואמר: 'עשיר זה, במומו הוא פוסל. וכבר אמרו חז"ל, מום שגב אל תאמר להרבה'. שכן אם אינו 'מחזיק' את הישיבה, חסרה אף לו האות ה'ית, ונתר הוא בגדר 'מזיק'..."

"בטבעת הארץ יהיו הבדים לא יסרו ממנו" - הבדים שבהם נשאו את הארון מרמזים על מחזיקי התורה ותומכיה. אולם כדי להזהירם שלא יחשבו שבהם תומכים בלומדי התורה הם פוטרים את-עצמם משמירת התורה וזהירות במצוות, לכן נאמר "לא יסרו ממנו". (אור פני יהושע)

פְּרֻשֶׁת תְּרוּמָה | תשע"ז

אָסוּר לְקַרָּא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיוֹן

לַעֲלוֹי נִשְׁמַת חֲמוּתִי, פְּדִילָה דְלִיה בַּת עֲזוֹ ע"ה

פְּרֻשֶׁת עֵינַי חַמְדָּה

יוֹצֵא לְאֹרֶחַ ע"ה בֵּית הַכְּנֶסֶת שְׁכֵנֵת ע"ן חַמְדָּה - אֲבִשְׁרֵת צִיּוֹן

לְרֻפּוֹת כָּל חוּלֵי ע"י וּבְכַלְלִים צִיּוֹן בֶּן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרֻשֶׁת תְּרוּמָה – פְּנִיָּה טְהוּרָה

"וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲצֵי שֹׁטִים עֲמֻדִים" (שמות כו, טו)

ארזים שנטע אותם אברהם אבינו: "וַיֵּטַע אֶשֶׁל בְּבְאֵר שְׁבַע (בראשית כא, לג)".

וזוהי הסיבה שיעקב אבינו יורד למצרים מארץ כנען עובר דרך באר שבע- כדי ליטול את אותם ארזים בכוונה טהורה והכינים למלאכת המשכן!

ובכן ברור כעת מדוע לא שלטה יד אדם במשכן שנעשה מארזים אלו. ומובן מדוע עצי השיטים עומדים לעד ולעולמי עולמים.

שכן בארזים שניטעו בכוונה טהורה, במסירות, במחשבה תחילה לשם קדושת המשכן - איש אינו יכול לשלוח את ידו!

וכמובן, אין הדברים אמורים רק באשר למלאכת המשכן. עלינו לדעת כי הוא הדין והוא הדבר באשר לכל מעשה אשר אנו עושים.

מעשה הנעשה בכוונה טהורה- לשם שמים בלבד וללא כל נגיעות אישיות - הינו בר קיימא לעולמי עולמים ולא יתבטל לעולמי עד. בעוד שמעשה אשר יש בו חיסרון בטהרת כוונתו - עלול להתבטל מן העולם!

אם נחנך את ילדינו, אם נבנה את ביתנו, על יסודות נאמנים של כוונה טהורה לשם שמים- מובטח לנו שיהיו מעשה ידינו בר קיום לעד ולעולמי עולמים.

בגמרא (סוכה מה ע"ב) מובא: "עצי שטים עומדים - שמא תאמר אבד סיברם ובטל סיכוין? תלמוד לומר: "עצי שטים עומדים" - שעומדים לעד ולעולמי עולמים".

מוצאים אנו בדברי הגמרא, אף על פי שאהל מועד כבר נגנז ואינו עימנו, מכל מקום הוא לא אבד חלילה - אלא עומד לעד ולעולם.

ולכאורה עלינו להבין: מדוע נשתנה המשכן, אשר לא אבד ולא יאבד לעולם בעוד שבית-המקדש עצמו שחרב פעמיים?

ונראה לבאר לפי דברי הרב 'מקדש הלוי' בפרשה, על הפסוק "וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים (שמות כו, טו)" שואל רש"י הקדוש- מדוע התורה כתבה באות הא הידיעה, היה לכאורה לומר "ועשית קרשים", כמו שנאמר בכל דבר ודבר, מהו הקרשים?

ועל כך עונה רש"י: "מאותן העומדין ומיוחדין לכך! כלומר, יעקב אבינו נטע ארזים במצרים, וכשנפטר, ציווה לבניו להעלותם עימם כשיצאו ממצרים, ואמר להם שעתיד הקב"ה לצוות אותם לעשות משכן במדבר מעצי שטים, ראו שיהיו מזומנים בידם".

הרי לנו כי אותם הארזים מהם נעשה המשכן- לא היו ארזים פשוטים. אלו

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה
שמאל אימן בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה-
ליאור יושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
עינת בת רחל ברכה
רחל ברכה בת פדילה דליה
נעם יצחק בן רחל ברכה
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
נטלי בת יונית
קסירר אפרים וב"ב
י.מ.י.ש כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב
רעיה בת אסתר

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
עמית בת טובה
חגית בת גילה
נתנאל בן ג'ינה
אילן בן ג'וליאט
אסף בן סופיה
מיטל בת מלכה

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה
סיון בת אסתר
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

הגה"צ אליעזר ברלנד בן עטיא שליט"א
מאיר ישראל בן רחל ברכה
ימנה ניזרי בת סטה-
מרדכי ניזרי בן פרחה-
מאיה בת עדי
גילה בת אקבאל-
אסתר בת סוליקה
אורן בן אסתר
יהודית אסתר פראדל בת חיה-
נעם יצחק בן רחל ברכה
אקבאל בת נוספארין
תמר פורטונה בת מיסה
מוריה בת רחל ברכה
יהודה אריה בן רחל ברכה
שלו בן מזל פחמה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה
מישא אסתר בת זהרה
עינת בת רחל ברכה
רינת רחל בת עפרה
רחל ברכה בת פדילה דליה
רונית בת סבריה
יצחק בן חנון

04/03/2017

ו' אדר תשע"ז

פרשת תרומה

הפטרה: "וה' נתן"- מלכים א ה

ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
18:56	18:16	17:04	
18:52	18:14	17:21	ת"א
18:53	18:14	17:21	ח"פ
18:55	18:16	17:23	ב"ש

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

העלון מוקדש
לעילוי נשמת

משה בן גורג'יה

העלון מוקדש
לעילוי נשמת

מרים בת שרה ע"ה

רפואה שלמה
לאיידה חיה בת אסתר
ולילד אלחנן רפאל בן איריס
ולילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה
ובריאות איתנה
לאליהו ניזרי בן ימנה
וגלית בת מסודי

שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּהִלְכָה – פֶּת עֲכוּ"ם - חֵלֶק ו'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

האם מותר לאכול פת בדואים? ומה הדין של ספק פת עכו"ם?

שאלה: ?

תשובה: !

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

ההולכים אצל הערבים שוכני אהלים [בדואים], שזהירים הרבה בהכנסת אורחים ובסגנון האירוח שלהם, ומי שבא אצלם נותנים לו סעודת לחם, הדבר מותר - והרי זה כמו פת פלטר. **מקורות:** זבחי צדק (יו"ד סימן קיב ס"ק כה). ולדעת מרן השו"ע הנז"ל, ימתין לכתחילה ולא יקנה מהם. ובכל אופן, יש להסתכל שלא מכניסים לתוך הקמח דברים אחרים מלבד מים.

ויש מי שהחמיר, שישראל ישליך קיסם וכדומה. **מקורות:** בן איש חי (חוקת ש"ב ס"ה), ובכף החיים (ס"ק מו) כתב, נראה טעמו משום דאין כל הפת נותנים לפני האורחים אלא קצת, והשאר בעבורם, והוי כפת בעל הבית, ואם ידוע, שאופים הכל רק בשביל האורחים הדבר מותר, ויש להחמיר אף בזה ולהשליך קיסם.

השלכת קיסם מועילה אך ורק במשך הזמן, שהגחלים בוערות, אך לאחר שכבו הגחלים ושוב הודלקו, צריך לזרוק שוב קיסם, היות שיש להכשיר את התנור כל פעם מחדש.

ולכן בימינו, כשכבה התנור והתקרר, אף שהדלקתו הראשונה הייתה על ידי היהודי, צריך שוב שיתוף היהודי בהדלקת התנור. **הערה:** הדבר שכיח בבתי קפה שעם פתיחת דלת התנור נפסק החימום. כאשר התנור עדיין חם מהדלקת היהודי, מועיל שגוי יפתח ויסגור לאחר מכן. אולם, אם התנור קר, צריך שוב הדלקה או סגירת התנור על ידי ישראל. וכיום ישנו "פיילוט" - נר תמיד, שמתקנים בתנור שגם בעת פתיחת הדלת יש חום קבוע בתנור, ולא גרע מקיסם, שהושלך על ידי יהודי, והפת מותרת.

אם יש ספק, אם התנור הוכשר על ידי ישראל באחד האופנים המתירים את הפת, מותר לאכול את הפת. **מקורות:** ספק דרבנן לקולא. ש"ך (סק"כ), פרי חדש (אות כ), זבחי צדק (אות לב), בן איש חי (חוקת ס"ז).

עֶסֶק בְּטוּחַ

רבי מאיר מפרמישלאן היה נוהג לצאת לעיתים קרובות למסעות בקהילות ישראל, כדי לקבץ כספים לצדקה והיה מחלקם לנזקקים. פעם נשאל על ידי הסובבים, האם כדאי לרבינו, לבזבז זמן כה רב לשם כך? הרי בפרק הזמן הזה יכול הוא ללמוד ולשקוד על התורה הקדושה ולחדש חידושים עצומים.

השיב רבי מאיר: "אסביר לכם, מדוע אני נוהג כן. פעם חלמתי חלום ובו עמדתי בבית-דין של מעלה. הגיע לשם למדן השוקד על התורה הקדושה וביקש שיכניסו אותו לגן-עדן. אמרו לו בבית-הדין: 'תחילה עלינו לברר, האם למדת תורה לשמה'. לאחר מכן הגיע צדיק בעל תפילה. אף הוא ביקש שיכניסוהו במדור בגן עדן, שכן התפלל הוא בקול ערב. אמרו לו: 'המתן עד שנברר אם התפללת לשם שמיים'.

לבסוף הגיע יהודי פשוט, שהיה בעל צדקה והרבה לקיים מצווה זו. מיד הכניסוהו לגן-עדן ללא שאלות וללא מענות, ואמרו: 'אין זה חשוב אם נתן את הצדקה לשם שמיים או לא, הלא בפועל, בנתינת הצדקה, החיה הוא את נפשות הרעבים, את העני ואת ילדיו!'.

סיים הצדיק ואמר: "מאותה שעה החלטתי, שהעסק בצדקה הוא דבר בטוח! שכן בכל השאר בודקים כיצד קיימת את המצווה, האם לשם שמיים או לא".

הַלּוּאָה מִפְּלָאָה

נודע בשערים עד כמה הפליג הרה"ק רבי משה מרדכי בידרמן האדמו"ר מקרלין לעלוב זצוק"ל במידת החסד, עד שבכל מקום בו קבע את משכנו- היה דואג לייחד כמה חדרים לצורך 'הכנסת אורחים' באכילה, שתיה ולינה לכל אדם הרוצה להתארח בביתו.

גם לרבנית ע"ה היה גמ"ח להלוואת מעות, ויהודים רבים עניים, שלא היה להם מאומה נהגו לקבל ממנה הלוואה, ובהגיע מועד הפירעון, היו נכנסים אל הרבי ומבכים את מר גורלם ומגלים את אוזנו, שאין ברשותם אפילו פרוטה אחת להחזיר, והוא זיע"א היה נותן להם את מלא הסכום, שהם היו חייבים (שלא בידיעת הרבנית), כדי שיוכלו לפרוע חובם, ולא נודע הדבר אל הרבנית ע"ה עד ליום פטירתה.

מְנוּיִים

לקבלת העלון חנם ב-email:
מידי שבוע, שלח את כתובתך אל:
PnineEH@gmail.com

הַקְדָּשֶׁת הָעֵלּוּן

נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זוג הגון,
חזרה בתשובה וכו' - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673
כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805

לְשִׁאלוֹת בְּהִלְכָה

לשאלות נא לפנות לרב
אליהו חיים פנחסי
בטל" 052-6329144

האדמו"ר הרב יצחק אייזיק טאוב (טויב) מקאליב זצ"ל- נולד בסרננטש שבמחוז זמפלין בהונגריה בשנת ה'תקי"א (1751). נולד ע"פ ברכתו של הבעש"ט הקדוש לאחר שהתארח בבית הוריו בדרכו לא"י. הבעש"ט שאל לבקשתם והם ביקשו שיברכם בזש"ק מאחר שהיו חשוכי בנים. אולם הרבי התנה זאת בכך, שיאבדו את כל רכושם ותחת זאת יקבלו בן, אשר יאיר את כל העולם והם הסכימו. זמן קצר לאחר לדתו נפטר אביו ובהיותו כבן שמונה נאלץ לצאת לעבוד כדי לעזור לאמו ושימש כרועה אווזים. ר' ליב שרה'ס הכיר בגודל נשמתו, ולכן שילם לאלמנה, כדי שתתן לו את הנער לגדלו. והוא על ידו לרבי שמלקה מניקלשבורג בעודו נער. בביתו נתחנך וגדל, והיה לאחד מתלמידיו המובהקים.

לאחר נישואיו עבר לגור בבית חמיו בטרנצאל. בשנת ה'תקמ"א (1781) חזר להונגריה לעיר קאלוב והתאכסן בבית הר' יעקב פיש במשך 11 שבועות. כאשר ביקש רבינו לנסוע משם, ביקש ר' יעקב כי ישמש כאב"ד. אולם רבינו לא הסכים. אולם ר' יעקב אמר לו שיתבע אותו שישלם עבור כל זמן שהתארח בביתו ובסיכומו של עניין הסכים לתפקיד והתעטר בכתר הרבנות בקאליב, והגלילות, שמנו מאתים ושמונים קהילות. ובהיותו כבן שלושים שימש כאדמו"ר במשך כארבעים שנה עד יומו האחרון. בעל יסורים גדול, וסבל הרבה ממחלת עור, עד שכמעט ולא יכל ללבוש בגדים. באגרת שכתב, בהיותו בן ארבעים ושתיים, הוא מתאר את עצמו כ"איש חלוש בטבע", שנתווספו לו "כמה מיני חולשות".

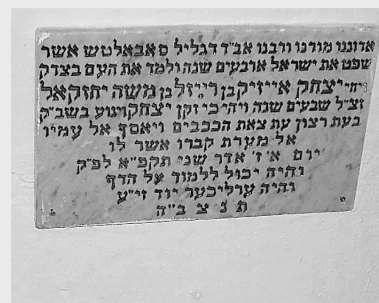

רבינו דאג להקמת ת"ת, ייסד חברה קדישא, הקמת קרנות ליישוב ארץ ישראל וייסד חברה לביקור חולים. החזיר אלפים לאבינו שבשמים. גאון בנגלה ובנסתר. התפרסם גם בזכות שיריו ומנגינותיו (העיד רבינו, שזכה להשיג את כל השירים שנגנו הלויים בבית-המקדש). בעל רוח-הקודש. רבים פנו אליו ונושעו. ענוותן מופלא. ראה את אליהו הנביא. נפטר ב-ז' באדר ב' ה'תקפ"א (1821) במוצאי שבת קודש. חי כ-70 שנים. ציונו בקאליב. על מצבתו לא נכתבו שבחים ע"פ בקשתו. בנו, ר' משה חיים שימש תחת אביו באדמור"ת.

אביו: ר' משה יחזקאל (היה סוחר עשיר). **אמו:** מרת רייזל. **אשתו:** בת דודו ר' עניזל כ"ץ. **מרבותיו:** ר' שמעלקא מניקלשבורג, ר' אלימלך מליז'נסק. **ילדיו:** ר' משה חיים מרוזדול (התחתן עם מרת רייזל, בת הצדיק ר' צבי הירש אייכנשטיין מזידיטשוב), ר' מאיר, ר' יעקב.

בנו הרה"צ ר' משה חיים זצ"ל מרוזדול היה חתנו של 'שר בית הזהר' בעל עטרת צבי אייכנשטיין מזידיטשוב זי"ע, והיה סמוך על שולחן חותנו בזידיטשוב. שנה אחת ביקש רבינו, שבנו וכלתו יבואו לחוג אצלו את חג הפסח. מתחילה לא רצתה הרבנית רייזל לנסוע משם. אמנם אביה הרה"ק מזידיטשוב הפציר בה ואמר: "הן הסדר שלי ראית והורגלת בו, עתה תראי גם את הסדר של מר חותנך הקדוש". ואחרי רוב הפצרות נסעו שמה. הרה"ק מזידיטשוב היתה דרכו להסב לסדר תיכף אחר התפילה, למען יוכל לאכול אפיקומן ולומר הלל קודם חצות. אמנם הרה"ק מקאליב לא ישב תיכף, והלך אנה ואנה, עד הגיע שעה 11 בלילה. והיה הדבר למורת רוח לכלתו, כי לא הייתה רגילה בזה.

לפתע ראתה, כי חותנה פותח את החלון, והנה באה עגלה רתומה לשני סוסים, ובה ישבו שלושה שרים וארבע שרות, והרה"ק קיבלם בחיבה יתרה ולאחר שהלכו סגר את החלון וישב לערוך את הסדר. כלתו בראותה זאת, כמעט נפשה יצאה מרוב עגמת נפש, כי לא הבינה מה זאת. ולא יכלה לשאול. ותכף אחר החג נסעה לביתה, וישאל אותה אביה: "מה ראית אצל חמיר הקדוש?" ותספר לו כדברים האלה. ויאמר לה אביה בהתרגשות גדולה: "דעי, כי היו אלו האבות והאימהות, שנשלחו מהעולם העליון, לאחר שחותנך הצדיק מיאן לערוך את הסדר, עד שיבטיחו לו מן השמים, שיושם קץ לצרותיהם של ישראל ותבוא הגאולה, וכך הרעיש עולמות, ובכדי להפיס את דעתו, שלחו את האבות והאימהות הקדושים, והם הגיעו להודיעו, כי לא בא עוד הזמן, ועליו לקבל זאת באהבה".

פעם אחת אמר ר' משה טייטלבוים הראשון מאוהלי (ה"ישמח משה"), כי התגלגל ארבע פעמים בעולם הזה. בפעם הראשונה היה מצאנו של יעקב אבינו, בשנייה היה מיוצאי מצרים, והיה גדול מאוד, ושמו נכתב בתורה. ועוד היה אומר: "אני זוכר היטב כל דבר. ואם יכניסוני אל הבית במצרים, אני אכיר את המצרי שהשאל לי כלי כסף וכלי זהב, ובמעמד הר סיני לא זו בלבד, שאני זוכרו לכל פרטיו, אלא אף אני זוכר, מי עמד לצידו". ובפעם השלישית לא רצה לגלות, מי היה אז. ובפעם הרביעית הוא בדור הזה. כאשר סיפרו זאת לפני רבינו אמר: "אני אגלה לכם, בפעם השלישית היה ירמיהו הנביא, והא לכם סימן, כי הוא מקונן מאוד על חורבן בית-המקדש, ולומד בכל יום קפיטל נ"ך בספר ירמיהו". וכאשר סיפרו זאת ל"ישמח משה" זי"ע אמר: "אם יודע, הוא יודע, אבל חידוש הוא בעיניי מהיכן יודע".

בקאליב גר רופא גדול בשם ד"ר יושא, ופעם עבר על פתח ביהמ"ד, שרבינו התפלל, וכשמע את התפילות בקול אדיר וחזק אמר: "זה מוכרח להיות גבורות ה', מפני שהאיש הזה אין לו כבר ריאות" כי ידע את מצב בריאותו של רבינו, שהיה חולה אנוש.

בימיו של הגאון רבי יחזקאל לנדאו (בעל ה'נודע ביהודה'), התגוררו בפראג גאונים מופלגים, שהרעישו את העולם בכוחם בתורה.

מהגדולים שבהם היה הגאון הרב משה זרח אידליץ זצ"ל מחבר ספר 'אור לישירים' (הרב התייתם ל"ע בגיל צעיר והתחנך בביתו של הגאון ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל, והיה לאחד מתלמידיו המובהקים. כמו כן עמד בראש ישיבה במשך כשלושים, שנים! ונפטר ב-י"ב אייר ה'תקמ"ו).

נסיונותיו היו עצומים, שכן חותנו העשיר סיפק לו את כל צרכיו והצדיק סייע בכסף זה ככל הניתן לתלמידיו הרבים, שמספרם הגיע לאלפים!!! אולם בסיכומו של עניין, איבד הלה את כל רכוש! גם בהיותו מחוסר כל סירב רבינו לקבל סיוע מהקהילה. בזמן שהגאון ר' יחזקאל לנדאו שימש בכס הרבנות של קהילת פראג, שימש ר' משה זרח כחבר בבית דינו).

לעת זקנותו, מטה ידו של ר' זרח והוא ירד מנכסיו ונותר לבעל חוב עצום. נושיו הטרידוהו השכם והערב ודרשו ממנו לשלם לאלתר את חובו, וכתוצאה ממצב זה גזלו את מנוחתו, עד שלא עלה בידו לעסוק בתורה הקדושה.

בלב כבד ובחוסר ברירה, נכנס הוא אל רבינו ה'נודע ביהודה', כדי להשיח בפניו את צערו הרב וליטול ממנו עצה ותושיה.

באותם הימים עמד הרב יחזקאל לפני נישואי בת וכן בביתו. לשם כך שמר ואסף פרוטה לפרוטה במשך שנים רבות והצליח לחסוך סכום נכבד מאוד המונה 3,000 דינרים!

מדובר בסכום אדיר ועצום באותם הימים. אותם שמר בתוך ארגז בביתו נעול על מנעול ובריה, לצורך חתונת ילדיו!

כשסיפר ר' זרח על מצבו לר' יחזקאל, התעניין אצלו ה'נודע ביהודה' על גובה חובותיו לנושים המעייקים, והתברר לו למרבה הפלא, כי הסכום הכללי הדרוש הוא בדיוק שלושת אלפים דינרים!

לא היסס רבינו, קם, הוציא את הארגז בו שמר את הכסף, פתחו ומנה בידיו של ר' זרח המופתע את הסכום הזה טבין ותקילין ומסרו בידו, כשהוא מפציר בו לקחתו ולשלם בו את חובותיו, כאשר אינו משאיר בידו מאומה מן הסכום לחתונת ילדיו.

ה'נודע ביהודה' לא סיפר לרעייתו על כך. לאחר זמן מה, ניגשה הרבנית אל התיבה, והיות שהרגישה, כי היא קלה מדי, פתחה את התיבה וגילתה לחרדתה הגדולה, כי היא ריקה לגמרי!

מיד הקימה הרבנית קול בהלה, כי גנבים לקחו את כל אשר להם, אך הרב ניגש אליה ומיד הרגיעה באומרו, שהוא הפקיד את הכסף אצל אדם אמין ובטוח שיחזיר לו את הכסף בבוא העת.

החלה הרבנית בדרישה וחקירה לדעת אצל מי הרב 'הפקיד' את הכסף המיועד לחתונת ילדיה, ומתי בעלה מתכנן לקחת את הכסף ממנו.

כאשר נודע לה, כי הכסף נמצא לא פחות ולא יותר אצל ר' זרח אידליץ, הבינה, כי נתן לו את הכסף בתורת צדקה, שכן הקול נשמע בעיר כי חייב הוא סכומים עצומים לנושיו הרבים. לפיכך, באה בטרוניה כלפי בעלה באומרה:

"הרי כל העיר יודעת שמצבו של ר' זרח בכי רע, והכסף ירד לטמיון! ואם כן עם מה נחתן את ילדינו?! הרי את הכסף הזה חסכנו במשך זמן רב!!! ואם כן, מהיכן ניקח כסף להשיא את ילדינו?! ומדוע לא השארת לפחות סכום כלשהו לצורך החתונות?!"

הרגיע אותה רבינו באומרו, כי יש לבורא עולם דרכים משלו להשלים את חסרונו, ומובטח לכל מי שמקיים את מצוות צדקה - כי אין הקב"ה מקפח שכרו. יום הנישואין של ילדיו הולך וקרוב ובידו של רבינו אין פרוטה לפרוטה ועליו להשליש סכום עצום לטובת נישואי ילדיו.

אולם, רבינו סומך על מי שאמר והיה העולם וברי לו, כי בורא העולם ישלח את ישועתו. הוא אינו יודע כיצד, אבל כידוע הרבה דרכים למקום.

ביום מן הימים, קיבל בקשה להתעמק בדיון תורה שנערך בעיר פיורדא בעניין ירושה גדולה של עשיר מופלג. הנושא היה סבוך ביותר ורבינו נאלץ לשבת על המדוכה זמן לא מבוטל. לבסוף ערך רבינו תשובה מפורטת (שהודפסה בשו"ת שלו מהדורא קמא, חושן משפט סימן ל', תשובה המשתרעת על פני כעשרים עמודים!), ושלחם לשם.

פסקו של ה'נודע ביהודה' היה ערוך לתלפיות, והוא התקבל על דעת ילדיו של אותו עשיר, והם הביעו את שביעות רצונם המלאה והסכימו לקבל את כל מה שכתב ככתבו וכלשונו.

שמחתם הייתה עצומה, שכן הצדיק השכין שלום בפסיקתו עד שעל דעת עצמם החליטו לשלם לרב דמי פסק בסך... שלושת אלפים דינרים בדיוק!

כשהגיע הסכום הגדול למעונו של רבינו, אמר לרבנית: "ראי נא, החוב של ר' זרח נפרע במלואו, עד הפרוטה האחרונה על ידי בורא העולם!"

הרב שבתי בן אסתריא אטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברוק דב ז"ל גאולה בת טובה ע"ה שרה בת נרקיס ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל הרב עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל מזל בת שמעון ע"ה דב בן יצחק ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה רחל רפאת בת השמת ע"ה סלים בן פרחא ז"ל יעקב בן אסתר ז"ל לטיף בן פרחא ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל דניאל רפאל בן חגית ז"ל זילפה בת רנדה ע"ה יהודה בן סעידה ז"ל אביבה לויש ע"ה עפאת בת השמת ע"ה קל נשמות עם ישראל

הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמואל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל

שאנו "נותנים" בעוד שאנו רק "לוקחים". ומוסיף לבאר את דברי רש"י י"ל - לשמ"י, שאף שע"י התרומה וודאי שתתעשר מזה, ותזכה בחיים, אמנם את התרומה תתן רק "לשמ"י" לשם מצוה ולא לשם השכר הבא מזה.

(ציוני תורה)

ועשית שנים כרבים זהב (כה, יח)

הכרובים הם מלאכים קדושים (יחזקאל י) ופניהם פני נערים (סוכה ה:): והקשה הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, מדוע פירש רש"י את הכתוב: "ויגרש ה' את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים" - מלאכי חבלה?!

ותרץ, שבני הנוער יכולים לגדול ולהיות מלאכים קדושים, או מלאכי חבלה חלילה. תלוי היכן הם שוהים ומבלים! אם על ארון הברית ובקודש הקדשים, אזי יהיו למלאכים קדושים. ואם הם בחוצות, על אם הדרך, יהיו מלאכי חבלה...

(והגדת)

מאוצרות המגידים

מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי (כה, ב) אומר המגיד רבי שבתי יודלביץ: מוצאים אנו, כי יש מן התרומות בהן לא הבדילה התורה בין עני לעשיר, בין קמצן לנדיב לב, אלא חייבה כל אחד ואחד ישראל בסכום קצוב - מבלי להתייחס כלל לאמצעים העומדים לרשותו ולמידת נדיבות ליבו. בתרומת המשכן לעומת זאת - מוצאים אנו כי התורה הניחה לכל איש ישראלי מקום להביא בו את נדיבות ליבו לידי ביטוי, ואפשרה לו לתרום ככל אשר ידבנו ליבו.

והנה, התורה מתייחסת אל ה'מרבה' - ו'הממעט', אל נדיב הלב' - ואל זה אשר לא נדבו ליבו, אולם דומה כי כאן המקום לעמוד על סוג שלישי אשר קם בעם ישראל, מי כעמך ישראל, סוג הכורך כאחד את המרבה - עם הממעט... את ה'קמצנות' במיטבה - עם נדיבות הלב שאין למעלה ממנה...

המדובר בדמויות הוד אשר עמדו בעם ישראל וזכרם חקוק לנצח, דמויות הוד של יהודים יקרים ונדיבי לב, אשר ביקשו להקדיש את נדיבותם אך ורק לכבודו יתברך!

ושני סוגים נמצאו באותם נדיבי-אמת:

מהם - אשר הקדישו את נדיבותם אך ורק לכבודו יתברך - ואילו בכל הנוגע להם עצמם נהגו בקמצנות מופלגת... המדובר ביהודים אשר בטבעם קמצנים מופלגים היו, קמצנים אשר קמצנותם מנעה מהם אפילו להיטיב עם עצמם, אולם בכל הנוגע לענייני צדקה ועזרה לזולת - היו הם ראשים וראשונים לכל דבר מצוה!

ומהם - אשר הקדישו את נדיבותם אך ורק לכבודו יתברך - מבלי שלאיש יהיה שמץ של מושג אודות ליבם וידם הפתוחה, יהודים יקרים אשר כלפי חוץ נראו כקמצנים מן השורה הראשונה, קמצנים אשר אינם מסוגלים לפתוח ידם אפילו כהוא-זה, אולם מאחורי מעטה הקמצנות הלזה - שכנה לה נפש רחבה, נפש נדיבה, נפש אשר כל חפצו של בעליה לא היה אלא להיטיב עם זולתו בטובה הגדולה ביותר האפשרית, טובה של מתן בסתר.

אין ספק כי רבים וטובים נמנו על כל אחת משתי הקבוצות הללו, רבים וטובים בתולדות דברי עם ישראל אחזו בידם את מידת הנדיבות ומידת הקמצנות כאחד - והשתמשו בכל אחת מן המידות בשעתה הראויה לה, אולם כאן ברצוננו להתמקד בשתי דוגמאות נפלאות ומיוחדות:

האחת - דוגמא ליהודי קמצן בטבעו אשר ליבו פתוח היה כאולם לעזור לכל נזקק - אירעה בימי התנאים הקדושים ומקורה בירושלמי (פסחים פ"ד, ה"ט), ואילו השניה - דוגמא למתן בסתר בדרגתו המשובחת ביותר - אירעה בדורות מאוחרים יותר, בתקופתו של המהרש"א הקדוש.

מה שביני לבין בוראי

ובכן, נפתח בסיפורו של הירושלמי, העוסק במגבית צדקה לטובת לומדי תורה, מגבית אליה יצא התנא הקדוש רבי עקיבא עם אחד מן החכמים ביום מן הימים.

באחד העיירות אותן פקד רבי עקיבא, התגורר אדם בשם 'בן-מביא יין', עשיר גדול, אשר רבי עקיבא ידע מנסיונו כי ידו פתוחה לכל דבר שבקדושה. את סבב ההתרמה - תכנן איפוא רבי עקיבא לפתוח בביתו של אותו עשיר בדוקא, ולהעניק לו את הכבוד להיות ראשון לתורמים.

ואכן, מיד לאחר תפילת שחרית כוותיקין - ניגש רבי עקיבא עם שותפו אל ביתו של אותו עשיר, אולם מאחר והשעה עדיין היתה מוקדמת למדי - החליטו השניים להטות אזנם מבעד לדלת, בכדי לבדוק אם בעל הבית כבר התעורר משנתו. בודאי ידעו הם את אשר יודע כל משולח מתחיל, כי כשמעירים גביר משנתו - מבטא הוא בדרך כלל את חוסר שביעות רצונו בגודל התרומה...

והנה, עד מהרה התברר לשניים כי הגביר כבר נייעור משנתו, שכן הם שמעו שיחה אשר התנהלה בינו לבין בנו. אולם בה במידה שהתברר להם כי הגביר כבר ער וניתן לדפוק על דלתו - התברר להם גם כי תהיה זו טעות חמורה לעשות כן...

למסקנה זו הם הגיעו מתוך השיחה אשר שמעו, שיחה אשר התנהלה בין הגביר לבין בנו, ובה פנה הבן אל אביו ושאלו מה לקנות בשוק לארוחת הצהריים. "מה לקנות? תקנה עולשין!" - השיב הגביר, והבן הוסיף ושאל: "אבא, בשוק ישנם שני סוגים של עולשין, ישנם עולשין טריים - העולים מעט יותר, וישנם עולשין רקובים מעט, אשר מחירים עולה לכדי חצי ממחיר הטריים. ובכן, איזה מן הסוגים להביא?", ושוב הגיעה התשובה המפתיעה: "תביא מהסוג הזול... לא נורא אם יהיו העולשין קצת רקובים! נסתפק בהם!"

מלכתחילה, כאשר שמעו שני התנאים את שאלתו של הבן אודות סעודת הצהריים, היו הם משוכנעים כי האב יבקשו לקנות בשר ודגים עם כל המטעמים, כמנהגם של גבירים. כאשר שמעו את תשובתו של האב - הם סברו כי אולי מקפיד הגביר על תזונה בריאה המבוססת על ירקות בלבד...

אולם כאשר התברר להם כי הגביר מעדיף את הסחורה הישנה והזולה על פני הטריה והיקרה מעט - הם הגיעו למסקנה ברורה על פיה לפניהם עומד קמצן אשר טרם נודע כמותו, קמצן אשר חולי נפשו אינו מאפשר לו אפילו לקנות לביתו את המזון המינימלי ביותר!

"להכנס אל ביתו של קמצן כה נורא, ולבקש ממנו כי יתרום לצדקה - הרי זו בדיחה גרועה!" - הרהרו המתרימים בליבם, והחליטו לפסוח על ביתו של הגביר ולהתחיל את המגבית ממקום אחר... "ובדאי שינה הוא את טעמו מאז הפעם האחרונה בה פקדתי את ביתו, הפעם בה פתח הוא את ידו לרווחה!" - הסביר בודאי רבי עקיבא לעצמו את פשר הנהגתו המוזרה של העשיר...

אלא שבסופו של יום, כאשר פנה השמש ושני הצדיקים התפנו לספור את סכום הכסף אשר הספיקו לגייס - גילו הם כי התפוקה דלה למדי... הסכום עדיין היה רחוק מרחק רב מהסכום אותו ביקשו מלכתחילה לאסוף בעיר זו... לפיכך, בליט ברירה, החליטו לשוב על עקבותיהם ולדפוק על דלתו של העשיר-אוכל-הירקות-הרקובים, כאשר בליבם הם אומרים: "אפילו אם יתן העשיר פרוטות בודדות - הרי זה יותר טוב מכלום!"

וממחשבה - למעשה.

הם דפקו על דלת ביתו של הגביר, ומה רבה הפתעתם כאשר קבלת הפנים לה זכו - שונה היתה לחלוטין מזו לה ציפו...

הם ציפו להתקבל בקרירות ולצאת מן הבית עם נדבה פעוטה של פרוטות מספר, אולם בפועל - קיבלם הגביר בכל הכבוד הראוי לתלמידי חכמים כמותם, בכל האדיבות ובסבר פנים יפות, ומשמע את מטרות הביקור - אף הרים תרומה מכובדת עד מאד: הוא הורה לשני תלמידי החכמים לגשת אל אשתו ולומר לה כי בעלה ציוה ליתן להם מידה שלמה של דיגני זהב! סכום עתק!

שני התנאים נדהמו למשמע הסכום הגבוה, הם חששו פן אשתו של הגביר לא תיאותר כה בקלות להעניק סכום כה גדול, אולם כאשר ניגשו אל האשה - נכונה להם הפתעה נוספת...

"האם בעלי אמר ליתן לכם מידה גדושה של דיגני - או מידה מחוקה?" - שאלה האשה, ומשלא ידעו הם להשיב, והסבירו כי הגביר נקט בלשון: 'מידה' סתם - החליטה האשה להעניק להם מידה גדושה, תוך שהיא מסבירה כי אם זו היתה דעתו של בעלה - מה טוב, ואם לא - הרי שמעניקה היא את הסכום העודף על חשבון כתובתה...

כאשר שב רבי עקיבא עם חבריו אל הגביר, בכדי להודות לו על תרומתו הנדיבה - שאלם העשיר: "אימרו לי, האם נתנה לכם אשתי מידה גדושה - או מדיה מחוקה?" ומשסיפרו לו שני הצדיקים את השתלשלות העניינים - החליט הגביר להביע את הערכתו לשיקול דעתה הנבון ולנדיבות ליבה של אשתו, ובו במקום הכפיל את כתובתה...

משוכחים ביד רחבה - ובנוגע לתשלום - הו... אין מה לדאוג... 'סוף הסוחר' כבר ישלם עבור ירקותיהם של אביוני העיירה...

כך נהנו עניי העיר במשך תקופה ארוכה מארוחות משביעות ומזינות חיים אין כסף, אולם עובדה אחת הציקה להם וטרדה את מנוחתם: ידוע ידעו הם, כי אף ש'שמעון הגביר', 'זלמן העשיר' ואף 'יוסף הסוחר', הינם אנשים אמידים ובעלי ממון - הרי שבפירוש לא ניתן לומר כי הם עשירי העיירה! בעיירה היה עשיר מופלג, גביר אדיר, ממש מליונר - בשם 'יעקב', או ליתר דיוק: 'יעקב הקמצן'...

ולא בכדי זכה 'יעקב' הלזה לתואר המפוקפק... ניתן לומר כי הוא זכה לו בדין ולא בחסד... מעולם הוא לא פתח את ידו אפילו כהוא-זה, ואיש מאביוני העיירה לא יכול היה לדלות מזכרונו מקרה בו נהנה בשוה-פרוטה מממונו של הלזה...

"הרי אין זה הוגן! מדוע על 'יוסף' ו'זלמן' ו'שמעון' מוטל לשאת בעול החזקת עניי העיר?" - התקוממו הכל, "מדוע לא יתרום גם יעקב את חלקו וירם את תרומתו?" - היו הם מתלוננים מפעם לפעם, אולם דומה כי לאזניו של יעקב לא הגיעו כלל כל אותם דיבורים... הוא לא שינה את הנהגתו, ונמנע באופן עקרוני מלהעניק דבר מה בעל ערך לאי-מי...

כאשר מכלימים היו את פניו של יעקב ברבים, כאשר גוערים היו בו על קמצנותו, כאשר הוכיחוהו וטענו כי נראה שסבור הוא שיוכל ליטול עמו את כספו אל קברו - לא היה יעקב משיב מאומה, רק פושט את ידיו לצדדים כביכול מבקש לומר: "צודקים אתם, אולם מה אעשה ואיני יכול? פשוט אינני מסוגל להפרד מכספי וליתנו לאחר זולתי!"...

אין פלא איפוא, כי כאשר נפטר יעקב הלזה לבית עולמו - לא שררה עצבות רבה בעיירה... ידידים לא נמצאו לו מבין שכניו ומכריו, איש לא יכול היה להצביע על מעשה טוב אשר עשה כלפי אי-מי, אפילו אחד מבני העיירה לא חש כי חב הוא לו הכרת הטוב מסיבה כל שהיא, וכך כשמנין מצומצם של מלויים צועד סביב מיטתו - הובל יעקב אל מנוחתו האחרונה, ועל מצבתו נחקק בהבלטה התואר המוזכר לעיל: 'יעקב הקמצן' - למען ישמעו ויראו כל הקמצנים שכמותו...

אלא שלאחר מותו של 'יעקב הקמצן' - נראה כי נפל דבר בשגרת שלווה חיה של העיירה קראקא.

כאשר הגיעה שוב האביונית אל הדייג וביקשה דג לשבת - הוא התנה את קבלת הסחורה בתשלום מלא, כאשר היא המשיכה אל חנותו של הקצב - דרש אף הוא מחיר מפולפל, המחזה חזר על עצמו אצל הירקן...

התברר, כי 'שמעון הגביר', 'זלמן העשיר' ו'יוסף הסוחר' - הפסיקו את תמיכתם בעניי העיירה, ומעתה הוטל על כל אחד מהם לדאוג לעצמו לפרנסת בני ביתו...

האביונים המודאגים החליטו לשלוח משלחת אל המהרש"א, רב העיירה, ובעקבות המידע שמסרו - זימן הרב את שלשת הגבירים בכדי לברר מדוע הפסיקו באופן פתאומי את מעשה הנדבה לא היו אחראים שנים כה רבות.

התשובה אשר שמע, היכתה את המהרש"א בתדהמה מוחלטת. שכן כך אמרו לו השלשה:

"רבי, אמנם אנשים אמידים כולנו, אמנם פרנסתנו מצויה לנו ברווח כדי צרכנו ויותר, אבל בשום אופן אין באפשרותנו לפרנס את בני העיירה כולם! במשך כל השנים שחלפו - היה זה 'יעקב הקמצן' אשר העניק לנו מידי שבוע את הסכום הדרוש לשם פרנסת עניי העיירה, והוא היה אף זה אשר ביקש כי איש לא ידע על מעורבותו בדבר מצוה זו! עתה, משנפטר יעקב - אין לנו יכולים שוב לעמוד בהוצאה הכבירה, ובעל כרחנו נאלצנו להורות לבעלי החנויות להפסיק את ההסדר המועיל!"

עוד באותו היום כינס המהרש"א את כל בני קראקא, וסיפר להם על אשר התגלה לו זה עתה. עוד באותו היום צעדו כל בני העיירה אל בית-החיים, וכשדמעות ורתחות תלויות בעיניהם - ביקשו מר' יעקב מחילה על שחדשו לשוא וקפרו בטובתו. עוד באותו היום התכנסו שבעת טובי העיר והחליטו פה אחד כי יש לשנות את הכיתוב המשפיל החקוק על מצבתו של ר' יעקב, אולם המהרש"א לא הניח להם לעשות זאת...

"לא ולא! קמצן היה יעקב, קמצן בכל הנוגע לכבודו שלו... עבור עצמו - הוא לא ביקש מאומה: לא תהילה ולא כבוד, לא פרסום ולא יוקרה... את כל מעשיו עשה הקמצן הזה אך ורק לשם שמים, אך ורק לכבוד בוראו יתברך, כאשר הוא אוהז בידו את מידת 'הקמצנות' עם מידת ה'נדיבות' - ובשתייהן יחדיו מחולל את מופת הנהגת-חיינו.

בירך איפוא רבי עקיבא את הגביר בחום, נשקו על ראשו וביקש להפטר וליך לו לדרכו, אלא שבטרם נפרד ממנו הגביר לשום - לא יכול היה להתאפק, ופנה אליו בשאלה: "רבי, מוכרח אני לשאלך... מבין אני כי אל ביתי הגעתם בסופו של יום, לאחר שסובבתם בין בתי העיר כולם. ובכן, מדוע עשיתם זאת? מדוע לא זיכיתם אותי להיות ראשון לדבר מצוה כשם שדרכך, רבי עקיבא, לעשות תמיד?" - הקשה העשיר, והכאב ניכר בקולו.

"מדוע לא נכנסנו אל ביתך? הבה ואומר לך..." - החל רבי עקיבא מסביר: "למעשה, הגענו אל ביתך בתחילת היום, עם בוקר, והטינו אזנינו לשמוע האם הינך ער והאם רשאים אנו כבר להקיש על דלת ביתך בשעה כה מוקדמת.

"בשלב זה - שמענו את שיחתך עם בינך, שיחה בה הורית לו לקנות לארוחת הצהריים מן הירקות הזולים ביותר, ושיחה זו הביאה הונתו לכדי מסקנה - אשר התבררה בדיעבד כמוטעית - על פיה יהא זה חסר תועלת לחלוטין לנסות להתרימך לדבר מצוה! לפיכך פסחנו על ביתך, סובבנו ברחבי העיר, ורק בסיום היום, כאשר ראינו כי עיתותינו בידי וכי עדיין זקוקים אנו לכל פרוטה נוספת - החלטנו לנסות את מזלינו ולדפוק על דלתך!" - סיים רבי עקיבא...

אלא שהגביר לא קיבל את הטיעון: "רבי, מה שביני לבין בני - יכול אתה לשמוע. אתה יכול אמנם לעמוד על קמצנותי בענייני שלי מתוך השיחה שניהלתי עם בני. אולם על המידה בה נוהג אני ביני לבין קוני - על כך לא יכולת לעמוד מתוך אותה שיחה! אמנם קמצן אני, בכל הנוגע להנהגת ביתי - מקמץ אני ככל שניתן, אולם בענייני שמים, בכל הנוגע לצדקה ומעשים טובים - שם אינני מקמץ מאומה, וידי פתוחה לרווחה בכל עת!" - סיים הוא, והדברים מאלפים ביותר.

שכן לפנינו דוגמא לאדם קמצן בטבעו, אדם אשר אוהז במידת הקמצנות בחזקה, וכה כבדה היא קמצנות זו - עד שהיא מונעת אותו מלהנות כהוא-זה מכספו ומעושרו הרב! אולם קמצנותו הנוראה, ואף שליטתה המוחלטת של מידה זו בכל אורחותיו - אינם יכולים להנדיבות ליבו, נדיבות-לב לכבודו יתברך בלבד, נדיבות לב למילי דשמיא, לכל דבר טוב וראוי!

אין ספק, כי מעלתו של 'קמצן-נדיב' מעין זה - גדולה היא לאין שיעור ממעלתו של זה אשר הנדיבות טבועה באופיו, ורק בעם ישראל ניתן למצוא דוגמא מעין זו לקמצנות ונדיבות המשמשות בערבוביא זו עם זו! הפלא ופלא!

קמצן קדוש

והי איפוא הדוגמא הראשונה, העוסקת כאמור ביהודים המשלבים את מידת הקמצנות עם מידת הנדיבות באופן בו כל אחת מהן אחראית על תחום אחר: מידת הקמצנות - שולטת בכל הנוגע לצרכי עצמם, ואילו מידת הנדיבות - משמשת למידי דשמיא...

אולם כאמור, ישנה דרך נוספת בה נכרכות שתי המידות הללו זו בזו, והיו לאחדים בידם של נותני בסתר, אלו אשר כלפי חוץ מציגים הם קמצנות מופלגת, אומץ יד מוחלט, על אף שבסתר משתמשים הם במידת הנדיבות שבליבם - רק לכבודו יתברך, שלא על מנת לקבל פרס או להתכבד במתת-ידם. הסיפור הבא, עוסק ביהודי שכזה.

בבית הקברות של קראקא, עירו של המהרש"א - יכולים המבקרים להבחין כי בסמיכות לקברו של המהרש"א טמון יהודי אשר על מצבתו חקוק התואר הבלתי-מחמיא: "יעקב הקמצן"..."מה פשר ה'שכנות' הזו?" - שואלים אתם, ואכן השאלה במקומה... אולם בכדי להשיב עליה - מן הראוי להקדים ולספר את סיפורו של אותו 'יעקב הקמצן'...

ובכן בעיר קראקא, בתקופתו של המהרש"א - נודעה תופעה מעניינת...

כאשר היתה אחד מנשות האביונים, אשר נמצאו בעיר למכביר, מגיעה אל הדייג ומבקשת כי מכור לה ראש זונב של דג, בטענה כי אינה יכולה להרשות לעצמה את רכישת הדג כולו - הוא היה שוקל לידידה שני דגים שמנים, ומסביר לה כי 'שמעון הגביר' החליט להעניק דגים חיים על חשבוננו - לאלו אשר אין ידם משגת לרכשם...

כאשר היתה היא מגיעה אל חנותו של הקצב, ומבקשת מעט עצמות חמין - הוא היה ממחר לארוז לה שני קילו של בשר שמן, ומשטענה כי אין בידה האמצעים לשלם תמורת המעדן היקר - הוא היה מניח דעתה כי 'זלמן העשיר' ניאות להעניק בשר חיים לכל תושב נזקק, על חשבוננו...

וכך היה חוזר על עצמו המחזה גם בחנותו של הירקן... האביונית היתה מבקשת מעט שאריות, המוכר ממחר היה להגיש לה פירות וירקות

הסוד של תחילת פרשת תרומה

ישנו מדרש פליאה לכאורה, חז"ל במדרש (ילקוט תהלים שמ"ו) כותבים כי הקב"ה בא, כביכול, בטענה לדוד המלך ע"ה.

דוד המלך התחנן להקב"ה "אחת שאלתי מאת השם אותה אנבק שבתני בית ה' כל ימי חיי" אמר לו הקב"ה לדוד, בתחילה אתה אומר "אחת שאלתי מאת ה'" דבר אחד "אחת", והנה לפתע אתה מבקש רשימה ארוכה: שבתני בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנועם ה', ולבקר בהיכלו כי יצפני בסוכה ביום רעה יסתירני וכו'" אמר דוד: רבון העולמים, ממך למדתי. אני תלמיד טוב. אתה אמרת "מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה", ואח"כ התורה פירטה עוד כמה דברים: "ליראה את ה' אלוקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך", רשימה של מצוות עשה. מדרש פליאה.

"אחת" - "שאלתי"

המפרשים שואלים מה הכוונה בלשון הזו "אחת שאלתי" מדוע דוד המלך התבטא בנוסח כזה, והם אומרים כאן גם רמז עמוק מתוק מדבש: "אחת" זו הנשמה. "שאלתי" נהייתי "שואל".

נשמתו של אדם נקראת ארבעה שמות: נפש, רוח, נשמה, יחידה. "אחת" היינו "יחידה": "אחת" שאלתי מאת ה', את ה"אחת" אני שאלתי מאת ה'. כלומר, אינני שומר חיים, אני לא שומר שכר אלא - שואל.

תאזינו. ישנם ארבעה שומרים: שומר חיים, חייב כאשר פשע בשמירתו ופטור אם התרחשה גניבה או אבידה. שומר שכר - חייב בגניבה ואבידה, ופטור באונסים, שואל, חייב גם באונסין ופטור אם מתה מחמת מלאכה. דינים אלו וודאי אתם יודעים, ולמדתם אותם בבית הספר.

ועתה מורי ורבותי, באותה שעה קשה, כאשר בית דין של מעלה ישאלו את האדם, למה פשעת, למה ציערת את בני ביתך, לא באת לבית הכנסת. מדוע לא למדת תורה - הרי פשעת. הוא יענה: לא. לא פשעתי היה לי אונס "בית הדין, בבקשה תעזבו אותי ואל תתנו רשות למלאכי חבלה להענישני" יצעק "הייתי אנוס!".

אבל מה לעשות, הבעיה שלו תהיה ש"אחת שאלתי מאת ה'" - הוא שואל על הנשמה שלו, ושואל חייב באונסין: "א"כ אין תירוצים!" יאמרו לו בבית דין של מעלה: "תירוץ אונס לא מתקבל כאן". אנו חיים בעולם כ"שואל" שחייב באונסין.

א"כ, איזו חומת הגנה יש בידינו להינצל מעונשי החטאים, מה בכל זאת אפשר לעשות כדי להינצל? ישנו פתח מפלט אחד "בעליו עמו לא ישלם" כי כידוע להלכה - אם הבעלים בתוך העסק - גם השואל פטור, כדברי המשנה הידועה: "השואל ושאל בעליה עמה או שכר בעליה עמה פטור שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם". א"כ העצה היא, כביכול, להכניס את בורא העולם בשותפות. "ושכנתי בתוכם - בתוך ליבו של כל אחד". ואז כאשר אדם משיג - שהקב"ה ישכון בתוכו - יכול לפטור את נפשו מאונס. כי "בעליו עמו לא ישלם"...

בעל ה"שפת אמת" אומר את הרמז הזה לגבי בלעם הרשע שאמר (בפרשת בלק) "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" כלומר הקב"ה כביכול לא מסתכל על העבירות של עם ישראל. איך ולמה אינו מסתכל? כי ה' אלוקיו עמו! כפי שאמרנו "בעליו עמו לא ישלם"... הפלא ופלא.

ואם כן, נבין גם, את בקשת דוד המלך מהקב"ה "אחת שאלתי מאת ה' שבתני בבית ה' כל ימי חיי וכו'", הוא ביקש בקשה אחת גדולה עד מאד "שבתני בבית ה' כל ימי חיי" ובכך - להיות כביכול שותף עם קב"ה ואז, הוא כבר במילא יקבל את ההגנה מפני הצרות "ביום רעה יסתירני בסתר אהלו" למה? כי בעליו עמו לא ישלם" וימלט מכל המצוקות: "כי יצפני בסוכה ביום רעה יסתירני בסתר אהלו".

(שמעתי להסביר בנוסח שונה קצת: דוד המלך ביקש דבר אחד "שבתני בבית ה' - בעליו עמו" אך בתוך בקשה גדולה זו נכללים ממילא פרטים רבים נוספים, כי למי שיש את הקב"ה יש לו את הכל... אמר דוד להקב"ה: ממך למדתי שביקשת בקשה אחת גדולה ונשגבה הכוללת פרטים אחרים נוספים, תבעת מאתנו "יראת שמים" - הכוללת הכל. וזו אכן חכמה של דוד המלך ע"ה לדעת לבקש את הבסיס העיקרי שעליו בנויות מעלות רבות - שעמו מרויחים עולם ומלואו).

בעליו עמו / כולם - כהנים

להיות קרוב ממש להקב"ה, זה התפקיד שלנו "בעליו עמו".

"קמצן היה יעקב, ותואר זה אות-כבוד הוא לו! אין למחוק את תוארו ממצבתו, אולם זאת אבקש: לעת פטירתי - קברוני נא בסמוך לקברו של יעקב הקמצן, והלואי ואזכה להיות במחיצתו אף בעולם שכולו טוב!" - סיים המהרש"א, וכדבריו נעשה כמובן.

זהו איפוא הסיפור השני, אודות יהודי אשר חיבר בהנהגתו כאמור 'נדיבות' - עם 'קמצנות', את הנהגת 'המרבה' - עם הנהגת 'הממעט', וכל אשר עשה לא עשה אלא לשם שמים. מי כעמך ישראל אשר נמצאים בו יהודים שכאלו, יהודים אשר כל כולם מסירות לכבודו יתברך, יהודים נדיבי לב אשר העפילו בנדיבותם לפסגות כה נוראות!

(דרשות המגיד)

ויקחו לי תרומה (כה, ב)

ברש"י: לי לשמי. מקשים המפרשים הלא מצינו בחז"ל שאמרו לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ומדוע במצוה זו ציוותה התורה דוקא לשמה וי"ל כי אעפ"י שמצוה שלא לשמה גם כן נחשבת מצוה ומקבלים עליה שכר כי אין הקב"ה מקפח שכר אפילו של שיחה נאה, אבל מ"מ ממצוה שלא לשמה לא יכולים להתקין מקום השראת השכינה, כמש"כ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. כדי לבנות מקום להשראת השכינה צריך לעשות לשמה דוקא, בכונה טהורה ורצויה,

וחז"ל אומרים ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד, פירוש דעיקר המקדש והשראת השכינה הוא בלב איש הישראלי, כמו שאומר השל"ה דכל צדיק הוא מדור לשכינה, א"כ כמה צריך האדם לטהר ולזכך את לבו שיהיו המעשים לשמה בכונה טהורה ורצויה, כי השראת השכינה לא תוכל להיות שלא לשמה. חז"ל הקדושים שעבדו את ד' בכל לבבם ונפשם לא הסתפקו בזה וסידרו תפלה וטהר לבנו לעבדך באמת, כי אין שיעור לטהרת הלב, כמו שאומר המסלת ישירים פרק ט"ז וז"ל: כי מי שידוע לטהר לבו יותר הוא המתקרב יותר למקום ואהוב אצלו וי"ת עכ"ל. מרן הסבא מקלם וצ"ל סיפר כי כמה פעמים רצה לעשות איזו פעולה שתמצא חן בעיני רבו הגאון ר' ישראל סלנטר וצ"ל ואף פעם לא קרה שלא ימצא סיבה לבקורת על מעשיו, א"כ אמר כמה קשה לעשות מעשים לפני הקב"ה שיהיו רצויים לפניו, כמו שאומר המסלת ישירים בפרק ט"ו כשם שאין עולה על גבי המזבח שלמטה אלא סלת נקיה מנופה ביי"ג נפה שכבר טהור לגמרי מכל סיג, כך אי אפשר לעלות על רצון מזבחו העליון להיות מעבודת הא-ל השלמה והמובחרת אלא המובחר שבמעשים הטהור מכל מיני סיג, וזהו מה שאמרנו, כדי שהלב יהיה מוכן להשראת השכינה דרושים מעשים טהורים מכל מיני סיג, וזוהי כל העבודה של אדם בכל ימי חייו להשתדל לעשות מעשים שיהיו רק לשם שמים.

מספרים כי בימי הגר"א מוילנא וצוק"ל חי איש שהיה צם משבת לשבת, ובכל ערב שבת היה הולך למקוה, ובאמצע הדרך היה יושב לנוח על גבי אבן אחת, וכל הילדים מוילנא היו מתאספים לראותו, כששמע מזה הגאון מוילנא, ציווה שהילדים לא יתאספו יותר, ומני אז לא היה יכול אותו איש שוב לצום! ואומרים הבעלי מוסר שאין ספק כי האיש הזה היה צדיק גדול וצם לשם שמים ולא בגלל הכבוד הזה שהילדים מתאספים לראותו, אלא בתוך צדקתו התערב שמץ מהכבוד הזה שהילדים חלקו לו, ואעפ"י שהכבוד הזה בטל במיעוטו, בכל זאת כיון שחסר לו הכבוד הזה כבר לא היה מסוגל לצום! מכאן, כמה האדם צריך לדקדק על מעשיו.

הובא בתוס' במסכת חגיגה דף ט"ו בשם הירושלמי, על 'אחר' למה יצא לתרבות רעה, אבוייה היה מגדולי ירושלים, וביום שבא למהלו קרא לכל גדולי ירושלים והושיב בבית אחד ולר"א ולר"י יהושע במקום אחד וכו' ישבו ונתעסקו בדברי תורה ירדה אש מן השמים והקיפה אותן וכו' אמר כך גדול כחה של תורה אם יתקיים הבן הזה אני מקדישו לתורה! ולפי שלא היתה כוונתו לשמים לפיכך לא נתקיימו בו עכ"ל. נורא ואיום הרעיון הזה המגדיר את הכוונה הזו שאינה לכבוד השמים ובשביל זה יצא לתרבות רעה! על זה אמר הסבא וצ"ל מקלם הלא האב לא למד אתו תורה אלא הביאו לבית הספר ובכל זאת אם כוונתו לא היתה טהורה מכל שמץ לשם שמים כבר יצא הבן לתרבות רעה א"כ על אחת כמה וכמה המורה שלומד תורה עם הילד ויש בו איזו פניה שלא לשם שמים עד כמה הוא גורם שהתלמידים יצאו לתרבות רעה!

מורים מחנכים ומדריכים גורל ילדי ישראל עתיד האומה הופקד בידיכם, דעו מה שיש בידיכם לתקן במחשבה טהורה לשם שמים ומה שעלולים אתם ח"ו לפגום בשמץ של פניה עצמית וכוונה שלא טהורה.

מנהג העיר היה, שאחרי מעריב בליל שבת, הגבאי הממונה מסדר לכל אורח את מקומו לפי ראות עיניו – מי יכול להתאים למי, ומי יקרא לשולחנו של מי.

רבי זושא האריך בתפילה בדבקות רבה בצידי בית הכנסת, ולא שמו לב איליו. הגבאי סיים לחלק את האורחים והם התלוו לבעלי הבתים להתארח על שולחנם. אז סיים רבי זושא את תפילתו, ניגש אל הגבאי ושאל היכן יכול להתארח

אמר לו הגבאי בכאב: "גוט שבת, עכשיו באים?... לא לקחתי אותך בחשבון, עכשיו נזכרת?!"

כיון שמתפקידו של הגבאי לקיים את המצוה בשלימות, התאמץ, חשב ואז אמר: "אתה יודע מה, ראש הקהל שלנו, אצלו הבית פתוח. יושבים אורחים לרוב, שולחן מלא עניים, לשם אפשר ללכת. אבל אגיד לך, יש לי בעיה קטנה. כי יש לו תנאי קודם למעשה. הוא מעוניין שעל שולחנו יסבו רק לומדים תלמידי חכמים. מסתמא אתה תלמיד חכם - - -".

אמר רבי זושא: "לא, אינני תלמיד חכם, אינני יודע ללמוד".

- "אם כן, יש כאן בעיה, ראש הקהל לא יקח סתם אנשים".

הגבאי הציץ שוב על פניו של רבי זושא ואמר "אתה וודאי אומר כך מענווה. משנה בדבורך..."

"מה פתאום, וכי אשקר?! אני לא יודע ללמוד, אף פעם לא למדתי כדבעי".

"אם כן יש לנו בעיה, מה אני עושה איתך? טוב, אתה יודע מה? אני אביא אותך לראש הקהל, תעשה קידוש בשקט, תאכל בצד, לא ישימו לב אליך, ותלך".

הוא הוביל את רבי זושא לבית ראש הקהל, הביא לו יין, הושיב אותו בצד, שלא ישימו לב, והכין אותו לעשות קידוש. רבי זושא נעמד לעשות קידוש, וכי אפשר לא לשים לב? הקירות רעדו בעת שהצדיק קידש על היין בקול רם ונשא: מי זה הצדיק הזה?

הסתתרים הקידוש, בעל הבית קם לקראתו והושיט יד לשלום עליכם: "מסתמא אתה תלמיד חכם".

"אני עם הארץ גדול".

"לא יכול להיות".

"לא קריתי ולא שנית, הנני כלי ריק".

"אם כן למה אתה כאן? האם לא אמרו לך, כי אצלי בבית אוכלים רק לומדים!?"

שקט השתרר. רבי זושא השפיל את עיניו בדממה.

"שמע, קשה לי להאמין עד כדי כך" – אמר לו בעל הבית – "יש לי הצעה, גם אם אינך תלמיד חכם, די לי אם תגיד איזה חידוש, ומה שתגיד טוב לי".

"אני לא יודע, ואיך אתה יכול לבקש דבר שאיני יכול? מה את רוצה ממני?"

"בכל זאת, תאמר משהו".

"לא יודע כלום".

"במשך השנים בוודאי שמעת משהו דבר תורה, תאמר בשם אחרים".

"איני יודע כלום כלום".

נהיתה במקום מהומה.

בעל הבית הציע באדיבות נוספת: "אז תגיד משהו מהחומש".

והוא השיב: "אבל אני לא יודע כלום!"

בעל הבית שמע את הדברים והבין כי אינו יודע מאומה: "אם ככה! אין לי ברירה. קח את הרגלים וגיגי געזונטערהייט – לך לחיים ולשלום..."

הבאלעבוסטע שמעה מה קורה ונתקפה בבהלה: "לא אסכים! לזקור מהבית, מהבית שלי לא יזרקו יהודי! אם הגבאי לא היה מביא אותו – נחא, אבל הוא כבר כאן, לא יזרקו אותו בשום אופן – הכריזה הגברת.

מה יעשה בעל הבית? יש לו גדר שאינו מכניס מי שאינו לומד, והבאלעבוסטע שלו לא נותנת לסלק אותו - - - נהיה בלאגן.

נגש אחד האורחים אל רבי זושא ואמר לו: אתה עושה כאן עוגמת נפש גדולה. אל תהיה שוטה, תפתח חומש תגיד משהו וגמרנו".

שמעתי פעם סיפור מרוב פלוני, כי רבאי בבית הכנסת בארה"ב קרה לו מקרה מוזר. ביום סיפור הצטרף למתפללים, כמידי שנה, יהודי המגיע לבית הכנסת פעם אחת בשנה. והנה, לקראת תפילת מוסף פסע האיש אל הרב "כבוד הרב, קח נא ש"ק של חמש מאות דולר - אני רוצה להיות כהן".

הרב הביט עליו בתמיחה רבת: "מה?".

היהודי שהמושגים שלו היו בכסף, והראש שלו היה רק בכסף, הבין שחמש מאות דולר הינם מחיר זול לרב כזה חשוב, ולכן הרב תמיה ושואל "מה?!". מיד הציע: "אני אכתוב ש"ק חדש על אלף דולר, פשוט, אני מעוניין להיות כהן - לפחות ביום כיפור זה. בשנה הבאה כבר נראה". הרב כמובן מיאן. והוא, במקביל, העלה את המחיר עד שהגיע לאלפיים דולר. הרב כבר לא היה מסוגל לשתוק פתח את פיו שנית: לא עולה בדעתי מחשבה, מה יכול להסתתר מאחורי בקשת, מדוע אתה מתעקש ורוצה כל כך להיות כהן, אילו היית בא להתפלל מידי יום ביומו נחא, אבל...?

האיש עם הארץ, השיב: "אגיד לרב את האמת. הסבא שלי היה כהן. גם אבי היה כהן. - רצוני להיות כמותם. גם אני רוצה להיות כהן". חייך הרב ואמר: נו, אם כן, זה יעלה לך רק חמש מאות דולר ותהיה כהן...".

לא באנו להגיד בדיחות, אלא ההיפך, לאמר - כי אכן כל אחד יכול להיות כהן ללא כסף.

בפרשת יתרו נאמר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" נשאלת השאלה, איך אפשר שכולם יהיו כהנים, וכי אפשר לרכוש כהונה בכסף או בכל משהו אחר? התשובה היא: כן.

"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל" זו הייתה השיחה השמוע'ס הקצר, שמשנה רבנו התבקש לאמר לעם ישראל לפני מתן תורה. מה באמת חשוב כל כך בשמוע'ס זה שהתייחד כהקדמה למתן תורה, עד שה' אמר למשה רבנו שגייד את הדברים, ורק את הדברים הללו "לא פחות ולא יותר" מה טמון בהודעה שה' אמר ליהודים "ואתם תהיו ליו ממלכת כהנים וגוי קדוש"?

אנו רגילים להבין לגבי קרבתו שהוקרבו בבית המקדש, כי חלק מהבהמה - מהקרבת עולה למזבח וכביכול נמסר לשמים לשולחן גבוה, והחלק האחר לא נמסר לגבוה אלא נחלק לכהנים, ויש קרבתו מסויימים שגם הבעלים מקבלים בשר מהקרבתו, אך זו טעות.

הגמרא אומרת "כהנים כי קא זכו משולחן גבוה קא זכו" הכהנים אוכלים על יד שולחנו של מקום. היינו, שכל הקרבן עולה ונמסר לשולחן גבוה, אלא שאח"כ, הקב"ה נותן קצת לכהנים המסובים על יד שולחנו, אבל אופן אישי ופרטי מאום אינו שלהם, אלא הכהנים מקבלים ממנו, מהקב"ה.

רבתי. לקראת מתן תורה, הקב"ה הודיע לנו, תדעו לכם, כי גם אתם אמורים להיות כך, ככהנים!! להתקדש "גוי קדוש" ולאכול משולחן גבוה. תשמרו על התורה כראוי במדויק ותזכו כולם להיות ממלכת כהנים. ועד כדי כך חז"ל אומרים (במקום אחר) איך נראה שולחן של יהודי כשר "פתח הכתוב במזבח וסיים בשולחן, לומר לך כל זמן שבית המקדש קיים המזבח מכפר עליו, אבל אם אין בית המקדש, שולחנו של אדם מכפר עליו", השולחן שלי בבית יכול להיות מזבח, הלחם כקרבתו והיין כנסכים. היהודים שנהיו "ממלכת כהנים" כל אחד מהם אוכל על שולחן גבוה, ישן בביתו של בורא העולם, הולך בחדריו, ומטייל בגנו, הוא בסך הכל תייר בבית של מישהו אחר... וזה קורה כאשר מקיימים את ה"בעלי עמו" את ה"ושכנתי בתוכם"

ואם אתה תייר במלוננו של ה', אתה לא תכניס לחדרים בדירתך דברים האסורים. אם הגוי (או כל מי שאינו שומר תורה ומצוות) ירצה לשווק לך חפצים שאינם לרצון ה', תאמר לו: מה אתה הגוי רוצה ממני, שאכניס לביתי כל מיני "מחלות" וכי אני בעל הבית כאן? לי, אין בית, כי מה שבטאבו הדירה רשומה על שמי, זה רק לענין מיסים וארנונה... הבית שייך להקב"ה ואין לי אישור יותר מאורח בעלמא, שלא מכניס לביתו של הקב"ה מה שאינו חפץ.

(להגיד)

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה (כה, ב)

הרבי רבי זושא הגיע פעם לעיר פלונית לשבות את שבתו. לא ידעו מי האיש ובוודאי לא שמעו עדיין את שמעו. חשבו כי הוא אורח שהגיע לעיירה - ככל עובדי דרך שבאמצע הדרך שובתים בעיר יהודית, ותושבי העירה מקיימים בהם בשמחה מצוות הכנסת אורחים.

בתלמוד הירושלמי (ראש השנה פ"א ה"ג) אמרו, בנוהג שבעולם מלך בשר ודם גוזר גזרה, רצה מקימה רצה [אינה מקימה אלא] אחרים מקיימים אותה. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אלא גוזר גזרה ומקיימה תחילה. מנין, שנאמר: "ושמרו את משמרתני, אני ה'" (ויקרא כב, ט). אני הוא ששמרתי מצוותיה של תורה תחילה. אמר רבי סימון, כתיב: "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלקיך אני ה'" (יקרא יט, לב), אני הוא שקיימתי עמידת זקן תחילה. ופרש ב"מתנות כהונה" (ויקרא רבה לה, ג), שהקדוש ברוך הוא המתין לאברהם אבינו (בראשית רבה מט, ז על פי בראשית יח, כב).

ובמדרש (שמות רבה ל, ט), מעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא שהלכו לרומי ודרשו שם: "מגיד דברו ליעקב, חקיו ומשפטיו לישראל" (תהלים קמז, יט), אין דרכיו של הקדוש ברוך הוא כבשר ודם, שהוא גוזר גזרה ואומר לאחרים לעשות והוא אינו עושה כלום, והקדוש ברוך הוא אינו כן, אלא מה שוהא עושה אומר לישראל לשמור ולעשות. היה שם מין אחד. אחר שיצאו אמר להם: אין דבריהם אלא כזב. לא אמרתם שאלקיכם אומר ועושה, למה אינו משמר את השבת [ומוריד גשמים משמים לארץ בשבת], אמרו לו: רשע שבעולם, וכי אין אדם רשאי לטלטל בחצרו בשבת, וכל העולם כולו חצרו של הקדוש ברוך הוא.

וכן אמרו (ברכות ו ע"א) שיש בחינת הקדוש ברוך הוא מניח תפילין, ואמרו (שם ז ע"א) שהקדוש ברוך הוא מתפלל. וזהו שכתב "בעל הטורים" (דברים יא, כו): "ראה אנכי", ממני תראו וכן תעשו.

נצטיינו ללכת בדרכי הקדוש ברוך הוא, מה הוא רחום וחנון אף אנו (שבת קלג ע"ב), מה הוא גומל חסדים אף אנו (סוטה יד ע"א). אבל הצדקה המעולה ביותר היא אמתן בסתר, עד שאמרו (בבא בתרא ט ע"ב) שגדול העושה צדקה וחסד יותר ממשה רבינו, שאילו במשה נאמר: "כי יגרתי מפני האף והחמה" (דברים ט, יט), ובמתן בסתר נאמר: "מתן בסתר יכפה אף" (משלי כא, יד). "כגון גדולי החכמים שהיו הולכים בסתר ומשליכים המעות בפתחי העניים (כתובות סז ע"ב), וכזה ראוי לעשות, ומעלה טובה היא" (שלחן ערוך יורה דעה רמט, ח) -

ואם כן, יש להבין איך מקיים הקדוש ברוך הוא מצות נתינת צדקה ב"מתן בסתר", הלא הכל יודעים שהכל מיידו יתברך, ואין לנו משל עצמנו כלום!

והתשובה כתובה בתחילת הפרשה: "וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" (שמות כה, א-ג). והשאלה הראשונה, מהו "ויקחו לי תרומה", "ויתנו לי" מבעי ליה, לקיחה ונתינה הם שני הפכים.

והלאה: "תרומה", פרש רש"י: "הפרשה יפרישו לי ממונם נדבה". פלא פלאים: אנו, נותנים לקדוש ברוך הוא נדבה! אלמלא רש"י שכתוב, אי אפשר לאמרו!

והלאה: "מאת כל איש אשר ידבנו לבו", פרש רש"י שוב, "לשון נדבה, והוא לשון רצון טוב". כמה נדיבים אנו, שמואלים לתת לקדוש ברוך הוא תרומה!

מישהו מבין?!

ואין מדובר בנו -

המדובר בבני דור דעה (ויקרא רבה ט, א), "שהקטנה שבנשיהם היתה כחזקאל הנביא, כמו שהזכירו חכמים (מכילתא, השירה ג)" (שמונה פרקים להרמב"ם, פרק ד) -

ואך לפני חצי שנה היו עבדים במצרים, עבדו בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה, מררו את חייהם בעבודת פרך. עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם ביד חזקה ובזרוע נטויה באותות ובמופתים והנחילם רכוש גדול, עצום ורב: "שאינו לך כל אחד ואחד מישאל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים" (בכורות ה ע"ב). לא זו בלבד, אלא שאמרו (שיר השירים רבה א, נה. ורש"י שמות טו, כב) על הפסוק: "תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף" (שיר השירים א, יא), כשם שזהזהב נחמד ויקר מן הכסף, כך היתה ביזת הים גדולה משל ביזת מצרים.

ועכשיו, נשאל: כמה יהודים יצאו ממצרים? שש מאות אלף, מגיל עשרים עד ששים. ארבעים שנות חיים. נסכים שיש להכפיל את המנין, עבור מספר הגברים. ובנדבת המשכן השתתפו גם הנשים: "ויבאו האנשים, על הנשים" (שמות לה, כב). כמה יש לנו? כשנים וחצי מיליון איש. יפה. וכמה זהב הביאו? "ויהי זהב התנופה תשע ועשרים ככר ושבע מאות ושלושים שקל, בשקל הקדש" (שמות לח, כד). לשיטת רש"י, משקל הככר כארבעים ושנים וחצי קילוגרמים. שלושים ככר, כטון ורבע זהב. לחלק לשנים וחצי מיליון, כל אחד הביא חצי גרם זהב.

"מה אתם רוצים מהחיים שלי, נעבעך אני לא יודע כלום, לא מילה לא פסוק, כלום, רק להתפלל אני יודע ולומר תהילים.

טוב תגיד משהו על תהילים, כי אם אתה לא אומר - אתה מקלקל לנו את כל סעודת השבת."

מכריז רבי זושא: "אתם יודעים מה, אני אגיד משהו על תהילים."

נהיה שקט: "הוא הולך להגיד חידוש על תהילים. בא נשמע מה ה'עם הארץ' הזה הולך להגיד."

פתח רבי זושא: "יש לי סתירה מ'הגדה של פסח' על 'תהילים'..."

דבר כזה עוד לא שמעו מעולם... הטו אזנם כאפרכסת:

"בהגדה של פסח אומרים 'זכר למקדש כהלל', אם כן זו ראייה מפורשת שהלל היה צדיק. אני לא יודע מי היה הלל, אבל אם לא היה צדיק לא היו עושים זכר... מסמתמא היה צדיק."

"בסדר, היה צדיק, אז מה אתה רוצה?" - שאל אחד האורחים.

- "יש לי סתירה. - בתהילים כתוב מפורש 'כי הלל רשע' (תהילים י). אז מה באמת הוא היה, צדיק או רשע?"

כולם פתחו בצחוק מתגלגל, כזו שאלה גויית לא שמעו מימיהם. ורבי זושא ישב על מקומו בריצנות, עם השאלה שלו.

בעל הבית צחק יותר מכולם. דבר כזה עוד לא שמע מעולם.

לאחר שסיימו לצחוק, שאל אחד הנוכחים בקול: "אולי לתלמיד חכם הגדול, יש תירוץ על הקושיא...?"

"נו, נו, יש לך תירוץ על הקושיא החזקה הזאת?" - שאלו היושבים את רבי זושא.

- "כן".

ש ש ש... משתיקים את כולם, הקשיבו.

"התירוץ: הלל מ'הגדה' הוא ודאי צדיק - והראיה, שאמר קודם לכן 'כל דכפין ייתי וייכול', הוא הכניס לביתו כל אחד, לא רק את אלו שלומדים, אם כן הוא באמת צדיק. כוונתו לשם הכנסת אורחים - לשמה.

אבל הלל שבתהילים, הוא רשע מרושע. מדוע? 'כי הלל רשע על תאוות נפשו' - מה שעושה, נעשה רק בשביל הכבוד, בשביל גאוותו. ואם הוא רואה שהאורח לא תלמיד חכם ולא מתאים לכבודו, הוא זורק אותו מהבית.

כל הצחוק התהפך. בעל הבית הבין מה שכולם לא הבינו [ובעיקר, כי לבעל הבית, בנוסף לשמו הידוע בפי כל, קראו לו גם 'הלל']. מיד הביא לאורח בשר ודגים וכל מטעמים, סעודת שבת כראוי.

בעל הבית כבר הבין שלא מדובר כאן באיש פשוט. לאחר ברכת המזון הלך אחריו בשקט לבית המדרש, והתחיל לבכות לו שיסלח לו על מה שעשה, והתנצל כי לא ידע שהוא איש קדוש.

"אבל יש לי שאלה אליך: איך ידעת שקוראים לי הלל? כולם קוראים לי בשמי האחר. האם יש לך רוח הקודש?"

קרא רבי זושא בתמיהה: "וכי לזושא יש רוח הקודש? זושא, ווי זושא! הרי עשית את העבירה הזאת ביום הזה, ואת העבירה הזאת ביום פלוני... החל לפרט כמה עבירות למיניהן, כאילו על עצמו, אך היו אלו עבירות שבעל הבית עשה - - -

ראה בעל הבית, שהוא יודע בדיוק אלו עברות הוא עבר, הבין שבאמת יש לו רוח הקודש. בבכי גדול שאל אותו: "רבי, מא תקנתא" - אני רוצה תיקון.

"תיקון זה לא אני. בשביל תיקון תסע לרבי - למגיד הגדול ממעזריטש, הוא יתן לך תיקון."

למדנו מכך, שיכול להיות שאדם עושה מעשי חסד ומצוות, אבל הם ל'תאוות נפשו', וזה לא לשמה כלל.

כבר אמרנו, כי אם מעוניינים לזכות להשראת השכינה, בתוך האדם, יש צורך ב'לשם שמים', כי גם אם חובה לקיים מצוות אף שלא לשמה, כי מתוך שלא לשמה בא לשמה, אבל כדי לזכות להשראת השכינה, זה כבר משהו אחר - לכך יש צורך בעשייה לשם שמים.

(יחי ראובן)

חצי גרם, מממשא תשעים חמורים לובים טעונים כסף וזהב -

שכל כולו מתנת שמיים.

וכשהקדוש ברוך הוא מבקש. ועבורם, כדי להשרות שכינתו ולכפר על חטא העגל הוא מבקש. והם נאותים ברוב טובם, ברצון טוב -

ומצוינים לשבח: אח, אלו נדיבים!

מישהו מבין?!

אבל, אם נתבונן, נמצא שגם אנו כאלו -

אמנם, אין אנו עזי פנים וקשי עורף לומר לפניו יתברך שצדיקים אנחנו ולא חטאנו. ועם כל זאת, בטוחים אנו שמקומנו בגן העדן מובטח לנו. ובדין, שהרי אפילו ריקנים שבישראל מלאים מצוות כרימון. אנו, לא כל שכן. אלו מצוות, למשל? ובכן, בראש ובראשונה, מאה ברכות ליום -

טוב, הבה נתבונן, הקדוש ברוך הוא נתן לנו חיים, ובריאות, ותאבון בריא. השנים טוחנות והלוע בולע והאצטומכא מעכלת ומעבדת המזון למרכיביו ומחיה את הגוף. והקדוש ברוך הוא נתן פרנסה, וקנינו מצרכים והכנו מאכלים ערבים, ומכל זה נתנו לו -

ברכה.

ועבורה, מגיע לנו גן עדן.

מה היא הברכה מול החיים והבריאות והשפע, אם לא חצי גרם מול תשעים חמורים טעונים [שלא לדבר על הברכה עצמה, איך היא נראית. זהב טהור, אינה] -

ועליה, מצפים אנו לשכר! "נדבה, ברצון טוב"...

זהו שנאמר: "ויקחו לי תרומה". ושאלנו, שהיה ראוי לומר: "ויתנו". לקיחה ונתינה הם שני הפכים -

אמת, אבל זאת צריכים אנו להשריש, שאנו כל הזמן לוקחים ולוקחים. מקבלים כסדר, ובשפע, מידו המלאה, הפתוחה, הקדושה והרחבה - ונותנים כה מעט!

נראה, שהמעט יהיה, לכל הפחות, "ברצון טוב", בנכונות - נראה, שתהיה לכל הפחות "זהב טהור"!

אבל נשוב לשאלתנו הראשונה, איך מקים הקדוש ברוך הוא מצות "מתן הסתר". הנה, כך הוא מקימה. שהוא נותן ונותן, ומניח לנו לחשובה שהפשע בא מאליו, או כתוצאה מפעילותנו, מכוחנו ועוצם ידינו. שהבריאות, מאליה. והחיים, מאליהם. והפרנסה, מיזמתנו וכשורינו. והאוכל, מכספנו. ואיפה הקדוש ברוך הוא בכל אלו? "אכן אתה אל מסתתר" (ישעיה מה, טו). כנדיב המשגר ארגזים מלאי כל טוב למעונו של עני ומסתתר מאחורי החלון, לשמוע מצהלות השמחה -

אבל עלינו מוטלת החובה לגלותו ולהודות לו. כפי שספרו בגמרא (כתובות סז ע"ב) שמר עוקבא היה מניח בכל יום ארבעה זוזים לפני דלתו של אותו עני כדי לתת לו מתן בסתר, ואותו העני ארב לו כדי לגלות מי הוא מיטיבו -

נגלה, ונודה. ונדע כמה הרבה מקבלים אנו, וכמה מעט מודים אנו. הלא "אילו פינו מלא שירה כים ולשונו רינה כהמון גליו ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, אין אנחנו מספיקים להודות על אחת מאלף אלפי אלפים וריבי רבבות" -

ונדע כמה מחשיבים במרום כל 'חצי גרם' של הודיה!

(הגדת).

לקח התחש

"ועשית מכסה לאהל ערת אילם מאדמים, ומכסה ערת תחשים מלמעלה" (שמות כו, יד). ופרש רש"י (לעיל כה, ה) שהיתה זו חיה שהרבה גונים לה [ולכן תרגומה: ססגונא, ששש ומתפאר בגוניו] ולא היתה אלא לשעה. ויש להבין, שגם אם נבראה לשעתה עבור המשכן, הלא כבר נאמר שאין כל חדש תחת השמש (קהלת א, ט), וכל הנסים שנעשו לישראל לשעתם הוכנו מראש ונבראו בערב שבת בין השמשות, כמו פי הארץ ופי הבאר ופי האתון, והמן והמטה והלוחות (אבות פ"ה מ"ו), וקריעת ים סוף הותנתה מראש (שמות רבה כא, ו) [ויעוין במהר"ל ("דרך חיים", שם, וב"גבורות השם" הקדמה שניה) בענין "יש סדר לנסים"]. ואם כך, מדוע לא נברא גם התחש בערב שבת בין השמשות.

וראיתי רעיון נפלא בספר "היכל ישראל". שידועים דברי הרמב"ן זצ"ל (דברים יח, ט) שכאשר הקדוש ברוך הוא גוזר גזרה, יש בה עצמה אמצעים

לבטלה אם יצטרכו, [ועל דרך שאמרו (ראש השנה יז ע"ב) שאם היו ישראל זכאים בראש השנה ונקצבו להם גשמים רבים והרעו מעשיהם, ירדו בים ובמדבר. ואם נקצבו גשמים מעטים והיטיב מעשיהם, ירדו בזמן ובמינון הנכון, וכמו שאמרו (תענית ד ע"א) שרסיסי גשמים הם הטובים ביותר לכל הגידולים]. ולדוגמה הביא מה שאמרו ("ספר יצירה" ב, ד): "אין בטובה למעלה מ'ענג' ואין ברעה למטה מ'נגע'. שבשעת הצורך משנה הקדוש ברוך הוא צרופי האותיות כרצונו יתברך.

וידוע המעשה ("אור מלא", פרשת לך לך, "שיחות חיים" כז ע"ב) שיהודי בא לפני השרף ממוגלניצא זצ"ל וספר שיש לו חולה אנוש בתוך ביתו, וכבר אמרו (בבא בתרא קטז ע"ב) שמי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. בנוסף לכך התמרמר שהוא עני מרוד ואין בביתו לחם לאכול, ומאיפה יהיה לו להוצאות רופא ותרופות.

אמר לו השרף: מעשה כגון זה מצינו בגמרא (תענית ח ע"ב) שהיה מקום בו שרר רעב ופרצה מגפה, ואמרו חכמים: נתפלל שיפסק הרעב, וממילא תפסק המגפה. כי אם נותנים שבע, לחיים נותנים.

בתוך כך ספר שאצל זקנו המגיד הקדוש מקוונץ זצ"ל היה מעשה כעין זה, שבאו לפניו על רעב ומגפה, ואמר: "רואה אני שנגזרה עליכם גזרת מות".

נחרדו מאד. הוסיף ואמר: "מה אעשה, אטול את האות עי"ן ואוסיפה, וה'מות' יהפך ל'מעוה'. כך תנצלו משתי הגזרות".

ואמר: "ופסוק מפורש הוא (תהלים לג, יח): "הנה עין ה' אל יראיו". ה' נותן ליראיו את האות עין. ועל ידה יפעלו "להציל ממות נפשם, ולחיותם ברעב"!"...

ולענייננו, כשחטאו ישראל בעגל אמר הקדוש ברוך הוא למשה: "לך רד כי שחת עמך" (שמות לב, ו). התחנן עליהם, ושב בתשובה, ונצטוו בעשית המשכן לכפר על העגל. שינה הקדוש ברוך הוא אותיות "שחת" וברא על ידו "תחש". ולפי שעה היה, כלומר נברא מהתשובה שעשו וקנו עולמם בשעה אחת. ובמקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים (ברכות לד ע"ב), עד שהיתה ששה ומתפארת בגוניה.

וכלפי מה הדברים אומרים, כלפינו - להפוך כל רעה לטובה!

ואספר - לעת זקנותו המופלגת התפלל ה"חפץ חיים" במנין שהתקבץ בביתו. כל ימות השבוע הגיעו בחורים מהישיבה, ובשבת התפללו עמו בני המשפחה.

בליל שבת, לאחר התפילה, עברו על פניו להתברך ולברך.

עבר נכד עם בנו הקטן, כבן ארבע, אמר האב: "לך לסבא, אמור גוט שבת".

צחקק הילד וטמן פניו במעייל אביו בחיבוק עז.

חיך ה"חפץ חיים" ואמר: "אל תכריחו, בישן הוא. זו מידה טובה שנשתבחו בה ישראל (יבמות עט ע"א)".

המשיכו ועברו, ונכד נוסף עבר עם בנו, רץ הפעוט וניער את ידו של הסב הגדול בצעקת "גוט שבת!" רמה.

הפטיר ה"חפץ חיים": "עז פנים!"

הלם! מי אינו מכיר את הקביעה הנחרצת: "עז פנים לגיהנם!" (אבות פ"ה מ"כ) - ושה"חפץ חיים", השומר פיו ולשונו, יתבטא כך על נינו!

הבחין במבוכה שהשתררה, והסביר: "חלילה, אין כאן שמץ ביקורת ולשון הרע! אבל הצלחת החינוך תלויה בדבר אחד: חנך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה (משלי כב, ו), ובאבחון טבעו של הנער. יש מי שמוטבעת בו בישנות, ויש מי שנחון בעזות פנים. ואז, אם יחנכוהו לבישנות יתקומם ויתמרד. עליו נאמר: הוי עז כנמר - לעשות רצון אביך שבשמים (אבות פ"ה מ"ב)! זו מידה חיובית ובונה, אם רותמים אותה לטובה ולעבודת הבורא!"

ובענין זה -

בשעתו שכנעתי בחור מתיכון חילוני, שילך לישיבה לשנה אחת. שיכיר את המורשת, שיתחבר לשרשיו. שמע לקולי, ויותר לא היה בינינו קשר.

כעבור זמן טסתי לחוץ לארץ. כשחזרתי אמרו לי: יש פה אדם שמתקשר בכל יום, שואל אם חזרת.

מסרו לי את המספר, וטלפנתי. "אדון גלינסקי? מה עשית מהילד שלי?!" זה אביו של אותו בחור.

"מה קרה", שאלתי.

"תראה", הוא אומר לי, "אנחנו משפחה מסורתית, אוכלים רק מצות בפסח. הבן בא הביתה, ורוצה מצות של רבנים לליל הסדר! תבין, אני לא מדבר על הכסף, רק על השגעון!"

מה עונים לאדם כזה?!

אמרתי לו: "תבין. בגמרא כתוב, שלפני שהמשיח יבוא בן קם באביו ובת באמה וכלה בחמותה. זה, נתון.

אתם משפחה מסורתית, אז תחליט בעצמך מה עדיף: שהבן יאכל מצות של רבנים, או שיביא גוייה הביתה!"

נו, שוין: "אשתי אמרה לי מראש שאין עם מי לדבר". אמר וטרק את הטלפון...

(והגדת)

כיצד מברכין

"ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים" (שמות כו, טו), ואמרו במדרש (שמות רבה לה, ב): לימד הקדוש ברוך הוא דרך ארץ לדורות. שאם יבקש אדם לבנות ביתו מאילן עושה פרות, אומר לו: ומה מלך מלכי המלכים שהכל שלו, כשאמר לעשות משכן אמר: לא תביא אלא מאילן שאינו עושה פרות, אתם על אחת כמה וכמה!

וכאן יש הוראה נצחית: גם כשאתה רוצה לבנות משכן לשכינה ולקדושה, להתקדש ולהתעלות, עליך לראות ולבחון שלא יהיה זה תוך גרימת נזק חלילה!

משה רבינו זכה למחזה הסנה. הוצע לו להיות גואלם של ישראל ומנחיל התורה. איזה התעלות, לרום המעלה. אבל אם היא זה על ידי פגיעה עקיפה במעמדו של אהרן שהתנבא במצרים, אם יאפילו עליו וישימו בצל, אזי: "שלח נא ביד תשלח" (שמות ד, יג וברש"י). וסרב, עד שהבטיחו הקדוש ברוך הוא שאהרן ישמח בגדולתו, ונאות!

היה בבני ברק יהודי, איני רוצה להזכיר את שמו. היודע, יודע. נמוך היה, לא הגיע לכתפי. ספרו, איני יודע אם זה נכון, שיהודי ירושלמי ראהו לראשונה, שמח כל כך במצוה שנקרתה לידו. הרי זה דור של אוספי מצוות נדירות. את המצוות השכיחות, תלמוד תורה וחסד, כבר שבענו. בקש לברך עליו בשם ומלכות ברכת "משנה הבריות", ואף לזכותו בעניית אמן. והרי הלה מפורשת היא בשלח ערוך (אורח חיים ר, ד): כל דבר שמברך עליו, צריך לאחוז בימינו כשהוא מברך. וזו שאלה בגמרא (ברכות נא ע"א), שמאל מהו שתסיע לימין. על כל פנים, הגביהו מן הקרקע טפח (ברכות נא ע"ב), וברך בכונה עצומה -

וכבר אמרו (חגיגה טו ע"א) שלכל אחד חלק בגן עדן וחלק בגיהנם. זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, נתחב רשע נוטל חלקו וחלק חברו בגיהנם. אין לי ספק, שאותו מבורך, שכבר אינו חי, נטל חלק וחלק חברו בגן עדן. ואין לי ספק, שהמברך נטל בברכה זו שני חלקים בגיהנם!

בשעתו, נשאתי דברים בכינוס תורני בהשתתפות הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל. ספרתי שם, שה"חפץ חיים" זצ"ל נסע לעיר רחוקה, להשתתף בשמחת הנשואין של אחד מתלמידיו בישיבת ראדין. כמנהג אותם ימים, לא נחוגו הנשואין באולם שמחות, אלא נערכו בבית הורי הכלה. בני המשפחה, החתן וחבריו, התכנסו לסעודת המצוה. בחדר המבוא עמד

קישון נטילת הידים. לפני שנטל ידיו, נכנס ה"חפץ חיים" למטבח. המתינו כולם מפני הכבוד, הבינו שמבקש הוא לברר אודות הכשות. למהדרין היתה. יצא, ומילא את הספר כדי שלישו, נטל עד פרקי אצבעותיו מרביעית מצומצמת. תמהו, אך לא העזו להדר יותר ממנו.

כשישבו לסעודה, הזכירו כבדרך אגב מימרת רב חסדא (שבת סב ע"ב): אני נוטל במים מלא חפנים, ומשפיעים עלי שפע טובה מלא חפניים...

נענה ה"חפץ חיים" ואמר: "כשנכנסתי קודם למטבח, כסבורים אתם שנכנסתי לברר אודות הכשות? טעות בידכם, האוכל כאן בחזקת כשות הוא! נכנסתי לברר האם יש כאן שואב מים שממלא את החבית, והתברר שהעוזרת ממונה על כך, ונעזרת בביתה. המשכתי ובררתי: העוזרת אלמנה וביתה יתומה -

ואני, איני חפץ במלא חפנים טובה, על חשבון אלמנה ויתומה!"

זהו מוסר!

נענה הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל ואמר: ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא (תענית ט ע"א) -

בגמרא (בבא מציעא פו ע"ב) מוזכרת תביעה על אברהם אבינו עליו השלום, מדוע הביא לאורחים מים על ידי שליח, כמו שנאמר: "יקח נא מעט מים" (בראשית יח, ד), ולכן גם במדבר ספק הקדוש ברוך הוא מים על ידי שליח, משה רבינו עליו השלום [ועל ידי כך נסבב חטא מי מריבה, ולא נכנס לארץ. ואילו נכנס עמנו היה מלך המשיח (זוהר ח"א רנג, א) והיה בונה את בית המקדש ולא היה חרב (סוטה ט ע"א). נורא, מה עלולות להיות תוצאות מעשה שיש עליו תביעה דקה מן הדקה!]

ויש להבין, מדוע לא היתה תביעה רבה יותר. שהרי סוף כל סוף אין הבדל במים אם מביאים בעצמו או על ידי שליח. אבל כשרץ אל הבקר, נתן לכל אחד ואחד לשון שלמה בחרדל, בכזו טובת עין. וכשתנתן לפנייהם לחם היה זה משלש סאין קמח סולת. בסאה קמ"ד ביצים, ולשיעור הקטן הוא יותר משמונה קילוגרמים. ורק במים אמר: "יקח נא מעט מים". ובמידה כנגד מידה, היה ראוי שינתנו לעם ישראל במדבר מים במשורה -

ואנו שנינו (תוספתא סוכה ג, ג) שהבאר סבבה את כל מחנה ישראל עד שהיו משיטים בה סירות בשני ערוצים, לימין ולשמאל, הרי שלא היתה על כך כל תביעה.

ומדוע, משום שאמר "יקח נא", על ידי שליח. וכיון שכך אין לו להטריח עליו. שאין לעשות חסד על חשבון הזולת. וכמו שאמרו (בבא בתרא פח ע"ב): "צדק משלך, ותן לו!"

וסיפר לי אברך, שבבחרותו ישן בחדרו של הגאון הצדיק רבי יהודה סגל ממנשטר זצ"ל, ושם לב שמכין ספל מים בקערה, אך מניחו מחוץ לחדר ובבוקר היה יוצא מהחדר ונוטל ידיו. איני יודע האם היה בהליכה יותר מארבע אמות, שהחמירו בו בזהר הקדוש כל כך, וסמך על דברי הרשב"א שכל הבית כארבע אמות. אבל הרי הזהירו שלא להציג הרגלים על הארץ בלא נטילה ("אגרא דפרקא" אות ט) -

שאלו על כך, ותמה לשאלה: "הלא אני קם בעודך ישן, וקול הנטילה עלול להעירך! אין שעת דחק גדולה מזו, ובשעת הדחק התיירו!"... זה מוסר!

(והגדת)

בדרך הדרוש

ונתקדשו, היינו דכתיב ויקחו לי תרומה בלשון קיחה, ויקחו לי תרומה (כה, ב) עוד יש לפרש ענין ויקחו לי תרומה שאח"ל [תנחומא עקב יא] משה שיבר את הלוחות כדי לעשות ישראל כפנויה שזנתה, קשה טובא דאם היו הקידושין ע"י הלוחות בשעה שקיבלם בהר כדון שליח קבלה, מאי תועלת בשבירה כיון שכבר נתקדשו, ואם היה כשליח הולכה א"כ אפילו אם לא ישתברו הרי היה הזנות קודם אירוסין: ונראה מזה כדעת המפרשים שהקידושין היה ע"י בית מצרים ובית הים, אלא שהיה בתנאי שיקבלו את התורה וכיון שנשתברו הלוחות בטלו הקידושין עד שנתרצה להם השי"ע ע"י בנין המשכן, ופירשנו בזה כ"מ אהרן להם בפי כי תשא [לב, כד] למי זרב ואין הלשון מובן, ותו הדיה להם זרב הרבה מבית הים, כמו שמצינו בבנין המשכן שאמר מרבים העם להביא, אמנם הענין הוא לפי שביות מצרים וביות הים קידושין ע"ת, וכיון שחטאו הרי הקידושין בטלים ואין הוהב שלהם, והיינו דאמר להם למי זרב אבל בנדבת המשכן שחזרו הקידושין למקומם וקנו בית הים הרבו להביא, הרי שתרומה זו על ידה קנו את בית מצרים

ונתקדשו, היינו דכתיב ויקחו לי תרומה בלשון קיחה, (פנים יפות)

ויקחו לי תרומה (כה, ב) פירש"י לי לשמי וצריך ביאור דבתרומה בעי לשמה יותר מבשאר מצות ואדרבה יעסק אפילו שלא לשמה כו' נזכר ונראה דבפרק הזהב פליגי רב ולוי בקנין סודר רב סבר בכליו של מקנה וקו"ל כרב והר"ן בפרק ק"א דקידושין הקשה לרב דס"ל כליו של קונה דוקא ולא של מקנה ואפילו באדם חשוב ובקידושין מסקינן דמקודשת אם נתנה היא לאדם חשוב בהאי הנאה דקיבל מינה. וע"ש שכתב ליישב וז"ל דכי אמרינן דאדם חשוב כי מקבל מתנה מקרי הנאה הני מילי היכא שמקבל מתנה גמורה אבל כשהוא ע"מ להחזיר אין הנותן מתחשב בשביל כך ומשום דסתם ק"ס ע"מ להחזיר הוא דוקא בכליו של קונה ע"ש ועיין בב"ח ח"מ סימן ק"ן שהוציא מזה דאם נותן ע"מ להחזיר לאדם חשוב לא מהני אע"ג דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה אין הנותן מתחשב בכך ע"ש

(שב שמעתתא בהקדמה)

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל האמהלים

פרשת תרומה

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

נתינת צדקה לשם שמים

"וְיָקָחוּ לִי תְרוּמָה" (כה ב)
"לי - לשמי" (רש"י).

כתב הרבי מאור"ב בספרו 'באר משה':

כדי שהתרומה תהיה לשם ה', ללא כוונת ה'רה ומטרות אישיות, על הנותן להכיר בעצמה כי כל שב'דו' ש'ף אף ו'ק לקדוש ברוך הוא. שהפקיד את הנפסו' בידו. לפיכך הנהיג האר"י הקדוש לתת צדקה בתפלת 'ו'ברך דוד' בשעת אמירת: 'ואתה מושל בכל' (מג"א נא ז), כי באמירה זו מוכיח האדם את ה'רהו' שאין לו כלום משלו, ומתוך כך נתנת הצדקה על ידו לשם שמים.

הזכרת השם בזמן הזה

באר חר"ף לדברי רש"י הביא בספרו 'לקוט הגרשני' (אגדות הש"ס ח"ג עמ' רז):

ידועים הם דברי הגמרא (סוטה לח א) שבבית המקדש היו הוגים את שם ה' הג' בכתביתו, ולא כפי שאנו הוגים היום 'א-ד-ג'. לפי זה אפשר לומר שלכך פו' רש"י "כשפרש: "לי-לשמי"; כדי להזכיר את שמי כראוי. היה עליכם לבנות לי את המזבן, כי רק בתוכו נתן להזכיר את שמי ככתביתו.

כאן המקום להזכיר, כי גם בימינו אחר שחרב בית המקדש בעוונותינו, יכולים אנו לתקן חסרון זה באמצעות עניית אמן בכונה. וכפי שכתב 'בעל הטורים' (דברים כד ב) שהסבה ש'גדול העונה אמן יותר מהמקור, היא משום שא'מן כוללת בגימטריה את השם המיוחד בכתביתו (ת"י) ובהגייתו (אד"ג), לעמת המקור שמוכיח את ה' רק בהגייתו (אד"ג).

בניה לשם שמים

"פכל אשר אני מראה אותה את תבנית המשפן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו" (כה ט)

אמר רבי דוד הקשר זצ"ל מראשי ישיבת 'קול תורה':

מפסוק זה נובל ללמד עד כמה חשובה היא הכנת מקום התורה והתפלה בקדשה ובטהרה מיוחדת, כבר בשעת בניתו, שאם לא פו' מדוע פרטה התורה את אפן בנית המשפן וכליו לפרטי פרטים?

לפי פסוק זה יבנו גם הדברים שהובאו בשם הגר"א (מעלות התורה מאמר ר"א אות יג) שהבונים בית הפנסת מאבנים, ראוי שיחצבו אותו בקדשה לשם שמים, ובכך מבטח להם שכל התפלות שיתפללו בו תהינה בכונה. כי אף שבמלות התפלה קומת קדשה שאמורה למנע מחשבות זרות והסתח דעת, מכל מקום רק במקום שנגנה בטהרה יכולה קדשה זו לצאת מן הכח אל הפעל.

שירת דוד מאמרים עמ' קח

להחיות בהם נפש כל חי

"ועשו ארון עצי שטים" (כה י)

מדוע רק בעשית הארון נאמר 'ועשו' - בלשון רבים, שלא כבשאר הפלים שבהם נאמר 'ועשית' בלשון יחיד?

באר בספר 'פרדס יוסף':

הארון היה משפנה של התורה, וכדי שתתקיים התורה זקוקים הלומדים לשפנותם של מחזקי התורה, על פן כתבה התורה לגבי הארון 'ועשו בלשון רבים.

ענין זה נרמז אף בגמרא הברכה: 'בנרא נפשות רבות וחסרונן... להחיות בהם נפש כל חי' - הקדוש ברוך הוא ברא את עולמו באפן שממיד לכל בריה יחסר דבר מה, היא תשלים את חסרונה מואלתה, וכך יחיו שניהם. ולענינו: ללומדי התורה חסר מוון, ולסוחרים חסרה התורה, ובאמצעות תמיכתם של הסוחרים בלומדי התורה משלימים הם איש את חסרונו של רעהו, ונמצאו שניהם זוכים לחי' נצח.

לכונן קדש הקדשים

"ונתת אל הארון את העדת אשר אתו אליך" (כה טז)
שח הגאון רבי משה שטרנבוף שליט"א:

עבדה ידועה היא, כי אף לאחר שנטרבו בית המקדש, עדין קיים קדש הקדשים בקדשתו, כפי שכתב הרמב"ם (בית הבחירה ד א): 'ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו לחרב, בנה בו מקום לגנו בו הארון למטה ממטונגיות עמקות ועקלקלות, ויאשיהו המלך צוה ונגזו במקום שבנה שלמה'. עבדה זו עמדה ביסוד פסקו של מרו השלחן ערוך (או"ח צד א) שאף בימינו צריך המתפלל לכונן את לבו כנגד ירושלים. כנגד המקדש וכנגד קדש הקדשים.

אלא שלאור זאת יש להתפלא על כך שהמון בית ישראל מקפידים לכונן בתפלתם רק כנגד ירושלים ולא כנגד קדש הקדשים, ואין ספק כי סגלה גדולה היא לכל המבקש שתפלתו תעלה לרצון, להקפיד לכונן בתפלתו אף כנגד קדש הקדשים, כפסקו של השלחן ערוך.

חקמה ודעת

אמן אחר ברפת המזון

"ועשית לו ארבע טבעות זהב" (כה כז)

כתב רבנו בחי' כי המלה "זהב" הנה ראשי תיבות של שלוש הברכות הראשונות בברפת המזון שחייבן מדאורייתא: הן, הארץ ובונה ירושלים.

בדרך רמז יש להוסיף על דבריו כי המלה 'ארבע' הנה בגימטריה שלוש פעמים 'אמן' (273), מכאן רמז לאשר פסק הפרי מגדים (או"ח רטו בא"א ז) שכפי שאמירת שלוש הברכות הראשונות שבברפת המזון היא מצוה מן התורה, כך עניית אמן אחריה הנה מצות עשה מן התורה.

ציצים ופרחים פרשת האיוני

תפלה במקום תורה

"והיו הכרבים פרושי כנפים למעלה ככנפיהם על הפפרת" (כה כ)
אמר האדמו"ר רבי שלמה מנאבוב:

פרשות כנפי הכרובים מסמלת את התפלה (זהר - רע"א מהימנא,

פינחס רלד א). בקביעת התורה את מקום הנחת הכרובים על הארון המסמל את למוד התורה, רמזה היא לנו שגדולה היא סגלת התפלה להתקבל כשהיא נאמרת במקום למוד התורה. כפי שהובא בגמרא (ברכות ח א) על רב אמי ורב אסי, שעל אף שבעיר טבריה עמדו שלושה עשר בתי כנסיות, הקפידו הם להתפלל דוקא במקום שבו למדו.

"לקוט פרו שלמה" ח"ג עמ' עא

ארבעה יסודות בעבודת התפלה

"והיו הכרבים פרושי כנפים למעלה ככנפיהם על הפפרת ופניהם איש אל אחיו" (שם)

ארבעה יסודות חשובים בעבודת התפלה למד מפסוק זה רבי אליהו מוויסקי מתלמידי השרף מקאצק:

א. "והיו הכרבים פרושי כנפים" - כרובים הוא לשון 'נער' (איובלוס). האדם מחיב לחוש עצמו כנער שאין בו דעת מעצמו אם לא יחן אותו ה' ויאיר לו את דרכו, ורק כשיחוש עצמו כך, אזי ראוי הוא לפרש כפיו בתפלה לפני ה' יתברך.

ב. "ככנפים ככנפיהם על הפפרת" - כפפרת מלשון קנח והעברת הלכלוך (רש"י בראשית לב כא), ללמדנו שעקר תפלת האדם צריכה להיות על טהרת הלב, כתפלתו של דוד המלך עליו השלום: 'לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי' (תהלים נא יב).

ג. "ופניהם איש אל אחיו" - בכל עת שפונה האדם לבוראו לבקש על טובתו, עליו לזכר לבקש גם על טובת חברו, וכבר הבחנו מפי חכמינו ורונם לברכה: 'כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחלה' (בבא מצא א א).

ד. מקומם של הכרובים, פורשי הכנפים, היה מעל ארון הברית ללמדנו כי ההצלחה בתורה תלויה בתפלה. ככל שירבה האדם לבקש מבוראו: "והאר עינינו בתורתך", כך יזכה שיפתחו עיניו להשפיל ולהבין את דברי התורה.

אזור אליהו

מקום שבעלי תשובה עומדים

"ונתת את הפפרת על הארון מלמעלה" (כה כא)

דרש בעל האהבת ישראל מו"ז י"ז:

ה'כפרת' - מלשון כפרה, רומזת לבעלי תשובה, וה'ארון' שהנו משפן לתורה רמז לצדיקים שהם מקימי התורה. דקדקה התורה וכתבה: "ונתת את הפפרת על הארון", ללמדנו כי דרגתם של בעלי תשובה מסגלת להיות גבוהה מדרגת הצדיקים. כפי שאמרו בגמרא (ברכות לו ב): "מקום שבעלי תשובה עומדו - צדיקים גמורים אינם עומדו".

שלחן מלכים

לברך אף על הרעה בשמחה

"מקבילת הללאת אשה אל אחתה" (כו ה)

מפסוק זה נובל לדרש רמז להלכה המבארת במשנה (ברכות נד א): "תיב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", ואמר רבא לא נצרכה אלא לקבלינהו בשמחה" (שם ס ב).

וזהו שאמר: "מקבילת הללאת" - את שני ההלולים, על הרעה ועל הטובה, יש לעשות באפן מקביל ותואם: בשמחה.

אגלת ישראל עמ' כו

ביום ראשון ז' באדר (תקפ"א) חול יומא דהולא של הצדיק הפלאי, בעל היסורים, הרב הקדוש רבי יצחק אייזיק מקאל"ב ז"ע. שעל אודותיו ספר: בראשית ימי רבנותו בעיר קאל"ב, פתח הוא תלמוד תורה לתינוקות של בית רבן. ולמן אותו היום ואילך, בכל בקר היה מטריח עצמו וצויד לבית התלמוד תורה כדי להקשיב לברכות השחר שהיו נאמרות מפני צעירי הצאן ולענות אחריו אמן.

"מי זכרו ז' אדר

ברכות השחר בחברותא - להאמין כל בקר מחדש.

אמן אחר תינוקות של בית רבן

ברכות קריאת שמע - שבע ברכות בכל יום

מצוה מן התורה לקרא קריאת שמע בכל יום, ערב וקרב, שנאמר (דברים ו ו-1): "והיו הדברים האלה; ודברתם בם... ובשכבך ובקומך" - "בשעה שנגי אדם שוכבים ובשעה שנגי אדם עומדים" (ברכות א).

כחוספת למצות קריאת שמע תקנו חכמים את שבע ברכות קריאת שמע, הלא הן הברכות שאנו אומרים בסדר התפלה, לפני קריאת שמע ולאחריה, כמבאר בלשון המשנה (ברכות א): "בשחר מברך שמים לפניו ואחת לאחריה, ובערב מברך שמים לפניו ושמים לאחריה".

על שבע ברכות אלו (שלוש ברכות הבקר וארבע ברכות הערב) סמכו חכמים (ירושלמי ברכות א ה) את הכתוב בתהלים (קט קסד): "שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך" -

משפטי צדקך היא מצות קריאת שמע שהיא חלק מתוך ספר התורה (ש"י תהלים ש).

יש שהוסיפו ופרשו כי בשלוש פרשיות קריאת שמע כתובות שבע מצוות - משפטי צדקך; תפלו של יד, תפלו של ראש, מזוזה וארבע ציציות, על פן תקנו לנו לברך שבע ברכות הלוות על שבע מצוות אלו (ב"ח א"ח רלו א).

השפת אמת (מטות תרל"ח) כתב כי 'שבע' הוא מלשון שבועה, כי באמירת שבע ברכות אלו מקבל האדם על עצמו בכל יום שבועה לקיים את מצוות הבורא; יתברך, ומחדש את השבועה שפיר השבע בהר סיני, ויש שבבבועה יום יומית זו כדי להטות את נפש האדם לבורא יתברך.

שלוש ביום וארבע בלילה

את הטעם שחלקו את שבע הברכות לשלוש ביום וארבע בלילה פרשו חכמים (ירושלמי שם על פי מאירי ברכות שם) על פי הכתוב ביהושע (א ח): "והגית בו יומם ולילה", שממנו למדים אנו: ששתהא הגיות היום והלילה שווין, על כן ביום שאומרים אנו שלוש פרשיות בקריאת שמע (שמע, ויהי ופרשת ציצית) מוסיפים שלוש ברכות שיהיו תהינה שש פרשיות, ואלו בלילה, בימי חכמים לא היו אומרים את פרשת ציצית, לכן תקנו הם לומר ארבע ברכות כדי שגם אז תאמרנה שש פרשיות.

באור נוסף כתב ה'לבוש' (ס' נח): כיון שבסדר התורה הערב קודם לבקר, כנאמר בסדר בריאת העולם: "ויהי ערב ויהי בקר", מדיו: 'יריון מקדימין למצוות' (פסחים ד א) קבעו חכמים לומר את רב הברכות (ארבע) מתוך השבע בערב, ואת הנותרות הניחו לבקר.

כאן המקום לצון כי אף שברכות אלו תקנו כחלק ממצות קריאת שמע, מכל מקום אין הן דומות לשאר ברכות המצוות שהן הודגה על עצם המצוה, אלא לכל אחת מהן יש משמעות בפני עצמה; ברפת 'יוצר אור' על מציאות היום, ברפת 'אהבה רבה' על למוד התורה, וכן יתר הברכות כפי שנבאר בסעיף דשמא במאמרים הבאים, אלא שפאמור לעיל, חכמים סדרו אותן לפני מצות קריאת שמע ואחריה.

ברכות קריאת שמע

על אף שפאמור אין דינו של ברכות אלו כברפת המצוות, מכל מקום כיון שברכות אלו הן בגדר 'הנהגה' למצות קריאת שמע נקראות הן 'ברכות קריאת שמע'. וכן פרש זאת בעל התניא (ליקו"א מט) בגונג לברכות שקדם קריאת שמע של שחרית:

כיון שעקרה של מצות קריאת שמע הוא הפסוק: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", לפיכך הקדימו לה תחלה את ברפת "יוצר אור" שבה מתארים אנו את גדלותו של הבורא יתברך המתבטאת בסדר הנהגת המלאכים העומדים ברום עולם ומשפחים את בוראם. אחריה מברכים אנו את ברפת 'אהבה רבה אהבתנו'; על אף גדלתם של המלאכים ועשייתם את רצון קונם באימה ובריאה, בכל זאת בחר ה' בנו כדי להשרות את שכונתו, ומתוך כך מויעים אנו להקרה אמתית במצות: "ואהבת את ה' אלקיך".

טעם נוסף לכך אמר הספא מבלבדוקא: כדי שנוכל לקרא את שמע כראוי - "ככונה, באימה, ביראה, ברמת וזיע" (שירע א"ח סא א) עלינו להתבונן תחלה בגדלות הבורא, "יוצר אור ובורא חשך... פועל גבורות, עשה חדשות בעל מלקמות" וכו'. התבוננות זו תעורר בקרבנו את אהבת ה', וכן נוכל לאחר מכן לקרא את שמע בהלכתה.

סקו לדרברים האמורים למד הספא וצ"ל מדרשת חז"ל (ליקוט שמעוני תהלים תשח) על הפסוק בתהלים (כח ה): "כי לא יבינו אל פעלת ה' ואל מעשה דיו" - "זו קריאת שמע, שהן קוראין יוצר אור". ובאר דבריהם הוא, שכדי לקרא קריאת שמע צריך תחלה להקדים את ברפת "יוצר אור" העוסקת כלה בתאור גדלות הבורא וסדר הנהגת עולמו, ולאחר שפובינים את פעלות ה' ומשתאים ממעשה דיו אזי נתן לקבל את על מלכותו בקריאת שמע (טעלי אורח).

ברוך שעשה לי נס במקום עניית אמן

המכתב המרגש שלפניכם התקבל לאחרונה במשרדי בני אמונים' מיהודי יקר שבמשך תקופה ארוכה זכה לשמש כ'גבאי אמן' בבית הכנסת שבו התפלל. הרי הוא לפניכם, בשנויים מתבקשים.

לכבוד ארגון 'בני אמונים' לחיזוק עניית אמן,

אחר מבוא השלום והברכה.

לפני כשנתים יצאתם בקריאה לצבור להתגייס למען הפצת מהפכת 'בני אמונים' בעולם ולשמט כ'גבאי אמן' בבתי הכנסת.

כיון שנושא עניית אמן היה קרוב ללבי מאד מימים ימימה, צדה המודעה שפרסמתם את עיני ומשכה את תשומת לבי. התקשרתי למשרדכם ומעבר לקו ענה לי יהודי חביב שלשאלתי הסביר לי את התפקיד; עליך לעמד בבית הכנסת שבו אתם מתפלל ולהציע בעדינות למתפללים להקטיב לברכותיהם ולהשלימו בעניית אמן.

השיחה הסתיימה בהסכמה כי אהררה בדבר. באותה תקופה היו הבקרים שלי פגויים למדי, והרעיון למלאם באלפי מצוות מה נשגבות נשא חן בעיני.

ביום שלמחרת התקשרתי טוב כדי לאשר את הצטרפותי. עד מהרה נשלח אלי שליח עם חמרי הסברה, פרטיסיים וגוד, ובבקר שלאחר מכן כבר השכמתי קום להתפלל פותיקיו, ומיד לאחר מכן התיצבתי הכן על משמרת.

כמו כל דבר חדש, בתחלה התקבל הרעיון בהסתייגות מה בקרב המתפללים. השתדלתי להסביר לזלם בניעומת את הענין, ובעזרת היותי דמות די מנרת בקהילתי הוסיפה ותרמה לכך שתוף כמה ימים כבר הייתי עמוס בעבודה.

כה, במשך תקופה ארוכה, בכל בקר הקדשתי שעות ספורות למען המצוה, פאשר אני חש ספוק עצום מאזי הריב הגדול שנפל בחלקי. גם צבור המתפללים הציף אותי באהדה ותודה. רבים מהם ספרו לי כי מאז ומתמיד רצו להקפיד על אמירת ברכות השחר באופן מושלם אך מחסום הבושה עמד בפניהם, וכעת שהוסר מחסום זה מרגישים הם תחושת ספוק נפלאה.

יכול הייתי להמשיך בפעילותי הענפה עוד זמן רב, אלא שבנסבות מסוימות, לאחר כשנה נאלצתי לעזב את מקום מגורי ולעקור לעיר אחרת שהיתה בעבורי זרה לחלוטין. על אף שבאפן אישי המשכתי להקפיד על אמירת ברכות השחר בחברותא גם במקום מגורי החדש, גלבי הצטערתי על ההפסד הגדול של זכוי הרבים, אך ההכרח לא יגנה.

במקום מגורי החדש פתחתי עסק מסים שלפי כל הנתונים אמור היה להצליח. היה זה תחום יחודי שפמה מבני משפחתי כבר עוסקים בו, והיו לי סבות טובות לחשב שגם אני אצליח בתחום.

אלא שפאמור הכתוב: "ובות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום", ככל שנקפו הימים התחלתי להפנים כי לא תמיד עולה החזון בקנה אחד עם המציאות. העסק נקלע לקשיים בלתי צפויים כמעט מיום פתיחתו, הלקוחות מעטו להגיע, והרוחים המאים להתפרץ החוצה גגדר חלום ודמיון.

לא ידעתי את נפשי. קויתי כי מדבר בקשיים בני חלוף וכי עד מהרה ההצלחה תאיר לי את פניה, אך מיום ליום נשברתי יותר ויותר.

היה זה באחד הערבים. אחי שיחה השיא את בנו בעיר הקדש ירושלים, וכן מצאתי את עצמי בשעת אחר-צהרם מאחרת עומד בפנתח בית הכנסת המקר והאהוב שבו התפללתי ששך שנים, מנסה למצא עשירי למנחה.

שלמחתי כי שכני לא שכחוני. הם נפפו לעברי לשלום והתענינו לשלומי ולשלום העסק החדש... השתדלתי לקאיר פנים לזלם, על אף שבתוף לבי חשתי בכאב צורב המאים להתפרץ החוצה. באמת... מה שלום העסק?

התפלה תמה. עמדתי לצאת מבית הכנסת לעבר האולם שבו עמדה החפה להתחיל בעוד זמן קצר, אלא שאף פגשתי את אחד מידדי הטובים, שלאחר כמה מלות התעניינת אמר לי:

"דע לה, כי פנה חמה במיחד שמורה לה בלבי על כך שהקשבת בכל בקר לברכותי וענית אמן אחרי. מאז שעזבת החלטתי להמשיך בכך עם חברותא, אך זכות הראשונים שמורה לה".

שמחתי שמע את המחמאה. נזכרתי בתחושת הספוק שלותה אותי באותה תקופה בלתי נשכחת. תחושה שנבעה מהעבדה כי בהשקעה מה קלה יכיתי לצבור מצוות מה רבות. ואז לפתע עברה בלבי המחשבה: הן זקוק אני לישועה, מדוע שלא אצל את ההזדמנות ואבקש על כך?

למתפללים שהגיעו בדקות שלאחר מכן לבית הכנסת צפה מחזה מענין ובלתי שגרת. בפנת רחבת הכניסה, באותו מקום שעמדתי בכל בקר במשך התקופה שבה שמשתי כ'גבאי אמן, עמדתי מצטנף, כשספר תהלים בדי, נושא תפלה רותחת לפני אבי הרחום שבשמיים כי יפתח לי את שערי ההצלחה, איר לי את דרכי ויציאני מאפלה לאורה. קשדקמות זוללות מעיני התחננתי כי בזכות האמונים' הרבים שאיתי לענות במקום הזה יזכני ה' בפונסה טובה וברוכה, בנשיאת חן ובסיעתא דשמיא.

המקשה, מה אמר לכם, היה מעבר לכל דמיון. בשבועים שחלפו מאז התהפך עלי הגלגל לטובה. בפנת פתאום החלו אנשים להתענין בעסק החדש, וכן הצלחתי בחסדי שמים לסגור כמה עסקאות טובות שפבו הרוחתי כסום נאה שאף כסה לי את רב החובות שצברתי בחדשים האחרונים.

ראיתי במאדע נס גלוי, ככביכול אומרים לי משמים: עשית למען כבוד שמים, פעת זכית בסיעתא דשמיא.

ואם אני הקטן זכיתי לישועה מה גדולה בזכות שאיתי את הרבים בעניית אמן, על אחת כמה וכמה אתם, בני אמונים, שאחראים למהפכה העצומה שחלה בשנים האחרונות במצוה זו, בנדאי תזכו לנסים ולנפלאות ותראו את טוב וחסד כל הימים. אמן.

ברכה וברך יקר,
ד. מ. ב.
גבאי אמן לשעבר.

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812-02 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש ו אדר תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 5:03 תל-אביב: 5:18 חיפה: 5:08 מוצאי שבת: ירושלים: 6:16 תל-אביב: 6:18 חיפה: 6:17 ר"ת: 6:55

פרשת תרומה

פיז וליבו שזין

תוכו כברו...

פעם התלוננו בפני הגאון מטשיבין – רבי דב בעריש וויזנפלד זצ"ל, על אחד ממקורביו שנוהג כלפי חוץ בפרישות יתירה, בענין כלשהו. רבי דב בעריש קרא לו והעיר לו על כך. השיב לו אותו אדם במאמר חז"ל: אוי לו למי שהעולם מסעין בו.

חשיב לו הרב מטשיבין: "ומה אני יגיד..". (כאומר הלא גם בי טועין) והוסיף: "אבל זאת אוכל לומר, שאני לא עשיתי אף פעם פעולה לצורך זה..."

שר התורה

איש אמת

על משגיח דלומז'ה - הגה"צ רבי משה רוזנשטיין זצ"ל סיפרו כי היה איש אמת בכל מאורו, וכבר בקלם כינוהו "איש אמת" כפי שמצאו בפנקס רשימותיו, שבו הוא כותב:

"קיבלתי על עצמי בלי נדר לבל להתנצל בשקר, אף שאבוא לידי בזיון גדול אסבול הבזיון ולא אתנצל בשקר ואודה על האמת". מטעם זה היו תלמידי הישיבה בלומז'ה נחשבים כאנשי אמת, היודעים שבלי אמת כלפי שמיא, כלפי הזולת וכלפי עצמו, אי אפשר לו לאדם לנצח.

מתוך מאמר

להזהר מן השקר...

כשהיו נערי בר-מצוה מגיעים לביתו של הגראי"ל שטיינמן שליט"א לבקש ולשמוע ממנו באיזה נושא כדאי להם להתחזק עם כניסתם לקבלת נועם עול תורה ומצוות, היה מציע להם בדרך כלל לקבל על עצמם להזהר משקר.

והיה הגראי"ל אומר: "קבלה זו קשה ביותר עד שכמעט א"א לעמוד בה. הלא כמה פעמים אדם אומר כלפי חוץ אחרת ממה שחושב בלב, ולעיתים משקר אפילו את עצמו. אם יתבונן בכל מה שאומר ועושה, יראה כמה שקר יש בו..."

רבי אהרן לייב

להיות אמיתי עם זולתו. שיהיה תוכו כברו. פנימיותו כפי שמראה בחוץ! נלמד מהפסוק: "וציפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו" (פרק כה-יא)

ודרו חז"ל: "מבית ומחוץ תצפנו" – אמר רבא, כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו, אינו תלמיד חכם. אבוי ואיתימא רבה בר עולא אמר: נקרא נתעב, שנאמר (איוב טו): "אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה" (יומא עב:)

מובא בספר מעלות המדות: דעו, כי מעלת התמימות היא מעלה גדולה ויקרה שכל מי שהולך בתמימות, הקב"ה בוחר בו ובשירותו כענין שנאמר (תהלים קא-ו) "הולך בדרך תמים הוא ישרתני". וכן ציוה משה רבינו ע"ה על עסק התמימות, כענין שנאמר "תמים תהיה עם ה' אלוהיך". גדולה מעלת התמימות שכל מי שהולך בתמימות בכל דרכיו, זוהר ויושב במחיצתו של מקום... וכן מצינו ביעקב אבינו שנהג עצמו במדת התמימות...

וביאר החפץ חיים (בספרו שפת תמים פ"ז) מהי תמימות? שידבר אדם דבריו בלא רמאות, ומשאו ומתנו בלא רמאות ופיו וליבו יהיו שוין. שכל מי שהוא אחד בפה ואחד בלב אינו נקרא תם אלא נקרא חריף ורמאי בלי ספק, כענין שנאמר (משלי יב-כ) "מרמה בלב חרשי רע". וכל מי שהולך בתמימות, הקב"ה מסייעו במעשה עבודתו ומתמים דרכיו כענין שנאמר (שמואל כב-כו) "עם חסיד תתחסד..." עכ"ד הח"ח.

בזה כידוע, היה ההבדל התהומי בין יעקב שנהג בתמימות כמש"כ "ויעקב איש תם"... לבין לבן הארמי שנהג בשקר וברמאות... היה מי שמצא לכך רמז נאה בפסוק "והיה העטופים ללבן והקשורים ליעקב" (בראשית ל-מב), וכך ניתן לדרוש בדרך צחות:

"והיה העטופים ללבן" - לבן הארמי היה "עוטף" כל שקר שלו בלשון חלקלקה. כך דרכו של שקרן. כדי להבין מה באמת הוא מתכוון צריך "לקלף" את העטיפה החיצונית. כלפי חוץ אומר ליעקב: "הן לו יהי כדברך". אך בלבו פנימה רוקם הוא מאה רמאויות כנגדו.

ואילו "הקשורים ליעקב" - אצל יעקב כל מילה שיצאה מפיו קשורה היתה ללב פנימה, כמו שפירש רש"י: כלבו כן פיו. מי שאינו חריף לרמות קרוי תם."

עלון "איש לרעהו" פרשת תרומה הוקדש לעילוי נשמת מרת חיה שפרה ע"ה בת ר' יהודה יעקב ז"ל

נלב"ע ד' אדר, ת.נ.צ.ב.ה.

הוקדש ע"י בנה ר' פנחס הלוי דייודמן ומשפחתו שיחי' (מאנסי, ניו יורק)

זכות גדולה ומעלה נשגבה להפריש מהממון והנכסים לצרכי צדקה!

נלמד מהפסוק: "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה" (פרק כה-ב)

ידועה קושיית המפרשים: מדוע כתבה תורה בלשון "ויקחו" ולא בלשון "ויתנו"? ותיירץ הגרי"ד סולובייצ'יק זצ"ל (בספרו בית הלוי) כי לאמירתו של דבר, מה שיש לו לאדם בממונו הוא רק אותו חלק שנותן למצותו. ויתכן שיהיה לו לאדם ממוון הרבה, אין זה נחשב ממוון שלו אלא רק "מופקד" אצלו. ורק מה שנותן לצדקה זהו שלו ממש וכדברי חז"ל (ב"ב יא) על מונבז המלך, עיי"ש. נמצא איפוא, שהנתינה היא בעצם לקיחה לעצמו ומתאים הלשון "ויקחו".

ידועים דברי חז"ל (כתובות סח. ב"ב י:): "כל המעלים עיניו מן הצדקה, הרי זה כאילו עובד עבודה זרה!" והדברים מופלאים: מה שייכות ישנה בין מי שמעלים עיניו מלתת צדקה לעובד עבודה זרה רח"ל, הרי כידוע, ע"ז היא אחת משלוש עבירות חמורות שיהרג ואל יעבור היתכן להשוות ביניהם?!

אלא הביאור בזה הוא, מתוך שאדם יתבונן בעצמו, מדוע מעלים את עיניו מלתת צדקה לעני, הרי לא מבקשים ממנו לתת חלק גדול מרכושו, אלא בסך הכל כמה פרוטות שאפילו לא ירגיש את חסרונו ומה מונע אותו מלתת?

אלא בהכרח, משום שחסר לו באמונה בהשגחת הש"ת על כל בראיו, שכן אם היה מאמין ומרגיש בכל רגע שהקב"ה נותן לו חיים, בריאות וכסף, ושהכל ברצונו. אם הקב"ה רוצה יש לו ואם אינו רוצה אין לו. אזי לא היתה חודרת ללבו מחשבה כזו להמנע ממצות נתינת צדקה לעני. כאילו יש איזשהו כח נוסף ח"ו שיכול להועיל לו וממילא יכול לוותר על זכות מצווה זו.

זאת ועוד: אם היה שלם באמונתו, היה מאמין במה שכותב הרמב"ם (מתנות עניים פ"י ה"ב): "ולעולם אין אדם מעני מן הצדקה ואין דבר רע ולא היוק נגלל בשביל הצדקה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום". ואדרבה, עוד מרוויח מנתינתו כדברי חז"ל (כתובות סו:): "מלח ממון חסר" שאם רוצים 'למלוח' את הממון - לשמר אותו, יש לחסר ממנו - לתת צדקה וככל שנותנים יותר, מקבלים יותר.

אלא מכאן, שכאשר בא עני לפניו ומבקש כמה פרוטות, לא יותר, ומרגיש שקשה לו מאד לתת כי מחשב שמא יחסר לו, הרי זה אומר שפשוט אינו מאמין בדברי חז"ל הנ"ל, ובהשגחת הש"ת עליו, ומובנת השייכות לעבודה זרה.

כתב רבינו יונה ז"ל (באגרת התשובה): "אמנם הגזל מן העבירות החמורות, אך עון המעלים עיניו מן העני קשה מעון הגזל, שנאמר (יחזקאל טז-טז) "הנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה ולבנותיה ויד עני ואביון לא החזיקה", ואעפ"י שאנשי סדום היו אנשי חמס, בכ"ז ראש עוונם היה שלא החזיקו יד עני ואביון.

כ"ק האדמו"ר מסאטמאר - רבי יואל זצ"ל, נהג שכאשר השמיע דרשתו, חילק בימים מסויימים, מיני מזונות לבאים. כשנשאל על כך השיב בדרך צחות, כי המשנה (בתחילת מסכת ביצה) פותחת: "ביצה שנולדה ביום טוב, בית שמאי אומרים תאכל, ובית הלל אומרים לא תאכל". ופירש רש"י: לא תאכל - בגמרא מפרש טעמא. מדוע לא פירש כך גם על דברי בית שמאי שקדמו לדברי ב"ה שגם טעמם מפרש בגמרא?! אלא מכאן, שכאשר אומרים ליהודי "תאכל" אין שום קושיה ואין צורך לפרש מדוע, ורק כשאומרים "לא תאכל" צריך להסביר מדוע לא יאכל...!

הגרא"ל שטיינמן שליט"א מלין על כך שישנו בעלי ממון רב שאין להם את הדעת לעשות בכספם מעשי צדקה, ובכך לגנוז לעצמם שכר לנצח, ותחת זאת שומרים לעצמם ומאבדים אותו בענין רע. או שמבזבזים אותו להבל ולריק.

וכדוגמא לכך, סיפר על עשיר שבחצר ביתו יש לו בריכה גדולה לדגים, ובאמצעה יש מפל מיוחד של מים ומכשיר המסתובב לנקות את המים... לצורך מה כל הדברים הללו! בסופו של דבר, הוא נתפס על מסחר בלתי חוקי. עד היום המכשיר הוא ממשיך להסתובב ולנקות את המים לדגים, ואילו הוא יושב לו בבית הסוהר...

לשמה את העניים...

כ"ק האדמו"ר מראדז'ין - רבי יעקב אריה גוטרמן זצ"ל היה מקבל עניים ונשברי לב בחביבות רבה. הוא היה מקשיב לאנקתם מברך ומשיא עיצות עד שהרנין ליבם. לאנשים מחוסרי אמצעים היה מפזר מעות מהכספים שהעניקו לו חסידיו, ביד נדיבה.

החסידים שראו בעליל איך מופשט הרבי מגשמיות, תהו על מעשיו והרהרו: מה לו לרבי ולמטבעות של זהב שערכן רב, בשעה שאין הוא מכיר צורת מטבעו?

פעם, כשמסר לו יהודי פדיון כסף, לקח רבי יעקב את המטבעות, הביט בהם ואמר: "מטבעות אדומים אין כאן, מוטב שתתן לי אדומים..." שאל הלה: "רבי, האדומים הם של זהב וערכם רב, ומה לו ולסכומים גדולים כאלו?"

החזיר לו רבי יעקב: אני אינני זקוק לכסף, מחלק אני את כל המטבעות אשר אני מקבל לעניים, אבל הם, העניים, כמה שמחים כשאני נותן להם מטבעות אדומים..."

מרבצי תורה מעולם החסידות

לחנך שאין מסרבין לצדקה...

לעתים קרובות נהג הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, למרות יומו העמוס בתורה, לשבת ליד ערמות של בקשות לצדקה שהגיעו בדואר, ולהכניס למעטפות שנשלחו לבקשות, סכום מסויים בכל אחת מהן. תמיד בדק בפנקסו מה היתה תרומתו האחרונה לאותו אירגון, כדי שלא יפחות מתרומתו הקודמת.

צנצנת גדולה היתה בביתו, גדושה במטבעות. טרם צאתו לאירוע ציבורי, נהגה הרבנית להוציא מן הצנצנת חופן מטבעות ולתיתו לבעלה כדי שיוכל לתת משוה לכל מבקש, בו יפגוש בכניסה.

בדרך כלל, לא סרב רבי משה אף פעם לבקשת צדקה אפילו אם ביקשוהו כמה וכמה ילדים בבית הכנסת לאותה מטרות... נענה רבי משה והעניק משוה לכל אחד מהם. הוא עשה זאת לשם חינוך, כדי שילדים אלו ילמדו שאין מסרבין לצדקה, וכאשר יגדלו, יהיו גם הם נמנים על הנותנים...

רבי משה פיינשטיין

רק לא "משומד"...

הצדיק רבי שמואל מקמינקה זצ"ל היה מפזר כל כספו לצדקה. פעם בא לביתו מן הדרך והביא עמו כסף רב שקיבל מחסידיו. אך מייד שלח לחלק לעניים עד הפרוטה האחרונה. רטנה בתו: לכולם אתה מפזר ולנו אינך מותיר פרוטה לפרוטה, היתכן?!

שאל אותה רבי שמואל: "מה את מעדיפה שאבא שלך יהיה רבי או משומד? "משומד" - צעקה הבת - "חס וחלילה!" "והלא כך חז"ל אמרו" - השיב לה - "שכל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודה זרה!"

ממעשה"י

"מיצוה זו שלי"...

פעם הלך הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל בליווי הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל בסמטאות ירושלים. לפתע ניגש אליו יהודי אביון וביקש צדקה. מישש רבי אריה בכיסו ולא מצא... ביקש מרבי אברהם שיואיל להלוות לו עשר לירות...

השיב לו רבי אברהם: "מדוע להלוות? הנני נותן לך את הכסף ועשה בו כטוב בעיניך..." סרב רבי אריה ואמר: מצוה זו שנזדמנה לידי נתייבתי אני לעשותה ואינני מוכן להחמיצה כלל וכלל!"

איש צדיק היה

זכות גדולה לגבות מעות מן הציבור לצרכי צדקה!

נלמד מהפסוק: "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" (פרק כה-ב)

לומדים המפרשים רמז מכאן אף למגביות לצרכי צדקה שמצווים ישראל, כיצד עליהם להתרים את הציבור, דאף כי אמנם הנותן בעצמו מעות לצדקה אינו צריך ליתן דוקא לשם המצוה, אלא גם אם הפריש מעות לצדקה על מנת שיחיה בנו "הרי זה צדיק גמור" (פסחים ח.), מכל מקום, הגובה מן הציבור, עליו לעשות כן לשם שמים ולא להנאתו האישית. הוא שנאמר "ויקחו לי תרומה" – לי לשמי.

אמר החפץ חיים שלהתדפקות העניים והנצרכים על בתי התורמים ישנה משמעות חינוכית ומוסרית עמוקה, שכן הגביר צריך לראות לנגד עיניו מראה של עני המעורר בו את הרגשות והמודות התרומיות, וזה חינוך גם לכל בני ביתו. שאם לא כן, מניין ידע הדור הצעיר על קיומה של מדת החסד אם לא יראו בעיניהם במראה האורחים, אשר הוריהם עומדים לשרתם ולהעניק להם, והכיצד יוכלו להתעורר אי-פעם להתרים אם לא יווכחו לראות בדלותו וצערו של העני.

ידועה אמרת חז"ל: "גדול המעשה יותר מן העושה" (ב"ב טו.) וכל כך למה? יתכן לבאר משום שהצער והקושי שנתקל בו המתרים בבואו להתרים את עשירי העם, קשה ביותר, ופעמים הבזיון והבושה שמקבל המתרים, עולים על כולנה. וזה כשלעצמו יכול לרומם ולזכך את המתרים לכפר עוונותיו ולהעלותו לדרגה נשגבה.

ועד כדי כך, שכ"ק המהרי"ד מבעלזא זצ"ל היה רגיל לומר: "אדם שהולך לאסוף כסף עבור נצרכים בארבע קצוות העיר, הרי זו סגולה שיתכפרו לו עוונותיו, ואפילו העבירות החמורות ביותר!"

וכך נהג למעשה הגה"צ רבי הירש פאלי זצ"ל שכאשר התרים לצדקה וטרקו לו את הדלת בפניו, והביזיון היה מכאיב. ביקש לחזור שוב לאותה דלת... וכשניסו להניאו בטענה שמלבד בזיונות לא יקבל שום כלום, טען: "אבל אני רוצה את כפרת העוונות". וחזר לדפוק באותה דלת, אך זו לא נפתחה. או-אז הפטיר: "יש לי צער שכנראה מן השמים לא מזכים אותי בכפרת עוונות..."

וכך אירע עם אברך שהתרים לצדקה, ועבר בזיונות גדולים. עד שנכנס לביתו של הרב שמואל צבי קובלסקי זצ"ל, שהחל לנחמו ולדבר על ליבו, וכך אמר לו:

"עליך לדעת, שלא כולם נותנים. לא כולם נענים. לא כולם מבינים את נחיצות הדבר. יש הפוטרים עצמם בנקל... ועליך לדעת שבשמים רואים את הקשיים ואת הביזיונות, וצופנים בעבורך שכר שאין לשערו. צריכים לדעת שהמטרה מצדיקה לדבוק בה למרות הקשיים והביזיונות". והוסיף הרב קובלסקי לעודדו ולחזקו בדברים ולאחר מכן העניק לו סכום הגון כדי לפצותו על אכזבתו. ונפרד ממנו בחום.

אותו אברך לחץ ידו בהכרת טובה ואמר: "לאמיתו של דבר, היתה זו הדלת האחרונה שחשבתי לנקוש עליה. לאחר הכשלונות הקודמים החלטתי שאני שב הביתה "מרים ידיים" ונכנע. אתם הפחתם בי כוחות מחודשים נטעתם בי חיות!"

ומעשה באברך שהיה זקוק לישועה גדולה בביתו, וניגש לשאול את הגראי"ל שטיינמן שליט"א מה הוא יכול לעשות כדי לזכות בישועת ה'?

השיב לו הגראי"ל: אם תסייע במסירות מיוחדת להחזקת תורה, תזכה לישועה מיוחדת, ואם אין לך בעצמך תקיים "גדול המעשה יותר מן העושה".

הכיבוד הגדול ביותר...

בעיני כ"ק האדמו"ר מצאנז – רבי חיים הלברשטאט זצ"ל היה העיסוק באיסוף לצדקה, האושר הגדול ביותר עלי אדמות. לכן ביקש, באהבתו הגדולה לכל יהודי, להטעים גם את זולתו מהתענוג הנפלא הזה...

וכך אירע, שכאשר נשא הרי"צ מזולינא זצ"ל את נכדתו של רבי חיים, ביקש ממנו הרבי לצאת ולאסוף כסף לצרכי צדקה. תמחו עליו האנשים: חתן בשבעת ימי המשתה, לבוש כמלך, ילך לקבץ נדבות?

השיב להם רבי חיים: את החתן יש לכבד בכיבוד הגדול ביותר, וכי יש לכם כיבוד יותר נשגב מאשר האיסוף לצרכי צדקה?!

"הלא הקב"ה יבכה איתו"...

סיפר הגאון רבי רפאל קוק זצ"ל מטבריה: פעם אחת, כאשר התגוררתי בירושלים, והיה זה בערב סוכות בשעת הדחק, כשהכל לחוצים לסיים את ההכנות הרבות לחג, נכנס אל ביתי הרב מטפעליק הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל, וזירז אותי להצטרף אליו לצרכי מצוה בדחיפות רבה...

מה קרה? נודע לו על תלמיד חכם פלוני מעולה וצנוע שביתו ריקס מכל, אין להם מה לאכול בחג. דחק בי הרב מטפעליק: "בוא מהר ונאסוף איזה סכום בשבילו שיהיה לו לצרכי החג".

הגבתי במבוכה: "עכשיו ברגע זה? הרי עדיין לא הספקתי לבחור לעצמי ערבות כשרות ולהשלים לקשט את הסוכה אולי קצת יותר מאוחר"...

אך הרב מטפעליק לא הניח לי הוא קרא בהתרגשות: "יכי איכפת לו להקב"ה אם לא יהיה לנו ארבע מינים מן המובחר? הרי אפילו לא יהיו לנו כלל, חזקה על אנשים שכמותינו כי נקיים את המצוה בשלימות... נבוא אל בית הכנסת ונברך על אתרוג ולולב של אחרים... אך אם אותו עני בן-טובים, ישב בסוכה רעב ויזיל אפילו דמעה אחת בלבד, הלא הקב"ה יבכה ביחד איתו!"

כששמעתי זאת, עזבתי מיד את כל עיסוקי, והלכנו בצוותא לחזר על פתחי עמך בית ישראל להשיג כספים עבורו.

מריצי תורה מעולם החסידות

להתרים בכל מצב...

הצדיק רבי נחום מהורודנא זצ"ל, מעולם לא מנע רגלו מלרוץ ולהתרוצץ מבית לבית כדי לאסוף צדקה לעניים. גם בגשם ובמטר, בקור ובקפאון. גם באישון לילה ואפילה. גם כשהיה חלש ביותר, הלך כשעשישית בידו וכיתת רגליו להתדפקות על הדלתות לצרכי צדקה...

פעם ראו אותו כשראשו עטוף בצעיף מתחת לכובעו ושאלו אותו, מה קרה שראשו עטוף בצעיף?

אמר להם רבי נחום: "כאב גדול אחז אותי, ראשי ולבי עלי דוי, ויצו עלי הרופאים לבל אצא החוצה יום או יומים, לבל אתקדר בלכתי בימי הקור ברחוב. אך ביודעי את החסד הגדול שעשה הקב"ה עמדי, ונתן לי חיים. היאך לא אודה את השי"ת כי לעולם חסדו, לרחם על משפחות עניות, שילדיהם הקטנים מבקשים לחם ולרש אין כל, על כן עטפתי את ראשי בצעיף חם, כדי שאוכל להמשיך וללכת לאסוף כסף צדקה לעניים".

תולדות מנחם

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו - סיפורים בני זמננו

אני?! ביזנס?!

הרבה זמן אני מתלבט אם לכתוב לכם את הסיפור שלי - אתם הראשונים שאני מספר להם זאת!

* * *

במשך שנים רבות שימשתי כחזן בשבתות ובחגים באחד מבתי הכנסת ביישוב מגורי. בראש השנה גם נעשיתי הבעל-תוקע. הייתי מרוצה, והנחתי שגם שולחי מרוצים.

פעם נעשיתי צרוד - דבר שיכול לקרות לכל אחד. חיפשתי ממלא-מקום מתאים, והוא נטל את התפקיד עד שהקול שלי יחזור לעצמו.

ביום בהיר ניגש אלי גבאי בית הכנסת, ומתחיל לדבר אודות כך שבעצם יש לו חזן חדש. **והאם תהיה מוכן לפנות את המשרה?** הסברתי שעזבתי רק עד שהקול יחזור אלי. שאני אוהב את התפקיד, אוהב את קהל המתפללים, ובהחלט מרגיש קשור למקום!

אבל הוא היה החלטי.

הבנתי שהוא לא שואל שאלה, אלא מציב בפני דרישה. בלתי מתפשרת...

קלטתי מהר שאת הנעשה אין להשיב. הדבר היחיד ש"ארוויח" אם אנסה לעשות מהסיפור עסק, זה שתפרוץ מחלוקת.

ניסיתי להבין על מה ולמה, אך סימני השאלה נותרו בעינם. עזבתי את התפקיד וכל מי ששאל אותי מה קורה, השבתי לו [בקול צרוד] הרי אני צרוד!...

* * *

'הימים הנוראים' הלכו וקרבו. היה ברור לי שאמלא את משרת הבעל-תוקע, שהרי גם מי שצרוד יכול לתקוע!

אבל התברר שטעיתי.

רציתי לתקוע כמידי שנה בשנה. הקהל כולו רצה שאמשיך לתקוע. אבל הגבאי חיפש מישהו אחר.

זה כבר היה יותר מידי. אבל כדי לא לעורר מחלוקת השתמשתי באותו תירוץ - שכאן אמנם היה פחות קולע... - "אני צרוד".

* * *

התיישבתי מול עצמי וההרגשה הייתה נוראית. הגבאי החליט "לזרוק אותי" ואין לי מושג על מה ולמה. במשך שנים ארוכות אתה משקיע במקום, שמח בו, משוכנע שכולם שמחים בך, אוהבים אותך - ופתאום כזה בום! תסתלק. בלי שום הסבר.

הוגעתי את מוחי לחשוב היכן טעיתי? מה עשיתי לא טוב? אך לא הצלחתי למשש ולו קצה חוט לתעלומה. הגבאי מצדו לא ניפק הסברים, רק עשה הכל להשיג ולשבץ בעלי תפקידים אחרים.

מאחר שלא הצלחתי למצוא הסבר מניח את הדעת, אמרתי לעצמי: הקב"ה זימן לי את ההרגשה הנוראית הזו, כדי שאבין עד כמה אסור לאדם לבטוח במקום שלו, במעמד שלו. לזכור

תמיד, אבל תמיד, שהכל מאתו יתברך ויש לבטוח רק בו. כי ברגע אחד עשוי כל מעמדך להתערער - ואפילו לא יספרו לך על מה ולמה! [אמנם, ברגע של צחות-הדעת חשבתי שאולי הכל מתרחש כדי שיהיה לי סיפור לכתוב ל'איש לרעהו'...]

* * *

ראש השנה.

היום בו מחלקים את התפקידים לכל שבעת מיליארד הברואים בעולמנו.

התעוררתי לפנות בוקר. התיישבתי ו...פשוט בכיתי.

התפללתי לקדוש ברוך הוא: "אני מבין שאתה מעמיד אותי בניסיון - אנא עזור לי לעמוד בו! אני מקבל על עצמי לא לרמוז לאף אחד - אפילו לא לאשתי - שמי שסילק אותי היה הגבאי ולא הצרידות. עזור לי קבל את יסורי באהבה.

במהלך עשי"ת החלטתי לגשת שוב לגבאי ולנסות לברר על מה ולמה? להפתעתי חשף סוף סוף את האמת: אתה עושה 'ביזנס' על חשבון בית הכנסת!

אני?! ביזנס!! על מה כבודו מדבר?

מסתבר שהממלא-מקום שהשגתי חשב משום מה שאני "עושה קופה" וקוצר "עמלות" על חשבוננו. כלומר, שאני לא באמת מעניק לו את כל מה שאני מקבל. מאחר שהוא מסוג האנשים שלא חושבים היטב לפני שמוציאים מילים חסרות אחריות מהפה, הלך ושיתף את הגבאי בדמיונותיו...

חמתו של הגבאי בערה בו. הוא לא בירר כלום, אלא החליט על אתר לסלק את הנצלן שעושה 'ביזנס' על חשבוננו - -

אי אי אי, לא בכדי נמשל לשון-הרע בתהלים ל"גחלי רתמים" שנדלקים בקלי קלות, אך לוקח 12 חודשים לכבות אותם!

אז סוף סוף לפחות ידעתי במה אני "מואשם". שמחתי שלא נמצאה בי אשמה אמיתית, ושעברתי את הניסיון בשלום - בלא להיכשל בלשון הרע ולעורר מחלוקת.

לא חלפו ימים מועטים והזמינו אותי לשמש כחזן בבית כנסת אחר, **שמכל הבחינות עדיף על בית הכנסת הקודם!** לשנה אחרת, אף חזר אלי הגבאי של ביהכ"נ הראשון וביקש שאבוא לתקוע אצלם...

* * *

שלוש תובנות מעשיות עולות בראשי בעקבות הסיפור: (א) גבאי / מנהל יקר! לעולם אל תשפוט עובד בלא לבדוק את המקרה לעומקו. אל תפטר אדם בקלות, כי ב"דיני נפשות" עסקינן! (ב) לך "מפוטר" יקר אומר: קבל דין שמים באהבה. מי יודע איזו גזירה חמורה יותר התבטלה מעל ראשך! זה רק ניסיון - וסוף הכבוד לבוא! (ג) רבותי, 'לשון הרע' הורגת. כפשוטו. אז אנא. אנא!

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

כאיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 194 | שנה ד' | פרשת תרומה | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

למלאות חורים בקרשים

ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. (תרומה כו, טו) איתא בגמ' בשבת קב, ב' דכותה גבי משכן - שכן קרש שנפלה בו דרנא - מטיף לתוכה אבר וסותמו.

והעיר רבנו שליט"א: צע"ק למה צריך לסתום הנקב ואיזה פסול יש אם ישאר הנקב? ועיין במקור ברוך ח"א סי' כט'.

עוד יל"ע למה לא עובר בל תוסיף במה שמטיל אבר שהוא מין נוסף שלא נאמר? ואולי כיון שמכניס בתוך העץ ואינו בפני עצמו אין בזה משום בל תוסיף.

עוד העירו למה בזה לא שייך הסברא של אין עניות במקום עשירות ואין להטיף לתוכו אבר? ובכלל קשה איך יתכן שנפל בו דרנא ונעשה נקב הרי גם היה מצופה זהב כדכתיב בקרא שמות כ"ו כ"ט וכי דרנא אוכל בזהב? ולפמש"כ באילת השחר פרשת תרומה [כ"ו כ"ט] דציפו זהב רק בצדדים

המגולים ולא במקום שנגעו הקרשים זה בזה, אתי שפיר. והנה השפת אמת שבת שם הקשה דלכא' קרש שאכלה בו תולעת צריך ליפסל כמו שאמרו בעצי המערכה מדות פ"ב מ"ה?

ונראה ליישב קושייתו דאם מתחלה היה עץ עם תולעת ודאי לא לקחוהו, וכאן מיירי שאח"כ נפל בו נקב ע"י תולעת. (אילת השחר שבת שם).

ציפוי הקרשים

"ואת הקרשים תצפה זהב" (תרומה כו, כט) לא מפורש כמה עובי הציפוי (רמב"ן להלן לח, כא כתב שלא יודע ציפוי כל כלי כמה זהב יש בו). אפילו אם היה ציפוי מועט, מ"מ בחישוב הכולל כל צדדי הקרשים, היו צריכים להוסיף כמה ס"מ באורך ורוחב המשכן. ולא נזכר מזה בשום מקום. ולא נזכר שגרדו מעובי הקרשים בשביל הציפוי (והעירו, שלא ציפו בין קרש לקרש אלא בצד החיצוני).

מחיצת הפרוכת

תוס' זבחים נה, ב' תימה לי אחורי הכפרת היאך יכול לשחוט הא אינו יכול לראות שם פתח אהל מועד דרך חלון דלפר בר דהא איכא שני פרוכות בין היכל ובין קדשי הקדשים ובפרוכת לא היה שום פתח אלא אחת פרוסה מן הדרום ואחת מן הצפון. והביא רבנו דבקרן אורה כתב דפרוכת הוי כמו וילון דאינו מפסיק, אמנם ע"י בחידושי מרן ר"ז צ"ל על יומא שכתב דפרוכת של קודש הקדשים דין מחיצה עליה ולא נעשית רק לצניעות ושפיר מפסקי.

ולכא' יותר מזה י"ל דהנה בבית שני עשו ב' פרוכות משום ספק היכן מקום הפרוכת ונמצא דפרוכת אחת היא מיותרת ממ"נ,

וא"כ פרוכת הזו הרי לא נעשית לצניעותא ושפיר מפסקת בין היכל לאחורי קודש הקדשים שלא יוכלו לשחוט שם.

וע"י אילת השחר ב"ב דף ג' ע"ב שהעיר רבנו האיך היה מותר להוסיף פרוכת שניה הא בעינן הכל בכתב, אלא דראה בתוס' יומא דף נ"א ע"ב מבואר דשניהם דין מחיצה אחת להם. (אילת השחר זבחים שם)

עלינו לחיות בהרגשה שאנו מלאי חסד שאחרים גומלים עמנו

"ויקחו לי תרומה" (תרומה כה ב) הביטוי ויקחו לי אומר דרשני, וכי הקב"ה זקוק לתרומה והרי לה' הארץ ומלואה? ואכן לדברי שפתי חכמים שאלה זו הביאה את רש"י לפרש שכוונת לי היינו לשמי.

אולם עדיין יש להבין, אומר מרן רבנו שליט"א בספרו ימלא פי תהלתך (עמ' קיג) מדוע אפוא לא נאמר כאן בפירוש לשמי?

ויש לומר שבאו כאן ללמדנו יסוד גדול וחשוב. כל המצוות שאדם מקיים, וכן כל מה שהוא עושה נעשה בכוחו של הקב"ה, כי הוא הנותן לו כח ומסייע לו בפועל בעשיית כל דבר, וכל זה חסד הבורא שמצד אחד נותן לו את הכח לעשות את מעשי המצוות, ועם זאת מחשיב את המעשים האלה כאילו נעשו על ידי האדם למען הבורא, וכמו שאמר

דוד המלך ע"ה דברי הימים (א כט) כי ממך הכל ומידך נתנו לך, לכן נאמר כאן "לי" ללמדנו שבשמים נחשב כאילו האדם נתן לה' אף על פי שלאמיתו של דבר הכל שלו, ומידו נתנו לו.

הנהגה נאצלת זו של הקב"ה חייבת לשמש לנו דוגמא להנהגתנו עם הבריות, שכן נצטוונו להידבק בדרכיו וכיון שלמדנו כאן על מידה ממידותיו יתברך עלינו להשתדל ככל האפשר ללכת בדרכו.

בעבר היה מצוי מאד שתלמידי חכמים שהיו מוטרדים בכל מיני ענינים היו נענים ברצון ונותנים את כל כוחם למען הכלל והפרט, ועם כל זה היו נותנים לציבור את ההרגשה כאילו מקבלי הטובות מהם הם המיטיבים עמהם, כאמור זוהי דבקות בקב"ה והליכה בדרכיו.

עלינו ללמוד מהם ללכת בדרך זו ולחיות תמיד בתחושה שאנו מלאי טובה הנעשית עמנו על ידי אחרים ולא לחשוב כל העת שכולם חייבים לנו (ילקוט יוסף לקח)

ושכנתי בתוך כל אחד ואחד

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". באחד השנים במוצאי שבת קודש פרשת משפטים שח רבנו לתלמידו: "הנה כעת נגמרו ימי השובב"ם, תיקנו את הצריך תיקון, והלבבות מתוקנים ועכשיו אפשר לזכות לושכנתי בתוכם וכדברי חז"ל שהביא האלשיך "בתוכם של כל אחד ואחד".

משיחה לכפורת

"ועשית כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה" (תרומה כה, יז) שח רבנו: חתני הגאון ר' זאב ברלין שליט"א שאל אמאי לכפורת לא עשו

משיחה רק לארון. ואילו בכיור וכונו עשו לשניהם משיחה, (עי' בקובץ נר לאחד פר' תרומה מש"כ הגר"ז שליט"א)

ונראה דהכיור אף ללא הכנו נחשב לכיור, משא"כ הארון ללא הכפורת לא הוי ארון וכן הכפורת ללא הארון אינו כלום לכך די במשיחה של הארון בלבד. (צדיק כתמר יפרח)

יחד עם כל בית ישראל מערכת "כאיל תערוג" מבכה את פטירתו של מרן הגאון רבי יעקב אלדשטיין זצ"ל

זכינו שהגליון היה עולה על שולחנו מידי שבוע בשבוע, וציין הרבה פעמים את חשיבתו ומעלתו, ושאבנו ממנו עידוד רב עד למאוד.

וזכינו בליל א' חשוון תשע"ו להיכנס אליו, וסיפר לנו על היכרותו הראשונה עם מרן רבנו יבדלח"ט. היה זה בעת שאשתו הרבנית ע"ה היתה לפני לידה והיתה בסכנה גדולה ואושפזה בבית חולים ליד כפר סבא. הגר"י זצ"ל שאל שם אנשים אם יש כאן אדם גדול אשר גר בסביבה, שאפשר לקבל את ברכתו ולהתייעץ עמו בדרכי הטיפול. ואמרו לו שיפנה לרבנו שליט"א אשר כיהן באותה העת כראש ישיבת כפר סבא.

הגר"י זצ"ל הגיע לשיבה בסוף סדר א', וראה את יבדלח"ט רבנו מוסר שיעורים לתלמידים כשהוא עטור בטלית ותפילין, ועסקו אז בתוס' בבא בתרא י"ג ע"א בענין פרו ורבו. אחר השיעור דיבר הגר"י עם רבנו שליט"א, ורבנו בירכו ונתנו לו עצה. מיני אז היה הגר"י מגיע הרבה פעמים ביחידות לכפר סבא לדבר עם רבנו ואח"כ בבני ברק.

בהזדמנות אחרת, (שמחת הווארט של בנו רבי יוסף שלמה עם נכדת רבנו תח"י בת הגר"י ברלין) הוסיף מרן הגר"י זצ"ל וסיפר, שבאותה העת שהיה טרוד במחלת אשתו, והרגיש שאינו מתעלה בלימוד כ"כ, הוא שאל את רבנו עצה לזה, והציע לו רבנו: "תפתח ישיבה ואז תצטרך למסור שיעורים מידי יום, כך יהא לך מחייב להיות שקוע בלימוד בלי הפסק". ואכן כך עשה, בזכות עצה זו הקים הגר"י את ישיבת 'השרון' שהעמיד בה תלמידים עשרות בשנים. בבסיסו הישיבה סיענו מרן החזון איש והגרא"א דסלר.

כשמע רבנו שליט"א על פטירתו היה שרוי בצער גדול מאוד, שלא נראה עליו כבר כמה שנים.

ועל יתר שאר הענינים ועל קשרי מרן הגר"י עם יבדלח"ט מרן רבנו שליט"א בעניני הכלל והפרט, נצטרך למאמר גדול וארוך ועוד חזון למועד בל"נ.

ת.נ.צ.ב.ה

"ועשו לי מקדש" ופרש"י לי לשמי. הנה משנתו של רבנו שליט"א בענין טהרת הלב רבה היא עד מאוד, והיא יסוד גדול במשנתו, ונביא כאן כמה ענינים לעורר הלבבות לזה.

הצלחה מופלאה

רבנו שליט"א אמר שהוגה הרעיון של "אבות ובנים" היתה כוונתו מאד טהורה וקדושה לשם שמים, לכן הדבר הצליח באופן מופלא ביותר בכל העולם.

ועוד סיפר על אחד שהוצרך לעשות משהו ציבורי, ומה שהיה נצרך לאישורים רבים שלוקחים זמן ממושך, הצליח בזמן קצר להגיע לכל האישורים, ואמר רבנו שכנראה אותו א' פעל לש"ש וממילא לא היו לו מפריעים.

כל דבר טהור

שח רבנו: הנה בברכות (דף י"ז ע"ב) אמר רב אשי בני מתא מחסיא אבירי לב נינהו דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמנא בשתא ולא קמגייר גיורא מינייהו. ופרש"י: שבחא דאורייתא תרי זמני בשתא שהיו נאספים שם ישראל באדר לשמוע הלכות הפסח מדרש דרב אשי ובאלול לשמוע הלכות החג.

ולכא"ו הוא פלא דאומר רב אשי שנכרי כשרואה שיושבים בבית מדרש ואומרים שיעורים ואינו מתגייר זה ראה שהוא מאבירי לב. והיינו שאינו כשאר בני אדם, דאם היה אדם עם שכל ישר היה צריך להתגייר, ומה רוצה רב אשי הרי הם גויים, ומה נשתנה כאן שבאים בטענה לגוי שאינו מתגייר הרי הוא גוי עובד עבודה זרה, בפרט הגויים שהיו בימי חז"ל שהיו גרועים הרבה מהנכרים שבזמנינו?

והנה בתוס' שם כתבו ושמה ניסא איתרחיש להו, וראיתי בספר העיתים שחיבר הרב רבי יהודה בר' ברזילי ששמע שהיה עמוד של אש יורד מן השמים עליהם בכלה דאלול ובכלה דאדר.

ומה שדחק את תוס' לפרש שהיה נס, משום שהיה קשה להם מה רוצים מהגוי מה הוא רואה, לכן כת' תוס' שהיה נס, ועל זה הטענה שאעפ"כ לא נתגייר, והביאו שהיה עמוד של אש יורד מן השמים.

ומ"מ צריך להבין דבדרך כלל עמוד של אש אינו נראה לסתם בני אדם רק למיוחדים שבדור. דכשיש עמודא דנורא בהליות ת"ח ג"כ לא כל אחד זוכה לראותו, וכידוע שבהליות הר"מ קורדבירו זצ"ל היה עמודא דנורא, וכתבו (הקדמת הרמ"ע מפאנו לס' פלי"ח) שהאריז"ל ראה את זה. ואע"פ שהיו שם הרבה צדיקים גדולים מ"מ לא ראו. וא"כ בודאי שגוי לא רואה את זה, ומה הטענה של רב אשי?

אך הביאור הוא כך: דהנה למשל היום באוניברסיטה לומדים אלפי סטודנטים ואעפ"כ לא יתפעל מזה אף אחד מזה שיש אלפי סטודנטים. ולא יבוא ללמוד שם בגלל זה. רק אם רוצה ללמוד מדע וכדו' ילך לשם. ומה התימה שכשראו הגויים שנאספו אלפים לשמוע דרשה אצל רב אשי ולא נתגירו, למה זה צריך להשפיע עליהם.

אבל הפשט בזה דכשאנשים עושים דבר נקי לשם שמים יש לזה השפעה, דאמנם לראות ממש לא כל אחד זוכה, דכשאדם עושה מצוה הוא נעשה מסובב באור רוחני, וכשגומר את המצוה עולה האור לגן עדן וזה נשאר בשבילו, וכשעושים כל כלל ישראל מצוה יש הרבה מאד מהאור הזה. וכן מצינו אצל יונתן בן עוזיאל שאמרו (ב"ב קל"ד א') שכל עוף הפורח עליו מיד נשרף. ופי' הריטב"א דכשהיה עוסק בתורה היו מתקבצין אצלו המלאכים לשמוע את תורתו, ולכן לא היה יכול עוף לגשת לשם כלל שהיה שם מלא במלאכים.

וכל זה הוא כשעושים "מיט אגרויסע ערלאכקייט" [בכונה גדולה וטהורה מאד] ואנו איננו זוכים למדריגה גדולה כזו. אבל חז"ל הקדושים ומהם רב אשי, אמנם לא היה כיונתן בן עוזיאל אבל היה נעשה מזה מין השראה של קדושה שהיתה משפיעה על אחרים, ואפי' גוי שלא היה יכול לראות את זה, מ"מ היה נעשה כזה רוח

קדוש שאפי' גוי היה צריך להתגייר מחמת זה, שהיה צריך לקבל מזה יראת שמים ולא שייך אחרת. ואם לא נעשה גר ע"כ הוא אבירי לב.

ולכן כאן שנבנה מקום תורה ב"ה, אם המקום תורה יהיה בנוי על יראת שמים, על ערלאכקייט, כמו שצריך, יוכל להיות מזה השפעה עצומה על הכלל ישראל - לכל הפחות, ויוכלו לזכות כלל ישראל להשגה גדולה עד מאד, כזה מקום גדול זה יכול להביא קידוש שם שמים גדול מאד, ויכול להיות מזה זיכוי הרבים עצום לכלל ישראל. וזה אנו צריכים לקוות שהקב"ה יעזור שיבנה כאן מקום תורה עם יראת שמים עם תפילה כמו שצריך להיות, ואז באמת יבנה כאן מקום בכזו מדריגה שיקרב את ליבן של ישראל לאביהם שבשמים.

טהרת הלב

שואלים האין אפשר להגיע לטהרת הלב?

אמנם לא שייך להגיע לזה רק על ידי מיעוט "מותרות" ועלינו לדעת כי ביקוש המותרות הורס את הבית, הורס אנשים... ואפי' שרוב הציבור חי בדחקות גדולה בכל זאת עם הדחקות לא שמים לב כמה מותרות שיש, אם זה בביקוש רהיטים יקרים אף שאין צורך בהוצאה כ"כ גדולה, ואם זה בהוצאות יתירות לנישואין, [למשל מאות תמונות שעושים בחתונות וזו הוצאה עצומה, מה צורך בזה? וכי יקחו לקבר את התמונות? וכדו'] וכך בשאר דברים...

ואשה שדוחקת להוציא על דברים מיותרים, היא גורמת לבעלה להיכשל בגזל...

ואנשים לא מרגישים כ"כ כמה שהם מבזבזים, רק על השני הם רואים...

קצת לשם שמים

רבנו הדריך אחד משלוחיו בעסקי הציבור "אתה עוסק בענייני רבים: דע לך, יש להשתדל שבכל פעולה יהיה לפחות משהו לשם שמים. ודברי המשנה באבות וכל מעשיך יהיו לשם שמים בדורנו משמעותה שבכל מעשה יהיה גם לשם שמים...". (מאחורי הפרגוד עמ' 98).

מעט זוך

וכה היו דברי רבנו בכינוס לבוגרי ישיבת ארחות תורה (ניסן תשע"ה): "במדרש כתוב שאגריפס המלך רצה להקריב הרבה קרבנות, אלף קרבנות ביום אחד, אלף קרבנות! אבל ביקש דבר אחד שאף אחד לא יקדים אותו..

בלילה חלם אגריפס המלך - עני אחד הקדים אותך, לא הקדים בזמן, רק שהיה יותר רצוי. והיה לו צער, וקרא לכהן גדול, ושאל למה הקרבת למישהו אחר? הרי אמרתי לך שלא להקריב? אמר לו אדוני המלך בא אלי עני אחד ואמר תעשה לי שתי תורים, אני צד כל יום ארבע, שנים מהם אני מקריב ושנים אני אוכל, אם אתה לא לוקח אתה מקפח אותי, שלא יהי' לי שום דבר, לקחתי והקרבת.

אמר לו הכהן גדול למלך, נכון שאתה עם האלף קרבנות שלך אתה יותר טוב מאיש אחר שמקריב קרבנות, אבל אדם הזה ש"כל החיים" שלו הם תורה ומצות, אי אפשר להשוות אליו שום בן אדם. כך כתוב במדרש רבה פר' ויקרא על הפסוק ונפש כי תקריב העיקר רואים בזה מה אנחנו שואפים, שלהקב"ה לא חשוב ריבוי הדברים, רק מה שיותר זוך, יותר זך! זה מתקבל. האיש הזה העני מרגיש באמת שכל החיים שלו הם תורה ומצות, א"כ שום דבר לא יכול להשוות אליו, אלף קרבנות ואפילו אלפים קרבנות לא יכול להשוות לאיש הזה שכונתו כ"כ רצויה.

וזה אנחנו רוצים ללמוד שבן אדם צריך ללמוד שלא ריבוי הדברים העיקר, רק הזוך הוא העיקר, מה שיותר זך יותר רצוי, וזה אנחנו צריכים."

ונהנים ממנו עצה

אין לו בטחון שיהיה ת"ח

שח לנו בעל המעשה: פ"א בני התחצף בצורה משונה לאימו - רעייתי תחי', ומאוד נבהלנו והלכתי לרבנו שליט"א להתיעץ מה לעשות עמו. רבנו שליט"א חקר אותי כמה פרטים בענין הילד, ואז אמר לי: "אין לו בטחון שהוא יהיה תלמיד חכם, ולכן הוא נמצא במצוקה ומגיב כך, תרגיע אותו בענין זה, וזה יסתדר"

הדבר היה לפלא בעיני שלא עלה דבר כזה ברעיוני. חזרתי לביתי ואמרתי לילד שהייתי אצל הרב שטינמן שליט"א ואמר לי עליו שהוא יכול לצאת ת"ח גדול. והילד מיד קפץ ושאל בפליאה, "מה, ת"ח רגיל או ת"ח גדול?" ואמרתי לו "ת"ח גדול" והילד נרגע ובאמת לא חזרה התנהגות זו יותר.

נזכר שהתפלל

המתפלל ובאמצע תפלתו מסתפק שמה כבר התפלל, לכאן היה נראה שאינו יכול להמשיך תפלתו, דכיון שצריך להתנות בנדבה. נמצא שלצד אחד הויה תפלתו מחצה חובה ומחצה נדבה, וא"א להתפלל תפלה כזו, ואח"כ יתפלל שוב ויתנה בנדבה ו"ל. (הל' תפילה להרה"ג ר' י"כ שליט"א עמ' רח)

מקום סכנה

היתה תקופה שהורה רבנו שאין ליסוע בשומרון שהוא מקום סכנה גמורה שהיו יורים אז על יהודים, ומי שמוכרח לנסוע שיאמר תפילת הדרך. (הל' תפילה להרה"ג ר' י"כ שליט"א עמ' רמא)

כשחוזר אם אומר ה' שפתי

כשחוזר לראש התפילה אינו חוזר לומר פסוק ה' שפתי תפתח, דרך גוף התפילה נתקלקל, ופסוק זה לא נתקלקל שהוא אינו ממש עצם התפילה. וכן הדין בכל דבר שדינו לחזור לתחילת התפילה שאינו חוזר לומר פסוק ה' שפתי תפתח. עיי' משנ"ב סי' קי"ד סק"א, ועיי' ביה"ל סי' קי"א ס"ב ד"ה חזרין ועיי' אגרות משה או"ח ח"ה סי' כ"ד או' ח'.

ברכה ראשונה בכלל תחנונים

בשו"ע סי' צ"ח מובאר דגם ברכה ראשונה הוי בכלל תחנונים, והסביר רבנו שליט"א דאע"פ שזה ברכת השבחה, אבל למשל אדם שמגיע לגביר גדול ומבקש ממנו עזרה, שפותח תחילה בשבחו ואומר אתה בעל חסד וכו', וכונתו באמירת שבחים אלו לבקש ממנו תחנונים, וכך היא צורת התפילה בברכה ראשונה.

כונה בברכת אבות

בשיח יצחק מפרש בברכת אבות, דעזור הוא בצירוף השתדלות הנעזה, ומושיע הוא בלא השתתפות כח אחר, ומגן הוא קודם בוא הצרה, עכ"ל, וזה כמה מיני הנהגות, דאין ההנהגה קבועה. והגר"ח ק"ש שליט"א אמר שהגר"א דושניצר לימדם פירוש זה מפני שצריך לידע פירוש התיבות.

והסתפק רבנו האם חשש דגם במיילים נרדפות מעכב להבין את ההבדל בין כל תיבה, או דחשש שזה עוד יותר ממיילים נרדפות ולכן צריך לדעת פירוש כל דבר. (ימלא פי תהלתך תפילה)

הכונה המעכבת באבות

בנחלת אליהו להגר"א דושניצר זצ"ל מובא, דנסתפק בהא דמעכב הכונה בברכת אבות, האם כשכיון בפתיחה ובחתימה אך באמצע הברכה לא כיון, אם גם בזה מעכב בדיעבד, או לא, מי נימא דכיון דכללא הוא דאם שכח ודילג באמצע הברכה, אך שאמר הפתיחה והחתימה, ג"כ יצא בדיעבד, ומסתמא גם בברכת אבות כן הוא, וכו'. ואולי גם בדילג באמצע הברכה בברכת אבות ג"כ מעכב, ודינה חלוק משאר ברכות, וצ"ע. עכ"ל. [ועיי' ביאור הלכה ר"ס ק"א]

ולכאורה אפשר לפשוט זה מדתנן בברכות (נ"ב ב') ה"י עומד בתפילה ונזכר שהוא בע"ק לא יפסיק אלא יקצר, דהיינו שלא יפסיק התפילה לגמרי אלא יקצר כל ברכה וברכה, שיאמר פתיחה וחתימה, ואם נימא דברכת אבות מעכב אמירת כל התיבות א"כ למה התנא אינו מפרש דברכת אבות לא יקצר אלא יאמר הכל, ומודלא פירש שיש חילוק ע"כ שגם בברכת אבות לא מעכב אמירת כל התיבות [עמש"נ שם בסמוך בדי"ה אלקינו ואלקי אבותינו] (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' רו) (וראה בהל' תפילה להרה"ג ר' י"כ שליט"א עמ' קס)

כונה בברכה ראשונה

במשנה ברורה (סימן ק"א סק"ד) כתב וז"ל: כתב החיי אדם כיוון דמצד הדין צריך לחזור ולהתפלל, עכ"פ אם נזכר קודם שאמר בא"י בסוף הברכה יחזור לומר מאלוקי אברהם" וכו' עכ"ל.

ופשוט דהדברים אמורים שמתיות אלוקי אברהם כבר לא כיוון, אבל אם לא כיוון למשל מתיבות וזכר חסדי אבות אזי יחזור רק מתיבות אלו. אבל יש להסתפק במה איירי הח"א, האם דווקא באופן שכיוון מתחילת התפילה עד תיבות אלוקי אברהם, אבל מה יהיה הדין אם גם מתחילה לא כיוון, דאז לכאורה מה תהיה התועלת שיחזור לומר מאלוקי אברהם, הא עכ"פ חסרה לו הכוונה בתחילה. ושמעתי ממו"ר הגר"א"ל שטינמן שליט"א דדווקא אם כיון בתחילת הברכה, ודעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א דגם אם מעיקרא לא כיוון מ"מ מה שיכול יתקן, והוסיף ואמר דעכ"פ יחזור על התיבות הראשונות במחשבה. (שומר אמת סצ"ד)

לא פירט את האבות

יל"ע אם האומר רק אלקי אבותינו בלי לפרט את האבות בפרטיות יצא יד"ח עמש"נ לעיל בשם הנחלת אליהו ייתכן דבדיעבד יוצאים אם אמורים

מעשה, וע"כ אין לסמוך על הדברים למעשה בשום אופן, והכל נכתב בדרך מו"מ בלבד. בתפילה אלקי אבותינו גם בלי לפרט כל אחד מהאבות בפני עצמו, ועוד יתכן דבדיעבד יוצאים אפי' אם אמורים רק וזכר חסדי אבות דבר"ה ל"ב א' איתא מנ"ן שאומרים אבות שנא' הבו לה' בני אלים ופרש"י הזכירו לפניו האיתנים ומצינו ביומא ג"ח א' שאמרו האיר פני כל המזרח עד שבחרון ורש"י בעמוד ב' מביא מהירושלמי כדי להזכיר זכות אבות מזכירין חברון הרי דברמו סגי וכאן י"ל דסגי באומר וזכר חסדי אבות.

והנה החיי אדם כלל כ"ד סעיף ב' כתב דמי שלא כיון באבות צריך לחזור וכו' ועכ"פ אם נזכר קודם שאמר בא"י בסוף הברכה יחזור לומר מאלוקי אברהם עכ"ל.

ולדברינו דבדיעבד יוצאים אפילו אם אמר רק וזכר חסדי אבות למה לא כתב עצה זו שהיא עדיפה, דהא בזה לא יצטרך לחזור על ג' שמות דאלקי אברהם ואלקי יצחק ואלקי יעקב. ואפשר לדחות שהוא כתב עצה יותר לכתחילה.

והנה אמורים בשם החזו"א [א"ה וכן הוא בהליכ"ש תפלה בשם הגרש"ז עיי"ש] דמי שלא כיון בשעה שבירך כל זמן שלא התחיל עדיין את הברכה הסמוכה אפשר עדיין לכיון את הברכה הקודמת ויוצא. ולכאורה אם החיי אדם הי' ס"ל מעצה זו א"כ למה כתב שצריך לחזור?

אמנם גם בזה י"ל דלחזור ולברך זה יותר לכתחילה, וראי' קצת לדברי החזו"א ממש"כ בשו"ע או"ח סימן תנ"ב סעיף א' דאם שכח לומר יעלה ויבוא ולא התחיל עדיין לומר מודים יאמר שם יעלה ויבוא ואין צריך לחזור לרצה ומשמע דכל זמן שלא התחיל את הברכה הסמוכה זה נחשב עדיין כמו שעומד בברכה הקודמת, ומ"מ אין זה ראי' לחידושו שאפשר לחשוב ולכוין לאחר שגומרים את הברכה אלא דמשמע שכל זמן שלא התחיל ברכה אחרת זה נחשב כעומד עדיין בברכה הקודמת והנה לכיון לאחר שאמר את התיבה לפני שהתחיל תיבה אחרת, נראה דמועיל גם לולא דברי החזו"א ובדיעבד מועיל אפי' לאחר כדי דיבור מאמירתה. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' ריב - ריג)

תפילה בקול רם

שח רבנו: הגרי"ז היה מתפלל את כל השמונה עשרה בקול רם, ואף כשהיה מתפלל בציבור היה אפשר לשמוע אותו מתפלל.

ופעם אחת היה החזון איש אצלו, ושמע איך שהוא מתפלל ומאוד התפעל מכך. ופ"א בראש חודש התפלל בקול רם, וראו ששכח יעלה ויבוא וצעקו לו כמה פעמים, ולא שמע רק בסוף תפילתו אמרו לו, ושאל הגרי"ז למה לא ניערתם אותי באמצע?

ובדרך כלל שהיה מתפלל בציבור כשכולם היו גומרים, הוא היה אוזן רק בסוף ברכה ראשונה. ונסתפק רבנו האם צריך לענות אמן על הברכות שבשמונה עשרה שאמרם בקול רם דהרי מעיקרא התקנה היתה לאמרן בלחש. (אעלה בתמר מתורת בריסק עמ' ע"ג) [א"ה וראה בהליכות שלמה תפילה פ"ח ארח"ה ל"ב מש"כ בהו].

ומביא גואל לבני בניהם

הגרי"ז זצ"ל ה"י מאריך בברכת אבות, ובמיוחד ה"י מאריך באמירת תיבות אלו של ומביא גואל לבני בניהם וחזר על זה כמה פעמים. ואולי זה ה"י לחזק את עצמו באמונה בביאת המשיח. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' רט"ו)

תפילת החפץ חיים

שח רבנו: שמעתי ממון הגראמ"מ שך זצ"ל, שכשהיה אצל החפץ חיים זי"ע, ראה שהתפלל בפשטות ללא תנועות ורעש מיוחד, אלא כתינוק בן יומו. וכדברי משנה ברורה סימן כ"ה סקמ"ב "אבל בא"ר בשם רש"ל בתשובה סימן צ"ח כתב, דמי לנו גדול מר"ש מקינן אחר שלמד קבלה, היה מתפלל כתינוק בן יומו, דמי שלא יכול להשיג סודה על נכון יבוא לקצץ בנטיעות". (רשימות ח"א שליט"א משיעורי נפש החיים ודרך ה')

ובהזדמנות אחרת הביא רבנו: הגר"ח מברייסק אמר על תפילתו של החפץ חיים זצ"ל שזה כדבר איש אל רעהו. בצורה כזו ודאי ירגיש כל אחד טעם אמיתי בתפילה. (אעלה בתמר מתורת בריסק עמ' רמ)

הזכרת חולים

שח רבנו: שמע מבני הגרי"ז זצ"ל שמנהגם ע"פ אביהם מרן זצ"ל להזכיר שמות חולים בברכת רפאנו, ודלא כדעת הגר"א (אמרי נעם ברכות ה, ב) שצריך להזכיר רק באלקי נצור.

ואמר רבנו שמנהגו להזכיר חולים באלקי נצור כדעת הגר"א. ובמקרים מיוחדים אומר ברפאנו או בשמע קולנו. (שיעורי ברכות)

עולם הישיבות

ישיבת ברכת אפרים

הוקמה באלול תשמ"ז ע"י הגאון רבי בצלאל פנחסי שליט"א

בתחילה הוקמה ישיבת ברכת אפרים לצעירים בשנת תשמ"ד בהוראת ובהדרכת מרן הגראמ"מ שך זצ"ל, ובאלול תשמ"ז הוקמה הישיבה הגדולה.

רבנו שליט"א השתתף כמה פעמים בסיומי מסכתות ומסר שיחות בזמנים שונים בישיבה, ובאחד הפעמים בעת כניסתו להיכל הישיבה הגדולה, ציין רבנו שליט"א את התפעלותו מהתמדה הגדולה והריתחא דאורייתא של הבחורים היקרים באופן מיוחד.

מכתב רבנו

ובתקופה שנכנסה הישיבה לקשיים כלכלים עקב חובות גדולות ועצומים, חרג רבנו מהרגלו ושלח את נאמן ביתו הרה"ג ר' יצחק לוינשטיין שהי' ר"מ בישיבה לצעירים עם מכתב נלהב.

בס"ד, לאחינו בני ישראל די בכל אתר ואתר שלמכון ישגא סלה בעירנו בני ברק קיים זה חמש עשרה שנה ישיבת ברכת אפרים ומנוהלת ע"י מיסדה הג' ר' בצלאל פנחסי שליט"א וכבר יצאו ממנה הרבה לומדי תורה אשר ממשיכים חייהם על דרך התורה הנכונה, ויראת השי"ת מנת חלקם.

ובזמן האחרון הוכרח להכנס בחובות עבור רכישת בנין להישיבה והמצב הכלכלי מאד לחוץ, מלבד ההוצאות השוטפות, נוסף לזה עבור חובות עבור מקום להישיבה. לכן כתת רגליו יחד עם הרב יצחק לוינשטיין, לבקש מאחב"י לבא לעזרת הישיבה. ונא לסייעם ולתמכם, ומצוה גדולה שבזה מתקיים ותומכ"י מאושר.

יתן השי"ת שכל התומכים ועוזרים יתברכו בכל טוב סלה. הכו"ח לכ' המצוה החשובה י"ח אייר ל"ג בעומר שנת תש"ס בני ברק יצ"ו

ובאותה תקופה עודד אותם רבנו שליט"א על הקושי שהיו לרבותינו ראשי הישיבות באסיפת כספים, וכך הי' בכל הדורות, ומרנן הגרב"ד בעל הברכת שמואל והגרא"א וסרמן זצ"ל ועוד גדולי ומצוקי ארץ סבלו מזה וכתתו רגליהם חודשים חודשים בגולה ובנכר לעשות כסף וביסורי הגוף והנפש כדי להחזיק את ישיבתם שלא תתמוטט.

כשעברה הישיבה טלטלה קשה וכמעט נשמטה ממקומה הטבעי, ישב רבנו שליט"א ועודד את ראש הישיבה באותן מיוחד ובתוך דבריו הרבה לספר על גדלותו וחסידותו של בעל ספר החרדים ועל עבודת הקודש שלו המיוחדת, ואף למד עימו חלקים מהפזמון ידיד נפש המיוחס לבעל החרדים.

ואז הנחיל עצות נפלאות ומעשיות להעמדת הישיבה במתכונתה ובצביונה, והן היו לעיניים ולמגדל אור באפלה ששרה באותה תקופה. והרבה פעמים שהיו באים גבירים מחו"ל היו רבנו מעודדים לתמוך בישיבה.

סיפר רה"י הגר"ב שליט"א שלאחר שנתייחד בעיר אלעד מנין חניכי הישיבות ע"י בוגרי הישיבה וזכו להכניס ס"ת מהודר ונתבקש מרן שליט"א להציל מהודו על המעמד וכשהגיע לשם נתקבל ע"י אברכים בשירה אדירה שנמשכה זמן רב מאוד! וביקש לשאלו ע"י הרה"ג ר"י לוינשטיין מה חושב מרן שליט"א ברגעים אלו? והשיב לו רבנו שליט"א: שענין זה מחדיר לאברכים אהבת תורה וחשיבותה.

הטעם לבחינות אצל רבנו

עוד סיפר ראש הישיבה שליט"א ששאל פעם את רבנו שליט"א על ריבוי בחינות לתלמידי התת"ם וישיבות קטנות הנערכות אצל רבנו ולוקחות לו זמן רב והרי אפשר לעשות ע"י אחרים? והשיב לו רבנו: **המקנא אתה לי!** והרי תלמידים אלו שבאים לכאן להבחן לומדים בהתמדה, ומשקיעים בהבנה לפחות שבועים קודם, האם יש ערך לזכות כזו?

שיחת רבנו בישיבה - חנוכה תשנ"ח

הרבה פעמים בן אדם, הוא לומד ולומד, ורואה שאינו מצליח כל כך, וסבור שכבר אין תקוה, ומתייאש, הוא שבור, ועי"ז הרבה נופלים, רח"ל, והאמת צריך לדעת שלא להתייאש, רק עושים "בכל הכח", ובסוף הקב"ה יעזור לו. אם רק לא מתייאשים, ומתגברים ומתחילים מחדש, ואפי' אם רואים לפעמים מצבים קשים. לא להתייאש! רק שוב להתחזק, ושוב להתחזק, ובודאי במשך הזמן יעלה, כמו שהציבור, כלל ישראל, למרות שהיה קומץ קטן, אבל הם עשו במסירות, אז הקב"ה עזר. כך כל יחיד ויחיד, ישתדל בכל הכח, ואז הקב"ה יעזור לו, ובודאי שכל אחד אם הוא יעשה את זה בכל הכח הקב"ה יעזור לו! וכל אחד מכם יוכל להיות גדול בתורה ויראה, והקב"ה באמת יעזור שכל אחד מכם יעלה ויצליח בתורה ויראת שמים, כמו שהקב"ה רוצה.

שיחת רבנו בישיבה - חנוכה תשנ"ט

כולכם תתברכו מהשמים. בין ביראת שמים, בתורה, ברוחניות, בגשמיות, ולהורים יהיה נחת מכם, וכל אחד מכם יכול להיות גדול בתורה, אם הוא רק יתמסר לתורה בכל... כמו שהקב"ה רוצה, אז כל אחד יכול לגדול להיות לגאון ולתפארת בישראל, ה' יעזור שכל אחד מכם באמת ימשיך בדרך הזה שהתחלתם, ותהיו בעזרת ה' כל אחד מכם יצליח לעשות נחת רוח להקב"ה ויקויים התכלית שלוה הוא נברא. וכולכם ראויים לזה וצריך רק רצון וכו'..

ונקוה שכל אחד מכם יקיים את השאיפות מה ששואפים. וכל אחד מכם יגדל באמת להיות לגאון ולתפארת בישראל.

ישיבת ברכת משה

הוקם ע"י הגאון רבי אברהם מנדלזון שליט"א בשכונת גבעת שאול

רבנו שליט"א הגיע למסור באדר תשס"ו שיחה בישיבה בימי השבעה לר"מ הישיבה הרה"ג ר' מרדכי אפוליון זצ"ל, ודיבר בענין הזהירות בין אדם לחבירו והאריך בהוכחה לכך מחטא קין והבל.

הודעה

בימים אלו יוצא לאור קונטרס "התבוננות" במשנתו והנהגתו של רבנו מרן הגרא"ל שליט"א ניתן להשיגו בירושלים, בדוכני הספרים של י. בלוי במשך שבוע זה (תרומה). בבני ברק, בחנות גל-פז ובמקומות הקבועים. במודיעין עילית, בכולל עטרת שלמה.

בשבועות הקרובים נכתוב אי"ה אודות ישיבות: גבעת שאול, גרודנא (באר יעקב) דברי אמת, דבר שמואל (כפר גנים), דעת ותבונה, דעת שלמה, דעת חיים, דרומא, דרך ה', דרך הכמה, היכל התורה, הנגב מי שיש בידו חומר אודות הישיבות הנ"ל נא לשלוח בהקדם.

ליקוטים נפלאים פרשת תרומה

"ויקחו לי תרומה" (כה, ב)

רש"י ז"ל כתב כאן דתחש לא היה אלא לשעה זו לצורך בנין המשכן. נמצא דבשעת דור הפלגה לא היה תחש בעולם וגם השתא ליכא. אם כן קשה למה קרא אותו התרגום ססגונא מנין לו לחדש שם זה רק הוה ליה לתרגם כמו לשון המקרא. לכך כתב רש"י ז"ל לכך מתרגם ססגונא לפי שמתפאר וכו' אבל באמת אין זה השם של התחש. (חנוכת התורה)

בתנא דבי אליהו (פרק יז) כתב בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, פירש מהר"ץ דושינסקיא זצ"ל בדרך הלצה, דבשעה ששישים ריבוא אנשים דחקו את עצמם לומר למשה נעשה ונשמע, היה ממש סכנות נפשות, מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, כלומר על ידי קבלת התורה תצטרכו ליתן ממון, ובוודאי לא יהיה כל כך דוחק עוד. (ארזי בלבנון)

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כה, ח)

פירש רש"י: ועשו לשמי בית קדושה. אמר האדמו"ר מאמישנוב: צריך אדם מישראל להשתדל להכניס קדושה לתוך ביתו הפרטי, שיהיו חיי המשפחה שלו בקדושה, וזהו המקדש.

"ויקחו לי תרומה" (כה, ב)

ופירש רש"י לי לשמי, אפשר לומר על פי מה שנאמר בירושלמי (מכות ב, ו) שאלו לחכמה נפש החוטאת מהו, א"ל "חטאים תרדף רעה" (משלי יג, כא), שאלו לנבואה וכו' א"ל "נפש החוטאת היא תמות" (יחזקאל יח, כ), שאלו להקב"ה א"ל יעשה תשובה ויתכפר. וענין המשכן עיקרו היה לכפר עוונות, ראשית דעצם הבניה היה לכפר עוון העגל, וגם הקרבנות שמביאין בה עיקרו לכפר בא. לז"א הקב"ה: ויקחו לי לשמי, היינו לשיטתי, שאמרת יעשה תשובה ויתכפר. (כנפי אלישע)

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כה, ח)

האלשי"ך הקדוש מביא בשם מדרש: 'בתוכו' לא נאמר אלא 'בתוכם', שתהא השכינה שורה בכל אחד ואחד. יש לפרש על פי מה שאמרו חז"ל, שכאשר חטאו ישראל כלה הקב"ה כעסו על בית המקדש ושפך חמתו על עצים ואבנים, ולא כלה את בני ישראל. וזהו "ועשו לי מקדש" של עצים ואבנים שעליהם אוכל לשפוך חמותי, וכך "ושכנתי בתוכם" ישארו בני ישראל קיימים ואוכל לשכון בתוך כל אחד ואחד. (ילקוט הגרשוני)

"ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו

לבו תקחו את תרומתי" (כה, ב)

דרש פעם הגה"ק רבי יושע בער מברסק זי"ע באסיפה של צדקה ואמר: בצדקה צריך להיות "בכל", "מכל", "כל"! כמובן שאף אחד מהנאספים לא הבין מה משמעותה של דרוש זה. אמר להם רבי יושע בער בואו ואסביר לכם: לילך ולאסוף כספים לצדקה צריך "בכל", עם כל אחד ואחד שמוכן לכך, ואין לו לאדם להקפיד אם לכבודו היא ההליכה ביחד עם פלוני או לא. לקחת נדבה צריך "מכל", מכל אחד ואחד, מכל מי שרק אפשר. ולקחת צריך "כל", כל סכום שהוא, ולא להיות ברוגז על הנותן...

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל אשר אני

מראה אותך" (כה, ח-ט)

נראה שנרמז כאן מקום בית המקדש. כיצד?

סופי התיבות של פסוק זה הוא: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל אשר" = ירושלים! נמצא הפסוק כאומר: "ככל אשר אני מראה אותך" ומרמז לך היכן תבנה את המקדש - בירושלים, שם "עשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"...

וזהו גם מה שהתורה אומרת: "ויקחו לי תרומה" באיזה אופן: "מאת כל איש אשר ידבנו לכו" - עם כל הדרשות שדורשים עם המילה 'כל' "בכל" "מכל" "כל"...

"ועשו ארון.. אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי

רחבה ואמה וחצי קומתו" (כה, י)

כל מידות הארון הינן שבורות, אמתיים וחצי, אמה וחצי וכו'. ארון מרמז על תלמיד חכם, והפסוק בא לרמז כי כל תלמיד חכם חייב להיות שבור בעיני עצמו.

עליו לדעת, כי עדיין עומד הוא במחצית הדרך וטרם הגיע אל השלימות! (ר' נתן אדלר)

"ועורות תחשים" (כה, ה)

ברש"י: תחשים לא היה אלא לשעה והרבה גוונים היו לה לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונין שלו וכו'. ויש לדקדק מנין לו לרש"י ז"ל שתיבת ססגונא הוא פירוש על תיבת תחש ששש ומתפאר, דלמא שמו כן הוא בלשון ארמי כמו כל שאר מלות. ועוד קשה למה עשה רש"י ז"ל פירוש על התרגום דווקא כאן במלה זו. ויש לבאר דהנה ידוע דלכל הבהמות והחיות היה אדם הראשון קורא להם שמות וכל נפש חיה אשר יקרא לו אדם שם הוא שמו לעולם. ואחר כך בדור הפלגה נתחדשו הרבה לשונות והלשון הארמי גם כן נתחדש באותו זמן. והנה

"וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ" (כה, יא)

"כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו - אינו תלמיד חכם" (יומא עב, ב). אמרו חז"ל: לימדה תורה, שעל נושא התורה להיות "זהב טהור מבית" - שלם בין אדם למקום, ו"מחוץ" - שלם בין אדם לחברו.

ליקוטים נפלאים פרשת תרומה

אמנם האמצע היה מעץ ולא מזהב טהור, לרמז שכל זה רק במידותיו יהיה זהב טהור, אך בעצמו יהא כמו עץ, שלא יהיה בעל גאוה, אלא יהא ענו ויאחז עצמו כעץ פשוט, ורק כך תוכל התורה להיתפס אצלו, כי התורה הולכת רק למי שמקטין את עצמו ומתנהג בענוותנות. וכן כתב החיד"א "הארון היה מצופה זהב מבית ומחוץ, כך תלמיד חכם שהוא כלי מחזיק התורה צריך שהיא תוכו כברו, ואף שיש חומר והוא בשר ודם, צריך להשתדל שהחומר יכלכל את הצורה שכמעט אינו ניכר חומר שבו, כמו הארון שבתוכו עץ ולא ניכר אלא הזהב המצפהו, כך התלמיד חכם על ידי מידות טובות וענוותנותו מבית ומחוץ כמעט מכסה את עצמותו".
(הפרשה המחכימה - פרשת תרומה)

"פורשי כנפיים למעלה... ופניהם איש אל אחיו" (כה, כ)

בספר "עוללות אפרים" מובא: דמכאן הוא רמז גדול לתלמידי חכמים ובעלי המדרגות הגבוהות שפורשים כנפיים ועפים בעולמות העליונים... שעם כל הרצון הטוב להוסיף ולעלות לדרגות גבוהות ונעלות, אסור לשכוח ש"פניהם איש אל אחיו" שצריכים גם להאיר פנים מפעם לפעם איש אל אחיו...

"והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סככים כנפיהם על הכפורת ופניהם איש אל אחיו" (כה, כ)

"ל בדרך צחות, תוך כדי ה'פורשי כנפיים למעלה' - שהוא העלייה בין אדם למקום, יש להשיג על כך שזה יהיה 'ופניהם איש אל אחיו' דהיינו שלא יהיה על חשבון בין אדם לחברו - ולמשל המתעטף בטליתו בהתלהבות מתוך דביקות לה', וחברו מקבל את הציצית לתוך עיניו..."

"ועשית פרוכת" (כו, לא)

וכך מתואר במשנה (שקלים פ"ח מ"ה): "פרוכת אורכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה... ושלש מאות כהנים מטבילין אותה".
וצריך להבין מדוע דווקא 300 כהנים היו צריכים להטביל אותה? ויש שרצו לומר שהוא לשון גוזמא בעלמא.
אך נראה שכך הוא החשבון:
מכיוון ש"אורכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה", הרי שהיקפה הוא 120 אמה, ואמה של בית המקדש היא 5 טפחים (כלים פי"ז מ"י), ונמצא שהיקף הפרוכת הוא 600 טפחים. מעתה, בכדי לאחוז בשש מאות טפחים צריך 300 כהנים, שכן כל יד היא טפח. ונמצא שדברי המשנה מדוקדקים להפליא ואין בהם גוזמא כלל!
(הגאון מווילנה)

ורבי מנחם מנדל מקאצק מוסיף: "מבית ומחוץ" - הציפוי מבחוץ יש לו ערך אם הוא נובע מהבית, מהפנימיות של התורה, ואינו זוהר חיצוני בלבד.

"מבית ומחוץ תצפנו" (כה, יא)

"מבית ומחוץ תצפנו" - אמר רבא: כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו - אינו תלמיד חכם" (יומא עב):
בעל ה"יצפן לישרים תושיה" הקשה - מה רבא בא להשמיע לנו, שצריך התלמיד חכם שלא יסתור את עצמו? ושיהיו פיו וליבו שווים? זה פשיטא, הרי הכל הולך אחר התוך, ומה החידוש בדבריו? ועוד צריך עיון, הרי ארון הקודש בעצמו לא היה תוכו כברו! שהרי אמרו חז"ל: "ג' ארונות עשה בצלאל-החיצון והפנימי של זהב והאמצעי היה עשוי מעץ. נמצא א"כ, שהוא כביכול "מזויף מתוכו" כיוון שמוקף מכל צדדיו זהב, אך בתוכו הוא עשוי מעץ! וכיצד בא רבא ללמוד דווקא מכאן את ענין ה"תוכו כברו"? ואפשר ליישב באופן זה (מובא בילקוט "לקח טוב"): אמנם כלפי חוץ צריך תלמיד חכם להיראות מכובד כדי לשמור על כבוד התורה, אך בכל זאת מצד עצמו חייב הוא להיות פשוט ועניו - "כי לכך נוצרת". ענווה זו שחיצוניותה אומרת כבוד, מסתמלת בארון העץ הפנימי העטוף מבחוץ בארון זהב. בא רבא וחדש שכמו שלפנים מתיבת העץ הייתה תיבה של זהב - כך גם אצל תלמיד חכם, לפני-ולפנים מן הענווה צריך הוא שיכיר את ערך עצמו - "בשבילי נברא העולם". מפורסם הדבר בשם הסבא מסלבודקא וצ"ל ששורשה של הענווה היא ההכרה של העניו שהוא מסוגל לגדלות, ודווקא משום כך יהיה כל מה שהוא עושה קטן בעיניו ויגיע לענווה.

"וציפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו" (כה, יא)

מבואר שהארון היה זהב מבפנים וזהב מבחוץ, ובתוכו עץ. ושמעתי לרמז בזה, ישנם אנשים שמבחוץ מתנהגים למופת, ממש 'לב זהב', מגישים הם עזרה לכל הנצרך, אבל כאשר מגיעים לביתם, פתאום נעשים משהו אחר ושם אינם יודעים להטות שכם ולהגיש עזרה. דבר זה מגונה, כי אדרבה האדם נמדד דווקא לפי התנהגותו בבית, וכפי המובא בשם רבי חיים ויטאל וצ"ל שהמקום האמתי של תיקון המידות ועידונם הוא ביתו של האדם.
מאידך ישנם אנשים שיודעים לעזור רק בבית, לנשותיהם ולבני ביתם, אך לאנשים בחוץ כאילו שכחו שיש מצות חסד. גם זה לא טוב, שהרי כל ישראל אחים, וצריך לעשות חסד עם כל בריה בעולם, גם אם אינו נמנה בדיוק עם בני משפחתו, או עם חוג קהילתו וכדומה. לכן אמר הפסוק "וציפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ", שכיון שהמידות הם קודמות לתורה והם ציפוי לארון הרומז על התורה, לומר שבשביל להיות בעל תורה, צריך להיות 'מצופה זהב טהור' שהם מידות טובות, גם 'מבית' כשהוא בביתו, וגם 'מבחוץ' כלפי אנשים אחרים.

סיפורים נפלאים פרשת תרומה

"ויקחו לי תרומה" (כה, ב)

שבני ישראל יצאו ברכוש גדול ממצרים, והיה ביכולתו של כל אחד מהם לבנות את המשכן לבדו. אולם הקב"ה ביקש לזכות את כולם במצווה החשובה של בניית המשכן משום כך ציווה: "מאת כל איש..."

"ויקחו לי תרומה" (כה, ב)

התורה נקטה בלשון "ויקחו" ולא "ויתנו" על מנת ללמדנו, שמלבד מצות נתינת התרומה, ישנה גם מצוה בליקחתה על ידי התרומת אנשים עבור הצדקה, שנאמר בחז"ל (ב"ב ט). "גדולה מעשה יותר מן העושה".

בעניין זה מספר בספר "שערי אהרן" כי אחד ממקורביו של רבי יעקב מנדרדזין פנה אליו, ושאלו מדוע הוא משפיל את עצמו לצורך איסוף צדקה. נענה רבי יעקב ואמר: "איני מבין, אני עומד ותוהה איך שפל שכמותי זוכה לעסק במצווה כה גדולה ומרוממת, ואלו אתה בא ומנסה להפך את פני הדברים, ולומר כי המצוה הזו היא שפלה, וכי אני הוא הגדול?!"

ומעניין לעניין באותו ענין - אחד מן הרבנים הגדולים אשר לא חסו על כבודם ועסקו רבות בענייני צדקה וחסד היה רבי שלום לופס זצ"ל. בספר "עבד נאמן" מספר כי באחד הימים קבל מכתב, ובו זימון לבירור אצל יו"ר המועצה הדתית. העילה לכך הייתה תלונה שהגיע אודותיו, לפיה בכל פעם שבאו נרשמים לנישואין אצלו, הוא מברר כמה הזמנות נשלחו ולפי תשובת בני הזוג הוא קובע כמה כסף יתנו לצדקה. אגרת הצדקה הזו אינה מקובלת על אי מי, ובשל כך הוזמן הרב לבירור הנושא במועצה... התלמידים שהשתאו אל מול שלוות הנפש שבה הוא מקבל את הדברים, תהו מה מתכוונן הרב לומר להגנתו. קודם כל - השיב הרב - הזמנתי אותם לביתי, הלא הם הפקידים שלי, ואני איני עובד אצלם... כשיבואו, אסביר להם דברים כהווייתם: בפרשת וירא נאמר (בראשית כב, א): "אחר הדברים האלה..." ומבארים חז"ל (ראה ברש"י שם) שלאחר שערך אברהם אבינו מסיבה לבנו לרגל היגמלו, עלה עליו קטרוג - מה עשה לכבוד שמים? קטרוג זה עלול לעלות, חלילה, על כל אחד ואחד שעורך אירוע, ומן השמים יתכן שיבואו אל בעלי השמחה, העסוקים בסעודה ובקבלת הקהל, בתביעה וישאלו: מה עשו לכבוד שמים?! כרב מקומי, אני חש אחריות לכל אחד שמגיע אלי, ומאחר שאני רוצה להצילם מתביעה, אני דואג להתרים אותם לצדקה ועל ידי כך להסיר מהם כל מכשול וקטרוג ולדאוג שיברכו לאלתר במיטב ברכות שמים...

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כה, ח)

מסופר על יהודי אמריקני שהחליט לעלות לארץ ישראל לשנת השתלמות רוחנית יחד עם רעייתו. הוא סבר שאם הוא בא לארץ להשתלמות רוחנית עליו לדאוג, ראשית כול, לתחום הגשמי. או אז לא יטרידו אותו דאגות גשמיות. הוא שלח מכתב לסוכן דירות מירושלים וכתב שהוא מעוניין בדירת חמישה חדרים, שיש בה כיווני אוויר טובים, בניין עם שכנים דתיים אבל לא יותר מדי. חנייה רחבה, בית כנסת וסופרמרקט בקרבת מקום.

הרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל זי"ע הרבה לעסוק בגביית צדקה, סכומים רבים עברו תחת ידו. אחד העשירים בזמנו היה קמצן גדול, ואף שהיה תלמיד חכם, לא נתן פרוטה לצדקה. אירע פעם שפגשו רבי מרדכי והצליח להוציא ממנו סך של אלף רובל לצדקה, היה זה בגדר מופת. בשעת פטירתו, הרים רבי מרדכי את ידיו ואמר: לא עברתי עבירה מעודי, אולי עבירה אחת, שהוצאתי מאותו עשיר קמצן רק אלף רובל במקום אלפיים. (אור יקרות)

"דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה" (כה, ב)

מדוע כתוב: "ויקחו לי תרומה" ולא כתוב: "ויתנו לי תרומה". אלא משום שבנתינת הצדקה אנו מקיימים מצווה גדולה, יוצא אם כן, שכנתינה זו אנו לוקחים לעצמנו מצווה. וכך נאמר במדרש רבה: "יותר ממה שבעל הבית עושה עם עני, עושה העני עם בעל הבית." - נכון שבעל הבית נותן פרוטה לעני, אולם העני גורם לבעל הבית שיקיים מצווה השווה יותר מאלפי זהב וכסף. רבי ישראל מאיר הכהן בעל "החפץ חיים" המשיל את האדם שקופץ את ידו ואינו נותן צדקה: לאיכר פשוט אשר העמיס את עגלתו בתבואה משדהו ונסע למכור אותה בעיר הגדולה. כאשר הגיע האיכר לעיר מיד נמצאו רבים שרצו לקנות את התבואה המשובחת, אולם האיכר פחד שמא ירמו אותו הקונים וייקחו שקי תבואה ללא תשלום. משום כך אמר לקונים: מלאו לכם שקי תבואה בשקיתכם, ועל כל שק מלא, תטילו מטבע נחושת לתוך כובעי, וכך נדע על כמה שקים עליכם לשלם לי. הסכימו הקונים והתחילו למלא מתוך העגלה. וכאמת, כנגד כל שק הטילו לתוך כובעו של האיכר מטבע. ראה האיכר מטבעות נחושת כתוך כובעו, לא עמד כניסיון והכניס לתוך כיסו בגניבה כמה מטבעות. כמה שוטה האיכר - אמר "החפץ חיים" - אומנם הוא גונב כמה פרוטות... אולם כאשר יספרו את המטבעות ימצאו בכובע פחות מטבעות מאשר שקים. ואומנם, הקונים ישלמו לפי המטבעות שבכובעו. נמצא שעל כל מטבע נחושת שגנב, מפסיד תשלום בעבור שק תבואה שלם. כך הוא גם הנמשל: אדם הקופץ את ידו - אינו נותן צדקה, אמנם נכון, חוסך הוא פרוטת נחושת, אולם הוא מפסיד הוא שכר מצווה עצום ורב.

"מאת כל איש אשר ידבנו ליבו - תקחו את

תרומתי" (כה, ב)

מסופר כשהמקובל הרב יצחק כדורי זצ"ל בנה את הישיבה שלו, החל בגיוס תורמים לבניין המפואר. ניגש אליו אחד מהאחים ספרא (שידועים כעשירים גדולים ובעלי לב רחב) ושאל אותו: "מחילה הרב בכמה מדובר? אני אתן את הכל ובלבד שהרב לא יכתת את רגליו..." נדהם האיש לגלות שהרב סרב לקבל ממנו את כל הסכום, בטענה שהוא מעוניין שכולם יהיו שותפים בזכות הזו... כך גם אומר הקב"ה לבני ישראל: "מאת כל איש אשר ידבנו ליבו - תקחו את תרומתי" למרות

סיפורים נפלאים פרשת תרומה

את השורה הבאה, ולא הניח לי ללמד. פקעה סבלנותי, ובקשתי שינחני לנפשי. הלך ממני בפחי נפש, וכליותיי יסרוני. הבטתי לראות מה יעשה ואל מי ייגש. מסתבר שכלם כבר דחוהו לפני. ראיתיו יושב בפנת בית המדרש, כפוף על ספר אחד. לא יכולתי להתאפק, וקרבתי בלאט לראות מה הוא לומד. ראיתיו רוכן על הסדור הפתוח בברכת "אהבה רבה", ושמעתיו מתייפח בבקשת "ותן בלבנו להבין". הבנתי שמבקש הוא רחמים שלא יצטרך עוד לבריות, וה' יפקח עיניו במאור תורתו. נכמרו עליו רחמי והושבתיו לצדי, שישאל ככל חפצו. וסיים אותו זקן: "זוה הוא אותו רב גאון שפוסק הלכות- איפה הוא ואיפה אני..."

"ועשית שנים כרובים זהב" (כה, טז)

נוראה הייתה העניות בפולין, ונערים רבים הוצרכו לסייע בפרנסת משפחותיהם ולצאת בגיל צעיר לשוק החיים. ומעשה היה בנער צעיר, שקינא בחבריו השולחים ידם במסחר ומתפארים ברווחיהם, ביקש לחקותם. אביו, שהיה סוחר, הניא את בנו ממחשבתו, ודרש שישב וילמד בבית המדרש, משמע שהחפץ חיים זצ"ל הגיע לעירם, לודז", עלה לאכסנייתו עם בנו, וביקש שהגאון הקדוש יורהו להתמיד בלימודו, הן השוק מלא מדוחים, אווירת הרחוב מורעלת ובחור עלול להתקלקל בנקל. "ומה אומר הבן?" שאל החפץ חיים. ענה הבן: "רואה אני את קשיי הפרנסה וחפץ לעזור בכלכלת הבית. הן רואה אני שאבי לא התקלקל בשוק ובמסחר. מדוע חושש הוא שאני אתקלקל", נענה החפץ חיים ואמר: "שמע בני, חז"ל אמרו על בת היענה שאכזרית היא, ויש להבין, מה אכזריותה? אלא שקיבתה של בת היענה חזקה ונוקשה, והיא אוכלת ומעכלת אף גרוטאות וזכוכיות. סבורה היא שגם ילדיה כן, ונותנת להם שברי זכוכית ומתכות, והם פוצעים את גרונם ואת קיבתם ומתים. ולענייננו, אביך מיושב ואווירת השוק אינה משפיעה עליו לרעה, אבל אתה שוב לבית המדרש".

(בישישים חכמה)

מעשה חושב (כו, א)

מסופר על הרה"ק רבי שמואל מקארוב זיע"א שהיה פעם בתענית משבת לשבת, ונסע בעגלה לשבת קודש לרבו "החזקה" הקדוש מלובלין זיע"א, בערב שבת היה צמא מאד והיה ממש בסכנת נפשות, ונסע על יד הנהר וירד מהעגלה וניגש לשתות מים מהנהר, כשכבר עמד ליד הנהר חשב לעצמו הרי עוד כמה שעות יכנס השבת, וכי עבור מעט מים אפסיק את התענית משבת לשבת, והלך מהנהר ולא שתה. כשהתרחק קצת חשב על חשיבות עצמו כיעד עצר את עצמו מלשתות אע"פ שהיה צמא מאד. וכשעברה מחשבה זו במוחו, הלך חזרה ושתה מים מהנהר, כדי שלא תהיה לו מחשבה של גאוה ח"ו. כשנכנס ל"חזקה" הקדוש אמר לו תיכף: שזוהי דוגמא של עבודת ה', בבחינת "מעשה חושב".

סוכן הדירות מצא דירה כמבוקשו. הוא שלח דמי קדימה, וקיבל חוזה ובתחיתו היה כתוב שיהיה מי שיקבל את פניו בבואו לדירה. הוא הגיע ארצה לשנת השתלמות רוחנית, ובידיו מזוודות עמוסות בכל האמצעים הגשמיים שיעזרו לו לעלות ולהתעלות. הוא לקח מונית, הגיע לכתובת הרשומה בחוזה שבידו, עלה בגרם המדרגות ונקש בדלת. את הדלת פתחה אישה. "במה אוכל לעזור?", שאלה. האיש נדהם. "למה את מתכוונת כשאת אומרת במה תוכלי לעזור לי? שכרתי את הדירה הזו!", קרא. האישה נתבקשה לעיין בחוזה, ולא הבינה את פשרו. הרי היא גרה בדירה הזו!

הם התקשרו לסוכן הדירות כדי לברר את פשר הדבר. "שלום, הגענו!", אמר היהודי האמריקני. "שלום עליכם", השיב הסוכן. "איך הדירה? כלילת המעלות, אה? חמישה חדרים, כיווני אוויר מצוינים, חניה לרכב. כל מה שביקשת!" האמריקני הנדהם שלפתע איבד את לשונו, זעק: "אבל גרים בה!" השיב הסוכן: "סלח לי, אבל את הפרט הזה לא ציינת..."

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - כל אדם יכול להשכין שכניה בביתו, אך לעתים דירתו אינה פנויה! היא מלאה ב"אני"! הגאוה, הכעס, שנאת החינם וכל מידות רעות- מסלקות את השכינה! (אמונה שלמה)

"ועשו ארון עצי שיטים" (כה, י)

הצדיק רבי ארון מקראקוב (זה היה שמו בפי-כול: ארון, ולא אהרון) היה מתלמידיו של רבי שלמה מרדומסק. פעם, כשרבי שלמה אמר דברי-תורה, הצטופפו כל התלמידים ונדחקו להתקרב אל רבם ולשמוע את דבריו. רק ר' ארון עמד בצד ולא נדחק.

כשסיים רבי שלמה לומר את דברי תורתו, אמר: "חז"ל אמרו, 'מקום הארון אינו מן המידה'. כל כלי המשכן תפסו מקום, אך הארון לא תפס מקום, ובכל-זאת היו הלוחות מונחים דווקא בארון. כזה הוא ר' ארון - הוא לא נדחק ולא תפס מקום, אבל הוא קלט את תורתו יותר מהאחרים".

"ועשית עליו זר זהב סביב" (כה, יא)

שלושה זרים הן, של מזבח ושל ארון ושל שלחן... של ארון עדין מונח הוא, כל הרוצה ליקח - יבוא ויקח (יזמא עב): בספר "לולי תורתך" מובאת עובדה מאלפת שספר הרב שך זצ"ל, מה המשמעות של "כל הרוצה ליקח, יבוא ויקח", איך בא לידי ביטוי הרצון הזה. וכך היה מעשה: בצעירותי-כך אמר-שוחח עמי זקן אחד אודות אחד מגדולי הרבנים בדור, פוסק נודע לתהילה, ואמר: יחדיו למדנו בצעירותנו בישיבתו של הגאון רבי הירש שלעז זצ"ל בעיר קראסון שבפלך קיוב. ושם עמנו נער אחד שנפשו חשקה בתורה, אבל מוחו אטום היה ותפיסתו אטית להחריד, והיה מייגע את כל בני הישיבה ומבקש שיבינוהו פשט בכל סוגיה, בכל שאלה ובכל תשובה, עד שכולם נלאו ממנו. רק אני רחמתי עליו, והשבתי לשאלותיו. סבל טרחתו היה ללא נשוא, משום שכאשר הבינוהו שורה אחת היה מבקש להבינו